EPHEMERIS EPIGRAPHICA

CORPORIS INSCRIPTIONVM LATINARVM SVPPLEMENTVM

EDITA IVSSV

INSTITVTI ARCHAEOLOGICI ROMANI

VOL. VI

GLANDES PLVMBEAE

EDITAE AB

CAROLO ZANGEMEISTER

ACCEDVNT TABVLAE HELIOTYPICAE TREDECIM

VENIT

ROMAE APVD INSTITVTVM

BEROLINI APVD GEORGIVM REIMERVM

1885

GLANDES PLVMBEAE

LATINE INSCRIPTAE

EDIDIT

CAROLVS ZANGEMEISTER

ACCEDVNT
TABVLAE HELIOTYPICAE TREDECIM

VENIT
ROMAE APVD INSTITVTVM
BEROLINI APVD GEORGIVM REIMERVM
1885

CONSPECTVS.

PRAEFATIO.

Primo Corporis volumine cum priscae inscriptiones Latinae comprehendendae essent, Mommsenus eius prodromi instituto sane utilissimo coactus glandes quoque plumbeas edidit. Sicut autem in universo hoc prodromo usu venire praefatus est, ut non in omnibus titulis, maximis minimis, res perfici posset, quantum per se deberet atque etiam, scilicet si id volumen non primum sed postremum prodiret, posset, ita minime propter glandes in tot museis conquirendas totius operis editionem differri debere consentaneum erat. Itaque Mommsenus, satius esse ratus quadam tenus prodire quam hanc partem omnino omittere, rem ita administravit, ut glandes, quaecumque tunc ab aliis editae fuerant, colligeret (ipse enim tres tantum glandes Monacenses descripserat), ad auctores suos revocaret, ad artis leges exigeret. Et recte quidem Mommsenus, quatenus omnino potuit qui fere solis apographis alienis uteretur, et de legentium erroribus et de falsariorum fraudibus [1]) iudicavit, certe non iudicavit nimis severe, nam utraque etiam latius patere nunc comprobavisse mihi videor. Eadem fere materia usus est Ritschelius, cui 'Priscae Latinitatis Monumentis Epigraphicis' volumini primo adiunctis imagines glandium exhibendae essent; nam plerasque repetiit ex editis libris, paucas ad exempla delineata, quae Brunnius et Marchius cum eo communicaverant. Sed hanc monumentorum speciem accuratiorem et propriam sibi operam poscere, uterque haud ignoravit et Mommsenus diserte professus est vol. I p. 188 (cf. p. 189, ubi de Asculanis loquitur). Multo etiam magis eiusmodi laboris necessitas apparuit, postquam inde ab anno 1874 immensus glandium scriptarum numerus provenit et fides earum tanto studio tantaque ira disceptari coepta est. Itaque qui inscriptionibus Latinis colligendis ab academia Berolinensi delegati sunt decreverunt, ut glandium Latine inscriptarum editio in hac Ephemeride publicanda pararetur, eiusque curam mihi demandaverunt.

---

1) Adde quae Mommsenus eodem tempore de hac re in *Bull. dell' Inst.* 1862 p. 40 dixit.

Iam prodit materia, quam per hos fere novem annos undecumque collegi, subsicivis, ut consentaneum est, operis et itinerum ad alia studia factorum opportunitate usus. Musea et publica et privata quae maximi sunt momenti ipse adii omnia, ceterorum magnam partem: examinavi glandes, quae exstant Asculi, Perusiae, Romae (in museo Kircheriano), Neapoli, Monachii, Berolini, Londinii (in museo Britannico, quod tamen longe plures possidet Graecas quam Latinas), Mediolani, Bononiae, Florentiae, Mugnani, Basileae, Sigmaringae, Erbachii ad Muemlingam, Mannhemii, Francofurti, Mogontiaci, Wiesbadis, Kessenichii prope Bonnam. Transmissae quoque mihi sunt glandes a Feuardentio Parisino, Bourguignonio Neapolitano, Vittorio Mugnanensi, Zahnio Graeziensi, museis Sigmaringensi, Ansbachensi, Monachensi, Berolinensi. Denique glandium, quae asservantur Panormi, Cefalù, Catanzari, Tergeste, Vtini, Vindobonae, Parisiis (in publicis museis), apud S. Germanum, Luguduni, Tolosae, Trivultii, Basileae, Leidae (ubi nullae exstant Latinae), Havniae, Liverpoolii vel ectypa vel apographa mecum communicaverunt museorum directores et amici, quibus viris pro beneficiis in hanc operam conlatis gratias maximas libens ago. Operae igitur non peperci, ut glandium quod ubique inveniri posset colligerem. Quodsi tamen aliquid, quod bonae sit frugis, me latuerit, rogo eos, qui noverint, ut mecum communicent — quod bonae sit frugis, dixi, nam spuriarum nuper ab Asculano illo incusarum minime dubito quin etiam multo plures in museis maxime privatis reconditae sint vel a negotiatoribus circumferantur. Ipse cum ad duo milia earum examinaverim, satis superque fecisse mihi videor, quo fraudes evincerentur et alii eas agnoscere discerent. Plures glandes adulteratas conquirere et edere nullius plane usus foret, etiamsi exspectari posset novas inscriptiones multas acquiri posse, id quod secus est, nam officinam Asculanam constat infinitum fere numerum glandium excudisse sed formis longe paucioribus (fortasse circiter ducentis) usam esse. — Eas falsas, quae in museis publicis et publicorum fere loco habendis privatis adservantur, quotquot mihi notae sunt, exhibui, reliquarum eas tantum admisi, quae ab aliis iam editae erant, nisi quod in quibusdam sed paucis res ipsa poposcit, ut universa series proponeretur. — Praeterea tam in genuinis quam in spuriis edendis operam dedi, ut singula cuiusque musei exemplaria accurate significarentur adscriptis, quoad eius fieri poterat, catalogi numeris, ne ambiguum esset, ad quod exemplar meum de indole et lectione iudicium referendum est. Nam hoc solo modo (quem Garruccii sane evitare solent, ut latebram commentorum suorum habeant) errores, qui tanto opere homines doctos vexaverunt et ad iurgia quoque sollicitaverunt, glandibus genuinis spuriis, lectionibus veris falsis temere aut dolose confusis, deprehendi et confutari potuerunt.

Lectio inscriptionum saepe difficilis est, quippe quarum litterae non raro detritae sint et facile confundantur cum fortuitis plumbi particulis eminentibus. Idcirco in his quam maxime opus est et oculis peritis

et mente non tenaci opinionis ante conceptae sed ubique ad eam corrigendam prona. Priorum in legendis glandibus genuinis et spuriarum antiquioribus[1]) errores etiam ubi res nunc explorata est afferre necessarium fuit in aliis quarum a veritate ita discedit lectio, ut eandem inscriptionem esse agnosci vix queat, in aliis pluribus, quarum falsam lectionem vulgatam repetiverunt falsarii, inde facile fraudis coarguendi.

Tabulis exhibui glandium genuinarum multas, spuriarum aliquot[2]) imagines ad archetypa vel ectypa[3]) a phototypo ita effictas, ut nihil omnino retractaretur. Nam ut haec res tanto opere in controversiam adducta et tot adhuc disceptationibus agitata diiudicaretur, haec editio non poterat carere imaginibus arte mere mechanica factis. Non enim mirum est, si nunc quidem in hoc inscriptionum genere ad tantam dubitationem revocato nemo quicquam nisi quod suismet oculis viderit, credere audet. Ad hanc igitur rem ii, quibus archetypa ipsa examinare non licet, utantur tabulis his ab omni legentis et edentis additamento prorsus liberis. Imagines glandium ipsarum magnitudinem exhibent. — Praeterea inserui textui nonnullas imagines delineatas, quas lectionis meae[4]) tamquam interpretes esse volui. Earum aliae sunt glandium tam detritarum, ut arte photographi pauca vestigia exhiberi possint, aliae quaedam secundum apographa mea sunt factae[5]). — Denique p. 37. 48. 49. 81 septem glandes, quarum neque archetypum neque ectypum videre potui, ex aliorum exemplis repraesentavi.

Haec de editionis meae ratione praefanda erant. Quodsi cui ea videbitur uberiore quam pro harum rerum pretio apparatu instructa esse, id factum est necessitate sane dira nec mea culpa sed priorum vel erroribus vel fraudibus. A quibus invecta perturbatio cum tandem aliquando expedienda tollendaque esset, non suffecit, nisi operam perdere vellem, summas res quae repperissem significare et ea brevitate haec monumenta edere, qua recte sane utentur ii, qui meo labore subnixi posthac glandium inscriptiones tractabunt, sed utique a me tam

1) De Vincenzinianis glandibus vide quae adnotavi p. 100.

2) De his cf. p. 100.

3) Exceptae sunt solae t. IX, *1a* et *1b*, quibus litterae in ectyporum sulcis secundum meam lectionem delineatae repraesentantur propterea, quod scariphatae illae litterae tenuissimae in imagine glandis (t. IX, 1) paene non apparent.

4) Eiusmodi inscriptionum imagines qui editurus est, ab eo praeferenda est methodus mechanica, ut phototypia. Quae tamen ubi adhiberi nequit, editori opera danda est, ut lithographus vel quo alio operario utitur ipsam editoris lectionem repraesentet; atque hoc quidem maxime tenendum est in dubiis: quid enim attinet lectori exhibere ea, quae legendi talia minus peritus sibi videre visus est? De hac re monui in comment. minoribus acad. Berol. 1875 p. 474 not. 1. — Bergkius igitur in glandibus edendis erravit quod (sicut praefatus est ann. Rhen. 55 p. 8 = *Schl.* p. 50) delineantis arbitrio permisit in dubiis id exhibere, quod ille videre sibi visus esset. A quo tamen suo praecepto si hic illic ipse recessit (cf. infra p. 142), bene fecit.

5) Vide quae dixi p. 8. 53. 73 extr.

materia collecta digesta diiudicata quam iustus commentarius proponenda erant.

2. De fundae glandiumque usu satis iam enarratum est ab aliis, praesertim a Iusto Lipsio Poliorceticon libro IV, Delfico, Minicio, Vischero[1]), eaque, quae ad Romanos pertinent, ab Mommseno exposita reperies in Corporis vol. I p. 188 et ab Marquardtio *Staatsverwaltung* ed. 2 II p. 343 sq. Hoc loco monuisse satis est, primam glandium in exercitu Romano adhibitarum mentionem esse anni u. c. 538 aut certe anni 565[2]), ultimam anni u. c. 811 = p. Chr. 58[3]), videlicet glandium plumbearum, nam funditores postea quoque in Romanorum auxiliis militasse satis constat; ex. gr. in columna Traiani[4]) repraesentati sunt, sed eos lapidibus usos esse imagines ipsae docent, itemque ab Hadriano (Corp. I. Lat. VIII n. 2532) equites cohortis sextae Commagenorum lapides fundis mittere memorantur[5]). — Sicut glandium ipsarum ita etiam inscribendarum glandium usum Romani a Graecis adsumpserunt; antiquissima earum est Pisoniana anni 621 (n. 1), recentissimae eae, quae adhibitae sunt bello Perusino a. 713—714 (n. 52 sqq.), aut fortasse Sicula Sex. Pompeii (n. 2) quae cuius anni sit nescimus, nisi quod proelio apud Naulochum anno 718 commisso posterior esse nequit. Exstant sane inscriptiones non paucae, quae longe recentiorem ex. gr. Traiani, M. Aurelii, quin etiam, si Dis placet, Constantini aetatem profitentur, at eas a falsariis confictas esse infra demonstrabitur.

3. De glandium fusione, forma, magnitudine memoranda sunt haec. Glandes fusae sunt omnes. Formae binis ex partibus constabant, quas

1) Praeterea Hawkins (Archaeologia 1847) et Pfister (*Jahresbericht* 1864) multa de fundae usu collegerunt. Hawkinsius quae propria habet, eorum sublesta est fides (cf. quae dixi in Indice auctorum).

2) Liv. 22. 37 § 8 (a. 538): Hiero rex Romanis misit *mille sagittariorum ac funditorum, aptam manum adversus Baleares ac Mauros* exercitus Hannibalici, quibuscum confer Livium 21, 21 § 12, ubi Hannibalem (a. 536) *funditores Baleares octingentos septuaginta* in Africam misisse refert. — Idem 38, 29 Achaeos funditores a Romanis in obsidenda Same Cephalleniae oppido (a. 565) prospero successu adhibitos esse narrans inter cetera *centum funditores*, inquit, *ab Aegio et Patris et Dymis acciti sunt* ... (qui) *longius certiore et validiore ictu quam Balearis funditor eo telo usi sunt.*

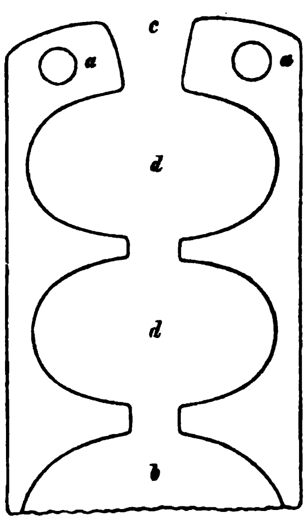
3) Tacitus ann. 13, 39: a Domitio Corbulone Armeniorum castellum expugnaturo *libratoribus funditoribusque attributus locus, unde eminus glandes torquerent.* Tempore etiam posteriore a. 823 (70) glandes in Civilis exercitu commemorantur ab Tacito hist. 5, 17: *saxis glandibusque et ceteris missilibus proelium incipitur.*

4) De Minicis tab. I, 3; Froehner, col. Trai. (1872—74) tab. 91. 145 sq. et p. 16. 21. A Minicio praeterea fig. 5 exhibetur cippus sepulchralis urbanus Epitynchani cum funditoris imagine (cf. Matz et v. Duhn, *Bildwerke* 1881 n. 3877 et Corp. VI n. 17243). In eius marsupio lapides, ut videtur, certe non glandes cernuntur. Item Vegetius III 14: *funditores . . . dirigunt saxa*; cf. IIII 8. — Funditores in columna M. Aurelii repraesentati (ed. 1704 tab. 11 = De Minicis tab. I 4) non Romanorum sunt sed barbarorum; utuntur lapidibus non glandibus.

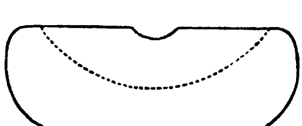
5) In pugna a. p. Chr. 197 contra Albinum prope Lugudunum commissa Septimius Severus (Vita cap. 11) *mortuus ictu plumbeae* credebatur. Vbi tamen non glans sed aliud telum plumbatum videtur intellegendum esse.

aliquotiens manifestum est minus accurate inter se aptatas fuisse. Foramen plumbo infundendo plerumque in altero utro aculeo formae fuisse inde patet, quod nonnullis glandibus nunc quoque ibi plumbi quasi tubulus adhaeret (ex. gr. Graecae musei Basileensis in Vischerianis n. 65), cum in plerisque desectus sit. Formas fuisse argillaceas per se erat veri simillimum et coniecerat Mommsenus Corp. I p. 188, nunc autem comprobare possum exemplo formae antiquae, cuius notitiam debeo Gangolfo Kieseritzky cuiusque imaginem archetypo mensura parem (I) adiecta altera a latere excepta (II) infra exhibui.

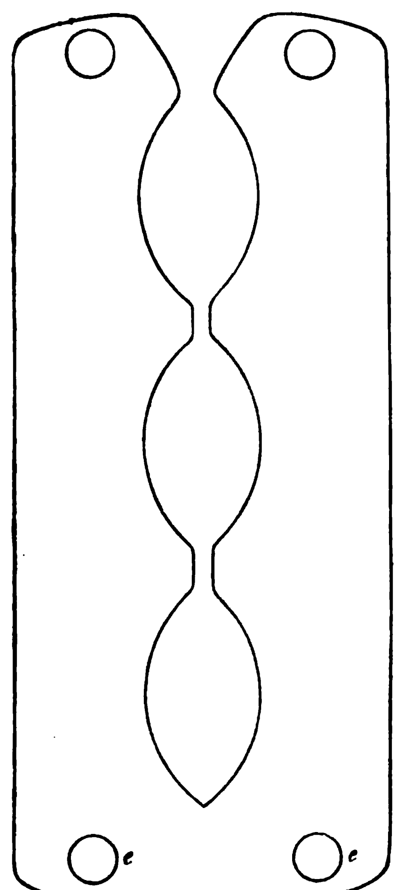
I.

II.

III.

Haec forma (fig. I et II) anno 1870 Phanagoriae reperta est, nunc Petroburgi in museo imperiali, quod ab eremo vocant, adservatur. Constat argilla coctili; infra *b* mutila est; item deest altera formae pars huic gemina, quae supra hanc infrave collocabatur et clavis quattuor, per foramina duo *a* et reliqua nunc deficientia sex traiectis, cum hac coaptabatur. In superiore huius fragmenti parte, quae bene conservata est, canalis *c* infundendo plumbo exstat; cava *b*, *d*, *d* usque ad

0,0075 m. alta sunt, glandium igitur crassitudo maxima erat 0,015 m. Inscriptione haec quidem particula caret. Similis est Sicula glans, quam exhibet Salinas *Annali d. Inst.* 1878 tab. F 2, p. 32. — Cum multae glandium a me examinatarum tam Graecae quam Latinae ostendant formae suae foramen, quo plumbum infundebatur, non in latere (ut in I) sed in aculeo glandis fuisse (cf. p. XI princ.), adieci eiusmodi formae, qualis fere fuisse videatur, imaginem a me effictam (fig. III). Vix est quod moneam, tam in illius quam in huius ima parte, in qua duo foramina *e* exempli gratia exhibui, singulare sufficere in media parte inserendum. — Asculi ad portam geminam Romanam et fornacem et instrumenta glandium fabricandarum inventa esse ferunt. Quod si tamen verum est, hoc constat ea instrumenta neque a quoquam descripta esse neque ubi nunc exstent, explorari potuisse, ligulas autem aheneas, quae dicuntur inde provenire, fraudi noviciae deberi. Vide quae de his dixi p. 6 sq.

Forma sua Asculanae glandes differunt a Graecis, minoribus plerumque et elegantioribus et bene acuminatis[1]), a quibus proxime absunt Pisonis glandes Siculae, paulo longius Perusinarum quaedam, CAESAR·IMP (n. 63) et RVFVS·IMP (n. 68) inscriptae. Hae amygdalae nucleo aut oleae, Asculanae prunis fere similes sunt, quamobrem vulgo *prugna* appellari solent (Gabrielli *Bull. dell' Inst.* 1879 p. 191). Reliquas formarum varietates, quas multas sicut Graecae ita Latinae glandes exhibent, singulas h. l. describere nihil attinet, praesertim cum multarum figurae tabulis nostris repraesentatae sint. Plerisque binae sunt margines, quae respondent binis formarum partibus; margines fere desunt iis, quae, ut oleae, orbiculatae sunt in parte media. Nonnullae quaternis marginibus in quaternas areas inter se fere aequales divisae sunt (n. 10. 53. 55. 58. 59. 60? 66. 75. 80. 82. 92. 94. 96. 97. 113. 118); trium arearum est n. 62 ac fortasse sunt 67 et 69, octo arearum n. 91. Singularis formae sunt tam n. 22. 23. 39, quae sena acumina habent, quam n. 5. 18. 42. 83. 127 (Add.), quarum alterum latus planum est, sicut in Sicula Graece inscripta, quam Antoninus Salinas edidit in *Annali dell' Inst.* 1878 tab. F 8 et p. 33, aut adeo (n. 127) latus utrumque. — Formas glandium aptissime a veteribus confictas esse ex ipsa rerum natura demonstravit Godofredus Semper a. 1859 subtili acumine; de eadem re nuper exposuit Renatus Kerviler Semperianum tamen libellum ignorans (cf. in Indice auctorum).

Pondus vel mensuras permultarum suis locis adnotata reperies. Pisonianae (n. 1) sicut Graecarum pleraeque ceteris minores sunt inter 34 et 46 gr. pendentes. — Asculanae CCXXXV, quae a nobis anno 1877 erutae sunt, pendent 11077 gr. (unde pondus medium efficitur 47,13 gr.); iis accesserunt duae moduli rarum in modum magni una 195 gr., altera 175 gr. pendentes, et tertia minima 25 gr. pendens (cf. *Bull. dell' Inst.* 1877 p. 176). — Perusinae glandes mediae fere sunt inter Siculas et

1) Plerisque Graecarum forma est talis, ut sectio, quae fit per axem minorem, exhibeat orbem vel ovi figuram; in paucis rhombi aut quadrati orthogonii figura efficitur.

Asculanas, sed etiam in illis unum exemplar maximi repertum est moduli n. 89. — Glandis Pompeianorum Hispanae n. 49 pondus ignoratur, ex effigie autem (0,045 longa) apparet modulo eam propius afuisse ab Asculanis quam a Perusinarum plerisque. Alterius glandis Hispanae n. 50 pondus est 93,83 gr. — Denique glandis Salvidieni n. 51 exempla tria 52,50 gr. (7), 76 gr. (8), 78,40 gr. (6) pendent longaque sunt inter 40 et 50 mm.

Robiginem, qua glandes obductae esse solent, examinare non nullius est momenti ad discernendas genuinas a spuriis. In qua re licet plus proficiatur oculis usu exercitatis quam descriptione, genera tamen quaedam breviter significanda sunt. Multae glandes robiginem exhibent gilvam duram, modo levem (sicut Graecarum permultae) modo scabram (cf. tab. VII 7), paucae ferruginosam levem. Asculanae in aqua reperiri solent, quo tamen ex agris vicinis fere sunt devolutae; unde explicatur, quod robiginis, quae in terra iis excreverat, nonnullae habent reliquias, pleraeque nudae sunt; sed superficies quibusdam est tam indurata, ut si glandem candefeceris, nucleus liquefactus emanet, crusta autem externa quasi cortex relinquatur. Id quod in uno exemplari factum vidi, quod Feuardentius transmisit, glandi antiquitatem mihi probaturus hoc argumento, subministrato illi a venditoribus, sicut mihi a Venturinio aurifice Asculano (cf. p. 99 extr.). Quibusdam Asculanis glandibus nunc color niger aut ruber est, inde natus, quod iuxta lignum putrescens aut ferrum positae fuerunt. — Nonnullae aerugine viridi obductae sunt, utrum casu an fraude nescio, ex. gr. tres glandes, quae Woodhousii legato inde ab 10 Ian. 1868 in museo Britannico adservantur (n. 56. 57. 61); quae res induxit Vischerum, ut harum ultimam aheneam esse putaret (*Schriften* II p. 8). Item per errorem aheneae esse dictae sunt glandes musei Florentini; vide p. XXV. Duo exemplaria anepigrapha ahenea memoravit Alessi, *lettera* 1815 p. 19, unum musei baronis Astuto in oppido Noto (repertum in Italia), alterum ex A. M. Lupi *dissert., lett.* [Faenza 1785] vol. I p. 265, qui tamen flagelli partem (non telum) fuisse ait. — Coloris caerulei, qui in glande n. 68,5 exstat, originem ibi indicavi. — Glandes aculeis ferreis munitas memoravi ad n. 22.

In nonnullis glandibus anepigraphis prope unum aculeum foramen exstat, ex. gr. in una musei Syracusani reperta apud Syracusas inter Neapolin et Tychen (ubi n. *a* et *b* pag. 4), in alia Perusiae reperta et nunc ab comite Rossi-Scotti servata, in tertia musei Vindobonensis formae Graecae. Guilelmus Vischer, *Schriften* II p. 9 (cf. p. 240), qui idem in glandibus Graecis observavit (duae ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΟΥ nomen exhibent), Woodhousii coniecturam affert, foramini a funditoribus insertas esse schedulas inscriptas, cum hostibus per proditionem communicandas. Quod quamquam factum esse posse non negaverim[1]), potest tamen alia quoque

1) Sagittas ad hanc rem adhibitas esse memorant Herodot. VIII, 128 (inde Aeneas poliorc. 31 § 26), Plutarch. Cimone 12; ὀξυβελῶν βέλη Polyaen. strat. II 29;

foraminum origo esse. Nam Vittorius archipresbyter Mugnanensis, qui Nisseno mihique a. 1864 eiusmodi glandes monstravit, rusticos eius regionis narravit glandes pro amuletis portare et ad hoc perforare solere. Adde quae attuli p. XXI et p. XXII.

4. Longe plerasque glandes a veteribus non fuisse inscriptas de Picenis quidem certo compertum est effossionibus nostris (cf. p. 5 extr.). Idem de reliquis fortasse recte statuitur, sed res incerta est propterea quod fere non memorantur colliguntur ve nisi eae, quae inscriptionem vel imaginem exhibent. Inde enim factum esse potest, quod in museis anepigrapha exempla non pauca quidem ex aliis territoriis (ex. gr. e Perusino, maximeque ex Graecis) provenientia asservantur, sed minore fere [1]) numero quam inscripta. — Inscriptarum glandium (paucissimis de quibus infra dicetur exceptis) omnium litterae exstantes sunt, ita factae, ut in formae argilla umida graphio aliave cuspide inciderentur, fundendae deinde simul cum glande ipsa. Exceptis quattuor vel quinque quae sinistrorsum legenda sunt, exemplaribus his: n. 7. 32? 50. 113. 114, litterae in forma inversae inscriptae fuerunt, ita ut in glandibus ipsis dextrorsus procedat scriptura. Sed hic illic per errorem funditor litteras singulas contrario modo exaravit: v n. 17, ᴤ n. 84 v. 3, fortasse w n. 51. 1. — In nonnullis (n. 10? 53. 55—60. 69. 80. 82. 85. 92) versus terni quaternive ita exarati sunt, ut βουστροφηδὸν legendi sint. Bina latera inscripta sunt harum: n. 1. 2. 2*a*. 2*b*. 3. 3*a*. 9. 14. 16. 25. 29. 49—52. 56. 57. 59. 61. 63. 66—68. 70—80. 91. 93. 95. 108. 112. 113. 117. 120; idem factum est in his, quarum tamen latera in ternas pluresve areas sunt divisae: n. 10. 22. 23. 53. 56. 58. 60. 62. 69. 82. 92. 94. 97. 99. 118. — Paucissimarum inscriptionum excavatae sunt litterae, quas in fusa iam glande scariphatas esse apparet: n. 20 (si antiqua est), 64. 109. 110. 128 (Add.), eiusdemque generis 65 videtur fuisse[2]); glandis unicae n. 88 inscriptio aut incisa aut caelo fortasse tenui incusa est. Scariphatarum scriptura cursiva, ceterarum quadrata est; quaedam medium inter utramque formam locum tenent litteris gracilioribus exaratae, quae prope accedunt ad pictas vel calamo scriptas vel tabulis aheneis incisas (ex. gr. n. 15. 18 et quadam tenus 10. 11).

Numquam autem inscriptiones, quatenus litterarum eminentium[3]) sunt, incudendo[4]) sunt factae; nam omnia id genus exemplaria, quae

---

lapidem Heliodorus Aeth. IX, 5; indicia quae ex oppido Attegua a proditoribus ad Caesarem mittebantur, inscripta erant glandibus ipsis; cf. p. 48 ante n. 49.

1) In museo Panormitano multae inscriptione carentes adservantur; cf. Salinas, *museo di Pal.* 1873 p. 47.

2) Spuria est n. 62*a**. Suspectae sunt n. 26 not. et 87* 5; de his itemque de n. 6, 49 not. differendum est iudicium, donec denuo examinatae fuerint. In unius n. 127 (Add.) latere altero litterae sunt excavatae, sed simul cum glandis fusione factae.

3) Vnica inscriptio n. 88, cuius litterae excavatae sunt, incudendo fortasse facta est, sed non in forma ut adulteratae.

4) Rubbius *dizionario* VIII (1796) p. 170 litteras Siculae cuiusdam glandis (νίκη Ἀθηνίωνος) '*scolpite*' et De Minicis (qui omnino de glandibus fabricandis mira protulit;

immenso fere numero circumferuntur, falsario Asculano deberi iam constat (vide p. 90 sqq.). Praeterea ex illo, quem demonstravi, glandes fabricandi inscribendique modo haec sequuntur, quae et ipsa magni sunt momenti ad fraudes novicias deprehendendas. Siqua enim inscriptio pari prorsus litterarum mensura in duabus glandibus exstat, plumbi quoque forma et magnitudo utrique exemplari non possunt non esse eaedem. Falsarius autem Asculanus plures cuiuslibet magnitudinis glandes in eadem forma lignea cum excuderit, factum est, ut eiusdem plane mensurae inscriptio in glandibus diversae formae magnitudinisque recurrat. — Deinde siqua glans offertur, quam non esse vel fusionis defectu vel laesione mutilatam ex plumbi symmetria manifestum est, in qua tamen inscriptio non exstat integra, ea falsa est iudicanda. Ita falsarius antiquior fecit exemplaria huiusmodi n. 3* ʜᴀᴋ (pro ʜᴀᴋ), n. 14* ιтɜιɜɜ (pro *peristis*), cf. n. 5* et p. 88; Asculanus autem cum, ut dixi, eandem formam ligneam ad glandes diversae magnitudinis incudendas adhibuerit, eius inscriptiones saepe mancae exhibentur; cf. p. 94.

Inscriptiones, quatenus interpretatio earum non prorsus incerta relinquitur sed aut manifesta est aut coniectura magis minusve probabili proponi potest, ad haec fere genera revocari possunt. Inscripti igitur sunt:

1) populus sive respublica bellum gerens:

Itali 3—5. 125. 126. 127 (Add.)[1].

2) qui glandes fieri iusserunt:

L. Piso L. f. cos. 1
T. Lafr(enius) pr(aetor sociorum Italicorum) 3
Mag(nus) imp(erator) 2
Cn. Mag(nus) imp(erator) 49
{*Q. Sal(vidienus) im(perator)* 51
{*Rufus imp.* 68
Caesar imp. 68
M. Fer[i]d[iu]s tr(ibunus) mil(itum) l(egionis) XI 76
T. Etri pr(imi) pil(i) leg(ionis) IIII 69
{*Apidi pr. pil. l. VI* 72. 73
{*Apidi ... pr. pil.* 74
{*Ap. pr. pi[l.]* 71
l. XII Scaeva pr. pil. 79

vide infra p. 6) p. 206 not. 1 (vide apud nos ad n. 6 princ.) glandium quasdam inscriptiones *di diversa stampa* esse dixerant, imperite uterque, quorum Rubbius iam ab Alessio *lettera* 1815 p. 24 refutatus erat; sed hoc fortasse errore inductus est falsarius Asculanus ad inscriptiones incudendas. — Non melius Rubbius l. l. inscriptiones n. 9, 28 et n. 13 'incisas' esse testatur, cui parem Garruccii errorem ad n. 47 notavi. Quid quod Pfisterus p. 29 Minicium ait tabula III [voluit 'II'; tertia est nulla] viginti glandes delineatas exhibere, in quibus litterae non eminentes sint sed incisae (*eingeschnitten*).

1) De inscriptione scariphata *Italie(n)ses* vide p. 148 n. 128.

L. Maenius pr. l. XII ∦ *X millia* 112 lect. susp.
M. Ruf(us?) l. XV 22
D. M. Oc. l. IIII 70
L. Rusti Optati a m.. 82
D. Tad. Po. 83
C. Cad(ius) C... 14
P. Carpin. vel *P. Carp. N.* 114

3) legiones[1]:
a) in Asculanis: *leg. XI* 21, *l. XV* vel *leg. XV* 22—26, *l(egio?) Gal(lorum?)* 17, *legio quar(ta?)* 19; *[leg.] IX* 20 (suspecta).
b) in Perusinis: *l. XI, divom Iulium* 77 et *l. XI, div. Iul.* 78 (de quibus cf. p. 53); *l. XII* 81, *l. XII victrix* 80.
c) locorum incertorum: *leg. XI* 111, *l. XIII* 113

4) fortasse funditores, in glandibus Asculanis: *Fir(mani)* 6. 7, *Gal(li)* 16 et in his, quarum interpretatio etiam magis dubia est: *Fer.* 8, *Mar.* 15. Nusquam tamen funditorum cohors[2]) inscripta est.

5) qui fecit glandem:
C. Fabricius fecit 116 (si ei fides est habenda)

6) acclamationes, a) in Asculanis:
feri Pomp(eium Strabonem) 9
fer sal(utem) Pom(peio), fer(?) 10
Asc(u)lanis [d]on(um?) 11
feri Pic.... 12
fugitivi peristis 13
em tibi malum malo 27
[t?]aurum vo[re?]s malo (?) ∦ *tamen evomes omnem* 29
tamen evomes omnem 28
op terga i. e. adversus terga(?) 30. 31
ventri (?) 34
b) in Hispana: *ad(c)ipe?* 50
c) in Perusinis: *Fulviae [la]ndicam peto* (fulmen) 56
pet[o] Octavia(ni aut *-norum) culum* 58
Octavi lax. (phallus) 61
Octavi laxe, sede (phallus) 62
L. Antoni calve, peristi C. Caesarus victoria 64

---

1) Ex Mommseni sententia has inscriptiones ad ipsarum legionum non ad auxiliorum funditores referri praestat, cum non dubitandum sit, quin legionarii quoque saepe fundis usi sint, cumque glandes non memorent nisi legiones ducesve legionarios.

2) Caesar b. civ. III, 4: (Pompeius anno 705) *funditorum cohortes sescenarias duas* (habebat). — Valerius Max. II, 7, 9: *L. Calpurnius Piso consul* [a. 621; cf. n. 1] *cum in Sicilia bellum adversus fugitivos gereret et C. Titius equitum praefectus* [cf. Frontin. strat. IV, 1, 26] *multitudine hostium circumventus arma iis tradidisset, his praefectum ignominiae generibus affecit: ...... turmasque equitum, quibus praefuerat, ademptis equis in funditorum alas transscripsit.* Vbi significantur ii milites alarii i. e. non legionarii, inter quos funditores militabant.

L. A(ntoni) calve (et) Fulvia, culum pan(dite) 65
Caesar.. felix (fulmen) 66, cf. 67
esureis et me celas 84
pathice (?) 89

Incertae sunt interpretationis, sed huc videntur pertinere: 52—55. 57. 59. 60. 85

d) in Liburnica: *pertinacia vos radicitus tol(l)et* 109

7) insignia[1]), a) in Asculanis:

pugio (vel gladius) 38. (39?), adiuncta inscriptione *Itali* 3*a*, *Gal.* 16, *leg. XV* 25, alia quadam figura 41
palma (?) 42
incertae significationis 40. 41. 113
[fulmen 44 } earum fides dubia est]
[delphinus 45 }

b) in Hispana: fulmen alatum 50

c) in Regina: fulmen alatum 51

d) in Perusinis: fulmen (in nonnullis alatum ut vid., ex. gr. 68) 103, adiuncta inscriptione *Fulviae* [*la*]*ndicam peto* 56, *Caesar imp.* 63, *Caesar felix* 66, *Caesar* ...... 67, *Rufus imp.* 68, *Apidi pr. pil. l. VI* 72. 73, *M. Fer*[*i*]*d*[*iu*]*s tr. mil. l. XI* 76, *l. XI, divom Iulium* 77, *L. Rusti Optati a m..* 82 (fulmine incerto), ... 93? 95

e) in Cumana (siquidem de origine recte traditum est): fulmen 108 cum inscriptione evanida.

Non alienum a re fuerit breviter comparare Graecas, quandoquidem a Graecis Romani inscribendarum quoque glandium usum acceperunt[2]). Etiam in illis nomina propria reperiuntur, quae quatenus explicari possunt (non pauca enim una vel paucis litteris notata sunt), populorum sunt vel hominum i. e. reipublicae, regis, ducis, quorum auctoritate aut ductu bellum gerebatur. Numqua insint ad funditores spectantia, discerni nequit. Corpora militaria omnino non memorantur. Praeterea ut in Romanis ita in his quoque acclamationes reperiuntur ex. gr. δέξαι, λάβε[3]), ad quod genus videntur referendae esse etiam eae inscriptiones Siculae, quae ad bellum servile (a. 650—654) spectare recte putantur: νίκη Ἀθηνίωνος, νίκη Διὸς κεραυνίου (vide p. 80), νίκη Ἡρακλέος[4]), νίκη Ματέρος, νίκη Ματέρων (Μητέρων); quibus fortasse ad-

1) Earum glandium, in qua insigne solum exhibetur, consentaneum est me recepisse tantum illas, quae ad idem bellum atque Latine inscriptae pertinent vel certe videntur pertinere; exclusi igitur Siculas quasdam, quippe quae haud dubie Graecorum sint; unam n. 108, quae Cumis provenire fertur, admisi propterea quod in altera parte Latinas litteras fortasse exhibet.

2) Ipse Graecas quoque glandes collegi. Apud Vischerum *Schleudergeschosse* 1866 p. 16 earum, quae tum notae erant, inscriptionum elenchum reperies auctioremque in eiusdem *Schriften* II p. 282.

3) τρωγάλιον incertae vel potius, ut mihi videtur, falsae lectionis est.

4) cf. Salinas, *Annali dell' Inst.* 1878 p. 88.

denda est Ἀρτέμιδος, quam mancam fuisse coniecerim. In his igitur Deorum nomina inscripta sunt, cum in Latinis glandibus numinis mentio inventa sit nulla (cf. ad n. 13*). — Denique insignia in Graecis quoque glandibus repraesentata sunt tam adiuncta inscriptione quam sola posita, sed maiore varietate; inveniuntur enim equus, bucranion, scorpio, serpens, stella, fulmen, tridens, clava, pugio, bipennium trias, hastae cuspis (folio similis), agricolarum furca (sicut in nummo Metaponti)[1].

ELENCHVS LOCORVM.

Locum, ubi glandes repertae sint, definire maximi esse momenti manifestum est, itaque de hac re accurate inquisivi et quae sciri possint adnotavi. Saepe autem testimonium plane deficit, ex. gr. musei Kircheriani olim curatores plerumque ne hoc quidem adnotaverunt, unde accepissent glandem. In iis coniectura facienda est ex inscriptione, ex plumbi aut litterarum forma, denique ex reliquarum eiusdem musei glandium origine; ex gr. musei Santangeliani omnes Asculanas, musei Perusini una excepta omnes Perusinas esse veri est simillimum. — Verum etiam ubi testimonia exstant, cautione opus est et videndum, ne is locus, ubi empta est glans, ipsa eius origo esse putetur, nam eiusmodi reculae facile huc illuc portantur (cf. ex. gr. 6 40, 51 6. 7, 66 5), neve fraudibus decipiamur, quandoquidem non solum falsarii sed etiam genuinarum venditores, ut merci pretium augeant, originem fingere solent.

Subieci elenchum locorum, quibus glandes Latine inscriptas accepimus repertas esse, adiunctis iis Italiae partibus, unde glandes vel inscriptione carentes vel non Latine inscriptae provenerunt.

1. De Asculo, *Corropoli*, *Tortoreto* vide ad glandes Asculanas p. 5 sqq. Quod ad *Tortoreto* attinet, h. l. addere libet, quae Nemesius Ricci, *le antichità dell' agro Palmense* p. 17 memorat: *Intorno al pomerio della Città* (Palmae Picenae, quam in dorso montis, valles Vibratae et Salinelli separantis, a Tortoreto occidentem versus sitam esse censet), *principalmente sul colle verso Levante, e nelle pianure di Ripoli e Gammarone, si trovarono molte ghiande missili di piombo, ed alcune hanno l' epigrafe di* ITAL, FIR [vide n. 4, 4 et n. 6, 4].
2. *Castello di Ocrio.* Eam originem notatam legi in duabus glandibus anepigraphis musei Kircheriani n. 326 et 337. Intellegendus videtur esse cum Fiorellio locus quidam provinciae Aquilanae, ubi exstat vicus *Ocre* et mons *Ocrio*. Cf. Corp. IX p. 843.
3. Etruscas glandes Asculi repertas memoravi n. 45. Praeter eas aliunde innotuerunt hae, quas e re visum est h. l. componere.

---

1) Glandis Atheniensis duas ululas exhibentis (Vischer, *Schriften* II p. 250) fides mihi videtur suspecta esse, nam imagines incusae sunt.

I. rep. Faesulis extra muros Etruscos [nunc apud Carolum Gargiolli] GAM.

ƎA〉 X EΓ

Gamurrini *appendice al Corpus I. Ital. di Fabretti* 1880 p. 7 n. 28 et tab. II 28.

II. rep. a. 1867 prope lacum Trasimenum [nunc dicitur esse Cortonae apud Mancinium musei directorem].

◊AD X ƎIMTVMƧVT

G. F. Gamurrini *Bull. dell' Inst.* 1868 p. 188 sqq. cum imagine: *rath* — *tusnutnie*. — Ectypum nancisci frustra conatus sum.

III. *a*) [Montepulciani apud Iulium Bartoli-Avveduti FABR.]
b) prope Bomarzo rep. [deinde Mugnani apud archipresbyterum Vittori. Is postea Pio IX pont. max. donavit. In museo Vaticano frustra quaesiverunt amici]. Longa est 0,029, crassa 0,015, olivae similis ut Graecarum multae.
c) Clusii repertam esse mihi dixit STROZZI, *di incerta provenienza* POGGI; [Florentiae apud Carolum Strozzium a. 1877 vidi EGO; nunc est Mediolani apud Hamilcarem Ancona POGGI].

< · DESMIE

a) Fabretti Corp. I. Ital. 937 *bis* et tab. XXXIII; cf. Add. Glossar. p. 2082: *c. resmie.*
b) Descripsi cursim inspectam a. 1864 Mugnani sic: C·DESMIE; in ectypo (eiusdem ut videtur exempli) a. 1881 ab Vittorio misso non apparent nisi haec: < · D: SM IE.
c) Descripsi cursim inspectam sic: < DESMIE. — Ed. Victor Poggi, *giornale Ligustico* X (1883) p. 200: YIMƧƎꓤↃ (*cresmiu*).
Propter litterarum *e* et *m* formam probabilius est dextrorsus quam sinistrorsus legendam esse; cf. Latinas inverse exaratas, ex. gr. n. 7 ЯIƎ.

IV. rep. Campiglia marittima [Florentiae apud marchionem Carolum Strozzi a. 1881 vidit, nunc Mediolani apud Hamilcarem Ancona exstare testatur POGGI].

ↃꓷAB

Poggi *giornale Ligustico* X (1883) p. 197 legens *harc*.

V. Camposcala in sepulchro glandem plumbeam missilem *con iscrizione etrusca* repertam esse memorat Melchiade Fossati *Annali dell' Inst.* 1829 p. 128 (inde Gozzadini, *Marzabotto* 1865 p. 63). Helbigius a me rogatus, ubi nunc exstet, frustra quaesivit.

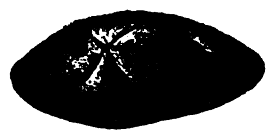
VI. VII. VI Clusii, VII *nelle Maremme* rep., vere a. 1885 in mus. archaeol. Florentinum (*Pal. della Crocetta*) venerunt; utriusque inscriptio Etrusca lectionis incertae est. Inspexit Mommsenus.

Falsam Etruscis litteris inscriptam exhibui n. 18*. — Praeterea cf., quod infra p. XXXI de museo Ravestein memoravi.

4. **Marzabotto.** Ibi tres glandes repertae sunt (cf. Gozz. p. 62), quarum una pendens 40 gr. exbibet

tre X *alternate in due righe*

appunto come s'incontrano ancora graffite tanto in un vaso fittile quanto in un ciottolo della necropoli di Marzabotto. Haec memorat Gozzadini, *di una necrop. a Marzabotto nel Bolognese* 1865 p. 63 addita imagine tab. 19, 9, qua tamen duae tantum X expressae sunt, hac:

altera pendens 28 gr. habet:

V̄

che pur si vede non di rado in figuline ed in bronzi etruschi teste eodem Gozzadinio l. l. — Cf. Koerte *Annali dell' Inst.* 1877 p. 170. Has glandes cum Romana aetate priores esse probabile sit, h. l. extra ordinem memoravi.

5. **Faesulae:** vide p. XIX n. 3, I.

5a. [**Florentia:** vide HAWKINS infra p. XXXV].

6. ***Poggio del Castellare*** supra Pisam in ripa dextra Arni, ubi influit rivus Ferezza. *Nella pendice di questo Poggio che guarda Levante, si trovano spesso certe ghiande di piombo, di peso di danari 21* [= 24, 78 gr.] *ed anche d' un' oncia* [= 28, 26 gr.] *l' una, in forma di due conoidi iperbolici congiunti colla base, e simili in certa maniera alle 'Pietre Giudaiche'. . . . Un pecoraio che nell' inverno stava in questo Poggio, ne faceva ricerca, e ne vendeva gran quantità a' pentolaj, per la composizione della vetrina. Io ne cercai e ne feci anche cercare da altri, ma non ne potei trovare, che sole due. Ne ho bensì vedute parecchie in Firenze, nel Museo del sig. canonico Gio. Vincenzo de' Marchesi Capponi, nelle quali si vede un incavo quadro, in cui sembra fossero delle lettere. . .* Targioni Tozzetti *relazioni d' alcuni viaggi* I (1768) p. 352.

7. ***Montalcino*** (prope *Siena*). Ibi repertae sunt tres glandes inscriptione carentes, nunc servatae Leidae in museo publico V 848—850. Ectypa insigni benivolentia mihi misit Carolus Leemans a. 1880. Cf. Ianssen, *de Grieksche, Romeinsche en Etrurische Monumenten van het Museum van oudheden te Leyden* (Leyden 1848) p. 318.

8. **Clusium** et loca lacui Trasimeno vicina: vide p. XIX, III et VI; n. 72, 2. Hoc loco addenda est glans 'reperta in loco qui dicitur *l' Ossaia* prope Cortonam. Asservatur Firmi in museo Caietani Deminicis'. FABR.

IN1III

MSI

Fabretti Corp. I. It. n. 1061 *bis*, tab. XXXV ad delineationem

Minicii (INAIIZ | MSI in textu). Omnino lectionis incertae est, et ne de lingua quidem, qua scripta sit, quicquam certius conici licet. — In museo Ravestein (nunc Bruxellis) glandes exstant (v. *Musée de Rav.* I, 1871, p. 117), quae repertae in fundis A. Buattini in ripis lacus Trasimeni dicuntur. Ex eodem, ut videtur, museo glandem Etrusce inscriptam memoravit Bergk p. 6 [ed. II p. 48]. — Gustavus Klemm, *Werkzeuge und Waffen* 1854 p. 283 haec protulit: *Am Trasimenischen See bei Perugia findet man noch jetzt nicht selten Wurfbleie von lanzenförmiger* [?] *Gestalt mit zugespitztem Ende von* $1^1/_2$*—2 Zoll Länge, die aus der blutigen Schlacht vom Jahre 217 v. Chr. stammen, wo Hannibal die Römer durch Hilfe seiner balearischen Schleuderer schlug.* Quorum fides penes auctorem esto. Vltima non dubium est quin mera coniectura nitantur, nam inscriptionem Klemmius non memorat.

9. Perusia. Vide n. 52 sqq.

10. *Orvieto.* Glandem plumbeam inscriptione carentem in necropoleos sepulchro quodam inventam, longam 0,031 m., se possidere Koerte mecum communicavit. Cf. ipsum in *Annali dell' Inst.* 1877 p. 170; ibi praeterea memorat in eadem necropoli repertum esse magnum numerum *di ghiande missili di terra cotta di due differenti grandezze; la maggiore oltrepassa del doppio le solite ghiande missili di piombe.* Cf. infra: *Castel d'Asso.*

11. *Bomarzo*, *Mugnano*, *Laghetto* (lacus Vadimonis). *Molte (ghiande) si trovano ne' Campi di Bomarzo, e cose sante il volgo le reputa. Di là ne avea una arrecata il signor priore Vincenzo Petroso.* ALESSI *lettera* 1815 p. 24.

Il signor Stefano Camilli di Viterbo ci fece conoscere alquante pilae plumbeae, *che assai di frequente si rinvengono nel territorio di Bassanello e Bomarzo presso la detta città, e che hanno la figura di oliva, e quasi ellittica. Le medesime dal volgo si appellano ghiande di s. Anselmo sulla falsa tradizione che un tal Santo prodigiosamente ne facesse cadere gran quantità in una battaglia sopra l'esercito nemico* DE MINICIS p. 256.

Le così dette pilae plumbeae *rinvengonsi quotidianamente nel suolo di Pian-meoniano* [paulo minus quam mille passus a Bomarzo distantis, cf. p. 22] . . *ghiande missili di piombo in figura di elissoide . . : fu cosa del tutto singolare l'aver rinvenuto entro un teschio la detta pila plumbea.* . . Luigi VITTORI *memorie arch.-storiche sulla città di Polimarzio oggi Bomarzo.* Roma 1846 p. 74. Rustici perforant et collo suspensas pro amuletis portare solent, id quod mihi testatus est Vittorius anno 1864.

Quattuor glandium inscriptarum, quae illic repertae sunt, ectypa Vittorius mihi a. 1880 misit. Earum una est Graeca (lego MEΣ i. e. Μεσσανίων, cf. Vischer *Schriften* II 261), altera ut vid.

Etrusca (v. supra p. XIX n. III*b*), Latina nulla. Omnes et modulo et forma iis, quae in Graecia et Asia Minore reperiri solent, simillimae sunt, Latinisque omnibus haud dubie multo antiquiores. — Vittorius praeterea glandem FIR inscriptam a. 1883 eximia benivolentia mihi dono misit. Eadem videtur esse, quam anno 1864 apud ipsum obiter inspexeram.

12. *Castel d' Asso. Nella controfossa del Castel d' Asso e nell' interno del castello di detta città ultimamente si sono trovate molte ghiande missili lavorate in argilla. Sono un po più grandi di quelle finora conosciute lavorate in piombo. L'argilla n' è d'una durezza sorprendente* G. Bazzichelli *Bull. dell' Inst.* 1873 p. 109 sq. — Cf. supra: *Orvieto.*

13. Prope Velitras. Bonanni, museum Kircherianum 1709 p. 207: «fragmentum plumbi in agro Velitrensi repertum, in formam glan«dis conformatum, non quidem a natura, nec ab arte hominum, «sed a coelesti; e coelo enim cecidit sub anno 596, quando urbs «Velitrensis (relatione Bucelini in Menologio Benedict. [7 Dec., p. 831 «ed. 1655]) gravi obsidione ab hostibus premebatur, orationibus S. «Gerardi ['qui et Girardus et Giraldus'] eius episcopi liberata fuit: «cum plumbeam super eos grandinem coelo deduxisset. Tale pro«digium refert etiam Vghellus in Italia Sacra tom. I [p. 44 ed. 1717] «in Episc. Velitr. his verbis: 'Hic', id est Gerardus, 'cum ali«quando Velitras inimici cinxissent corona, suis precibus obsidione «solvit, cum prius plumbeam grandinem orans e coelo excussisset «in hostes.' Addit (Antonius) Mancinellus lib. 5 serm. [tit. 5, «fol. XXXIII^r ed. 1511]: 'Legistis enim eius [divi Gyraldi episcopi «Veliterni] imprecatione hostium plurimos plumbea grandine glan«dium formam referente (quo passim in agro adhuc videtur) oppres«sos.' Huius generis glandes plumbeae custodiuntur ab aliquibus «tanquam insignis miraculi monumenta». Haec Bonannius narrat. — Alexander Borgia *istoria di Velletri* (Nocera 1723) p. 326 eiusdem de pugna (in *Colle delli Brittoni* inter Velitrenses et Brittones commissa) et grandine plumbea famae meminit addens: *Le ghiande di piombo, che in tanta copia si trovano nel nostro territorio, particolarmente in quella parte ove è fama che seguisse la battaglia coi Brittoni, sono ben diverse da quelle che si usano a tirar coll' arco e colle balestre, perchè quelle erano comunemente tonde di creta, e queste sono in vera forma di ghiande, e non di creta, ma di piombo.* — Superstitio illa inde videtur nata esse, quod magna vi imbrium effusa glandes in agris denudari et a rusticis reperiri solent; cf. quae p. XXI relata sunt de Mugnano. — Glans (non inscripta), quam museum Kircherianum ab Alexandro Borgia 'nobili Velitrensi, modo Nuntii Pont. Auditore Coloniae Agrippinae' accepit et Bonannius t. LXVI 12 exhibet, fortasse prope Velitras reperta est.

13*a*. [De Labico v. ad n. 6, 10.]

14. Praeneste. Anno 1861 propo Praeneste rep. *non in un sepolcro del solito tipo prenestino, ma in un tumulo costrutto di tuffo* (p. 188) glandium inscriptione carentium magnus numerus, una cum scutis tribus aheneis, speculis, aliisque rebus Etruscis. RICHARDVS SCHOENE *Annali dell' Inst.* 1866 p. 189.

15. Cumae. Vide n. 107 sq.

15a. Neapolis. Vide n. 111, 4.

16. Herculaneum. In *terre in direzione della via della Marina* 17 Febr. 1873 reperta est glans anepigrapha pendens 45,5 gr., longa 0,04, cr. 0,016 et 0,02; inde ex 17 Mart. 1873 in museo Neapolitano n. 115 servatur; cf. musei *Inventario* ms. et quae notavi ad n. 6, 45.

17. Pompei. Inde, si credis, provenit glans inscriptione carens, longa 0,028, quam museum Berolinense a Ternite pictore accepit. Friederichs *Berlins antike Bildwerke* II (1871) p. 241 n. 1134. — Cf. ad n. 6, 45.

18. *Tursi* (prope Potenza). Ibi reperta est una glans nunc servata in museo Neapolitano n. 72 = 218. Vide Fiorelli *Catalogo* p. 12 (ubi lege ΕΥΗΘΙΔΑ).

19. *Ceglie (Messapico)*. Ibi a. 1877 glandes XLVII (XXX anepigraphae, XVI Graece inscriptae, I incertae lectionis) repertae sunt. Edidit Viola *giornale di Pompei* IV (1878) p. 75 sq. Partem vidi. In quattuordecim exemplis est ΕΥΗΘΙΔΑ. — Ex eadem regione provenisse videtur glans musei civici Tergestini, quo venit ex museo Ostrogovich prope Lecce testibus Ottone Benndorf et Kunz (lego in ea ΕΥΗΘΙΔΑ).

20. Inter *Cassano* et *Castrovillari* (prov. Cosenza) rep. sunt duae inscriptione carentes. Vide ad n. 89*.

21. Leucopetra. Vide ad n. 51.

21a. [*Catanzaro.* Inde provenire n. 51, 5 non recte traditur.]

22. In Sicilia praeter Latinas glandes Pisonis Hennae (*Castrogiovanni*) inventas non paucae innotuerunt Graecae. Earum aliae loco supra dicto, aliae in monte Eryce, aliae prope Panormum in monte Ercte, aliae in agro Leontino repertae sunt. Vltimae bello a. 652—655 tribuendas patet ex Athenionis nomine inscripto (cf. Mommsenus Corp. I ad 642). Editae sunt in Corp. I. Gr. 8529; 5570; 5748 et ab Antonino Salinas *Annali dell' Inst.* 1878 p. 30 sqq. — Ex libro *Delle due mazze antiche votive alla Beata Vergine di Messina* glandes non inscriptas (in Sicilia?) repertas esse memoravit Ficoroni, Labico 1745 p. 86. At vide in Indice auctorum p. XLII: SPIEGAZIONI. — Glandes argillaceas in Sicilia repertas Graeceque inscriptas praeter alios edidit Mommsen *Zeitschr. f. Alt.* 1846 p. 783 sq. Cf. n. 45 adnot. Militaris usus eas fuisse probabile est (*Bull. dell' Inst.* 1846 p. 70, Vischer *Schriften* II 244), cuiusmodi tela adhibita esse narrat Caesar b. Gall. 5, 43, aliaque exempla licet anepi-

grapha, reperta esse *Orvieto* et *Castel d' Asso* supra memoravi. — Per errorem Siciliae tributae sunt glandes agri Regini n. 51, 6. 7 et Perusinae 66, 5, ubi vide.

22a. [Aquileiae reperta esse dicitur n. 66, 4 quae non dubito quin Perusia provenerit.]

23. Apsorus (*Ossero*) in insula Liburniae Crexi (*Cherso*). Vide n. 109 sq.

24. Hispania. Vide n. 49 et 50.

INDEX MVSEORVM.

Augusta Taurinorum, *museo di artiglieria.* Tres quattuorve accepit ab Erolio, ut is Henzeno testatus est a. 1882. Apographa eodem anno nobis benigne misit Vincentius Promis, bibliothecarius regius. — Vide n. 72, 2 et n. 90*, 1-8.

Mediolanum. *a*) Museum archaeologicum possidet Perusinas duas, donatas a Seraphino Biffi, quarum una non est inscripta, altera est n. 86, 2.

b) Museum a Poldi-Pezzóli († 1879) municipio donatum possidet glandes tres inscriptione carentes, unam nuper incusam n. 73*, 7. Catalogus anni 1881 (vide Auctorum indicem s. v. Poldi-Pezzoli) p. 68 breviter memorat.

c) Hamilcar Ancona. Vide supra p. XIX n. III c. IV. — Prodit *Catalogo descrittivo delle raccolte egizia, preromana ed etrusco-romana di Amilcare Ancona* (Milano 1880 seqq.), sed ad has res nondum pervenit.

Vdine. Vide n. 81*, 8-14.

Ferrara. Iosephus Boschini possidebat duas glandes (n. 4 adnot. et 112), ab Alessio (1829) et Minicio memoratas.

Bononia. In museo universitatis asservabantur 8 Sept. 1877, quo die vidi, glandes undecim originis non indicatae; inter eas septem sunt Latine inscriptae n. 4, 11. 6, 39. 24, 17. 30, 10. 88. 113, 1. 115, una Graece inscripta, tres inscriptione carentes. — De Aldrovandio vide n. 7, 2.

Cupra Montana. Vide n. 88*.

Firmum. Caietani de Minicis († 27 Mart. 1871) supellex antiquaria post mortem eius divendita est; glandium una (n. 65) ad Guardabassium, XVI ad Rossi-Scottium Perusinos pervenerunt (v. p. XXVI).

Ripatransone. In museo falsas vidit Gabriellius. — De Francisco Sciarra Condivi cf. ad n. 35, 2.

Asculum-Picenum. *a*) In museo civico autumno anni 1877 vidi glandes genuinas inscriptas CXV, quas exhibui n. 3—9. 12. 15. 16. 18. 21—24. 26—34. 37 not. 38. 42. 43. 45; his a. 1878 et 1879 accesserunt quinque (n. 6, 17. 26-28. 36). Quattuor Corropolitanae sunt, ceterae omnes, etiam eae, quarum origo non diserte adnotata est, haud dubie Asculi, inprimis in Castellani alveo repertae sunt. Exstat catalogus ms., in quo cuique glandi adnotatum est, quo anno et, si empta est, quo pretio acquisita sit, multis praeterea, ubi repertae sint aut a quo

allatae. Omnes diligenter examinavi adiutus optime Iulii Gabriellii, musei bibliothecaeque directoris, et peritia et iudicio. Ectypa plurimarum reportavi. — Sepositae sunt octo glandes a falsario incusae n. 70*, 1–8.

b) Venturini aurifex. Apud eum 13 Sept. 1877 vidi glandes sinceras sex n. 6, 32; 9, 11. 12; 14; 23, 3; 33, 4, fortasse sinceras duas n. 6, 33 et 7, 5; octodecim, quarum inscriptiones incusae (n. 71*, 1–10) aut cusionis valde suspectae (n. 71*, 10a–h) sunt; denique ut falsae specimen exhibuit n. 97*b**; cf. p. 99.

c) Silvestri glandes possidere dicitur, sed eas videre non licuit.

Corropoli. In museo tum cum Gabriellius vidit non exstabant nisi falsae (cusae). — De glandibus a Conceptio Rosa collectis vide n. 89* et p. 143.

S. Omero. Dominicus Guidobaldi. Cf. n. 6, 4. 124.

Interamna (*Teramo*). Ioseph Desantis. Vide n. 35, 1.

Hadria (*Atri*). Apud Sorrichium glandem n. 6, 34 vidit Dressel. — Quis aut ubi fuerit Surrichi a Minicio memoratus (v. n. 9, 13) nescio.

Florentia. *a*) Museum (*Vffizi*) habet tres glandes non inscriptas, quas catalogus ms. n. 1193—1195 aheneas esse male dicit, ea re, ut opinor, seductus, quod una cum rebus aheneis asservabantur. Duae n. 1194 et 1195 (longae 0,03) in media parte orbiculares sunt ut Graecae.

b) Museum archaeol., quod est in Palatio *della Crocetta*. Vide p. XIX.

c) Marchio Carolus Strozzi. Vide n. 6, 63. 8, 3, post n. 90*; de forma ahenea falsa dixi p. 7.

d) Grazzini. Vide n. 87*, 1–4.

e) Musei Capponi glandes memorat Targioni-Tozzetti; vide supra p. XX.

Arretium. Teste Iohanne Schmidt *Bull. dell' Inst.* 1879 p. 168 in museo exstat *una ventina di ghiande missili trovate, come si dice, in Piceno. Alcune di esse hanno tutta l' apparenza di essere uscite da fabbrica moderna. Scritta ve n' è una sola, in cui si legge* fecxx. Eam h. l. memorasse sufficiat; inscriptio per se est falsa (v. ad. n. 26) ac praeterea in incusis reperitur (n. 64*, 443. 610). Nonnulla sautem reliquarum inscriptione carentium novicias esse vix credo, nam falsam non inscriptam vidi nullam.

Cortona. Teste Mancinio musei directore ibi exstat una sola, quam ipse possidet et Gamurrinius edidit. Haec Mauius mihi rettulit. — Est ni fallor illa quam exhibui p. XIX n. II.

Perusia. *a*) In museo universitatis anno 1878 (quo examinavi) exstabant XVII inscriptae n. 6, 38. 53—55. 66, 3. 70. 71, 1. 72, 1. 78. 79. 86, 3. 87, 3. 6. 92. 97. 98. 103, XX non inscriptae, praeterea ab Alexandro Bonucci depositae II inscriptae (n. 69, 1 et 83) et III non inscriptae, genuinae omnes. — Acta musei, ex quibus glandium originem disci possit, non videntur exstare, vix autem dubium est, quin excepta una Asculana (fir inscripta, n. 6, 38) cunctae sint Perusinae. — Anno 1880 museo Rossi-Scottius et Guardabassius (de quibus vide infra) glandes suas ille donavit, hic legavit; cf. Ang. Lupattelli, *indicazione degli oggetti nei musei di antichità nella Vniversità di Perugia* (Perugia 1882) p. 9 et 43.

b) Iohannes Baptista comes Rossi Scotti. Apud eum a. 1878 vidi XXXII glandes: n. 1, 1?. 4, 5. 6, 35–37. 7, 1. 19. 24, 15. 16. 38, 13. 41, 1. 52. 57. 58. 63, 1. 64. 73, 1. 80. 81, 3. 4. 85. 86, 1. 87, 5. 90. 99; n. 19*. 19*a** (falsas antiquiores); n. 72*, 1. 2 (Vincenzinianas); unam lectionis incertae, fort. cusam; unam non inscriptam, sed perforatam (v. p. XIII). Duarum postea acquisitarum (84 not. et 72* not.) apographa mihi misit Rossi-Scottius. Earum XVI[1]) antea apud Minicium erant.

c) Marianus Guardabassi († 4 Sept. 1880). Anno 1878, cum vidi (14 Iun. et 15 Oct.) possidebat praeter quinque cusas (n. 73*, 1–5) XXII glandes: n. 56. 59. 60, 1. 62. 63, 2. 68, 2. 3. 76. 77, 2. 81, 1. 84, 2. 86, 4. 5. 11. 89. 91. 93. 95. 96. 100. 104. 106. Iis accesserunt postea n. 66, 2. 73, 2. 75. 101. 102. 102 not., quarum Guardabassius summa benivolentia ectypa vel apographa mihi misit. Idem epistula 21 Iun. 1872 cum Henzeno communicaverat apographa glandium n. 56. 59. 62. 65 ex Lovattii lectione; apud hunc n. 65 Romae periit. — Tam Rossi-Scottius quam Guardabassius, id quod grato animo testor, ad musea sua, quae ad Perusinas glandes cognoscendas maximi sunt momenti, summa liberalitate aditum mihi permiserunt et ectypa, quae volui, facienda curaverunt.

d) Diamante Montemelini. — Vide ad n. 79.

e) Oddi. — Vide ad n. 79.

Viterbo. Bonifatius Falcioni possidet glandes quinque; eas cusas esse ectypa ab Henzeno mihi transmissa docuerunt (vide n. 81*, 3–7). De eius museo cf. *Bull. dell' Inst.* 1876 p. 250 sqq.

Roma. *a*) In museo Kircheriano, nunc publico, glandes inscriptae CXVIII asservantur. Earum

genuinae sunt hae: 1) quas Asculo tribui: n. 4, 6. 7. 6, 40–43. 9, 13. 14. 11. 12, 4. 16, 2. (20?). 23, 5. 30, 7. 8. 32, 2. 45, 3; 2) quas Perusiae tribui: n. 63, 3. 66, 1. 67. 68, 4. 5. 69, 2. 71, 2. 82. 84, 1. 86, 6–8. 87, 4; 3) originis incertae: n. 111, 1 et 113, 2; 4) Graecae Cat.[2]) 249—251. 254.

Falsae sunt LXXXI hae: 1) cusae n. 69*, 1–45; suspecta n. 103 adnot., quarum n. 69*, 17–45 a Iulio Sambon donatae sunt (Rugg. p. 82); 2) fraudes antiquiores n. 1*—62*; Graecae Cat.[2]) 271 ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ et 272 ΠΕΡΙΚΛΗΣ; fortasse eiusdem generis est n. 223 (apud nos n. 20).

Litteris carent Cat.[2]) 317—351, sed 319 et 325 fulminis figuram exhibent, quarum 319 in aversa parte laesa, 325 suspecta est (vide n. 103 adnot.). — In 326 et 337 adnotatum est inventas esse in ʻCastello di Ocrioʼ, de quo vide p. XVIII.

---

1) N. 1, 19. 4, 5. (6, 35–37?). 7, 1. 19. (24, 15?). 58. 64. 73, 1.. 85. (87, 5?); 19*. 19*a**; denique glans inscriptionis incertae, fortasse cusae.

2) Numeri sunt catalogi Ruggieriani.

De origine glandium nec acta exstant neque alia indicia nisi duo, quae modo attuli, et ea, quae a Marchio accepit Minicius, ex parte tam vaga, ut potius ex inscriptionum argumento coniecta esse suspicio sit. Ne Garruccio quidem qui per multos annos in hoc museo quasi habitabat, alia innotuerunt indicia, ut patet ex eius Sylloge et ex eius censura catalogi Ruggeriani in *Civiltà catt.* XI 1 p. 153 seqq. (cf. X 12 p. 727 seqq.) edita. Bonannius (a. 1709) p. 208 glandem museum accepisse narrat ab Alexandro Borgia nobili Velitrensi, in tabula LXVI n. 12 autem duas depinxit non inscriptas. Brunatius (a. 1837) non exhibet nisi unam glandem i4scriptam FIR, itaque reliquae postea (inprimis usque ad a. 1846, quo Minicii libellus prodiit) videntur illatae esse.

Singularum indicem accuratum edidit Ruggierius catalogo suo a. 1878 edito, qui in iis digerendis plerumque Mommseni Garrucciique editiones secutus est. Sicut Garruccius in Sylloge itaRuggierus magnam partem falsarum cum cusarum tum maxime ceterarum pro genuinis habuit; Cat. n. 273 immerito inter suspectas rettulit. Ipse bis examinavi a. 1877 et 1878; ectypa, quae desideravi, facienda curavit Helbigius amicus. Nuperrime in museo Basileensi inter Vischeriana vidi ectypa gypsea glandium Kircherianarum triginta. — De forma ahenea falsa vide p. 7.

b) Cardinalis Altieri († 1867) anno 1847, quo Garruccius eius plumbea edidit, glandes non possidebat, postea tamen praegrandes quasdam falsas, cuius generis alias acquisivit pater Marchius, comparavit ipse eas deinde damnans. Postea legavit universitati Romanae (cf. Garrucci Syll. p. 264 et *Civiltà catt.* X 4 p. 711), unde mox in museum Kircherianum illatae sunt. Haec Garruccius narravit Henzeno. — Significatur id genus, quod edidi n. 20* sqq.

c) L. Depoletti. Vide n. 6, 44. 23, 6–7.

d) Augustus Kestner († 1853). Vide p. XXX.

e) Raphael Garrucci. Vide n. 6, 63. 8, 3. 112 not. 92*.

f) Martinetti. Vide n. 86 not.

g) Merolli. Vide n. 86*.

h) Tomassetti. Vide n. 84*.

Velitrae. Museum Borgianum (vide p. XXXIII Catalogo). Fortasse glandes quoque in museum Neapolitanum pervenerunt.

Neapolis.

a) Museum publicum a. 1877 possidebat glandes CXV. Earum n. 78—115 inscriptione vel insigni carent, XLIII cusae falsaeque sunt (vide 68*, 1–43), suspecta una 73 = (apud nos) n. 44, genuinae igitur inscriptae XXXIII vel XXXIV, excepta 72 Graeca in *Tursi* reperta (ΕΥΗΘΙΔΑ) omnes Latinae; earum Asculo tribui 1. 2 = n. 4, 9. 10; 13—15 = 9, 15–17; 24—26. 28. 31 = 24, 12. 11. 13. 23. 14; 34. 36 = 25, 1. 2; 55 = 17, 1; 58. 60—63. 65—69 = 6, 45. 47. 46. 48. 49. 50–54; 70 = 7, 6; 71 = 30, 9; 75 = 38, 17; 76 = 41, 2; 77 = 39;

Perusiae 14. 50. 51 = n. 74. 86, 9. 63, 4; originis incertae est 23 = n. 111, 2. — Origo nota est Graecae illius et n. 115 Herculanei repertae sed inscriptione carentis (vide ad n. 6, 45); ceterarum igitur concludi tantum potest ex inscriptionibus aliunde iam notis. Singulae glandes quo tempore in museum venerint, quaeque iam ante institutam falsarii Asculani officinam in eo fuerint, nescitur excepto uno exemplari; nam omnes glandes nunc digestae sunt secundum Corporis vol. I ordinem et in una sola 58 = n. 6, 45 schedula cum numero antiquiore (11437) servata est, quo ductus repperi in *Inventario generale della Collezione de' Bronzi minuti*, *contenente gli oggetti immessi nella Collezione medesima dopo il 17 Gennajo 1852 a tutto il dì 31 Luglio 1854* haec: 11437. 11438 (= *numeri del Verbale* 2004. 2005): *Due lunghe ghiande di piombo con lettere. Lunghe 18 centesimi.* N. 11439—11447 (= 2006—2014): *Nove altre più piciole e senza lettere. Lunga ciascuna un' oncia.* Fiorellius in Catalogo a. 1869 p. 11 testatur, museum glandes ab Isaia Salati (25 Oct. 1865) acquisivisse et ab Augusto Vecchj (26 Sept. 1868) dono accepisse, sed quae illae fuerint distinctum non est;

2) glandes XVI (Cat. 1—16 = 1719—1734) olim Santangeli, cuius museum, quod iam ab Romanellio laudatum (*Napoli antica e moderna*, III, 1815, p. 91), 5 Aug. 1865 a municipio Neapolitano emptum et in museo seorsum repositum est (Fiorelli, catal. nummorum Graec. Santangeli 1866, in praef.; Migliorri, *guida del museo nazionale*. Nap. 1876 p. 357). Omnes sunt genuinae et, quatenus aliunde concludi licet (nam acta de earum origine non exstant), Asculanae. Robigo (in 4 subnigra, in 15 cineracea et flava 16 flava et ferruginea, in reliquis flava) in terra non in aqua repertas esse arguit. Inscriptionem exhibent 1. 2. 3. 4 [= apud nos n. 37. 23, 4. 27, 3. 17, 2] insigne 5. 6 (cum litterarum vestigiis) 7. 9 [= 38, 15. 14. 16, 40, 1]; iis carent 8 (pendens 66, 5 gr.). 10 (62, 5 gr.). 11 (57, 5; cum vestigiis incertis, vide ad nostram n. 48). 12 (55, 5, fort. cum litterae vestigio), 13 (37 gr.), 14 (38 gr.), 15 (33 gr.), 16 (29 gr); 12 et 15 formam dimidiatae glandis habent. — Plerarumque ectypa gypsea liberali Iulii de Petra amici permissu facienda curavi.

De glandibus a Conceptio Rosa Corropolitano collectis, quae nuper in hoc museum venerunt, vide n. 89* et Addenda p. 143.

b) Raphael Barone antiquarius. Vide n. 95*.

c) Alfredus Bourguignon possidet quattuor glandes Latinas, quas a. 1882 ipsas Heidelbergam mihi transmisit. Vide n. 1, 23; 6, 60; 81*, 15. 16.

d) Ianuarius Riccio. Vide n. 1, 27.

e) baro de Riseis. Vide ad n. 22.

f) negotiator quidam antiquarius. Vide n. 87*, 5.

Catanzaro. Museum municipale. Vide n. 51, 5 et n. 68*, 44-58.

Regium ad fretum Siculum. Museum municipale. Vide n. 51, 1-4.

Siciliae musea Mommsenus adiit. Praeterea Antoninus Salinas a nobis rogatus non solum ectypa misit, sed etiam catalogum glandium, quas ipse in Sicilia viderat, tam Latinarum quam Graecarum in *Annali dell' Inst.* 1878 p. 30 sqq. et tab. F edidit. Syracusanarum glandium duarum (vide p. 4) imagines a Salvatore Politi delineatas de Torgia cum Mommseno communicavit.

a) Panormus. Museum regium. Cf. A. Salinas, *Del real museo di Palermo*. Pal. 1873 (de museo Astuto p. 13, Salnitriano p. 14, Hieronymi Valenza p. 17 rettulit, glandes memoravit p. 47) et Mommsen Corp. X p. 752. — Vide n. 1, 5-10; 51, 6. 7.

b) ibidem apud Romanum. Vide n. 1, 4.

c) Syracusae. Museum. Vide p. 4.

d) *Cefalù* apud baronissam Mandralisca. Vide n. 1, 11-18 et 2, 1-6.

Glandes, quas olim possederunt Alessi, Astuto, Petroso, Valenza, vide ad n. 1, 1-3. 28. — 45, 3. — 1, 29. — 1, 5; cf. Salinas l. c.

Sardinia. *Cagliari*, *Museo d'antichità*. Vide n. 1, 21.

Vindobonense museum Caesareum (*Münz- u. Antikencabinet*) praeter quattuor Graecas et unam non inscriptam (v. p. XIII) possidet tres glandes Latinas: n. 9, 20 (diu iam illic exstantem), 109. 110 a. 1878 Apsori in insula *Cherso* repertas. Eduardus baro de Sacken, musei praefectus, sex primarum exempla a se egregie delineata mihi misit a. 1878; de Apsoritanis idem et (qui detexit) Otto Benndorf eodem anno rettulerunt.

Tergeste. In museo civico quattuor Graecae genuinae et duae cusae (81*, 1. 2) exstant. Apographa Ottoni Benndorf, ectypa gypsea Carolo Kunz musei directori accepta refero.

In Hungariae museis nullam glandem exstare neque in eius regni territoriis ullam repertam esse Franciscus Pulszky interroganti mihi 18 Mart. 1879 rescripsit.

Basel. Glandes, quas Guilelmus Vischer collegerat, nunc asservantur in museo publico. Omnium ectypa sulphurea Achillis Burckhardt et Henrici Gelzer insigni benivolentiae debeo. Latinae inter eas sunt octo, quarum una genuina (n. 114), octo (67*, 1-8) inscriptiones cusas exhibent. Eas excepta 67*, 1 examinavi anno 1883. Praeterea in Vischerianis vidi ectypa gypsea glandis 63, 7 et glandium Kircherianarum triginta.

München. Museum antiquarium continet 1) Dodwellianas septem. Earum Graeca est una 688, ceterae Latinae: n. 1, 20 (Sicula), 51, 8 (agri Regini), 61. 77, 1. 81, 2. 87, 7 (Perusinae, quam originem Dodwellus inscripsit glandibus n. 77, 1 et 87, 7); 2) glandem Asculanam n. 6, 59 anno incerto acquisitam, 3) Graecas octo partim a rege Ludovico I partim nuper acquisitas. — Ipse descripsi a. 1877 Monachii; a. 1880 Guilelmus Christ, qui ei museo praefectus est, Heidelbergam, ut ectypa fierent, benigne transmisit. — Dodwellianae exhibentur in

catalogo a. 1837 (vide Indicem auctorum) et ab Hefnero, qui vidit sed lectiones eius Catalogi repetiit.

Ansbach. Societas historica ex dono I. G. Pfisteri, nunc Londiniensis, duas possidet glandes n. 118 et 62*a*, quas C. Schnitzleinii beneficio a. 1882 Heidelbergae examinare potui.

Sigmaringen. In museo principis Hohenzollern exstant octo glandes (376—383 signatae), a barone de Maienfisch ex Italia apportatae (non post a. 1860: vide n. 66*, 3); 377. 379. 381. 382 vacuae sunt, 380 fulmen (n. 105), 376 et 378 pugionem (38, 18. 19) exhibent, in 383 inscriptio incusa est (n. 66*, 3). Vidi in museo a. 1881, ultimam antea de Lehner Heidelbergam benigne transmiserat.

Mannheim. Museum societatis antiquariae. Vide n. 78*, 1. 2.

Erbach ad Muemlingam in Ottonis silva. Museum a comite Francisco in itineribus Italicis a. 1773/74 et 1790/91 collectum (v. L. F. Dieffenbach, *Graf Franz zu Erbach-Erbach*, Darmstadt 1879) continet quinque glandes 1) n. 63*, 2) Graecam, 3) tres, quae litteras incertas aut nullas exhibent; Graeca et duae non inscriptae in catalogo ms., a comite Francisco circ. a. 1808 confecto, depictae sunt a Kehrero tab. 24 n. 10.

Frankfurt a. M., *a*) museum municipale. Vide n. 75*, 23. 24.
b) apud Carolum Antonium Milani. Vide n. 75*, 1-22a et 93*.

Wiesbaden, museum. Vide 30, 11, 76*, 1-4. 94*.

Mainz, in museo et apud Iheringium. Vide n. 76*, 5 sqq. — De Iheringio cf. ad n. 74*, 75*. 76*, 1-4. 77*.

Kessenich (prope Bonnam) apud Ernestum aus'm Weerth. Vide n. 108 et 74*.

Gotha, museum ducale. Vide n. 78*, 3-11.

Berlin, *a*) museum regium. Huc pertinent: 1) Sicula n. 1, 24, 2) Asculanae n. 6, 58; 9, 18 (a. 1864 acquisita); 10, 3) Corropolitana n. 8, 2, 4) Perusinae n. 86, 10; 94. Pompeianam non inscriptam memoravi p. XXIII; a Iheringio emptae sunt cusae n. 77*, 1-12. Descripsi omnes; glandium 1, 24. 6, 58. 9, 18. 86, 10. 94 apographa Mommseniana in schedis exstant.
b) Carolus Guilelmus Nitzsch († 20 Iun. 1880). Vide n. 1, 22.

Hannover. Museum Kestneriarum, quod Hermannus Kestner ab Augusto Kestner († 1853) patruo collectum nuper oppido patrio donavit. In eo adservantur glandes non inscriptae quattuor, inscriptae tres hae: 1) LEG XI (n. 111, 3) longa 0,053, lata 0,022 pend. circ. 42 gr.; 2) L·XV (haud dubie referenda ad n. n. 24) longa 0,048, lata 0,017, pend. circ. 25 gr.; 3) XV I (n. 26 not.) longa 0,043, lata 0,023, pend. circ. 50 gr., corrosa est nec satis certo legitur; L ante X neque exstat neque spatio admittitur. Haec quod h. l. iam addere potui benivolentiae Ennonis Bartels acceptum refero. — A. Kestnerus glandium 1 et 3 inscriptiones in *Bull. dell' Inst.* 1847 p. 116 breviter memoraverat.

Kopenhagen, museum regium. Vide p. 115 ad n. 64*. Indicem glan-

dium, excerptum ex catalogo L. Muelleri, Io. Lud. Vssingius mihi benigne transmisit 18 Iun. 1883.

Bruxelles, museum *de la Porte de Hal*, quod non adii, continet nunc supellectilem antiquariam, quam collegit E. de Meester de Ravestein. Glandes, quas Bergkius annal. Rhen. 55/56 (1875) p. 49 = *Schleuderg.* p. 115 in museo quodam privato exstare dixit et male descriptas exhibuit, Ravesteinianas esse puto (cf. ad n. 24). Sunt autem hae: 1) ·XI F.ASIA (.X ed. II) [fort. n. 86], 2) ATRI II | LVT [fort. n. 73], 3) ·I.X·) (*gladius* [vide n. 24 adnot.], 4) VI. — Bergkius p. 6 [ed. II p. 48] in museo Ravestein glandem Etrusce inscriptam exstare memoravit. — Cf. ad n. 22.

London, museum Britannicum. Anno 1875 in eo examinavi glandes CVII, benivolentia adiutus eorum virorum, qui rebus antiquis adservandis praefecti sunt. Latinae sunt novem: n. 6, 55-57 (praeter has testante Count d' Albanie 14 Mai 1863 tunc nullam museum possidebat Latine inscriptam), n. 4, 12; 9, 19; 117 (susp.): 66*, 1. 2; 67*, 9 (spuria, ut videtur). Saguntinas Graecas ad n. 50, lapillum ibi apud Robertum Ready exstantem ad n. 97* memoravi. — Ectypa a Readyo facienda mihi curaverunt A. S. Murray et Guilelmus Wright. — Glandes cum ante iter meum Italicum anni 1877, quo falsas a genuinis certius discernere didici, examinaverim, dubium mihi remanet, quid de n. 117 et n. 67*, 9 statuendum sit; reliquarum indoles vel ex ectypis certo discerni potuit.

Liverpool, Mayeri museum nunc cum museo municipali coniunctum. Vide n. 66, 4.

Stanmore Hill (*Great Stanmore*, *Middlesex*), C. D. E. Fortnum. Vide n. 26 not. 60, 2. 66, 5; 73, 3.

Vbi glans n. 50, quam I. B. Pinto possedit, nunc exstet, nescio.

Paris. *a*) *Louvre*. Anno 1852 museum possidebat, praeter exemplaria anepigrapha decem, glandes Graecas novem, Latinas duas (n. 63, 5 et 6) teste Hadriano de Longpérier, qui illarum apographa eo anno cum Friderico Ritschelio communicavit. — Anno 1859 aut 1860 glandes marchionis Campana museo illatae sunt. Earum teste Carolo Purgold (qui anno 1883 mihi delineavit vel ectypa fecit) tres n. 6, 63 et 29, 2 et tertia, fulmen [an monogramma Graecum?] exhibens, solae genuinae sunt, reliquae (complures FIR inscriptae, de quibus v. ad n. 6, 63, deinde n. 33*-61* et fortasse ea, quam ad n. 38 memoravi) spuriae sunt omnes.

b) *Cabinet de médailles*. Vide n. 6, 63; 9, 31. 32. Cf. n. 38 not.

c) apud Iulianum Gréau. Vide n. 90*, 9. 10.

d) apud Feuardent. Vide n. 64*. 65*. 97*a**.

St.-Germain. Vide n. 63, 7 et 96*, 3. Praeter has et Graecas (de quibus cf. Vischer, *Schriften* II p. 272) in eo museo ectypa glandium musei Perusini exstare comperi.

Lyon. Vide n. 80*, 1-17.

Toulouse. Vide n. 96*, 1.

Trévoux. Vide n. 96*, 2.

INDEX AVCTORVM.

Ioseph Brunatius musei Kircheriani inscriptiones. Mediolani 1837. 4. pp. 130.

Phil. Bruti-Liberati *memoria XVI sulla via Cuprense.* Ripatransone 1850. — Vide n. 35, 2.

Bulletin *des commissions d'art et d'archéologie,* VIII. Bruxelles 1869. Vide p. 142.

Bullettino *dell' Instituto di corrispondenza archeologica.* Roma 1829—1884.

Bullettino *Sardo.* Vide Spano.

Campana. Vide Cataloghi.

Clemens Cardinali *iscrizioni antiche inedite* [sunt quingentae] *raccolte e pubblicate.* Bologna 1819. 4. pp. V, 102. — *Impressione di cinquanta esemplari* (p. V); exstat in bibl. Heidelbergensi et Monacensi. — Exhibet Perusinam n. 78 ex Vermigliolii schedis, Asculanam n. 9, 22 ex *Descrizione del museo (Borgiano in Velletri), fatta dai Signori Akerblad e Filippo Aurelio Visconti, copia ms. della quale posseggo per gentilezza del secondo* (p. 71, cf. p. 79 et 100); est ni fallor Catalogus anni 1814, de quo vide infra Catalogo.

Ioh. Bapt. Carducci *su le memorie e i monumenti di Ascoli nel Piceno.* Fermo 1853. — Cf. p. 6. Ad inscriptiones ipsas nullius est usus.

Cataloghi del museo Campana, part. 1—12 [Romae 1858/59]. 4. — Cf. ad n. 6, 63; 29, 2; 33* sqq.

Catalogo *del museo Borgiano* anni 1814, editus in: *Documenti inediti per servire alla storia dei musei d' Italia* (cura Iosephi Fiorelli) I (1878) p. 305. — Vide n. 6, 61. 62; 9, 22; 23 adnot.; cf. Cardinali.

(de Caylus) *Recueil d' antiquités* I—VII. Paris 1752—67. 4. Vide n. 9, 28.

Cherubini. Vide n. 85*.

Civiltà *cattolica.* Vide Garrucci.

Corpus inscriptionum Latinarum. Glandes continentur vol. I (1863) n. 642—716, n. 1507—1536 a Mommseno collectae; vol. II (1869) n. 4965 Hispanae ab Huebnero, vol. V (1872) n. 1079* (= apud nos n. 66, 4, vide p. 142) a Mommseno, vol. IX (1883) n. 6086, I-XLVIII Asculanae et n. 664*—759* spuriae a me editae.

Count d' Albanie. Vide Proceedings.

Melchior Delfico (1744—1835) *delle antiche ghiande missili di piombo. Lettera a S. E. il signor conte D. Giuseppe Zurlo,* pp. 11, tab. I. — Edita est in eiusdem libro: *Della antica numismatica della città di Atri nel Piceno con alcuni opuscoli su le origini italiche.* Napoli 1826, fol., quae opuscula a priore editione *Della ant. num. di Atri* (Fermo 1824) absunt. Epistula illa anno proximo a priore editione (vide ed. II p. 3) i. e. a. 1825 scripta est. — In ea de fundae glandiumque apud veteres usu disputavit et nonnullas glandes prope Asculum repertas (p. 9), quas ab amico (Antonio Orsini? cf. apud nos p. 7) acceperat, in tabula aeri accurate incisas exhibuit. Vide n. 3*b*, 2; 6, 1; 9, 23; 26, 2. 3; 38, 1.

Ernestus Desjardins *Desiderata du* Corpus inscriptionum Latinarum *de l' académie de Berlin,* fasc. 1 (1874): *Le musée épigraphique de Pest*

(cf. Ephem. ep. II p. 354 sqq.); fasc. 2—5 (1874—1876): *Les balles de fronde* et q. s. Paris. fol. — Glandium inscriptiones non edidit nisi spurias. Vide n. 64* et 65* et p. 91 sqq.

Ernestus Desjardins, *Comptes rendus de l' Académie des inscriptions.* Paris 1876 p. 168 sqq. — Vide p. 91.

Diario *di Roma* 7 Dec. 1839 n. 97. Vide ad n. 79. Excerpendum curavit Henzenus.

Dissertazioni (sive Atti) *della pontificia Accademia romana di archeologia.* Roma, tom. VII (1836): vide Borghesi; tom. XI (1852): vide Minicis.

Docvmenti. Vide Catalogo.

Dodwell] *Notice sur le musée Dodwell, et catalogue raisonné des objets qu'il contient. Publiée par la direction de l' Institut de correspondance archéologique.* Rome 1837, pp. VIII, 71; praefationi subscripsit Iosias Bunsen. Insunt p. 27 n. 95—100 sex glandes Latinae (Sicula n. 1, 20, Regina n. 51, 8, Perusinae n. 61; 77, 1; 81, 2; 87, 7), nunc in museo Monacensi servatae. Ad n. 77, 1 adiecta est adnotatio Borghesii, cui debetur praeterea glandis n. 87, 7 lectio, fortasse etiam reliquarum. Glandes Dodwellianas quattuor secum communicasse Aemilium Braun m. Iul. 1835 Borghesius (opp. VII p. 103 sq.) scripsit Olao Kellermann 31 Iul. 1835, simul memorans, quot praeterea glandes nosset. Eae erant hae: Ficoroniana n. 6, 40, editae ab Alessio *Bull. dell' Inst.* 1833 p. 176 n. 1, 1-3; ab Delfico (undecim); ab Vermigliolio ed. II p. 612 et 616 (n. 78 et 68, 1).

Iohannes Eroli. Vide n. 72, 2. 90*, 2. 3.

Iohannes Faber vide Vrsinvs.

Ariodantes Fabretti, Corpus inscriptionum Italicarum et Glossarium Italicum. Aug. Taurinorum 1867. 4. Octodecim exhibet glandes 1) sex ex libello Miniciano: 6, 35; 7, 1; 119 (bis ed.); 3*; 11*; ad 45, 3, 2) decem ex Minicii delineatis exemplis 32, 2; 45, 3; 53; 55 (bis ed. ut diversas); 92; 18*; 62*; cf. ad 45, 3 et locorum elenchum p. XX, 8; 3) unam ex suo apographo: vide p. XIX, IIIa; Latinae et genuinae insunt solae hae: 6, 35; 7, 1; 32, 2 (Lat.?); 53; 55; 92.

Franciscus Ficoroni *le memorie ritrovate nel territorio di Labico.* Roma 1745, 4; ed. II Roma 1748, 4. Vtramque adhibui. — Vide n. 6, 40.

Ioseph Fiorelli, *Catalogo del Museo nazionale di Napoli. Armi antiche* Napoli 1869, fol. pp. 23. — 4, 9. 10. 6, 45-54. 7, 6. 9, 15-17. 17, 1. 24, 11-14. 23. 25, 1. 2. 30, 9. 38, 17. 41, 2. 44, n. 68*, 1-43.

—— Cf. Notizie.

Fortnvm cf. n. 26 not. 60, 2. 66, 5. 73, 3.

Carolus Friederichs *Berlins antike Bildwerke* vol. II: *kleinere Kunst und Industrie.* Düsseldorf 1871. Vide n. 1, 24. 6, 58. 9, 18. 86, 10; p. XXIII, 17.

Iulius Gabrielli] *Il palazzo comunale di Ascoli-Piceno e le sue raccolte. Indicazione di G. G.* Ascoli-Piceno 1874, pp. 36. — Edidit musei

Asculani, cui praeest, glandes sex ligno incisas: n. 4, 8. 9, 9. 12, 1. 21, 5. 23, 2. 70*, 4 [p. 117 ad n. 70* lin. paenult. pro 'et' scribe 'aut'].

Iulius Gabrielli in eph. Asculana *L'eco del Tronto* 27 Aug. 1876 et 26 Aug. 1877 rettulit de ingenti glandium numero reperto 1) a. 1876 inter pontem *di Cecco* et pontem quem vocant maiorem, 2) 10—18 Aug. 1877 ab Eugenio et Iacobo Mattei fratribus prope eundem locum supra 1900 glandes litterarum vestigiis fere carentes omnes.

—— ibid. 23 Dec. 1877 musei Asculani glandes contra Garruccium (*Civiltà cattolica* X, 4 p. 710) fidem earum infirmare temere conatum rectissime defendit. — Cf. p. 93.

—— et C. Zangemeister, *scavi per ghiande missili eseguiti in Ascoli-Piceno* (10—12 Sept. 1877), in *Bull. dell' Inst.* 1877 p. 172 sqq. — Vide p. 5 sq.

—— *scavi per ghiande missili in Ascoli-Piceno* (9—20 Sept. 1879), in *Bull. dell' Inst.* 1879 p. 190 sqq. — Vide p. 6.

G. F. Gamurrini, *appendice al* Corpus Inscr. Ital. *di Fabretti.* 1880. 4. — Vide p. XIX.

—— in *Bullettino dell' Inst.* 1868 p. 188 sqq. — Vide p. XIX.

Raphael Garrvcci, *i piombi antichi raccolti dal card. Lodovico Altieri.* Roma 1847. 4. — Vide n. 68, 4.

——, *i segni delle lapidi latine volgarmente detti accenti.* Roma 1857. Vide n. 84, 1. Attuli ex Ritschelii opp. IV p. 389.

——, *Bullettino dell' Inst.* 1866 p. 28 sqq. — Vide 87*, 5; 20 (susp.); 26 not.; 112 (susp.).

——, *Civiltà cattolica* X 4 (1877) p. 710 sqq., X 5 (1878) p. 727 sqq., XI (1880) 1 p. 462. Vide p. XXVII; p. 93; n. 59; 82*—84*. 91*. 92*.

——, Sylloge inscriptionum Latinarum aevi Romanae rei publicae. Aug. Taurinorum 1877, sed fasc. 2 (p. 257 sqq. = n. 925 sqq.) anno demum 1878 prodiit. Sylloges n. 900—902 ab Garruccio exhibentur glandes Siculae, 935—978 Picenae, 1081—1105 Perusinae. Transcripsit fere materiam ab Mommseno collectam librorum testimonia afferens, quos ipse non consuluit; videlicet si, ut exemplum afferam, Lipsii Poliocreticon editionem anni 1596 inspexisset, in ea glandem n. 13 (Garr. n. 944) memorari non foret denuo testatus. In iis, quae de suo Garruccius addidit, insunt neclegentiae exempla, quae cum ad alia spectant tum ad originem vel museum falso indicata (ex. gr. 6, 45; 13; 29, 2; 35, 1). Glandes non paucas ipse examinavit, sed quod efficere voluit, ut 'ne diutius corruptae ferantur' (p. 315 extr.), id ei parum contigit. Nam multas lectiones falsas vel ex prioribus repetiit vel ipse induxit, neque ullam glandium inscriptionem lectu difficiliorem plane expediit. Itaque falso lectas edidit has (quarum duodecim ipse vidit): Syll. 901 (apud nos n. 1, 20); 939 (9, 14); 941 (12, 4); 942 (9, 23); 946 (11); 957 (111, 2); 959 (24, 13); 967 (26, 2); 970 (32, 2); 971 (30, 7. 8. 9); 976 (82); 1081

(70); 1082 (69*, 38 cf. n. 85 not.); 1088 (66, 1); 1090 (59); 1100 (61); 1101 (84); 1104 (87, 7; hanc etiam interpolavit). Suspectas non in suspicionem vocavit has: 955 (47); 969 (48); 972 (46); 960 (124); 1105 (112). — Quod ad spurias attinet, non solum glandes musei Kircheriani Minicii aetate confictas n. 1*—16* (cf. quae dixi p. 88 sqq.) denuo ut genuinas edidit[1]), sed etiam inter primos est, qui glandibus Asculi incusis decepti sunt (edidit enim iam a. 1866 ut genuinam n. 87*, 5); ipse quadraginta incusas possidere se ait, quas ut genuinas se acquisivisse certe non negavit (*Civiltà catt.* X 4 p. 711 et X 5 p. 728). Cf. quae dixi p. 92 sq. — Quae cum ita essent, Garrucciana editio tot glandibus spuriis totque lectionibus falsis deturpata, mihi nullius fere usus fuit. Etiam anno 1883 errores eius deceperunt Victorem Poggi, qui in *Giornale Ligustico* X p. 198 sq. ad inscriptionum in glandibus repertarum genera demonstranda cum Garrucciana Sylloge usus esset sola, inter XXIIII quae attulit exempla spurias octo, suspectas vel male lectas IIII admisit.

GAZZETTA *Vffiziale del Regno d' Italia 11 Maggio* 1870. — Vide ad n. 86, 2.

Achilles GENNARELLI. — Vide ad n. 58.

GIORNALE *Ligustico di archeologia, storia e letteratura dir. da L. T. Belgrano ed A. Neri.* Genova. — Vide p. XIX et supra in hac pag.

GIORNALE *scientifico ... di Perugia* 1835 n. 24—26 (Vermiglioli): v. n. 68; 71, 1; 77, 1; 78; 87, 7. — 1859 disp. 1 (Rossi-Scotti): v. n. 52. — 1860 (de Minicis): v. n. 31*. — 1861 disp. 2: v. n. 86, 1.

Ianus GRVTER, Inscriptiones (1603) p. 1158, 4—6 tres glandes n. 4, 1. 13. 16, 1 exhibuit. Eas accepisse eum puto ab Lipsio, qui a. 1605 ipse edidit. Litteris expressit ut Lipsius vulgaribus, omissis autem glandium imaginibus.

Georgius GVALTHER, Siciliae antiquae tabulae. Cf. Mommsen Corp. X p. 714 sqq. Editionis principis Panormi, anno ut vid. 1624, impressae sed imperfecte relictae duo novimus exemplaria, quorum unum Romae in bibl. Alexandrina Dresselius, alterum apud sacerdotem Castronuovo in Monte S. Giuliano Mommsenus vidit: utrumque titulo caret; posterius, nunc Panormi in bibliotheca musei adservatum, continet Tabularum p. 1—83 et Animadv. p. 1—154, prius eadem, nisi quod in An. p. 146 desinit. — Ed. 2 in titulo exhibet: 'Messanae CIↃ. IↃↃ. XXıV', sed prodiit a. 1625, qui annus et Dedicationi et Censorum approbationi subscriptus est. Continet Tabularum pp. 108, Anim. pp. 184. Ea denuo excusa est in Graevii Thesauro antiqq. Siciliae vol. VI, Lugd. Bat. 1723. — Latinas glandes in ed. 1 praeter Lipsianas n. 13. 14, 1. 16, 1 protulit has auctore non indicato: n. 9, 27 et 24 (cf. infra p. 142). In ed. 2 An. p. 26 = Thes. VI 381 addidit Seb. Antonelli (i. e. Andreantonelli) de Castel-

1) Glandem n. 5* *l. II. Ital.* Garruccium numero suo 949 comprehendisse puto ut solet diversa eiusdem inscriptionis exemplaria non distinguere. Certe ne hanc quidem usquam damnavit.

lano testimonium (v. nos p. 5) et praeter glandes supra scriptas memoravit duas inscriptas n. 24, 18 et 27, 4 et 'alias literis fugientibus', quas sicut illas n. 9, 27 et 24 Romae apud Lancellottum de Lancellottis patricium Asculanum se vidisse testatur.

Walter Hawkins in Archaeologia Londiniensi vol. XXXII, 1847, p. 96 sqq. de glandium usu disseruit sed Latinam inscriptionem non exhibuit. Quaedam narrat mira aliundeque plane inaudita, ut mero memoriae errore illata esse putes. Eius generis sunt duo quae p. 105 testatur, prius Florentiae maximum glandium numerum repertum esse ibique fortasse armamentarium ('*Arsenal*') fuisse; alterumque hoc, in Erycis ruinis, a Drepano orientem versus sitis, glandes repertas esse nonnullas imprecationibus inscriptas, ex. gr. '*your heart for Cerberus*', librum citans Smythii *Sicily* p. 242, quo tamen hanc inscriptionem non exhiberi inspecto libro mihi testatus est Augustus Wilmanns.

Ioseph v. Hefner, *Catalog der Vereinigten Sammlungen*. N. 1. München 1845. Inspexit in usum meum Guilelmus Christ.

——, *Oberbayerisches Archiv* VII (1846).

——, *Das Römische Bayern*, 3. *Auflage*, München 1852. — In his libellis exhibuit glandes musei olim Dodwelliani, sed lectiones tantum modo ex eius catalogo (vide Notice) exscripsit.

Guilelmus Henzen in Orellii Inscriptionum vol. III n. 6836 nonnullas glandes ex Minicio exhibet.

Aemilius Hvebner. Vide Corpvs.

Iahresbericht *des hist. Vereins in Mittelfranken.* Vide Pfister.

Im neuen Reich. Leipzig 1875 vol. II. Vide Mommsen.

Otto Keller. Vide n. 81*, 10.

Olaus Kellermann. Vide ad n. 77, 1.

Renatus Kerviler, *des projectiles cylindro-coniques ou en olive depuis l' antiquité jusqu'à nos jours*, in: *Revue archéol.* ser. 3 tom. II (1883) p. 281—287 et tab. XXIV. Edidit lapides missiles, quos Gallorum fuisse statuit, et de forma telorum missilium tam antiquorum quam recentiorum olivis vel glandibus similium disputavit, Semperi tamen libellum non afferens. Glandes Romanae imaginem non ad unum ex archetypis, quae permulta exstant, exhibuit, sed ex A. Richii lexico archaeologico in tabula repetiit (inscripta est FIR), nec recte putavit a Richio archetypi magnitudinem repraesentatam esse, cum id fuisse debeat moduli haud paullo maioris.

Augustus Kestner. Vide n. 26 not. et 111, 3.

Rudolfus Lanciani. Vide n. 77, 1.

Liberati. Vide Brvti.

Ludovicus Lindenschmit. Vide n. 66*, 3.

Iustus Lipsivs, Poliorcetica, Antverpiae 1605. Libro IV c. 3 extr. quinque glandes exhibet, 'quae nuper repertae sunt prope Asculum, in flumine Triunto', 1) n. 13, 2) n. 4, 1, 3) n. 16, 1, 4) n. 39, 5) non inscriptam. Formam faciemque glandium ad veram magnitudinem

expressit, inscriptiones autem vulgaribus litteris figuris earum inseruit. Quo pervenerint glandes nescitur; unam (n. 13) fortasse vidit I. F. Gronovius.

La LOMBARDIA 1870. — Vide n. 86, 2.

Hadrianus DE LONGPÉRIER. Vide RITSCHL.

Ios. LOVATTI. Vide ad n. 56. 59. 62. 65.

Angelus LVPATTELLI. Vide p. XXV.

MARCHI, musei Kircheriani, cui praefectus erat, glandes delineavit Minicio (cf. Min. p. 201 not. 3), idemque postea sedecim earum Ritschelio, qui edidit Pr. L. Mon. t. VIII 2. 7. 9. 10. 20. 21. 22 (adversam partem). 23. 24, t. IX 37. 41. 42*a*. 48. 54. 58. 59. — In academia Romana de Minicii commentatione 3 Nov. 1839 lecta breviter disseruit 28 Nov. e. a.; vide *Diario di Roma* 7 Dec. 1839 n. 97.

Iohannes de MARIANA, *Historia general de España*. Tomo IX. Valencia 1796. 4. Continet p. CLIII sqq. epistulam Francisci Perezii Bayér. Vide n. 49. — Suppeditavit bibliotheca Monacensis.

Ioseph MICALI, *storia degli antichi popoli Italiani* vol. I—III. Firenze 1832. 8. et tabularum vol. inscriptum: *Monumenti per servire alla storia* et q. s., fol. — Duas n. 4, 3 et 6, 2 bene delineatas edidit.

Carolus Antonius MILANI] *Catalog der Sammlung des † C. A. M., welche in Frankfurt a. M. den 4. Juni 1883 u. ff. Tage von F. A. C. Prestel versteigert wird.* Frankfurt a. M. 1883 (Praefationi subscriptum est: F. G.). Pag. 106 n. 341 glandes XXV breviter commemorantur. — Vide n. 75* et 93*.

Caietanus DE MINICIS, *sulle antiche ghiande missili e sulle loro iscrizioni. Dissertazione letta alla pontif. accademia rom. di archeol. 3 nov. 1839.* — Edita est cum additamentis (cf. ed. 2 p. 239 not. 3 et p. 228 not. 1): 1) seorsum: Roma 1844, pp. 71, tabb. II, 2) in *Dissertazioni della pontificia accad. rom. di arch.* t. XI. Roma 1852 p. 187—256 [= p. 1—70 ed. sep.], tabb. II. — Vtriusque editionis plane idem typus est, nisi quod errorum emendationes, quae p. 71 ed. sep. exhibentur, desunt in editione altera nec in eius textum sunt relatae. Earum memorabilis est sola haec, qua p. 16 = 202 n. 25 IH corrigi iubetur in TAH. — In tab. II, quae sola inscriptiones exhibet, infra n. 25 et n. 32 quaedam libelli exemplaria paullo ante editionem insertas exhibent duarum glandium [falsarum] imagines n. I et II signatas (v. n. 32* et 19*a**). — Opusculum non est iam a. 1844 editum, nam p. 67 = 253 *Bullettino Napol.* anni 1846 memoratur et ipse auctor p. 53 = 239 not. 3 libellum non talem edi monet, qualem legerit anno 1839, nam per septem annos glandium numerum duplo maiorem factum esse. Itaque impressio finita est anno 1846 aut certe non ante annum 1846. — Attuli ex editione altera.

Minicio primam glandium Latinarum syllogen debemus; Graecarum, quas et ipse collegit, Iohannes Petrus Secchi quasi appendice huius libelli editurus erat (p. 244 et 254 not. 3), ipse earum

nonnullas, ex libris exscriptas fere omnes, p. 240—252 exhibuit. Glandes edidit hoc ordine distributas: p. 201—218 (tab. II n. 1—33) glandes belli socialis, p. 219 sq. (n. 34—36) belli Spartaci (cf. quae dixi ad n. 13), p. 220—231 (n. 37—53) belli Perusini, p. 232—239 (n. 54—68 et n. 84) bellorum incertorum a legionibus inscriptas, p. 240—244 (n. 80—83) Siculas Graecas et Latinas, p. 245—250 Graecas alias (inter has quoque Siculas), p. 250—253 varias.

Materiam collegit sane copiosam primusque quam late hoc inscriptionum genus pateret, docuit. Cum vero plerasque glandes non ipse examinavisset, sed in aliorum apographis acquiesceret et de his rebus iudicare non satis didicisset, non solum complures minus emendata lectione edidit verum etiam parum cavit a spuriis, quae tunc emergere coeperunt, decipiendi prurigine eo ipso, quod glandes a Minicio undecumque conquirerentur, nebulonibus excitata. Et tamen rectissime, ut caveret, monitus erat a Borghesio; quem tantum aberat ut audiret, ut ne argumenta quidem, quibus viri summi suspicio nitebatur, palam evulgaret eoque impediret, quominus iis alii melius uti possent; cf. quae dixi p. 89 sq. Quamquam adest ei nonnihil excusationis, quandoquidem plerasque earum nuperrimi quoque editores, licet eas diu examinare et cum genuinis conferre possent, ex. gr. Garruccius, genuinas esse censuerunt. — Quod glandium originem saepe non indicavit, eius rei culpa magis eius auctoribus quam editori tribuenda est, sed ipse praeterea etiam nonnumquam ubi exstarent glandes adnotare neglexit, ut quodnam exemplar significet, coniectura investigandum sit (cf. 17, 1), in quibusdam discerni plane nequeat. Praeterea, sicut suis locis adnotavi, nonnullarum glandium originem potius coniecisse ex inscriptione videtur quam traditam habuisse. — Imagines litterarum formam parum fide repraesentant, etiam illae, quae ad exempla delineata repetitae sunt; sed eas, quas subieci, ex apographis tantum litteris vulgaribus in tabula exhibuit: tab. II 2. 6. 12. 16. 18. 28. 35. 38—41. 50. 55. 57. 60. 74—77. 80. 81. 83, additis ad has et 51 formis quoque glandium plane arbitrariis. Ad characterum antiquorum formam cognoscendam omnia eius exempla nullius fere usus sunt. — Vt lectoris commodo consulerem, elenchum subieci, quo Minicianos numeros cum nostris composui, hac nota † significans Minicianam inscriptionem meo iudicio esse lectionis falsae, ‡ glandem suspectam, * spuriam.

Minicii	ed. nostrae	Minicii	ed. nostrae	Minicii	ed. nostrae
1	1*	[7]	11*	13	13*
2	82 not. †	8	8*	14	9 29†
3	9 13†	9	9*	15	4 5
4	19*	10	20‡	16	16 1
5	6 35	11	12*	17	17 1†
6	7 1	12	9 30†	18	ad 4‡

Minicii	ed. nostrae	Minicii	ed. nostrae	Minicii	ed. nostrae
19	ad 17	45	65	70	12 4†
20	5*	46	87 3	71	9 26†
21	4*	47	87 4†	72	30 8
22	ad 6†	48	87 5†	73	116†
23	11†	49	84	74	61*a**
24	3*	50	87 7†	75	107
25	119‡	51	64	76	121†
26	48‡	52	54	77	122†
27	16 2	53	66 3†	78	123†
28	9 24†	54	70†	79	7 2†
29	15*	55	85	80	1 28†
30	27 5†	56	6*	81	1 27†
31	16*	57	120†	82	1 19
32	35 1‡	58	111 1‡	83	1 20†
33	47‡	59	ad 81	84	19
34	14*	60	81 2†	I	32*
35	13	61	115†	II	19*a**
36	46‡	62	79	p. 239	66 1
37	78	63	112	p. 251	ad 45 3
38	77 1†	64	10*	p. 251	18*
39	61†	65	113 2†	p. 251	55
40	51 8	66	113 1	p. 252	23*
41	68 1†	67	{23 5	p. 252	20*
42	71 2		{24 15. 17	p. 252	21*
43	71 1	68	26 3†	p. 253	27*
44	58	69	12 4†	p. 253	28*

(Caietanus de Minicis), *le iscrizione Fermane.* Fermo 1857. — Vide ad n. 6, 35 et 7, 1.

——. Vide Giornale *di Perugia* 1860.

——, *le monete gravi e le ghiande missili di Fermo.* Fermo 1868. — Vide ad n. 6, 35.

Archaeologisch-epigraphische Mittheilvngen, vol. III. Wien 1879. — Vide n. 109 sq.

Mnemosine *Sarda.* — Vide Spano.

Theodorus Mommsen. Vide Corpvs Inscr. Lat.

——, *Archaeologische Zeitung* XXXIII (1875) p. 61, ubi ex litteris meis de glandibus Feuardentianis (n. 64*) rettulit, quas ipseobiter inspexerat.

——, *Monatsberichte der Akademie der Wiss. zu Berlin* 1875 p. 479.

——, *Im neuen Reich.* 1876. II p. 417 sqq. Cf. p. 90 et 92.

Monatsberichte. Vide Mommsen et Zangemeister.

Napoleon imperator, *histoire de Iules César.* t. II 1866. Vide n. 96*, 3.

Henricus Nissen. Vide n. 1, 21.

Carolus Guilelmus Nitzsch, *die Gracchen*, Berlin 1847. Vide n. 1, 22.

Notizie *sul museo patrio archeologico in Milano.* Milano 1881. pp. 48. Vide p. XXIV.

—— *degli scavi di antichità* ed. ab Fiorellio, Romae 1876 p. 145 [= *Atti dell' Accad. d. Lincei* ser. 2 vol. III 3 p. 322]. Vide n. 85*.

I. C. ORELLI, Inscriptionum collectio. Vol. II, Turici 1828. Vide n. 9, 22. — Cf. HENZEN.

P. M. PACIAVDI (1710—1785), diatribe qua Graeci anaglyphi interpretatio traditur. Romae 1752. 4. (Excerpsit Henzenus). — Vide n. 79.

Paschalis PANVINI, *il forestiere a Pozzuoli.* Napoli 1818. (Excerpsit Mommsenus). — Vide n. 107.

PERIODICO *di numismatica e sfragistica, diretto dal march. Carlo Strozzi*, vol. III, Firenze 1871. — Vide ROSSI-SCOTTI.

I. G. PFISTER, *uiber römische Schleudergeschosse*, in: *32. Jahresbericht des historischen Vereins in Mittelfranken*, Ansbach 1864, 4. p. 20—30. Vide n. 118 et 62*a**. Alias glandes tam Graecas quam Latinas ex libris memoravit et de fundae glandisque usu disseruit.

Victor POGGI. — Vide p. XIX.

POLDI-PEZZÓLI] *Fondazione artistica Poldi-Pezzoli. Catalogo generale.* Milano 1881. pp. 126. — Vide p. XXIV.

PROCEEDINGS *of the society of the antiquaries of London.* vol. III (London 1853) p. 54 F. Bööke exhibet glandem n. 66, 4; Ser. II vol. II (21 Nov. 1861 — 16 Iun. 1864), London, pag. 266 sq. Count d'Albanie glandes n. 50. 6, 55–57 et p. 269 sq. Fortnum n. 60, 2. 73, 3. 66, 5 ediderunt 14 Maio 1863 cum societate communicatas.

RAVESTEIN] *Musée de Ravestein; Catalogue descriptif par E. de Meester de Ravestein.* Tom. I. II. III. Liége 1871. 1872. 1882. Vide p. XXI et XXXI.

REVVE *archéologique.* Vide KERVILER.

Nemesius RICCI, *le antichità dell' agro Palmense.* Teramo 1844. p. 48 (in bibl. reg. Monac.) — Vide n. 4, 4 et 6, 4; cf. p. XVIII.

——, *sulle epigrafi di alcune ghiande missili di piombo. Osservazioni.* Ripatransone 1852. pp. 14 (in bibl. Heidelb.). Inscriptiones quasdam ex Minicio repetiit. Ex iis, quae observavit, dignum fort. memoratu hoc est, quod n. 35 AR male lectam esse pro FIR coniecit.

Ianuarius RICCIO, *notizie degli scavamenti del suolo dell' antica Capua.* Napoli 1855. 4. — Ad n. 1, 27 memoravi ex Mommseno, Corp. vol. X.

Fridericus RITSCHL, Priscae Latinitatis monumenta epigraphica, Berolini 1862. fol. — Tabulis VIII et IX glandes aliquot musei Kircheriani ad exempla a Marchio delineata (vide MARCHI), Perusinas tres (tab. IX 42*b*. 46. 49) ad exempla stannea Brunnii, ceteras ex Minicio repraesentavit, recte tamen omissis iis, quas Minicius vulgaribus litteris expressit.

Fridericus RITSCHL, *Rheinisches Museum für Philol.* XIV (1858) p. 385 = opuscula IV (1878) p. 391. — Vide n. 84, 1.

——. Ex eius schedis Curtius Wachsmuth mihi benigne concessit ea, quae A. de Longpérier cum eo communicaverat: 1) epistulam Parisiis d. 17 Sept. 1852, qua musei Parisini glandes novem Graecas et duas Latinas (n. 63, 5. 6) a se descriptas exhibet, 2) 14 Sept. 1863 glandis eiusdem musei (n. 29, 2) ectypa chartacea duo, in quibus inscriptionis vestigia atramento ipse delineavit.

Balthasar ROMANO, *antichità inedite di vario genere trovate in Sicilia.* fasc. 1. Panhormi 1854. fol. — Ad n. 1, 4 memoravi ex Mommseno, Corp. vol. X.

Ioannes Bapt. ROSSI-SCOTTI comes, *di una ghianda missile inedita* in: *Giornale scientifico-letterario-agrario di Perugia* 1859 disp. 1. Vide n. 52.

——, *lettera al dott. Felice Romualdi.* Perugia 1861, in: *Giornale di Perugia* n. ser. 1861 disp. 2 (excerpsit Mommsenus) et Perugia 1869 (cf. *Periodico di num.* III p. 121). Vide n. 86, 1.

——, *di una ghianda missile perugina. Lettera al marchese Mario Antinori* (scr. Iun. 1870), in: *Periodico di numism.* III (1871) p. 36 sq. Vide n. 63, 1 et 19a*.

——, *lettera sopra alcune ghiande missili perugine al cav. avv. Gaetano de Minicis* (scr. 1 Aug. 1870), ibid. p. 119—124. Vide n. 6, 38. 66, 3. 72, 1. 81, 4. 86, 2; p. 87.

Andreas RVBBI, *dizionario di antichità* vol. VIII (Venezia 1796) p. 169 sq. s. v. 'glans plumbea'. Inscriptionem n. 9, 30 (interpolatam) a Lanzio visam et nescio ubi commemoratam exhibet, ceteras Latinas quinque ex notis libris repetiit (n. 4, 1; 7, 2; 9, 28; 13; 16, 1), duas earum (7, 2 et 13) corrumpens. — (In bibl. Heidelbergensi).

Hector de RVGGIERO, *Catalogo del museo Kircheriano.* Part. 1. Roma 1878. 8. — Vide p. XXVII et ad n. 69*.

Eduardus de SACKEN. Vide n. 9, 20. 109. 110.

Antoninus SALINAS, *Del r. museo di Palermo* 1873 et in *Annali dell' Inst.* 1878. Vide supra p. XXIX.

H. SCHVERMANS. Vide BVLLETIN *des commissions d'art.*

Godofredus SEMPER, *ueber die bleiernen Schleudergeschosse der Alten und über zweckmässige Gestaltung der Wurfkörper im Allgemeinen. Ein Versuch die dynamische Entstehung gewisser Formen in der Natur und in der Kunst nachzuweisen.* Frankfurt a. M. 1859. pp. 105, t. I. — Inscriptionem non memorat. Cf. p. XII.

Iohannes SPANO, *Bullettino archeologico Sardo.* Cagliari 8. III (1857). VI (1860).

——, *Catalogo della raccolta archeologica Sarda del canonico Spano da lui donata al Museo d' antichità di Cagliari.* Pars I. Cagliari 1860. 8. Pars II (*monete e medaglie*) 1865. 8.

——, *Mnemosine Sarda.* Cagliari 1846. 4.

Spani libros ad n. 1, 21 adtuli ex Mommseno, Corp. X p. 782.

SPIEGAZIONI *di due antiche mazze di ferro ritrovate in Messina nell' anno 1733.* Venezia 1740. fol. — Pag. 235 seq. *Giovanni Natoli Ruffo ed Alifia, duca d' Archirafi* glandes ex Lipsio et Gualthero memoravit et (p. 236) aere incisas exhibet. Librum a Ficoronio minus accurate adlatum (cf. supra p. XXIII) ex bibliotheca publica Neapolitana benigne mihi suppeditavit Emidius Martini. Cf. de eo libro C. Dom. Gallo, *Annali della città di Messina* I, 2 (Messina 1756) p. 197.

Iohannes TARGIONI-TOZZETTI, *relazioni d' alcuni viaggi fatti in diverse parti della Toscana*, vol. I. Firenze 1768. Vide p. XX. Inscriptionem exhibet nullam.

Il Tiberino. Attuli ex Minicio p. 223 et 226 ad n. 58 et p. 73.

Tomassetti. — Vide n. 84*.

Fulvius Vrsinvs, Illustrium imagines, quae exstant Romae major pars apud Fulvium Vrsinum; ed. altera Ioannis Fabri commentario auctior. Antverpiae 1606. 4. — Non inspexi interpretationem eius libri: *Portraits d' hommes* etc. *trad. par. C. C. B.* [*Baudelot de Dairval*]. Paris 1710. 4, qua usus est Caylus. — Vide ad n. 9, 25.

Iohann. Bapt. Vermiglioli, *le antiche iscrizioni perugine.* T. I. II. Perugia 1804. 1805. 4. — Ed. 2 vol. I. II ibid. 1833. 1834. 4. — Vide n. 68, 1. 78. 79. 84, 3.

—— cf. Giornale *di Perugia* 1835.

——. Eius schedas memorat Cardinali a. 1819; vide n. 78.

Guilelmus Vischer, *antike Schleudergeschosse*, Basel 1866. 4. (= *Schriften* II p. 240—258 et tab. XIII). Vide n. 67*, 1.

——, *epigraphische und arch. Kleinigkeiten*, Basel 1871. 4. (= *Schriften* II p. 259—290, tab. XIV. XV, ubi accesserunt additamenta ex Vischeri collectaneis inserta). — Vide n. 114 et n. 67*, 2-3.

——, *kleine Schriften herausgegeben von Achilles Burckhardt*, vol. II. Leipzig 1878. — Vide ad praecedd.

Gustavus Wilmanns, Exempla inscriptionum Latinarum. I. II. Berolini 1873. — Vol. II p. 238 sq. n. 2821 *a–e* quinque glandes n. 1. 9. 4*. 64. 58 secundum Mommsenum (Corp. I) et Ritschelium (Mon. epigr.) exhibuit.

Philippi Winghii codex Bruxellensis 17872 (cf. Corp. VI p. LVII). In eo Mommsenus repperit glandem n. 111, 4 delineatam.

Iacob Yates, *on the use of bronze celts in military operations*, in: *Archaeological journal* VI (1849) p. 363 sqq. — Ea commentatione quicquam contineri quod huc pertineat (id quod ex Gerhardii *Arch. Anzeiger* 1850 p. *219 conici poterat) negavit qui inspexit Huebnerus.

Carolus Zangemeister, in: *Monatsberichte der Akademie zu Berlin.* 1875 p. 465 sqq. et 1876 p. 63 sqq. — Cf. p. 91 sqq.

——. Cf. Corpvs et Gabrielli.

Antonii Zannotti, schedae. Vide n. 88* et Corp. Inscr. Lat. IX p. 544.

ELENCHVS TABVLARVM.

tab.	inscr.	tab.	inscr.	tab.	inscr.	tab.	inscr.
I. 1 }		9	3	17	4 6	8	21 2
2 }	1 5 sqq.	10	3*b* 1	II. 1	4 12	9	21 1
3 }		11	3*b* 2	2	5	10	23 4
4	1 20	12	3*a* 1	3	16 2	11	23 1
5	1 26	13	4 10	4	16 4	12	23 5
6	1 24	14	4 8	5	15	III. 1	25 1
7 }	1 25	15	3*a* 2	6	14	2	25 1
8 }		16	4 9	7	22	3	24 11

tab.	inscr.	tab.	inscr.	tab.	inscr.	tab.	inscr.
4	24 1	11	8 1	3	69 2	14	12*
5	24 2	12	8 2	4	71 2	15	15*
6	24 6	13	30 7	5	79	16	16*
7	24 5	14	30 8	6	74	17	17*
8	17 1	15	30 6	7	77 1	18	18*
9	18	16	30 9	8	81 2	19	19*
10	17 2	17	30 4	9	77 2	XII. 1	27*
11	18 (superne spectata)	18	30 6	10	80	2	9*
12	26 not. c	VII. 1	34	11	72 1	3	97*b
13	12 4	2	32 1	12	69 2	4	64* 57
14	12 1	3	32 2	X. 1	82	5	64* 84
15	12 2	4	33 1	2	86 9	6	64* 90
16	9 6	5	21 not.	3	86 4	7	64* 99
IV. 1	9 13	6	38 5	4	86 1	8	64* 127
2	9 15	7	38 17	5	86 7	9	64* 162
3	9 16	8	38 2	6	86 8	10	64* 212
4	9 12	9	38 3	7	87 7	11	64* 226
5	9 4	10	39	8	95	12	64* 290
6	9 14	11	41 2	9	87 4	13	64* 223
7	9 3	12	113 2	10	88	14	64* 240
8	9 1	13	40 1	11	88	15	64* 437
9	9 19	14	43	12	89	16	64* 254
V. 1	9 18	15	42	13	84 1	17	64* 237
2	9 10	16	45 1	14	73 2	18	64* 444y
3	11	17	45 3	15	75	19	64* 445l
4	10	18	114	16	101	20	64* 545
5	27 1	19	113 2	17	96	21	64* 327
6	27 2	VIII. 1	61	18	100	22	64* 339
7	27 3	2	62	19	62*	XIII. 1	64* 296
8	28	3	66 2	20	20	2	64* 369
9	29 1	4	66 1	21	4 7	3	61* 386
10	6 35	5	63 1	22	66* 3	4	64* 623
11	6 40	6	63 2	23	86 10	5	64* 427
12	6 49	7	67	24	94	6	64* 627
13	6 48	8	63 3	XI. 1	1*	7	64* 497
14	6 18	9	68 4	2	2*	8	64* 599
15	6 59	10	68 4	3	3*	9	64* 580
VI. 1	6 46	11	68 5	4	4*	10	64* 349
2	6 19	12	68 3	5	5*	11	64* 461
3	6 43	13	68 2	6 }	6*	12	64* 583
4	6 55	14	59	7 }		13	64* 428
5	6 36	15	51 6	8	11*	14	64* 416
6	6 54	16	51 8	9	8*	15	64* 384
7	6 15	IX. 1	64	10	10*	16	64* 382
8	6 58	1*a*	64	11	14*	17 }	64* 197
9	7 6	1*b*	64	12	7*	18 }	
10	7 3	2	56	13	13*		

INDEX IN INSCRIPTIONES GLANDIVM.

1) n. 56 scribe: Γ.

V. VOCABVLA.

Incertorum quaedam.

GLANDES PLVMBEAE.

I.

GLANDES SICVLAE.

1 [= Corp. X n. 8063] apud Hennam, quae nunc Castrogiovanni est, glandes hae saepe repertae sunt, *massimamente dopo il diluvio del 1808.* Loci, in quibus praecipue reperiuntur, sunt hi: *là dove è più declive il Monte nelle falde, ed è men difficile la salita alla roccia colà si trovano le ghiande iscritte, e non iscritte. Dalla parte di Tramontana si rinvengono nelle falde del Monte, che si distendono sotto la Rocca, e nella Collina, che giace tra Enna, e Calascibetta: dalla parte di Mezzo giorno sotto la Roccia di Montesalvo: da Levante, nel pendìo, che vi è tra la Roccia di Cerere, ed il Castello, laddove sdrucciolano le ruine de' destrutti Tempii di Cerere, e Proserpina; sebbene se n' è trovat' alcuna dispersa a qualche distanza maggiore ne' campi.* ALESSI Lettera. — *là dove (Enna) mira il mezzo giorno e nelle sue falde ghiande di piombo* (cum hac inscriptione) *si rinvennero* ALESSI Bull. — *Noch heute findet man auf dem 'gozzo di Pisone' unter der Nordseite des Stadtplateaus eine Menge von Schleuderbolzen, viele mit dem Namen des Consuls Piso. Hier scheint denn bei einem Gesammtsturm (denn der Hauptaufgang liegt südlich) das Gefecht besonders heftig gewesen zu sein* NITZSCH p. 293 sq.

1—3 rep. ubi supra [apud Alessium]; haec tria exemplaria *conservano nitidamente la cennata iscrizione, ma con qualche varietà ne' caratteri* ALESSI *lettera* p. 34.

4 Castrogiovanni [Panormi apud Romanum].

5—10 Castrogiovanni [Panormi in museo publico. Earum quattuor donavit Antonius Salinas (qui habuit a patre), quinta (n. 570) olim fuit musei Salnitriani, sexta (n. 597) apud Valenzam]. Pendent inter 45,20 et 35,70 gr. SALINAS.

11—18 [Cefalù apud baronissam Mandralisca].

19 [Firmi apud Minicium, nunc Perusiae apud comitem Rossi Scotti, ubi vidi.] Acuminata est utrobique duarumque marginum, longa 0,037, crassa 0,018 et 0,014; robiginem habet flavam, litteras tenues.

1 20 rep. in Italia DODWELL. [Romae apud Dodwellum, nunc in museo Monacensi n. 687].

21 ex Sicilia [venit Cagliari in museum].

22 ubi viderit glandem (quam longam fuisse circiter 1½″ testatur), non indicat NITZSCH.

23 [Neapoli apud Bourguignon, qui a. 1882 Duhnio intercedente Heidelbergam benigne misit.] Longa 0,033, crassa 0,015—0,014; ad utrumque acumen cultro praecisa est.

24 [in Italia anno 1847 empta ab Iulio Friedlaender, nunc in museo Berolinensi n. 1132 = 2939.] Robiginem habet flavam, litteras tenues.

25. 26 Castrogiovanni cum quattuor non inscriptis rep. in territorio ab oppido in ortum aestivum versus sito, quod A. Savarese possidet [is Ernesto Calberla Dresdensi donavit, hic mihi]. — 25 longa est 0,032 (ab sinistra deest particula), crassa 0,016 et [0,014 pendens 34 gr.; aculeusdexterior cultro acutior factus est; 26 longa 0,036, crassa 0,016 et 0,017; antiquitus cultro hic illic accisa.

27 rep. in provincia Agrigentina [Neapoli apud Ianuarium Riccio].

28. 29 ibidem rep. [una Castrogiovanni apud Alessium, altera (ibidem?) apud Petrosum. *Una è iscritta col solo nome* PISO *con caratteri più piccoli degli altri. Consimile alla quale un' altra ne possiede il Sig. Petroso*] ALESSI.

L · ΓISO · L · F)(COS a. u. c. 621

Mommsen Corp. I n. 642 (unde Garrucci Syll. n. 900) et X n. 8063 2.

1—3 Alessi *lettera* 1815 tab. I n. II et p. 33 et *Bull. dell' Inst.* 1833 p. 176 (Mommsen Corp. X n. 8063 2 *a*) sic: PISO L F)(COS· in tab. litteris vulgaribus, neclegentiusque L·PISO·L·F·COS· *Bull.*

4 Romano *antichità trovate in Sicilia* 1854 tab. 4 n. 12 p. 16. Deficit prima littera (Mommsen l. l. *d*, unde ego).

5—10 Tab. I 1—3 dedi adversam unius, aversam duarum descripsique ex ectypo ab Antonio Salinas misso: L·ΓISO L ///)(COS. — Edidit (ut supra nisi quod F·) A. Salinas *Annali dell' Inst.* 1878 p. 33 n. 12, unam (n. 570 teste Mommseno) repraesentavit tab. F n. 15, eandem ed. Romano l. l. (n. 5—10: Mommsen X n. 8063 2 *e, k, l*).

11—18 Descripsit Mommsen ediditque Corp. X n. 8063 2 *f*.

19 Descripsi: L Γ:SO·L·/)(COS (secundae L angulus paene rectus est). — Ed. De Minicis tab. II n. 82 (inde Ritschl VIII 1, Mommsen Corp. X n. 8063 2 *h*) et p. 241, 9 et p. 243 male L PISO L F)(COS.

20 Tab. I 4. Descripsi: L·PISO L·F)(COS. — *Notice sur le musée Dodwell* 1837 p. 27 n. 97: L·Y·L·E)(COS lacuna quoque male dissimulata (inde peius de Minicis tab. II n. 83: L † L Γ)(COS, idem p. 241, 10 et p. 242: L.†.L.F.)(COS; a Minicio Garruccius Syll. n. 901 repetiit sic: L·P·L·F·)(COS). Hefner *röm. Baiern* ed. 3 1852 p. 272 n. 399, qui vidit sed catalogi illius Dodwelliani lectionem male secutus est: LYVF COS.

1 21 Vidit Nissen. — Ed. Spano *Bull. Sardo* 1857 p. 13 (cf. 1860 p. 76), Catal. I p. 43, Mnemos. Sarda (Cagliari 1864) tab. 16, 2. Inde Mommsen Corp. X n. 8063 2 *m*.

22 Nitzsch *Gracchen* (Berolini 1847) p. 294, qui legit ПISO COS.

23 Descripsimus Mommsenus et ego. Restant haec: //ISC//)(COS; prioris O lunulae posterioris pars inferior sola superstes est sed sive mala fusione sive laesione hastae similis facta (G); Mommseno //ISOL// esse visum erat.

24 Tab. I 6. Descripsi: //ISOI/// (in aversa parte nil legitur). — Friederichs *antike Bildwerke* II p. 241 n. 1132.

25 Tab. I 7. 8. Descripsi: //ISOL)(COS.

26 Tab. I 5. Descripsi: //IS; aversa pars laesa est.

27 Riccius apud Minicium tab. II n. 81 (litteris vulgaribus) et p. 241, 8 idemque *Notizie degli scavamenti del suolo dell' antica Capua* in tabula n 50 inter figulorum Campanorum nominum in suo museo adservata. PISON Riccius apud Minicium, L·PISO idem in tabula (Mommsen l. l. *g*).

28. 29 Alessi *lettera* 1815 tab. I n. I (litteris vulgaribus) et p. 34 (inde De Minicis t. II n. 80 cf. p. 241, 7; Mommsen Corp. I n. 643 [ex quo Garrucci Syll. n. 902] et Corp. X n. 8063 2 *b*): PISO litteris minoribus quam in reliquis glandibus.

Glandium 23. 24. 26 mutilas vel certe imperfectas esse inscriptiones constat et quin fuerint etiam n. 22 et 27 dubitari vix potest. Ex n. 28 et 29 Mommsenus Corp. I n. 643 et X n. 8063 2 *b* admisit alteram inscriptionem hanc:

PISO

Sed videndum est, ne haec quoque mutila sit Alessiumque (id quod fieri facillime potest) fugerit defectus. Quare potius exspectandum esse opinor, donec exemplar aliquod a fusionis imperfectae et laesionis suspicione liberum ab idoneo teste examinatum fuerit. — In n. 22 non dubium est quin ΓISO fuerit, П autem typographi inopiae debeatur. Litterae Γ enim forma in his glandibus proxime ab hac Г abest.

'L. Piso l. f., idem ille L. Calpurnius L. f. quem in lege repetundarum [Corp. I n. 198] v. 74 = 81 offendimus, consul a. u. c. 621 adversus fugitivos in Sicilia bellum gessit Mamertiumque oppidum expugnavit (Orosius 5, 9; Val. Max. 4, 3, 10). Hennam, quod firmissimum fugitivorum refugium appellat Orosius, cepit demum, qui Pisoni successit cos. u. c. 622 P. Rupilius (Cic. Verr. 4, 50, 112; Oros. l. c.; Diodor. p. 529; Flor. 2, 7); idem ante iam Pisonem temptavisse auctores non tradiderunt, sed testantur glandes. Funditoribus Pisonem in hoc bello usum esse praeterea confirmat Valerius Maximus (2, 7, 9; cf. Frontin. strat. 4, 1, 26) Pisonem referens turmas equitum quasdam ignominiae causa ademptis equis in funditorum alas transcripsisse'. Mommsenus Corp. I p. 189 ad n. 642 sq.

2 [= Corp. X n. 8063] 1—6 glandes sex [Cefalù apud baronissam Mandralisca].

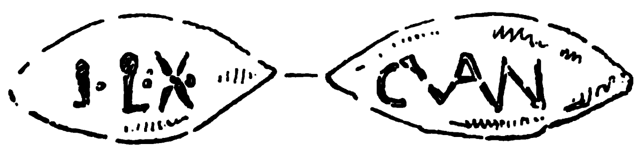
MG / IM

Descripsi anticam duarum et posticam unius ad ectypa ab Salina missa et supra quae agnosci potuerunt, delineata exhibui (in antica alterius exemplaris G manca est). Mommsenus, qui vidit, edidit Corp. X n. 8063 3.

Mag(nus) imp(erator). — 'Fusae sunt glandes hae sine dubio belli causa quod gessit in Sicilia Sex. Pompeius Magnus imperator.' Mommsenus l. c., conferens similem fratris fusam per bellum Hispanicum, quam exhibemus infra n. 49.

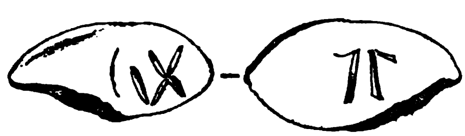
Sequentes Sicularum glandium inscriptiones, mutilae vel minus recte descriptae, num Latinae sint, discerni nequit:

a reperta *con altre molibdi e numerosissime cuspidi di freccie di rame tra Neapoli e Ticca* [in museo Syracusano] DI TORGIA.

Ex delineatione Salvatoris Politi communicata cum Mommseno ab Di Torgia 24 Oct. 1877.

b ex eodem loco allata 1 Nov. 1877 [in museo Syracusano] DI TORGIA.

Ex delineatione. Politi communicata cum Mommseno ab Di Torgia 3 Nov. 1877.

c *un' altra (ghianda) gliene (al sig. Petroso) fù arrecata, che ha rilevato vicino una punta il numero Romano II* ALESSI.

II

Alessi *lettera* 1815 p. 33 (inde Mommsen Corp. I ad n. 643 et Corp. X n. 8063 2 *c*, ubi in parte superiore quae adnotavit, ad glandis n. 8063 2 *b* alterum exemplar pertinent pro iisque substituenda sunt ea, quae ego supra posui).

Alessii verba ita interpretatus est Mommsenus, ut in altera glandis parte cuspidem, in altera II exstitisse statueret, addens Corp. X l. c.: 'si fuerunt litterae, videtur significari *L. P(iso)*'. Fieri tamen potest, ut Alessius hoc potius significaverit, prope (*vicino una* pro *vicino ad una*) unum ex duobus glandis ipsius aculeis fuisse lineas duas II.

Siciliae non recte tributa est a primo eius editore n. 51.

II.

GLANDES ASCVLANAE

ET RELIQVAE PICENAE.

Glandes Asculanas primus edidit anno 1603 Ianus Gruterus, Lipsianis, ut opinor, apographis usus; melius Lipsius ipse publicavit anno 1605 Poliorceticon tertia editione libro IV c. 3, ubi 'aliquot, inquit, nuper repertae sunt prope Asculum in flumine Triunto' [corr. Truento]. Paullo post Georgius Gualtherus in 'Siciliae antiquae Tabula' iterum edita Messanae 1624 vel 1625 comm. p. 26 (editio prima, cuius nota exemplaria titulo carent, ad haec non inspecta est), teste Sebastiano Andreantonelli Asculano in amne Castellani erutas esse tradidit, ipse nonnullas vidit Romae apud Lancellottum de Lancellottis patricium Asculanum. Idem Andreantonellius (1594—1643) Historiae Asculanae ed. 1673 p. 43 'Glandium, inquit, quae e fundis vibrantur, quotidie infinitus pene numerus Asculi reperitur', inscriptionem tamen memoravit nullam. Minicius, qui plus minus tredecim edidit glandes Asculanas genuinas (*sulle antiche ghiande missili,* 1839—1846), eas quarum originem indicavit *lungo* (aut *presso*) *le ripe del Tronto* repertas esse dixit (p. 203. 208. 213. 216); sed ea verba, fere repetita ex Lipsio (cf. ad n. 16, 1) vix aliter accipienda erunt nisi prope Asculum inventas esse; nam, ut infra videbimus, in Truento vel eius ripa rarissimae omnino glandes reperiuntur, de inscripta autem constat plane nulla.

Annis 1874 et 1875 cum ingens glandium inscriptarum Asculo provenisset numerus (nam Minicio vix amplius XXX innotuerant, quarum tamen, ut s. l. docebo, fere dimidia pars falsa est), ipse Mommseno auctore ab Instituto archaeologico a. 1877 Asculum missus una cum Iulio Gabrielli Asculano, museo praefecto et harum rerum in primis gnaro, quid rei esset inquisivi. Inveniuntur igitur glandes maxime in Castellani, qui Asculum meridiem versus ripis praeruptis et usque ad XL metra altis praeterfluit et in oppidi angulo orientali Truento miscetur, alveo imo, qui ex tofo vivo constat. Glandes ex declivibus agris vicinis imbrium vi deportatae in flumen in eiusque fundum paullatim devolutae in tofi sinubus plicisque siderunt. Ibi nos a. 1877 trium dierum (10. 11. 12 Sept.) investigatione eruimus glandes CCXXXVIII, quarum solae duae (n. 10 et 18) inscriptiones, quattuor fere incerta litterarum vestigia

exhibebant (*Bull. dell' Inst.* 1877 p. 174 sqq.); deinde anno 1879 a 10 ad 20 Septembrem Gabriellius repperit CCCCXXIII inscriptione carentes et duas (n. 6, 17 et 36) inscriptas (*Bull.* 1879 p. 190 sq.). Maximam earum partem repperimus inter pontem Romanum (q. nunc v. *ponte di Cecco*) et pontem novicium q. d. Maiorem (vide Carducci, *su le memorie e i monumenti di Ascoli nel Piceno.* Fermo 1855, in tabula), quo eodem loco paullo antea (annis 1876 et 1877) iam circiter quinque milia glandium eruta fuisse comperimus.

Contra ex Truenti alveo glandes provenisse non innotuit. Id quod inde explicandum est, quod eius fundus item tofaceus longe altiore sabulo glareaque obtectus est, investiganti non sine summo labore penetrandis, et quod Truentus aquosior est Castellani fluvio aestivis mensibus interdum paene sicco.

In terrae solo, ubi locis certis investigari nequeunt sed mero casu deteguntur, longe rarius quam in aqua reperiuntur, velut, id quod a Gabriellio comperi, in descensu culminis, cui castellum papae Pii IV impositum est, ad viam Salariam versus; ipse inter hanc viam et Truentum, circiter mille passus ante portam Geminam, a colono quodam glandem inscriptione carentem ibi in agro repertam emi.

Intra muros Asculi ante hos fere triginta annos pone episcopi aedes ad portam Tornasacco, ubi coriarii officina extruebatur, immensus glandium acervus inventus est; eae ab mercium chemicarum venditore Giacomini emptae et in globos missiles conflatae sunt. — Ad copiam autem glandium tam intra muros quam extra repertarum pretiumque earum vile pertinet, quod Georgius Paci, artis statuariae professor Institutique nostri archaeologici socius, mihi rettulit, patrem suum Ludovicum ad figlinas operis Maioricensis suas solitum esse glandes pondere coemere, quibus vitrum metallicum conficeret. — Quin etiam funditorum officina eorumque, si dis placet, instrumenta detecta esse dicuntur; de qua re haec afferre possum: Delfico in epistula a. 1825 scripta p. 9: *si è potuto riconoscere ancora nelle vicinanze della città di Ascoli qualche fornello destinato alla fusione del piombo e formazione di tali missili.* Eodem videntur spectare sequentia: De Minicis p. 214 not. 1: *Di fatto alcuni anni sono nel demolire le vecchie mura di Porta Romana* [est porta gemina antiqua] *in Ascoli si rinvenne un' intero fornello contenente grandissima quantità di ghiande plumbee di forma però irregolare, e di maggior peso delle ordinarie ma la più parte anepigrafi. Forse era quello il luogo di una fonderia di esse; e le rinvenute mostrano nella loro rozzezza che non fossero ancora pronte per esser consegnate ai frombolieri.* Quae ultima imperite dicta sunt, quasi vero plumbum frustis informibus fusum esset, deinde in glandium formam velut artis opus effingendum. — Carducci *memorie* 1853 p. 181: *Una fonderia di ghiande missili fu non lungi di quà* [prope portam Romanam] *rinvenuta con tutti gli apparecchi necessarj, ed una grande quantità di tali projettili già fusa. Una statua mutilata consolare, un' ara, frammento di bassorilievo* et q. s. Garruccius *Civiltà catt.* X 4 (1877) p. 711 et Sylloge p. 264 fornacem quandam ad glandes flandas paratam sibi ostensam esse memorat. Locum mihi anno 1877 Gabriellius significavit (est ad portam Romanam oppidum intranti ad dextram), sed rudera fornacis nulla restabant. Praeterea mihi de ea re scisci-

tanti haec relata sunt a Castellio professore Ripatransonensi et Gabriellio Asculano. Ille Bassottium Ripatransonensem architectum, ante hos aliquot annos mortuum, dicentem audivit se operi illi ad portam Romanam faciendo interfuisse et glandium ibi copiam invenisse modio metiendam. Gabriellio teste Vincentius Loreti inventarum ante hos fere LX annos glandium memoriam tenet atque Antonius Orsini, historiae naturalis professor et senator Asculanus, amicus Delfici, narravit glandes musei Asculani quinque numero 90 insignitas (v. n. 6, 20. 9, 1. 29, 1. 33, 1. 34) tum ad portam Romanam in demoliendo muro repertas esse; eaedem, ut hoc addam, diu ante quam museum publico usui aperiretur (anno 1866) et quam officina Vincenziniana inscriptiones excudere coepisset, iam in curia municipali ab Orsinio una cum ipsius museo historiae naturalis sed scrinio separato asservabantur, ad easque nulli praeter ipsum patebat aditus; ac certe vel ob hoc maior eis fides habenda est. — Sed accuratior de iis, quae ibi inventa sint, notitia omnino desideratur, in primis autem instrumenta illa glandium fundendarum qualia fuerint et quo pervenerint, frustra inquisivi. Vidi quidem Romae et Florentiae duo quae eius usus fuisse dicuntur, at ea novicia esse manifestum est, ut falsarios ea narratione abusos esse pateat; nisi forte tota illa de inventis Asculi id genus instrumentis narratio mera est fabula, a falsariis in vulgus sparsa. Unum exstat in museo Kircheriano, forceps ahenea patellis duabus quales ligularum nostrarum sunt praefixa; sed robigo male facta est, magisque etiam ineptam fraudem arguit, quod patellae foramine carent, quo plumbum infundi possit. Alterum exemplum, quod vidi apud marchionem Carolum Strozzi Florentinum, est formae similis aheneae dimidia pars, robigine quidem antiquitatem bene simulans sed non minus inepte foraminibus instructa tribus, quorum duo in patellae acuminibus, tertium in media marginis parte exstat.

Extra territorium Asculanum paucae glandes repertae sunt: 1) prope Firmum (6. 19, 1) prope Vibratae vallem Truentinae proximam in oppido Corropoli, ad sin. Vibratae sito et circ. XVII m. p. Asculo distanti (v. n. 3. 5. 6, 3. 8, 1. 9. 14), et prope oppidum Tortoreto e regione huius situm (4, 4. 6, 4). De aliis non traditur nisi origo Picentina (4, 2. 6, 1. 9, 23. [20 suspecta]. 38, 1. 40, 2) aut Aprutina (6, 2). Earum exceptis 3. 14. 19. [20] omnium alia exempla Asculi reperta esse constat. — Denique haud paucae exstant in museis maxime publicis, quarum origo non adnotata est; sed eae aliorum exemplorum ope Asculo tribui potuerunt. — Una 6, 10 Labicis reperta esse fertur; quod si verum est, illuc mero casu sive antiqua sive recentiore aetate delatam esse puto.

Litterarum forma satis prisca est, sed non tam elegans quam in Graecis et Pisonianis, immo rudior et modulo maiore; ⱶ in 3*a*. 3*b*. 17. 24, 4 reperitur, Γ ubique apertam habet lunulam, M ex more antiquo duabus Λ coniunctis similis est. De ceteris nihil notandum nisi quod praeter A habetur in n. 16, 4 A, in n. 16, 2 ac fortasse 3 A exstat talis Ӿ et praeter E in n. 8 haec II forma.

Difficillimum atque molestissimum munus, quo perfungi debui, erat hoc, ut caverem a falsariorum fraudibus, quibus haec rei epigraphicae pars supra

fere quam credi potest infestata et ita intricata est, ut iis omnes deciperemur et omnino eo iam res deducta esset, ut paene melius esset ab his inscriptionibus adhibendis plane abstinere. Examinatis autem longe maxima glandium parte in museis qua publicis qua privatis servatarum effecisse mihi videor, ut nunc primum series earum sicut ab erroribus editorum priorum ita a falsariorum fraudibus purgata prodiret. Spuriarum ingentem numerum in fine subieci collectum digestumque opera aeque taediosa ac necessaria.

Glandium Asculanarum haec editio mea nuper in Corpore Inscr. Lat. vol. IX n. 6086 I—XLVIII seorsum excusa est. Ibi glandes iisdem numeris signavi nisi quod I. II. III iam mutati sunt in 3. 3*a*. 3*b*. Praeterea in Corpore omissae sunt tabulae phototypae, cum illic quidem satis esse visum esset inscriptiones quasdam delineatis imaginibus repraesentare. Rursus hoc loco imagines delineatas glandium 4, 12. 6, 46. 49. 55. 9, 6. 15. 16. 18. 24, 11. 25, 1. 33, 1. 38, 5. 39. 40, 1. 41, 1 omisi, quia ad earum ductus cognoscendos exempla phototypa sufficiunt; reliquas nonnullas hic repetii partim propterea, quod exempla heliotypa evanidas illas inscriptiones, ut consentaneum est, minus clare exhibent et curandum fuit, ut lectionis a me propositae huiusmodi interpretatio recognoscenti praeberetur; accedunt pauculae aliae, quarum cum lectio reperta nondum sit ac fortasse reperiri omnino nequeat, vestigia, quae mihi exstare videntur, typographus repraesentare non possit.

L. Marcio Philippo Sex. Iulio Caesare consulibus (a. u. 663) populi Italici a Romanis defecerunt[1]) initio moto a Picentibus, qui sub finem eius anni Asculi Servilium proconsulem ex praetura missum Fonteiumque legatum cum omnibus, qui in eo oppido tum aderant, civibus Romanis trucidarunt[2]). Socii Italiam in duas partes diviserunt consulibusque duobus cum duodecim praetoribus creatis alterum illorum C. Papium Mutilum parti meridionali, alterum Q. Poppaedium[3]) Silonem septentrionali praefecerunt[4]). In exercitu sociorum centum milia peditum equitumque fuisse traduntur, totidemque in Romano (App. 1, 39). Geri autem coeptum est bellum anno insequenti (u. c. 664)[5]) cum alibi ab aliis tum in Picentibus a Cn. Pompeio Strabone P. Rutili Lupi consulis legato[6]). Is primo victus est (Oros. § 10) ab C. Vidacilio[7]), T. La-

1) Diodorus 37 ap. Phot., Strabo 5 p. 241, Livius per. 72 = Oros. 5, 18 § 8, Florus 2, 6, Appian. b. civ. 1, 39.

2) Liv. per. et Oros., App. 1, 38. — De Servilio cf. Mommsen *Staatsrecht* ed. 2 II p. 629 not. 2.

3) *Poppaedius* est in Periochae codice Nazariano, eaque forma confirmatur inscriptionibus; *Popaedius* Orosius et Velleius, Πομπαίδιος Diodor. et App.

4) Diodor. exc. Phot. p. 539 Wess.

5) Quare huic anno principium belli adscribunt fasti Capitolini (cf. Ephem. IV p. 254), Vell. 2, 15, Plinius n. h. 2 § 199.

6) Oros. 5, 18 § 10; App. 1, 40.

7) Sic (non *Iudacilius*) Orosii codices; οὐαδ. Appiani 1, 40 codices optimi. In titulo Corp. vol. IX n. 5426 habetur cognomen Quidacilius.

frenio[1]), P. Ventidio[2]) ad Falerionem montem ab iisque compulsus in Firmum coloniam (Latinam) Romanis fidam se recepit (App. 1, 47), ubi a Lafrenio obsessus est. Mox postquam alter exercitus in auxilium advenit, ipse et Sulpicius tam a fronte quam ab tergo adorti Picentes gravi proelio fuderunt castrisque eorum incensis et Lafrenio in acie occiso effecerunt, ut illi sine duce e ordine Asculum, munitissimum[3]) oppidum, confugerent[4]). Propter quam victoriam Romae luctus habitu deposito praetextae et cetera magistratuum insignia sumpta sunt[5]). Diu deinceps Pompeius, interim consul factus a. 665, obsedit Asculum[6]); de cuius obsidionis vicissitudinibus nihil fere traditum habemus nisi quod Frontinus strat. 3, 17, 8 Asculanos eruptionem successu ad tempus felici fecisse memorat. Denique expugnavit consul oppidum duplici proelio altero Marsis (per. 74 med.), altero Picentibus eadem die (Oros. § 21) victis, qua die circa Asculum quinque et septuaginta milia civium Romanorum, amplius sexaginta milia Italorum conflixerunt (Vell. 2, 21). Ac Marsorum quidem illo proelio 'XVIII milia cum Frauco (sic codices) imperatore suo caesa sunt, capta tria milia; quattuor milia autem Italici viri ex ea caede profugi iugum montis conscenderant, ubi oppressi exanimatique nivibus miserabili morte riguerunt' (Oros. § 18 sq.). Post Picentium cladem dux eorum Vidacilius, Asculanus genere, 'convocatis principibus suis post magnificas epulas largaque pocula cunctos ad exemplum sui provocans hausto veneno absumptus est, cunctis factum eius laudantibus sed nemine subsequente' (Oros. § 21, cf. App. 1, 48). 'Pompeius Asculum ingressus praefectos, centuriones cunctosque principes eorum virgis cecidit securique percussit, servos praedamque omnem sub hasta vendidit, reliquos liberos quidem sed nudos et egentes abire praecepit' (Oros. § 26; cf. per. 76). — Anno 665 VI kal. Ian. Pompeius consul DE ASCVLANEIS PICENTIBVS triumphavit (Acta triumph. Corp. I p. 460), in quo triumpho inter ceteros P. Ventidius P. f. puer (haud dubie P. Ventidii praetoris Italici filius) ante currum imperatoris sinu matris vectus est (Gell. 15, 4; Plin. n. h. 7 § 135; Val. Max. 6, 9, 9), postea (a. 716) ipse triumphaturus de Parthis. — Captum igitur oppidum est sub finem anni 665 hieme iam ingruente, obsideri autem videtur coeptum esse iam anno 664.

Ex hac diuturna Asculi obidione superstites sunt glandes, quarum ingens numerus ibi repertus est reperiturque. Paucae praeterea sunt, quae in nominis incerti oppido castellove, ubi nunc *Corropoli* situm est, aut in Firmi obsidione illa adhibitae esse videantur. Characteres inscriptionum belli socialis tempori omnino conveniunt neque in earum argumento quicquam exstat, quod ab eo abhorreat, immo quaedam hanc originem clare profitentur.

Interpretatio non paucarum incerta est, ut tamen quattuor fere genera agnosci possint haec. Inscripti sunt

---

1. 2) Sic omnino scribendum. De Lafrenio vide ad n. 3, de Ventidio inferius.

3) Strabo 5, 4, 2 p. 241 Cas.

4) App. 1, 47; Oros. 5, 18 § 17, Liv. per. 74 princ.

5) Liv. per. et Oros. ll.; cf. Vell. 2, 16, 4, per. 73, Oros. § 15. Orosius *vestem maeroris* ex Livio haud dubie memoravit, sed erravit eo quod cum sagis confudit.

6) Oros. § 18; App. 1, 48 extr.

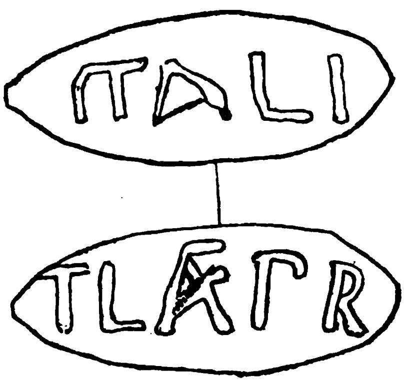
1) qui bellum gerunt: *Itali* 3—5;
2) qui glandes fieri iusserunt: *T. Lafr(enius) pr(aetor)* et una *Itali* 3, *C. Cad(ius) C...* 14, *M. Ruf(us?)* cum legione XV memoratus 22. Tribunus mil. et primipili in Perusinis glandibus nominantur;
3) legiones et fortasse funditores, a quibus glandes missae sunt: *leg. XI* 21, *l. XV* vel *leg. XV* 22—26; *l. Gal.* 17, quae ad legionem Gallorum videtur referenda esse; legiones IV et IX singulis tantum (19. 20) nec certae omnino fidei glandibus memorantur. Legionis XV plurima (triginta sex) exemplaria exstant: quare, nisi forte ceteris glandes inscribere minus in usu fuit, huius in ea obsidione et ut videtur in defendendo Asculo (v. infra) principales partes videntur fuisse. Ad funditores fortasse referendae sunt hae: *Fir(mani)* 6. 7, *Gal(li)* 16 et quae magis etiam incertae sunt interpretationis *Fer.* 8, *Mar.* 15;
4) acclamationes: *feri Pomp(eium* Strabonem*)* 9;
fer sal(utem) Pom(peio), fer(?) 10;
Asc(u)lanis [*d*]*on(um?)* 11;
feri Pic. .. 12;
fugitivi peristis 13;
em tibi malum malo 27;
[*t?*]*aurum vo*[*re?*]*s malo(?)*)(*tamen evomes omnem* 29;
tamen evomes omnem 28;
op terga(?) i. e. adversus terga 30. 31;
ventri(?) 34;
5) insignia:
a) pugio (vel gladius) 38, adiuncta inscriptione *Itali* 3*a*, *Gal.* 16, *leg. XV* 25, alia quadam figura 41;
b) palma 42;
c) incertae significationis 40. 41.

Duarum glandium, quarum altera (44) fulmen, altera (45) delphinum exhibet, fides non est certissima.

Utrius partis, Romanorum an Italorum, fuerint glandes, de his solis manifestum est aut certe conici potest: 1) Romanorum fuerunt 11 *Asclanis ...*, 12 *feri Pic. ...*, ac fortasse 6. 7 *Fir(mani)*, 13 *fugitivi peristis*; Italorum 3 *Itali*)(*T. Laf(renius) pr(aetor)*, 3*a*—5 *Itali*, 9 *feri Pomp(eium)*, 10 *fer. sal. Pom.*, *fer(?)*, denique, si solos Italos eorumque auxilia pugione gladiove pro insigni usos esse constaret (quod insigne in n. 3*a* cum *Itali* coniunctum exhibetur) iis tribuendae essent 38 (pugio gladiusve), 16 (cum *Gal.*), 25 (cum *leg. XV*, itemque fortasse ceterae hanc legionem memorantes), 40 (cum alia quadam figura, ac fort. 39, in qua eadem sola exstat).

Denique praeter Latinas Etrusca quoque, ut videtur, glans Asculi reperta est (vide n. 45), quae fortasse pertinet ad auxilia Italorum.

3 [= Corp. IX n. 6086, 1] rep. a. 1877 apud vicum *Corropoli* in *contrada Petinaro,* vicum *Colonella* versus sita [eodemque anno empta a Gabriellio venit in museum Asculanum n. 2192]. — Robigine gilva obtecta est, ut fere sunt glandes non in aqua sed in terra repertae. Pendet 87 gr.

Tab. I 9. Descripsi (ut supra) diligenterque cum Gabriellio examinavi.

Itali. — *T. Laf(renius) pr(aetor).*

A Romanis scriptoribus *Italici* vocantur (Vell. 2, 16 et 21, periocha Liv. 71. 72. 76; Ascon. in Cornel. p. 73 Or.), cum Graeci modo Ἰταλοὺς (Diodor. exc. Vat. p. 113, exc. Phot. p. 540; Appian. I 38 et 40), modo Ἰταλιώτας (Diodor. Vat. p. 120. 121 et Phot. p. 538 540; Strabo 5 p. 241; App. I 37. 49) appellent. Non magis fortasse scriptores in Corfinii Italorum capitis nomine ipsorum usum servaverunt, nam pro *Italia* (Osce *Víteliú*), quod nummi testantur, illi praetulerunt *Italica* (Strabo 5 p. 241 et Vell. 2, 16). Sed, quode Mommsenus monuit, fieri potest ut *Italia* sit dea, appellata a terra, *Italica* nomen urbis.

Itali secundum Diodorum (exc. Phot. p. 539; cf. Strabo 5 p. 241 C) ἐνομοθέτησαν δύο μὲν ὑπάτους κατ' ἐνιαυτὸν αἱρεῖσθαι, δώδεκα δὲ στρατηγούς, i. e. praetores; itaque Herius Asinius *praetor* Marrucinorum in Periocha 73 et Vettius (Scato) *praetor* Marsorum a Seneca ben. 3, 23, 5 diserte vocantur. Ceteri scriptores generali vocabulo duces dicunt, ex. gr. Cicero Phil. 12, 11 § 27 et Velleius 2, 16.

Praetor ille sociorum, qui Cn. Pompeium Strabonem Firmi obsedit, mox autem ab eo et Sulpicio prope hoc oppidum victus est pugnansque cecidit, in Appiani codicibus testante mihi Mendelssohnio capite 40 quidem omnibus Τίτος Ἀφράνιος scribitur, contra c. 47 sine ulla discrepantia T. Λαφρήνιος, Candidus autem, qui c. 47 *Afranius* exhibet, non codicem suum esse secutus videtur, sed ad priorem locum suo Marte correxisse. Apud Florum 2, 6 *afrienos* in Bambergensi habetur, *afranius* in Nazariano. Iam hac glandis inscriptione (de cuius sinceritate non video quo iure quisquam peritus dubitare possit) docemur priore Appiani loco, ut mos est librariis ubi primum rarius vocabulum occurrit, corruptum esse, verum autem nomen fuisse *T. Lafrenius* ac veri

vestigium (*e*) servavisse etiam Flori codicem optimum Bambergensem. *L* omissa est cum praenomen esse putaretur. — Falsarius quidem Asculanus forma vulgo recepta usus in compluribus glandibus incudit haec sive plene sive ex parte: *T. Afran.* (de quibus vide ad spurias, ex. gr. n. 81*, 10). — Eundem Afranium (eam enim formam veram putavit) ab Orosio 5, 18 § 18 memorari coniecit Bergkius *Schl.* p. 74, vulgatam lectionem *cum Franco* in *cum Afranio* mutans. Cui opinioni minus quidem obstat, quod *Frauco* potius, ut nuper ego docui, exhibent codices, sed omnino excluditur eo, quod Italorum dux ille iam mortuus erat. Bergkius enim proelium Firmanum (App. I 47; Oros. § 17 = Periocha 74 init.), cui successit obsidio Asculana, confudit cum pugna Asculana (Or. § 18 = Per. 74 med.), post quam Strabo victor oppidum cepit. Nam illa priore Lafrenium cecidisse diserte tradidit Appianus, nec minus certum est Orosium § 18—21, ubi Frauci mortem una cum proeliis uno Marsorum alteroque 'eadem die' commisso Picentium et nobili Vidacilii obitu memorat, significare finem Asculanae, non Firmanae obsidionis. Denique quod minus accurate *Marsos* dixisse Orosium arguit Bergkius, eius rei argumentum attulit nullum; Marsorum autem mentionem non Orosio deberi sed Livio breviato, quem ille compilavit, Periocha (p. 75, 9 Jahn) ex eadem epitoma excerpta (cf. Praef. ad Orosium p. XXV et *Festschrift zur Karlsr. Philologenvers.* 1882 p. 89 sqq.) docet.

3*a* [= Corp. IX n. 6086, II] 1 rep. in Castellano [a. 1874 empta a museo Asculano, ubi exstat n. 1740]; pendet 55 gr.
2 [in museo Asculano n. 1816, empta a. 1874]; pend. 49 gr.

ITALI ╳ in 1: pugio (aut gladius)

1 Tab. I 12. Descripsi. Litterae L hasta inferior nonnihil sursum inclinata est.
2 Tab. I 15. Descripsi: ITALI. Finalis I paullum distorta et foramen inter L et I factum est glande inlisa. In parte aversa vestigium extat fortasse eiusdem figurae atque in 1.

3*b* [= Corp. IX n. 6086, III] 1 rep. in Castellano [nunc in museo Asculano n. 1127, empta a. 1871]. Pendet 59 gr.; robiginem habet subalbam.
2 rep. in Castellano [nunc in museo Asculano n. 1600, empta a. 1873]. Pendet 57 gr. Robigine alba obtecta est tota.
3 rep. in Castellano [nunc in museo Asculano n. 1130]. Pend. 55 gr.

ITALI aut ITAL

1 Tab. I 10. Descripsi: ITALI ubi pone L vestigium litterae I incertum exstat.
2 Tab. I 11. Descripsi: ITALI. Haec eadem forma expressa est atque 1, sed sive in fundendo plumbo sive postea glande inlisa factum est, ut L deorsum flecteretur.
3 Descripsi: IT/ U i. e. ITALI aut ITAL. Posterior pars inlidendo laesa est, ut hastae partim perierint partim in tales ≡ lineolas abierint.

4 [= Corp. IX n. 6086, IV] 1 nuper rep. prope Asculum in flumine Truento.
2 in Piceno rep. DELF. p. 9.
3 *trov. nell' Abruzzo* MICALI.
4 rep. prope Tortoreto RICCI. Cf. supra p. 7.
5 [olim Minicii nunc Perusiae apud comitem Rossi Scotti.] — Nil praeter: *trovansi frequentemente sulle rive del Tronto* MINIC.
6. 7 [mus. Kircher. n. 204 et 205.]
8 rep. in Castellano [a. 1873 empta a museo Asculano, n. 1601]. Pendet 59 gr.
9 [Neapoli in museo n. 1 = 154.] Pendet 61 gr.
10 [Neapoli in museo n. 2 = 155.] Pendet 58 gr.
11 [Bononiae in museo.]
12 [olim Pulszkyi, inde ab 20 mai. 1868 in museo Britannico n. 37 = 321.] Pendet 63.9 gr.

ITAL

1 Lipsius poliorc. IV 3 extr. ed. Antverp. 1605 litteris typographorum vulgaribus. Ab Lipsio opinor acceperat Gruter 1158, 5 (ex eorum altero utro Bianchini *storia univ.* p. 546; Gualtherus Sic. ed. II comm. p. 26 = Graev. thes. Sicil. VI 381; Rubbi *dizion.* 1796 s. v. glans).
2 Delfico in tabula aeri incisam exhibet, in commentario inscriptionem non memorat nisi (p. 10) ex glande Lipsiana.
3 Micali *storia* Firenze 1832 III p. 210 tab. CXIII 12 aeri inc.
4 Ricci *agro Palmense* 1844 p. 17.
5 Descripsi. Forma est Asculana, robigine ferruginea obducta. De eius antiquitate dubitari nequit. — Hanc fort. ed. De Minicis t. II n. 15, p. 202 et 211.
6. 7 Tab. I 17 et X 21. Descripsi; in 7 litterae L vestigia non sunt plane certa. Hanc 7 admisi, sed vide ne eiusdem sit fabricae cuius aliae Kircherianae (v. in primis spuriam n. 2*). — Ed. Ritschl t. VIII 20 et 21 cui Marchius delin. curavit; Garrucci Syll. n. 936; Ruggiero *Catal.* n. 204 et 205.
8 Tab. I 14. Descripsi; litterae L angulus non nihil ab recto ad acutum inclinatus est. — Ed. G. Gabrielli *palazzo com. di Ascoli* 1874 p. 18 ligno inc.
9 Tab. I 16. Descripsi. — Inscriptionem ex octo exemplaribus Neapolitanis ed. Fiorelli *Catalogo, armi,* p. 11 (quarum tamen sex, n. 3—8, inter falsas relegavi, v. n. 68* 1-6); Garrucci Syll. n. 936 quam vel quas earum significet non indicat.
10 Tab. I 13. Descripsi. — Fiorelli l. l.
11 Descripsi.
12 Tab. II 1. Descripsi.

Intellegendi videntur esse ut in praecedentibus *Ital(i)*. Accipiendam esse aut de dea Italia nummorum aut hoc significare misisse hanc funditores Italicos Mommsenus coniecit Corp. I n. 645.

Minicius t. II 18 (litteris vulgaribus), p. 202 et 212 sq. exhibet glandem acceptam a Boschinio Ferrariensi (inde memoratam ab Mommseno Corp. I ad n. 656) L·ITAL. Ea aut male lecta est pro ITAL aut, si L re vera in plumbo fuit, falsa ut eius n. 20 et 21 (vide falsas 5* et 4*).

---

5 [= Corp. IX n. 6086, v] rep. a. 1877 *Corropoli* in *contrada Petinaro* in terra [eodemque anno venit in museum Asculanum n. 2193]. Pendet 49 gr. Parte aversa plana est, ut amygdalae dimidiatae formam habeat.

ITA

Tab. II 2. Descripsi. — Gabriellius a. 1877 Mommseno apographum misit.

Intra A periisse potest lineola transversa. Spatium admittit A, sed L adnexae nullum vestigium exstat.

---

6 [= Corp. IX n. 6086, VI] magnum numerum repertum esse prope Firmum et ripas Truenti testatur MINIC. p. 204. Hoc quod de Firmo affirmat, quatenus certis testimoniis nitatur discerni nequit. Certe neque ipse, licet homo Firmanus, neque alius quisquam de una aliqua glande idem testatur. Et ipse mox haec profert: *Nella nostra collezione si conservano alcuni di questi piombi, i quali poco fra lor differiscono nella forma delle lettere: si vede però che sono di diversa stampa* [at genuinae non sunt cusae] *e fusione. Presso che tutte si disotterrarono nel Piceno e negli Abruzzi* MINIC. p. 206 not. 1, ubi de Firmo tacet.

1 in Piceno rep. DELF. p. 9.

2 *nell' Abruzzo* MICALI.

3 rep. *Corropoli, contrada Petinaro* in terra a. 1877 [eodemque anno venit in museum Ascul. n. 2195]. Pendet 51 gr.

4 prope Tortoreto RICCI. — 'Ad ripam Vibratae fere passuum millibus [sic omisso milium numero] ab Asculo repperit Baro de Guidobaldis' GARR.

5—14 rep. in Castellano [mus. Asc. n. 1054: 46 gr.; n. 1125: 57 gr.; 1126: 43 gr.; 1401: 45 gr.; 1405: 41 gr.; 1415: 46 gr.; 1470: 53 gr.; 1471: 45 gr.; 1602: 46 gr.; 2242: 49 gr.]

15. 16 rep. in Castellano [mus. Asc. n. 1063: 46 gr.; 1403: 51 gr.]

17 rep. in alveo Castellani prope Pontem Maiorem 15 Sept. 1879 [mus. Ascul.]. Pendet 45 gr. GABRIELLI.

18—25 ex quibus 20 (n. 90, 4) ante 60 fere annos Asculi ad portam Romanam reperta esse fertur teste GABR. a. 1877 (cf. supra p. 7); ea robiginem ferrugineam habet [mus. Ascul. n. 1544: 57 gr.; 1445: 49 gr.; 90, 4: 57 gr.; 1610: 50 gr.; 1447: 51 gr.; 1448: 50 gr.; 2241: 48 gr.; 1469: 46 gr.]. 21 (n. 1610) in parte dextra non est acuminata.

26—28 [a. 1878 adquisivit museum Ascul.]

29—31 [mus. Asc. n. 1446: 52 gr.; 1449: 48 gr.; 1603: 48 gr. priores a. 1872 ab Lazzarinio acquisitae, tertia a. 1873 empta.]

32. 33 [Asculi apud Venturinium aurificem vidi a. 1877.]

34 [Atri apud Sorrichium.]

6 35—37 [Perusiae apud comitem Rossi Scotti, fortasse ex museo Miniciano.] Glandem 37 in terra repertam esse robigo gilva docet.

38 [Perusiae in museo.]

39 [Bononiae in museo.] Pendet 50,5 gr.

40—43 [in mus. Kircheriano.] — Glans, quam *presso il secondo Labico (detto Quintanese)* i. e. ubi est *Torre delle Marmore* prope *Roccapriora,* repertam esse FICORONI testatur, fort. est haec 40 (cf. imago Ficoronii); unam ex Kircherianis (tum n. XCI) in agro Labicano repertam dicit Brunati, de alia glandula loqui Ficoronium addens. Is quam ex Kircherianis significet, discerni nequit, cum numeri mutati sint catalogusque exstet nullus nisi recentissimus. Eandem autem Ficoronium memorare fortasse propterea negavit, quod is glandem in Kircheriano exstare non dixerat. Ceterum et ille et Brunatius quod in agro Labicano repertam esse aiunt, ex eodem opinor fonte hauserunt, scil. ex opinione quadam intra Kircheriani parietes nata; quae si tamen vera est, glandem fortuito illuc sive antiqua sive récentiore aetate translatam fuisse putaverim. — '*Dalla riva del Tronto*' RVGGIERO ex Minicio scilicet p. 204 (v. supra), qui tamen de glandibus FIR inscriptis universis, non de Kircherianis solis loquitur.

44 [Romae apud L. Depolettium; post eius mortem quo glans pervenerit, nescitur.]

45 [Neapoli in museo n. 58 = 163, teste *Inventario* sub n. 11437 adquisita est inter a. 1852 et m. Augustum anni 1854, sed origo nescitur. Garruccius Syll. p. 266 hanc (n. 11437) 'Pompeiis vel Herculani' repertam esse affirmat, haud dubie confundens cum glande nunc n. 115 signata quam ex *Inventario* constat 17 Febr. 1873 repertam esse Herculanei in *terre in direzione della Via della Marina.* Ea autem inscriptione caret.] Pendet 54,5 gr.

46—54 [Neapoli in museo n. 61 = 166: 57 gr.; 60 = 165: 49,5 gr.; 62 = 167: 47 gr.; 63 = 168: 52,5 gr.; 65 = 170: 55,5 gr.; 66 = 171: 49 gr.; 67 = 172: 57,5 gr.; 68 = 173: 48 gr.; 69 = 174: 51 gr.]

55 *probably found near Ascoli* [55—57] COUNT D'ALB. recte, sed haud dubie sua coniectura usus [olim apud Payne Knight, nunc in museo Britannico n. 26]. Pendet 46,2 gr.

56. 57 [in museo Britannico originis incertae; cf. ad 55.] 56 pendet 46,45 gr.; 57: 51,7 gr.

58 [in museo Berolinensi (*1845 angekauft* FRIED.) n. 1131 = 2813.] Pendet 50 gr.

59 [in museo Monacensi n. 696.]

60 [Neapoli possidet Bourguignon]. Duarum marginum est, sed formae partes non bene aptatae fuerunt. Pendet 54 gr.

61. 62 [olim Velitris in museo Borgiano.]

6 63 complura exempla [in museo Parisino (ex museo Campanae), in *Cabinet de médailles* Parisino F 1339, apud marchionem Car. Strozzium Florentinum, apud Garruccium].

FIR

1 Delfico in tabula, cf. p. 8 et 9.
2 Micali *storia* 1832 III p. 210 t. CXIII 11.
3 Descripsi.
4 Ricci *agro Palmense* p. 17. Cf. Garrucci Syll. n. 945.
5—14 Descripsi. 5: FIR (inlidendo laesa); 7 litteris evanidis; 9: FIR; 10 suspecta est (scilicet cusionis); 12 litteris evanidis; 14: FIR.
15: Tab. VI 7. 15. 16 Descripsi; 15: FIR. Lectio non satis certa est; litterae enim inlidendo distortae sunt, ita ut media paene in talem form formam abierit. — 16: FTR. Male habita est, sed cum eadem plane atque n. 22 (= mus. Asc. n. 1447) mensura sint litterae eademque igitur forma fusae esse videantur, non dubito quin FIR Gabriellius recte legerit.
17 Gabrielli *Bull. dell' Inst.* 1879 p. 191.
18—25. 18: Tab. V 14; 19: Tab. VI 2. 18—25 Descripsi. 24: FTR. — 25 haec FIIR supersunt; utrum FIR fuerit an FIIR discerni nequit.
26—28 Gabriellius epistula m. Sept. 1878.
29—31 Descripsi et suspectas i. e. fortasse cusas iudicavi, maxime n. 31, quae robigine caret.
32. 33 Descripsi. 32: FIR sincera esse potest; 33: FIR sincera mihi visa est.
34 Dresselius descripsit.
35—37. 35: Tab. V 10; 36: Tab. VI 5. 35—37 Descripsi; 37: FIR (litteris detritis). — De Minicis *ghiande* tab. II 5, p. 202 et 204, quod exemplar ediderit, non liquet (ex hoc repetiit Fabretti, Corp. Inscr. Ital. n. 2681 *bis b* et cum imagine in Glossario ad v. Firmum p. 483); Minicius sui musei glandem ed. libello *Le iscrizioni fermane* 1857 p. 236 n. 869; idem denique quam libello *Le monete gravi* 1868 p. 1 et imag. n. 1 exhibet, ubi fuerit non indicavit.
38 Descripsi. — Ed. Rossi Scotti *Periodico di num.* III (1871) p. 119.
39 Descripsi.
40—43. 40: Tab. V 11; 43: Tab. VI 3. 40—43 Descripsi; in 43 (209) F infligendo laesa est. — Singulas ediderunt Ficoroni *Labico* 1745 p. 86 addita imagine ad p. 83 (fort. est 40); Brunati mus. Kirch. inscr. 1837 p. 45 n. XCI; Ritschl tab. VIII 9 ex Marchii delin. (haud dubie est 40); memorat Garrucci Syll. n. 945; omnes exhibet Ruggiero *catal.* n. 206—209, non recte his admixta n. 210, cui non FIR sed ut vid. *l. ita* inscriptum est et incusum quidem nuper a falsario (vide n. 69*, 1).
44 Mommsen *Bull. dell' Inst.* 1862 p. 40.
45 Descripsi. FIR desecta est pone R. — Fiorelli *Catalogo* p. 11.
46—54. 46: Tab. VI 1; 48: Tab. V 13; 49: Tab. V 12; 54: Tab. VI 6. 46—54 Descripsi. — 47 et 52: hastae inlidendo largiores factae sunt. — 48: litterae inlidendo aliquantum distortae sunt. In 49 parte postica YI

incisum est, id quod ex ectypo enotavi. — 53: FIR. — Fiorelli *Catalogo* p. 11.

6 55: Tab. VI 4. Descripsi. — Tres glandes [55—57] memorat Count d'Albanie, *proceedings of the soc. of ant. of London* 1861—64, ser. II vol. II p. 267.

56. 57 Descripsi. — Count d'Albanie l. l.

58: Tab. VI 8. Descripsi. Fortasse *lacca* q. v. recens obducta est, sed inscriptio videtur esse antiqua. — Mommsenus in schedis; ed. Friederichs *Bildwerke* II p. 241 n. 1131.

59: Tab. V 15. Descripsi.

60 Descripsi m. Maio 1882 Heidelbergae, quo Bourguignon insigni liberalitate transmiserat.

61. 62 Catal. musei Borgiani a. 1814 ed. in *Documenti inediti dei musei d' Italia* I (1878) p. 305.

63 Carolus Purgold m. Iunio 1883 Parisiis mihi delineavit unam musei Campanae, alteram musei nummarii, quo teste ceterae musei Campanae FIR inscriptae falsae sunt. *Cataloghi del museo Campana* memorant sex septemve exemplaria: cl. II p. 5 n. 16. 26. 37. 44; 'similes': n. 39 et 44 et ut vid. 45. — Tria denique exempla apud se et marchionem Car. Strozzium Florentinum exstare testatur Garruccius Syll. n. 945, de quorum sinceritate iudicare non possum; hoc scio apud Strozzium, qui mihi a. 1877 genuinas suas benigne ostendit, inter eas me nullam vidisse FIR inscriptam.

Denique hoc FTR apud Minicium t. II n. 22, p. 202 et 213, qui explicat ETR(*uria*), falsae lectioni pro FIR (similiter laesas habes supra n. 16 et n. 24) debetur et illud ЯIꟻ apud Rubbium, *dizionario di ant.* 1796 VIII p. 170 s. v. *glans* (inde Minicis p. 206 ЯIꟻ, sed t. II n. 79 PIR) adeo mero Rubbii eiusve typographi errore natum est. Nam apud Aldovrandium, ex quo Rubbius his verbis *Aldovrandi ne ha due coll' epigrafe a rovescio*: PIR citat, hae potius 1) ЯIꟻ, 2) I habentur. Minicius suo rursus errore in tabula pro ЯIꟻ exhibuit PIR, et hoc denique PIR ex Minicio falsarius Asculanus multis exemplaribus repetiit.

Interpretatio inscriptionis FIR non est satis certa; quamquam verisimile esse puto (id quod iam Delficus statuit) spectare ad Firmum oppidum, cuius nomen in nummis plane eodem compendio FIR scriptum videmus; cf. Mommsen *Münzwesen* 1860 p. 249 sq. Firmum autem, quo se receperat Pompeius Strabo, obsessum esse ab Italis ex Appiano I 47 constat. *Fir(mo missa)* vel similiter legendum esse coniecit Mommsenus; probabilius fortasse cum Minicio intellegentur *Fir(mani)* funditores inter auxilia Romanorum pugnantes, sicut infra n. 16 haberi videntur *Gal(li)*; indeque facile explicabitur, quod haec glans apud Asculum et Corropolim reperiri solet. [Cum constet glandes inscriptas FIR inventas esse et ad Corropolim et ad Asculum, recte inde colligetur eiusmodi glandes non omnes inter ipsam obsidionem fusas esse, sed partem certe allatam cum reliquo apparatu bellico paratam alibi. Quam ob rem non

abhorret a specie veri Strabonem soluta obsidione Firmana in Picenum adportavisse glandes fusas Firmi iisque usum esse ad Corropolim Asculumque. Sane opponi potest, quod similiter inscriptae adhuc nullae prodierunt ad ipsum oppidum Firmum; sed ut inveniantur vel non inveniantur, magna ex parte a fortuitis pendet, denique obsidio illa fieri potest ut brevissima fuerit. Similiter defendi potest quod glans sic inscripta reperta esse dicitur ad Labicos, quamquam singularibus eius generis inventis parum tribuendum esse omnino verum est. TH. M.] — Ficoronianam interpretationem *fir(miter)* satis erit commemorasse; Bergkiana autem (*Schl.* p. 93) *fir* esse vocabulum priscum Latinum sermone militari servatum significans ignem et h. l. ipsam glandem, nititur cum coniectura admodum incerta (*fir* = πῦρ, servatum in *exfir* et *mamphur* ap. Fest. p. 79 et epit. p. 132, = *pir* in tab. Iguv. et in glandibus), tum inscriptionibus glandium falsis (PIR, FVL = 'fulmen i. e. glans', FVIL quocum πύϊρ Simonidis contulit Bergkius). Infra enim demonstrabitur, glandium CLXXXIIII aut (si inscriptione carentes n. 138—142 et 145 exceperis) CLXXVIII a Bergkio editarum (vide n. 74*) glandes numero CLXXVI a falsario Asculano nuper inscriptas esse, duas solas (n. 143 et 144 Wittgensteinianas) genuinas esse (vide n. 108).

---

7 [= Corp. IX n. 6086, VII] Ad hanc quoque pertinent quae de loco, ubi reperta sit glans n. 6, MINICIVS testatur (cf. supra).

1 [Firmi apud De Minicis, nunc Perusiae apud comitem Rossi Scotti, ubi vidi.]
2 [Bononiae apud Ulyssem Aldrovandi.]
3 Asculi rep. [a. 1874 empta ab museo Ascul. n. 1730]. Pendet 50 gr.
4 apud Asculum in Castellano rep. [a. 1877 empta a mus. Asc. n. 2240]. Pendet 45 gr.
5 [Asculi apud Venturinium aurificem, ubi a. 1877 vidi.]
6 [Neapoli in museo n. 70 = 175.] Pendet 47,5 gr.

ЯIꟻ

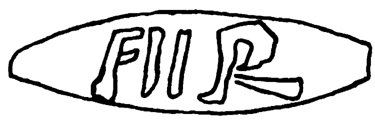
1 Descripsi: ЯIꟻ. — Ed. De Minicis t. II n. 6 sed litteris vulgaribus, p. 202 et 206 (inde Fabretti Corp. n. 2681 *bis a* et cum imagine in Glossario ad v. *Firmum* p. 483); De Minicis *iscr. fermane* 1857 p. 236 n. 870.
2 Ed. Bernia in Aldovrandi musaeo metall. 1643 p. 176 ligno minus accurate incisam. Addit Bernia alterius glandis imaginem cum tali vestigio I. De quibus quemadmodum rettulerint Rubbius Miniciusque, notavi pag. praeced.
3: Tab. VI 10. Descripsi.
4 Descripsi: ЯIꟻ.
5 Descripsi: ЯIꟻ. Sincera esse potest. Cf. ad falsas 71*.
6: Tab. VI 9. Descripsi. — Ed. Fiorelli *Catalogo* p. 11.

De interpretatione vide ad praecedentem.

8 [= Corp. IX n. 6086, VIII] 1 rep. a. 1877 Corropoli in *contrada Petinaro* [eodemque anno empta a museo Asculano n. 2194]. Pendet 46 gr. Obducta est robigine gilva.

2 rep. Corropoli [inter a. 1875 et Febr. 1877 venit in mus. Ascul. n. 2074, ab hoc a. 1877 donata museo Berolinensi n. 7328]. Pendet 47 gr. Obducta est robigine gilva, inscriptio ex eadem plane forma provenit atque n. 1.

3 [apud Garruccium an apud marchionem Strozzi Florentinum?]

1 :

1: Tab. VI 11. Descripsi ut supra.
2: Tab. VI 12. Descripsi.
3 Garrucci Sylloge p. 266.

Quartum fortasse exemplar exstare supra ad n. 6, 25 dixi.

Fer. — Quid significet plane incertum est. De *fer(i)* propterea cogitari vix licet, quod hoc in glandibus non reperitur nisi adiuncto accusativo; vide ad n. 9. — Mommsenus fieri posse arbitratur, ut FIIR in illa forma (ex qua n. 1 et n. 2, fortasse n. 3 quoque provenerunt) errore scriptum fuerit pro FIR; litteram E enim in nulla alia glande hoc II expressam esse.

9 [= Corp. IX n. 6086, IX] 1 Asculi ante LX fere annos ad portam Romanam rep. esse dicitur [in museo Ascul. erat certe iam anno 1866; n. 90, 2]. Pendet 64 gr.

2 in Castellano rep. [ex anno 1872 in mus. Ascul. n. 1402]. Pendet 58 gr.

3 in Castellano rep. [inde ab a. 1872 in mus. Ascul. n. 1414]. Pendet 73 gr.

4 in Castellano rep. [inde ab a. 1872 in mus. Ascul. n. 1421]. Pendet 64 gr.

5 [mus. Asc. a. 1872 n. 1450.] Pendet 65 gr.

6 [mus. Asc. a. 1872 n. 1451.] Pendet 69 gr.

7 Asculi rep. [mus. Asc. a. 1872 n. 1519]. Pendet 60 gr.

8 in Castellano rep. [mus. Asc. a. 1873 n. 1641]. Pendet 60 gr.

9 in Castellano rep. [mus. Asc. a. 1874 n. 1819]. Pendet 65 gr.

10 in Castellano rep. [mus. Asc. inter 10 Oct. 1870 et Febr. 1871 n. 1031]. Pendet 79 gr.

11 [Asculi apud Venturinium aurificem.]

12 [Asculi apud Venturinium aurificem.] In terra repertam esse docet robigo alba.

13 [Romae in museo Kircheriano n. 202]. Hanc inscriptionem ut aliam (ROMA, est falsa n. 1*) *lungo le ripe del Tronto* rep. esse ait MINIC. p. 203. Inscriptiones ROMA (n. 1*), AM... (Perusina ut vid. et male lecta, cf. ad

n. 82), haec n. 9, 13, FERI .. MAω (n. 19*) exstare in mus. Kircher., mus. Asculano, apud Surrichium, Minicium (= n. 19* ut vid.), alibi dicuntur ab MINICIO ibidem. Kircherianae [i. e. n. 9, 13] ignorari originem testatur MINICIVS p. 204.

9 14 Asculi reperta GARR. [Romae in museo Kircheriano n. 232].

15 [Neapoli in museo n. 13 = 203.] Pendet 68,5 gr.; robigine alba tecta est.

16 [Neapoli in museo n. 14 = 204.] Pendet 70,5 gr.

17 [Neapoli in museo n. 15 = 205.] Pendet 67 gr.

18 *von Ascoli* FRIED. [Roma accepit museum Berolinense n. 1129 = 3520 FRIED.]. — Pendet 73 gr.

19 [olim apud Pulszkyum, inde ab 20 mai. 1868 in museo Britannico n. 36]. Pendet 59,5 gr.

20 [diu iam Vindobonae in museo Caesareo VON SACKEN].

21 *proveniente da Ascoli* BRVNN.

22 [*Velletri, museo Borgiano* CATAL.]

23 in Piceno reperta DELFICO p. 9.

24 Asculi reperta ['Romae vidi apud Lancellottum de Lancellottis patricium Asculanum' GVALTH.].

25. 26 [sine loco.]

27 Asculi rep. ['Romae vidi apud Lancellottum de Lancellottis patricium Asculanum' GVALTH].

28 [apud Caylusium.]

29. 30 [sine loco].

31. 32. [Parisiis in *Cabinet de médailles* n. 4399 (quam olim possedit Piot, n. 815) n. 4398.]

FERI X ΓOMΓ

1: Tab. IV 8. Descripsi; in aversa parte: ΓOMΓ.

2 Descripsi: ΓEFI X ΓOMΓ ubi prior Γ ut plerumque litterae O adhaeret et altera Γ paulum inclinata est ad dextram.

3: Tab. IV 7. Descripsi; in aversa parte: ΓOMΓ. Ultimae litterae in hac et sequenti vestigia talia sunt, ut A legere induci possis.

4: Tab. IV 5. Descripsi; in av. parte: ΓOM⸱⸱.

5 Descripsi: FERI X ΓOMΓ.

6: Tab. III 16. Descripsi.

7 Descripsi; in av. parte: ΓOAVΓ. Ex exemplaris similiter laesi falsa lectione nata est inscriptio COMA (Minicis t. II 3), inde saepe repetita a falsario ac denique a Bergkio *Schl.* p. 81 sq. non sine doctrina male collocata *coma(tus)* vel similiter explicanti. — Cf. ad n. 9, 13. 15.

8 Descripsi: FERI X ΓOMΓ.

9 Descripsi: FERI X ΓOMΓ. — Unam ex his musei Asculani ed. Gabrielli *il palazzo comunale* 1874 p. 18 ligno incisam.

10 Tab. V 2 pars aversa exhibetur. Descripsi: E⸱F (incerta, sed FERI fuisse possunt) X ΓOMΓV. Altera Γ dextrorsus inclinata et sic corrupta est, ut

nunc A esse videri possit. Diversa a ceteris huius inscriptionis exemplaribus forma est; sed de sinceritate eius non dubitavi.

9 11 Descripsi 13 Sept. 1877: FERI)(ΓOMΓ.

12: Tab. IV 4. Descripsi. FERI)(...//Γ/// (corrosa).

13: Tab. IV 1. Descripsi; in av. parte: ΓOMΓ. — Hanc opinor exhibet De Minicis t. II 3, p. 202—204 male, Marchius delineavit Ritschelio t. VIII 7, Ruggiero *catal.* n. 202, qui omnes non recte ROMA (sic fere COMA Min.) sibi visi sunt legere; Garrucci Syll. n. 940.

14: Tab. IV 6. Descripsi; aversa pars inlidendo laesa est, sed oculo satis intento etiam nunc clare apparent litterarum ΓO vestigia haec: ΓO///. — Nil praeter FERI exhibent Garrucci Syll. n. 939 et Ruggiero n. 232. Cf. infra exemplar 29.

15: Tab. IV 2. Descripsi. — Ed. Fiorelli *Catal.* p. 11. — Hac aut simili induci potuerunt ad falsas lectiones ROMA, COMA, fortasse etiam ad TOMR.

16: Tab. IV 3. Descripsi. — Fiorelli *Catal.* p. 11.

17 Descripsi (ΓOMΓ). — Fiorelli *Catal.* p. 11. Cf. Garrucci Syll. n. 940.

18: Tab. V 1. Descripsi. — Mommsenus in schedis; Friederichs *Berlins Bildwerke* II p. 241 n. 1129.

19: Tab. IV 9. Descripsi: FERI)(ΓO. Γ.

20 E. von Sacken exemplum a se optime delineatum misit. — Mommsen Corp. I n. 650 quocum communicavit Otto Jahn; Vischer *epigr. Kleinigk.* 1871 p. 9 = *Schriften* II p. 271.

21 Brunn *Bull. dell' Inst.* 1864 p. 82 sq.

22 Catal. musei Borgiani a. 1814 ed. in *Documenti ined.* I (1878) p. 305; ex eodem ut vid. Catalogo ms. (*'descrizione del Museo Borgiano'*) Cardinali *iscrizioni inedite* 1819 n. 485 (inde Orelli 4932) male sic: ROMA FERI.

23 Delfico in tabula, cf. p. 8 et 9. Legit p. 8: ROMA)(FERI, quamquam in ipsius imagine (fere tali: ΓOMR) superior ultimae litterae pars Γ potius litterae quam A est. Delfici error et ab editoribus et a falsariis receptus est, postremo a Garruccio Syll. n. 942, qui aliud licet minus plenum exemplar vidisse se ait Neapoli apud negotiatorem antiquarium, neque possessoris nomen addens neque in duobus glandis lateribus scripta esse indicans. Ceterum ipsi illi ductus, quales Garruccius ex Delfico repetiit, bene admittunt lectionem ΓOMΓ, non admittunt ROMA.

24 Gualtherus Sicil. tab. ed. Mess. 1624/25 comm. p. 26 = Thesaur. Sicil. VI 381: FERI' POMPEIVM tacite soluto nominis compendio neque duobus lateribus distinctis (inde De Minicis tab. II n. 28 litt. vulgaribus, p. 202 et 216).

25 Faber in Ursini Imagines (Antv. 1606) p. 67 ad Cn. Pompeii Magni imaginem: FERI POMPAE (ex versione Baudelotiana p. 104 memorat Caylus *recueil* II p. 327 et ex hoc Alessi *lettera* 1815 p. 25: *frappe Pompée,* quo male usus est Minicius p. 216). Faber quidem ad Pompeium Magnum bellumque Pharsalicum refert, at is, qui illud POMPAE finxit, fortasse de Pompaedio cogitaverat.

9 26 De Minicis t. II n. 71: ꟻ R I / TOMR (inde Ritschl IX [7]) quae haud dubie ex glande male habita male transcripta sunt; praeterea neglegenter duos versus uni lateri tribuit. Cf. ad n. 15 et 23.

27 Gualtherus Sicil. tab. comm. p. 26 = Thesaur. Sicil. VI 381: FERI (om. POMP).

28 Caylus *recueil* II p. 331 sq., tab. XCIII 3 litteris vulgaribus (inde Rubbi *dizion.* s. v. *glans* et Alessi *lettera* 1815 p. 25): FERI (om. POMP).

29 De Minicis t. II n. 14, p. 202 et 210 (inde Ritschl tab. VIII 5): FERI (om. POMP), fortasse ex glande n. 14.

30 Rubbi *dizionario* VIII (1796) p. 170 s. v. *glans* Lanzii testimonio nescio unde sumpto usus (inde Alessi *lettera* 1815 p. 24 et De Minicis p. 202 et 209, tab. II 12 litt. vulgaribus): POMPEI, scilicet male lecto pro POMP et omisso FERI.

31. 32 Carolus Purgold delineavit. In n. 32 E fusione mala aut laesione litterae R similis facta est (R); de huius exemplaris parte aversa nihil adnotatum est.

feri Pomp(eium) i. e. Pompeium Strabonem; nam ad hunc, Asculi obsessorem, glandem referendam esse satis probabile est.

Haec vera est inscriptio, genuinis integrisque exemplaribus, quaecumque examinavi, sola testata; varietates quotquot circumferuntur (de quarum fide recte iam dubitaverat Mommsen vol. I n. 650) omnes aut a mala lectione aut a falsariorum fraude repetendae sunt. Ac primum quidem, ut haec praeter cetera commemorem, FERI in integris genuinisque glandibus non reperitur nisi adiuncto accusativo, tametsi potuisse solum poni et per se patet et Plutarchi (Marcello 8) testimonio comprobatum est: ἐν ταῖς μάχαις, ὅταν διώκωσι τοὺς πολεμίους, πυκνὸν τὸ φέρι, τουτέστι παῖε, παρεγγυῶσιν ἀλλήλοις. — Deinde ROMA cum FERI coniunctum falsae lectioni, ROMA nude positum illi falsario debetur, qui finxit glandem Kircherianam n. 201 (v. n. 1*). Sunt autem eae varietates hae, quas subieci:

I male lectae aut (4. 5) tacite suppletae:

1) FERI — ROMA	Catalogus Borgianus, Delfico, alii (22. 23)
2) FERI — C͡OMA	Minicis (13)
3) ꟻ R I / TOMR	Minicis (26)
4) FERI POMPAE	Faber (25)
5) FERI POMPEIVM	Gualtherus (24)

II exceptae sive recte sive (2) male ex mutilis defectu non notato:

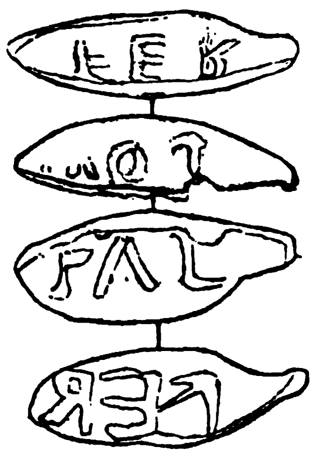
1) FERI	27—29, cf. ad 14
2) POMPEI	30

III spuriae antiquiores:

1) FERI MAG	Minicis n. 4 (v. falsam n. 9*)
2) ROMA	Minicis n. 1 (v. n. 1*)

IV cusae a falsario Asculano, quarum inscriptiones ex supra scriptis I—III repetitae sunt. Eas vide suo loco.

10 [Corp. IX n. 6086, x] Asculi in alveo Castellani rep. 10 Sept. 1877 me et Iulio Gabriellio adstantibus [nunc municipii Asculani beneficio in museo Berolinensi n. 7327]. Pendet 39 gr.

d ʟEꓭ

c MOꟼ

b SAL (vel ΓAƧ vel SAꓶ)

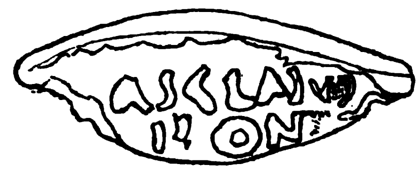
a ЯƎꟻ

Tab. V 4. Descripsi et supra delineavi. Gabriellius et ego edidimus *Bull. dell' Inst.* 1877 p. 175.

Glande nuper denuo etiam atque etiam examinata lectionem repperi supra repraesentatam; in *b* prima et tertia littera, quae forma cursiva sunt exaratae, ambiguae sunt lectionis. Sicut in Perusinis quibusdam glandibus (inter Asculanas haec sola est in quattuor lateribus inscripta), ita in hac fortasse quattuor versus βουστροφηδὸν legendi sunt ordine supra indicato, ut tamen in *d* exaratum sit ʟEꓭ pro FER. Hoc secutus temptavi interpretationem hanc: *fer — sal(utem) — Pom(peio) — [f]er*, imperativo *fer* in versu *d* cum vi iterato. *Salutem ferre* habetur ex. gr. apud Ovidium epist. 18, 1: *Mittit Abydenus, quam vellet ferre, salutem*, cf. Gronovius diatr. in Statium cap. 45. Potest autem fieri, ut adversa cum aversa parte bis coniungenda sit in hunc modum *a*: ЯƎꟻ ⅹ *c*: ᒧOW et *d*: ЯƎꟻ ⅹ *b*: SAƧ (= ΓAƧ?) i. e. fortasse *fer(i) Pom(peium)*; *fer(i) Lus....* (an *Sul*picium?).

Garruccius *Civiltà cattol.* X 5 (1878) p. 729 glandis huius et n. 18, quas non vidit, fidem in suspicionem vocare tectius conatus est; id quod levitate prorsus temeraria nec ullo argumento addito fecit non idoneus ille quidem de his rebus iudex, quippe qui tot glandes falsas, licet ipse viderit, ut veras ediderit. Ceterum glans in museo publico prostat et in tabula V arte photographi efficta est, ut unus quisque peritus quam longe absit ab omni suspicione discernere possit. Hoc addo, sub meis ipsius acriter intenti oculis repertam esse ab homine fere nudo, cuius fides minime suspecta esset quique nullum neque sibi neque alii cuiquam a tali fraude expectare posset emolumentum.

11 [= Corp. IX n. 6086, XI] rep. prope Asculum [nunc in museo Kircheriano] MINIC.; ibi vidi (n. 226). Aliud exemplar apud se fuisse idem MINICIVS p. 214 not. 2 testatur.

ASCLANIS
. ON

Tab. V 3. Descripsi sicut supra exhibui. — Ad exempla delineata a Marchio ediderunt De Minicis t. II 23, p. 202 et 213 et Ritschl t. VIII 10 (inde Mommsen Corp. I n. 653); Garrucci Syll. n. 946, cf. *Civiltà cattol.* XI 1 (1880) p. 462; Ruggiero *Catal.* n. 226.

Editores in legenda inscriptione infeliciter versati sunt: ASCLAROS | NON vel ASCLARO|NON Minicius, qui *Asclaronon* pro *Asclanoron* dictum aut v. 2 *Non(ius)* explicandum esse coniecit; eius lectionem falsam fere secuti sunt tam Garruccius (ASCLARO|NON) et Ruggierus (ASCLAROS|A NONI), licet et ipsi glandem viderint, quam falsarius Asculanus, cuius inscriptionem Bergkius *Schl.* p. 101 sq. explicavit: ASCLA(*norum*) RONOM (= *donum*), deinde ASCLA(*ni*) ROM(*anis*) NON(*tiant*).

V. 1 certum mihi est legi *Asc(u)lanis.* — V. 2 fortasse cogitari licet de [*d*]*on(o* vel *um).*

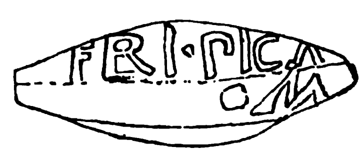
12 [= Corp. IX n. 6086, XII] 1 rep. Asculi in Castellano [inde ab a. 1872 in museo Asculano n. 1424]. Pendet 62 gr.

2 [a. 1872 ab Lazzarinio acquisivit museum Asculanum, n. 1443]. Pendet 63 gr.

3 rep. in Castellano [ex anno 1872 in museo Asculano n. 1404]. Pendet 62 gr.

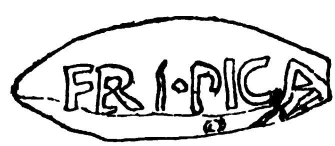
4 de origine nihil traditur [in museo Kircheriano n. 229].

1:

1 FRI · ΓICA
M

2:

4:

12 1: Tab. III 14. Descripsi et supra ex ectypo delineavi. In hac glande et 2 utramque I longiorem esse manifestum est, in 4 priorem; in 2 de neutra constat. — Hanc aut sequentem ed. Gabrielli *il palazzo com.* p. 19 ligno incisam: FERI·PICA|M.

2: Tab. III 15. Descripsi et supra ex ectypo delineavi.

3 Descripsi: FERI·PICA|M. Inlidendo laesa est.

4: Tab. III 13. Descripsi et supra ex ectypo delineavi. Eandem haud dubie ed. De Minicis t. II n. 69 et 70, cf. p. 203 not. 2 (inde Ritschl t. IX [7] et Mommsen vol. I n. 651); Garrucci Syll. n. 941; Ruggiero n. 229. — Paenultima littera v. 1 C (et G), non S fuisse potest. Infra ICA plumbum laesum est quaeque ibi exstant dubium est num litterarum sint vestigia. FERI·PISA Minic. 69 et (ex neglegentiore opinor eiusdem glandis apographo) FRI.PIC id. 70, FERI PISA id. in comm. p. 203 n. 2 (nusquam PICA ut perperam testatur Garruccius); FERI·PISA ('fort. *feri Pisaurenses*') Garr.; FERI·PICA|M Bugg.

feri Pic(entes) cum Mommseno fort. explicandum erit, sed ceterorum interpretatio plane incerta. Si PICAM praetuleris, v. 2 retrorsus legendus erit propter litteram O, cuius satis certa maxime in n. 3 vestigia detexisse mihi videor. *Picam* nisi forte hominis cognomen est (Corp. VI 3835 et *Rhein. Mus.* 1878 p. 488), ad Picentes (sic Gabriellius) referre licet ioco militari sic appellatos aut ad eorum vexillum; quamquam apud Festum Pauli p. 212 et Strabonem 5 p. 240 Cas. non a pica sed a pico, qui in vexillo consederit, regionem Picenam dictam legimus. — 'Temptaverit quis', inquit Mommsenus, '*feri Pic(entes, glans, quae venis) a* [*R*]*om(anis)*'.

Glandes 1. 2. 4 atque ni fallor etiam n. 3 (cuius litteras pari mensura esse notavi) eadem forma simul cum inscriptione fusae sunt.

Falsarius Asculanus utramque Minicii lectionem glandibus cuiuslibet ut solet formae et magnitudinis incudit; praeterea etiam exhibet PICA|M, haud dubie repetitum ex musei Asculani exemplaribus, sed in his quoque P clausam (ut Minicius) praeferens.

---

13 [= Corp. IX n. 6086, XIII] nuper rep. prope Asculum in flumine Truento LIPSIVS a. 1605.

FVGITIVI
PERISTIS

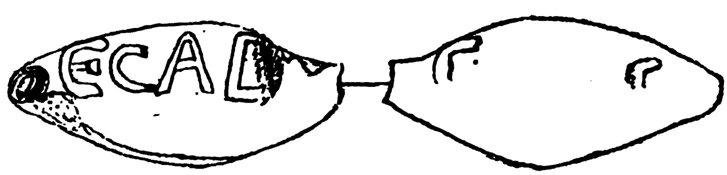
Lipsius Poliorceticon IV 3 extr. in ed. 3 Antv. 1605 (non in ed. 1 Antv. 1596, nec in ed. altera Antv. 1599) dedit aere incisam, glandis figuram quidem 'ad veram magnitudinem', inscriptionem autem litteris vulgaribus exhibens. Ab Lipsio, ut opinor, acceperat Gruterus, qui a. 1603 p. 1158, 4 edidit, solam inscriptionem exhibens. Ex Lipsio vel (ex quo plerique) Grutero repetiverunt posteriores omnes ex. gr. Rubbi, *dizion.* VIII p. 170 (male PERITI), Minicius t. II 35 et p. 219, Garruccius Syll. n. 944, nisi quod Samuele Tennulio teste in Frontini Strateg. ed. 1675 ad III 13, 7 (unde Oudendorpius ed. 1731, quem Garruccius testem laudavit minus accurate) 'talem glandem

vidit ὁ δεῖνα Gronovius cui inscriptum. *Fugitivi Peristis*'. Quamquam vereor, ne is (I. Fr. Gronovius) non ipsam glandem, sed Lipsii imaginem viderit.

Prope Asculum reperta esse traditur, quocum optime convenit glandis forma ut Asculanis plerisque similis, ita a Perusinis magisque etiam Siculis distans. Itaque recte haec quoque ad sociorum bellum referetur et ita explicabitur, ut socii rebelles 'militari acerbitate a Romanis dicantur fugitivi' (Mommsen ad Corp. I n. 646), nisi forte hoc vocabulo per convicium a sociis increpantur libertini, qui tunc primum militare coeperunt (Liv. per. 74, Appian. I 49; Macrob. Sat. I 11, 32: *bello sociali cohortium duodecim ex libertinis conscriptarum opera memorabilis virtutis apparuit;* cf. Marquardt *Staatsverwaltung* II p. 419). — Lipsius cum eoque Minicius ad bellum servile rettulerunt; 'at servi umquam in Picena urbe obsessi esse non traduntur' (Momms. l. l.). Ceterum glandem musei Kircheriani (Corp. I n. 646) inscriptam *servi (p)eristi(s)* spuriam esse intellexi (vide n. 14*); quam qui confinxit, secutus est hanc Lipsii interpretationem. — Tertia a Minicio ad Spartaci bellum relata glans (S P F) valde suspecta est; vide n. 46.

---

14 [= Corp. IX n. 6086, XIV] reperta Corropoli [a. 1877 vidi Asculi apud Venturinium aurificem]. Robigine alba obtecta est.

Tab. II 6. Descripsi ut supra.

Quarta littera et aversa glandis pars fere tota male habitae sunt. Legendum *C. Cad(ius)* — *C*.... — In inscriptione Corp. vol. IX n. 3050 agri fortasse Sulmonensis habetur *C. Cadius Proculus*, alii duo C. Kadii Corp. vol. X n. 1158.

---

15 [= Corp. IX n. 6086, XV] [inde ab a. 1868 in museo Asculano n. 677]. Pendet 31 gr., sed deest pars. Robiginem habet ferrugineam.

Tab. II 5. Descripsi ut supra.

Cogitari potest ex. gr. de Marsis vel Marrucinis.

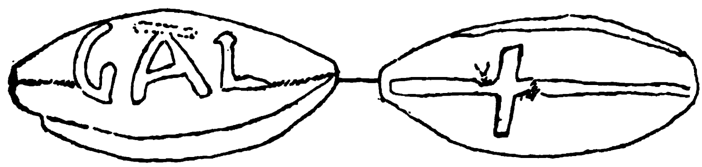
16 [= Corp. IX n. 6086, XVI] 1 nuper rep. prope Asculum in flumine Truento LIPS. Eam glandem frequenter in Truenti ripis repertam esse ait MINIC. p. 216, at testes, quos laudat, idem hoc Lipsii exemplum repetiverunt.

16 2 origo non traditur [in mus. Kircheriano n. 213. — Octo glandes sic inscriptas reperiri in mus. Kircheriano testatur Mommsenus, sed nunc certe hoc unicum est exemplar, exceptis duabus incusis falsis n. 69*, 19 et 35 nuper demum illatis].

3 in Castellano rep. [ab a. 1872 in mus. Asculano n. 1472]. Pendet 63 gr. Ex eadem forma atque praecedens videtur provenisse.

4 in Castellano rep. [ab a. 1870 vel 1871 in mus. Asculano n. 1064]. Pendet 57 gr.

2 :

GAL (2 [3?] GĀL, 4 GAL?) ✗ pugio

1 Lipsius Poliorcet. IV 3 extr. ed. 1605 aere incisam litteris vulgaribus: GAL sine aversae partis figura. A Lipsio opinor acceperat Gruterus 1158, 6 (ex altero utro praeter alios De Minicis t. II 16).

2: Tab. II 3. Contuli et supra ex ectypo delineatam exhibui; est GĀL, sed lineola supra A posita minus exstat quam ceterae, id quod sciscitanti mihi nuper inspecta glande denuo confirmavit Henzenus. — De Minicis t. II 27 (GĀL in tab., sed in comm. p. 202 et 216 CĀL = C TAL*na* male); Ritschl t. VIII 22 adversam partem ad exemplar Marchii, aversam ex Minicio exhibuit; Garrucci Syll. n. 947; Ruggiero n. 213.

3 Descripsi; num lineola ¯ in summa A (vel A) exstet, dubium est.

4: Tab. II 4 aversam dedi. Descripsi. — Litterae valde detritae sunt: GA⊥.

Lineolam, quae in n. 2 et minus clara in n. 3 supra A cernitur, minus tamen alte exstans quam litterae, casui tribuendam puto; certe quid significet non video et lectionem GAL satis confirmant cetera exemplaria. Mommseno inde facta videtur esse, 'quod apices elementorum in plumbo fuso facile efficiuntur iusto latiores'. Sed ductus is, de quo agitur, recte expressus eam originis interpretationem non admittit. — Figuram partis aversae non recte fulmen interpretatus est, ut videtur, Minicius p. 256 (eum secuti sunt Mommsenus et Ruggierus; Garruccius omnino non commemorat).

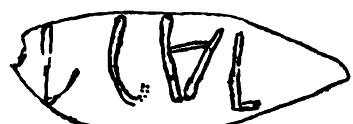
In GAL potest quidem inesse *Galba* (id quod proposuit Bergk *Schl.* p. 152), fortasse Servius Sulpicius Pompeii Strabonis legatus, qui obsidionem Firmanam solvit (Appian. I 47 Σουλπίκιος), idem ut videtur qui Paelignos proelio fudit (Liv. per. 73 ubi sic *sex sul* codex Naz.), Marrucinos Vestinosque cecidit (Liv. per. 76 et Oros. V 18 § 25 *Sulpicius*): ei enim Galbae cognomen fuisse verisimile est; quamquam num ad eundem referenda sint, quae de Servio Galba Liv. per. 72 narrantur, plane incertum est. Collata tamen n. 17 *l. Gal.* magis probabile est intellegendos esse in hac quoque glande milites Gallos. 'Romanis inter alia *gentium externarum auxilia* (Liv. ep. 72) Gallorum

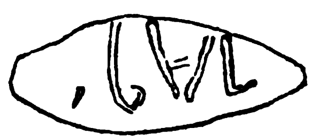
quoque peditum decem milia adfuisse scribit Appianus (b. c. 1, 42) idemque de auxiliis Italicorum Gallicis, mercede conductis Transalpinis opinor, paulo post verba facit (b. c. 1, 50). Utrius igitur partis *Gallorum* hae glandes sint, non constat.' Haec Mommsenus vol. I ad n. 654.

---

17 [= Corp. IX n. 6086, XVII] 1 origo non traditur. — Inter belli socialis glandes exhibet MINIC. [in museo Neapolitano n. 55 = 197]. Pendet 46,5 gr.

2 origo non traditur [olim Santangeli n. 4, nunc in museo Neapolitano n. 1722]. Pendet 46 gr., robigine subnigra incrustata est.

1: L GVL

2:

1: Tab. III 8. Descripsi ut supra repraesentavi. — Fiorelli *Catal.* p. 11 n. 197: TAH videlicet ad exemplar inscriptionis HAH; at ea ficticia est: vide falsam n. 3*. — Eandem exhiberi conicio a Minicio t. II 17, p. 202 et 212 (inde Ritschl t. VIII 19 et Mommsen vol. I n. 674 ligno inc.) in tab.: ꟻAϘω, in comm. p. 212: ⅂AϘω (GAL legendum fort. esse addens). Non recte TAЯ legit Gamurrinius *Bull. dell' Inst.* 1868 p. 189 nec probabilius putavit male descriptam esse pro OΠKO (vide nostram n. 32) Garruccius Syll. n. 970.

2: Tab. III 10. Descripsi ut supra repraesentavi. — Eandem opinor significat Garruccius Syll. n. 947 in una ex Santangelanis GAL inscriptum esse testans.

Minicius praeterea tab. II 19, p. 202 (inde Ritschl t. VIII 18; Mommsen vol. I n. 655; Garrucci Syll. n. 948) origine vel museo non memorato exhibet glandem: L·GAL. Sed fieri potest, ut non sit nisi apographum minus accuratum eiusdem huius 1; certe in comm. p. 212 praeter Lipsianam GAL solum huius inscriptionis exemplum memorat illud ⅂AϘω, quod ex nostra 1 repetitum esse supra conieci.

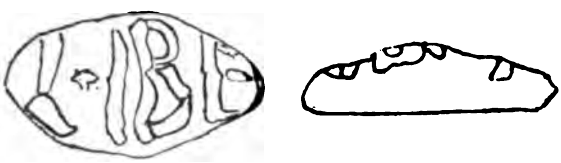
Utriusque glandis inscriptio difficilis est lectionis; sed hanc L GVL diligenti examine repertam satis certam existimo. Prior L magis acuminata est quam altera; A errore facile ex forma retro inscribenda explicando inversa est.

Huc rettuli propterea, quod Santangelanae (inter quas est 2) omnes Asculanae vel certe Picenae sunt, altera autem (1) huic simillima est ac fortasse adeo ex eadem forma provenit. Huc accedere videtur quod Minicius, si tamen ille hanc 1 edidit, inter glandes belli socialis exhibet; sed fieri potest, ut id collata n. 16 coniecerit.

Subieci quae Mommsenus ad Minicianam L·GAL (Corp. I n. 655) adnotavit: 'Quod si recte ita lectum est cogitandumque de legione Gallica, haec non fuit Gallorum mercennariorum, sed aut civium Romanorum (cf. Plutarch. Sertor. 4) aut civium Italicorum in Gallia cisalpina conscripta'.

---

18 [= Corp. IX n. 6086, XVIII] Asculi in flumine Castellano 10 Sept. 1877 reperta me et Iulio Gabriellio adstantibus [nunc in museo Asculano n. 2256]. Pendet 38 gr.

L · IBE

Tab. III 9 et 11. Descripsi cum Gabriellio et supra duplici exemplo repraesentavi, quorum alterum a margine superiore exceptum est.

In aversa parte est plana (vide tab. III 9), litterae graciliores sunt et prope accedunt ad pictas vel calamo scriptas vel tabulis aheneis incisas; tales autem non abhorrent a glandium formis, quarum argillae umidae inscribebantur. — De quartae litterae lectione mihi videtur non dubitandum esse; lineola summa cum glandis margine descendit.

Interpretatio plane incerta est. Quod in promptu est *l(egio) (H)ibe(rorum)*, admitti plane nequit. — Cf. ad n. 10.

---

19 [= Corp. IX n. 6086, XIX] prope Firmum rep. *durante la stampa di questa dissertazione* [i. e. inter 1839 et 1846] MINIC. [deinde apud Minicium, nunc Perusiae apud Rossi-Scottum, ubi vidi]. Robigine gilva obtecta est.

LEGIO X QVAR

Descripsi. — De Minicis t. II 84, p. 233 (inde Ritschl t. VIII 11; Mommsen n. 657; Garrucci Syll. n. 950 sic LEG·QVAR temere).

Prima aversae littera, quam Minicius exhibet Q, nunc incerta est, parte superiore fere pessum data.

Garruccius glandem sic LEGO inscriptam Romae vidit; sed ea male lecta est aut spuria; in utraque enim re Garruccio parum confidi posse, glandium complura exempla docent.

---

20 [= Corp. IX n. 6086, XX] *dal Piceno* MINIC. p. 209 [nunc in museo Kircheriano n. 223].

litteris excavatis:

LEC IX

Tab. X 20. Descripsi. — De Minicis t. II 10 p. 202 et 209 (inde Ritschl t. VIII 14 et Mommsen n. 669); Garrucci *Bull. dell' Inst.* 1866 p. 29 et Syll. n. 956; Ruggiero n. 223.

Litterae incisae aut fort. incusae sunt sed parum clare, per neglegentiam an de industria non definio. Hoc certius est eum qui fecit, voluisse LEG IX (ita legerunt Min. et Garr., cum tabula Minicii LCL IX male exhibeat). Glandem ipsam antiquam esse videtur quidem testari robigo alba, partim (in aversa parte) ferruginea, quam tamen imitari fortasse possunt falsarii. Inscriptio utrum antiquitus an recenti tempore facta sit, difficile est discernere; inest quidem etiam in sulcis robigo plane par reliquae, sed fieri potest, ut litterae potius incusae sint quam scariphatae et tam caute incusae, ut superficiei robigo antiqua conservaretur in sulcis. Huc accedit, quod forma mire distat a genuinis et quod hoc unicum exemplum est legionis nonae. Itaque suspecta existimanda est.

---

21 [= Corp. IX n. 6086, XXI] 1 rep. in Castellano a Merli fratribus in officina chartaria exstruenda [a. 1871 venit in mus. Asculanum n. 1131]. Pendet 64 gr.

2 Asculi rep. in regione q. v. *Mirteto*, sub arce Pii IV Castellanum versus sita [in mus. Asc. a. 1870 n. 923]. Pendet 57 gr.

3 Asculi rep. ibidem [inde mus. Asc. a. 1872 n. 1486]. Pendet 66 gr.

4 Asculi rep. in arce Pii IV [in mus. Asc. a. 1870/71 n. 1046]. Pendet 63 gr. Robiginem habet albam.

5 in Castellano rep. [in mus. Asc. 1870/71 n. 1056]. Pendet 49 gr.

LEG XI

1: Tab. II 9. Descripsi: LFC XI.

2: Tab. II 8. Descripsi.

3 Descripsi: LEG XI eadem forma fusa atque praecedens.

4 Descripsi: ⱶEG XI.

5 Descripsi: LEC XI. — Unam ex his quinque edidit Gabrielli *il palazzo comunale* p. 19 ligno inc.

Cf. glandes originis incertae n. 111.

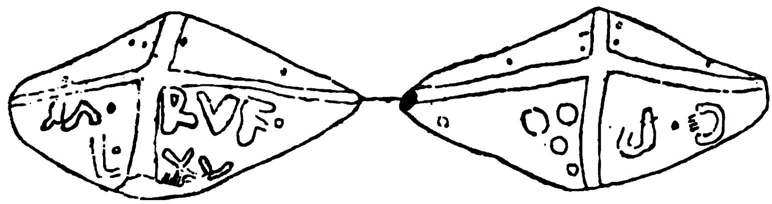
Praeterea glandem in Castellano repertam et a. 1871 museo Asculano (n. 1250) donatam (pendentem 60 gr.), tab. VII 5 exhibui et descripsi fere hoc modo:

LEC\
XI

Sed lectio incerta est.

---

22 [= Corp. IX n. 6086, XXII] rep. in Castellano [a. 1871 a Lazzarinio accepit museum Asculanum n. 1249]. Pendet 84 gr. Obtecta est robigine. Hexagonalis est et in octo areas divisa, quas sic signavi: 3·4 / 1·2 X 8·L / 9·S.

in 1 et 2: M · | RVF ·
L · | XV

in 5 et 6: O · P | ⁝

Tab. II 7. Descripsi ut supra. In areis 3. 4. 7. (8?) puncta quaedam exstant sine ordine et haud dubie per ludibrium posita.

M. Ruf. tam de M(arco) (Minucio?) Rufo quam M(arco) Rufio, Rufreno (cf. Corp. I Ind.) aliove nomine gentili explicari poterit. — In 5 O potius fuisse quam G videtur. Falsarius Asculanus secundum hanc aut similem incidit formam, qua plures incudit (vide 64* 215. 276 al.).

Henzenus *Bull. dell. Inst.* 1875 p. 68 sq. glandem simillimam edidit quae fuit apud baronem de Riseis Neapoli: a) M· | RVF, b) L·X | XV, c) *vacua*, d) | ꓷO ad eamque legendam explicandamque confert Desjardinianas n. 64* 215 et (OPEROR) 39. 42 al. Sed ut Desjardinianas omnes mala fraude confictas esse constat, ita Riseanae quoque status quaestio non sine causa moveri poterit. Ea glans nuper cum museo baronis Meester de Ravestein donatione venit in museum Bruxellense q. v. *Porte de Hal* (ed. Meester de Rav. Catal. III, 1882, p. 391); ectypum nancisci non potui, frustra intercedente ipso barone de Ravestein. — Notandum autem est munitam esse *di punte di ferro*; tales glandes possidebat De Minicis teste ipso p. 256, donatas sibi a Ludovico Zelli Iacobuzzi Viterbiensi, de quibus dictum esse addit *Oniologia, giornale di Perugia* m. Febr. 1834 p. 153, q. n. v. At de harum quoque sinceritate non constat.

---

23 [= Corp. IX n. 6086, XXIII] 1 rep. in Castellano [in museo Ascul. 1868/69 n. 896]. Pendet 95 gr. Robiginem habet ferrugineam nitidam.

2 haud dubie prope Asculum rep. [in mus. Ascul. a. 1874 n. 1735]. Pendet 83 gr.

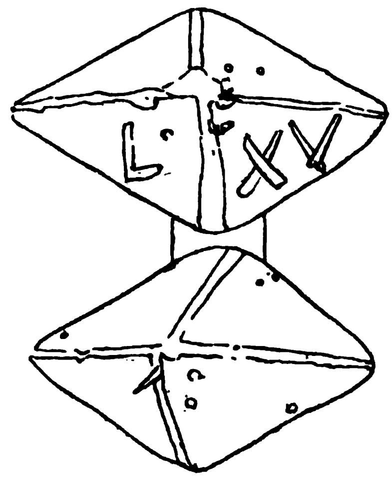
3 prope Asculum rep. videtur [Asculi apud Venturinium aurificem vidi a. 1877].

4 [in museo Neapolitano n. 1720 inter Santangelanas n. 2]. Pendet 89, 75 gr. Robigine flava incrustata est.

5 [in museo Kircheriano n. 221].

6. 7 [Romae apud L. Depoletti]. *La forma romboidale acuminata* est teste MOMMSENO.

Hae omnes forma sunt hexagonali ut n. 22.

4: L · | XV

1: Tab. II 11. Descripsi: L | XV (V parum certa est).

2 Descripsi. In una ex ceteris areis fortasse punctum exstat. — Hanc aut praecedentem ed. Gabrielli *il palazzo com.* 1874 p. 19 ligno incisam.

3 Descripsi et genuinam iudicavi. — Cf. ad falsas 71*.

4: Tab. II 10. Descripsi optime conservatam et supra exhibui; in ceteris areis excepta 3 puncta sine ordine posita sunt; cf. n. 22. — Garrucci syll. n. 962.

5: Tab. II 12. Descripsi; in aliis tribus areis puncta exstant. — De Minicis t. II 67 p. 238; Ritschl t. IX 59 ex Marchiano exemplo, ex his Mommsen n. 661; cf. Garrucci n. 962 qui de forma plumbi tacet; Ruggiero n. 221.

6. 7 Mommsen *Bull. dell' Inst.* 1862 p. 40 inscriptionem tantum significans verbis *spettano alla legione XV.* — Falsae esse possunt, quandoquidem officinam Asculanam, cuius fraudes vel peritissimum quemque deceperunt, tunc iam inscriptionem L·XV excudisse aliunde constat (v. 66* 3). Sed examinari denuo non potuerunt, nam Depolettio mortuo glandes quas collegerat dispersas esse sciscitanti mihi Roma rescripsit Mommsenus m. Martio 1882.

Fortasse mutila erat et huc referenda est glans musei Borgiani *di forma quadrilatera* cum numero

XV

Catal. musei Borgiani a. 1814, ed. in *Documenti inediti* I (1878) p. 305. Ceteras (tres) eiusdem musei glandes constat esse Picenas. — Cf. ad n. 26 in fine.

---

24 [= Corp. IX n. 6086, XXIV] 1. 2. 3. 4 Asculi haud dubie rep. [in museo Asculano n. 1453. 1452. 1454. 1455 a. 1872 a Lazzarinio acquisitae]. Pendent 57, 38, 51, 55 gr.

5 in Castellano rep. [in museo Asculano 1870/71 n. 1076). Pendet 45 gr.

6 in Castellano rep. [in mus. Asc. 1871/72 n. 1322]. Pendet 54 gr.

7 in Castellano rep. [in mus. Asc. 1873 n. 1642]. Pendet 43 gr.

8 Asculi rep. [in mus. Asc. 1873 n. 1543]. Pendet 38 gr.

24 9 in Castellano rep. [in mus. Asc. 1872 n. 1422]. Pendet 58 gr.

10 in Castellano rep. [in mus. Asc. 1870/71 n. 1071].

11 [in museo Neapolitano n. 25 = 180]. Pendet 51, 5 gr. Robigo ei est livida.

12 [in mus. Neapolitano n. 24 = 179]. Pendet 50, 5 gr. Cum robigine alba.

13 [in mus. Neapol. n. 26 = 181]. Pendet 42 gr.

14 [in mus. Neapol. n. 31 = 186]. Pendet 34, 5 gr. Cum robigine alba.

15 [Perusiae apud comitem Rossi Scotti. Fortasse haec aut sequens prius Minicii fuit].

16 [Perusiae apud comitem Rossi Scotti]. Robigo gilva ei est pauca.

17 [in museo Bononiensi]. Pendet 52 gr.

18 [Romae vidi apud Lancellottum de Lancellottis patricium Asculanum GVALTH.].

19—22 in Castellano rep. [in mus. Ascul. 1870/71 n. 1067 (pendet 47 gr.); n. 1055 (52 gr.); n. 1071; n. 1061 (40 gr.)].

23 [in mus. Neapolitano n. 28 = 183]. Pendet 47 gr. Inest robigo ferruginea, pauca livida.

L · XV aut (4) Ŀ · XV

1 et 2: Tab. III 4 et 5. Descripsi.

3 Descripsi: L XV. In aversa parte videtur ·Ↄ esse, sed fortuitum est, glande laesa enatum.

4 Descripsi: Ŀ · XV.

5: Tab. III 7. Descripsi. Pone XV quae exstant haud dubie fortuita sunt.

6: Tab. III 6. Descripsi: L·XV; lineola, quae ex summa L descendit, fortuita est.

7 Descripsi: L · XV, detrita est sed lectionis certae.

8 Descripsi detritam; lectio est verisimilis.

9 Descripsi: L · X\//.

10 Descripsi minus claram: L XV.

11: Tab. III 3. Descripsi. — Fiorelli *Catal.* p. 11 n. 180. Eandem fortasse significat Garrucci Syll. n. 962.

12 Descripsi: L XV (L et X inlidendo distortae aliquantum sunt; in parte aversa robiginis aliquid periit, sed schedula opinor ibi olim agglutinata, non cudendo). — Fiorelli *Catal.* p. 11 n. 170; cf. Garrucci Syll. n. 962.

13 Descripsi: L · XV (V parum certa). — Fiorelli *Catal.* p. 11 n. 181. Eadem fortasse est quam exhibet Garrucci 959 sic: LX·I.

14 Descripsi: L · X\\V; inlidendo laesa est. — Fiorelli p. 11 (admixtis falsis n. 182. 184. 185, apud nos n. 68* 18. 19. 20).

15 Descripsi. — Fortasse haec aut sequens memoratur a Minicio p. 238.

16 Descripsi: L XV; corrosa est.

17 Descripsi. — Memorat De Minicis p. 238.

24 18 Gualtherus Sicil. tab. 1624/25 comm. p. 26 = Thes. Sicil. VI p. 381 (inde Mommsen Corp. vol. I n. 661) sic: -L. XV.

Glandes 19—23, quae sequuntur, mutilatae sunt nec satis certae lectionis.

19 Descripsi fere sic: L · XV.

20 Descripsi: L · ⁄///⁄ (media foramine perierunt).

21 Descripsi: IXV. Litterae excepta L inlidendo distortae sunt, sed recte fortasse Gabriellius L · XV fuisse coniecit.

22 Descripsi: L XV. Litterae inlidendo distortae sunt.

23 Descripsi: L · XV//. Videtur potius L · XV esse quam L · XI. — Fiorelli *Catal.* p. 11 n. 183 (L · XV).

Has 11—18. 23 huc rettuli, quia omnes sic inscriptae, quarum origo certa est, Asculanae sunt. — Praeterea Garruccius Syll. n. 962 haec memorat: 'Duas eiusmodi attulit ad me Fortnum, homo Anglus, Perusiae emptas. Ibidem etiam nactus alias duas hac epigraphe, sed pondere unciarum trium cum primae duae pendeant uncias duas'. — In museo Ravestein, nunc Bruxellis asservato, glans esse dicitur originis incertae: I. X.)(*gladius* (*Musée de Rav.* I 1871 p. 417). Ea fortasse huc pertinet, sed num genuina sit, adhuc inquirendum est.

---

25 [= Corp. IX n. 6086, XXV] 1 [in museo Neapolitano n. 34 = 188]. Pendet 61 gr. Robiginem flavam habet.

2 [in museo Neapolitano n. 36 = 190]. Litterarum et figurae plane easdem mensuras atque in 1 esse notavi.

LEG · XV)(pugio

1: Tab. III 1 partem anticam exhibui. Descripsi. — Fiorelli Cat. p. 11 n. 188 hanc et sequentem coll. Corp. I n. 663 non recte legit: LEG·XXX)(*fulmine* et admiscuit n. 35 (189), quae falsa est (n. 68* 23); Garrucci Syll. n. 964 omissa in hac et sequente figurae mentione. — V non plane certa est. — De figura —|— cf. ad n. 38.

2 Descripsi. — Fiorelli l. l. n. 190; Garrucci l. l. L inlidendo paullum distorta est: ⱡ.

Unicae glandes sunt, in quibus ea inscriptio cum pugionis figura coniuncta est, sed utraque non incusa, immo sincera esse mihi videtur.

---

26 [= Corp. IX n. 6086, XXVI] 1 rep. in Castellano [in mus. Ascul. a. 1877 n. 2239]. Pendet 58 gr.

2 et 3 in Piceno repertae DELF. p. 9.

LEG · XV

1: Tab. III 2. Descripsi: LEG · XV; lectio excepto puncto certa est, licet hastae inlidendo latiores sint factae et praeterea detritae.

26 2 Delfico in tabula [n. 2] et p. 10 ubi legit LEG · XV (inde Mommsen n. 663; Garrucci Syll. n. 967, cf. ad n. 963).
3 Delfico in tabula [n. 3]: LEG · XX et p. 10 ubi legit LEG · XX (inde Minicis tab. II 68 sic: LEC·XX ex eoque Ritschl t. VIII 16; Mommsen l. l.; Garrucci l. l.).

Haec unice vera est lectio LEG · XV, non LEG · XX, quam in utraque Delficiana ex huius imaginibus recipiendam esse censuit Mommsenus eumque secutus Garruccius. Numerus V propter spatium ad glandis angulum angustius brevior esse solet (cf. etiam tab. II 10. 12); inde fieri potuit, ut Delficus superiorem numeri X esse partem esse opinaretur, ac certe vestigia sub V in fig. 3 ab eo addita (X) tam parva sunt, ut iis parum tribuendum sit. Quod autem maximum est, eiusdem huius inscriptionis LEG · XV nunc exempla certa habemus n. 26, 1 et 25, 1. 2, litterarum etiam formis simillima (cf. maxime tab. III 1 cum Delficiana) et praeterea n. 22—24 item legionem XV certo testantur, sed legionem XX glans nulla. Quin etiam veri non est dissimile, Delfici glandem fig. 2 effictam eandem fuisse atque nostram 25, 1 vel ei geminam eiusque aversam quoque partem —|— Delficum exhibere fig. [9]. — Per se quidem Romanis Italisve viginti legiones tum fuisse non est offensioni, ut patet ex utriusque excercitus magnitudine supra a nobis commemorata.

Subieci quasdam incertas mutilasve:

a) apud Kestnerum: *porta l'indicazione della legione XVI*, Kestner *Bull. dell' Inst.* 1847 p. 116. — Omnino male lecta est, fort. pro LEG· (aut L·) XV.
b) rep. in Castellano [in mus. Ascul. 1871 n. 1129]. Pendet 54 gr. Descripsi: LEG//. — Litterae excepta prima inlidendo distortae sunt.
c) rep. in Castellano [in mus. Ascul. 1871 n. 1128]. Pendet 58 gr. Tab. III 12. Descripsi: LEG (incerta).
d) rep. in Castellano [in mus. Ascul. 1870/71 n. 1066]. Pendet 48 gr. Descripsi: L · X//. — Saepe infligendo pessumdata fere est, ut lectio excepta fortasse L· plane incerta sit.

Glandem, quam musei Kircheriani esse Garruccius in *Bull. dell' Inst.* 1866 p. 28 [at ibi non extat], contra in Syll. n. 963 Perusia ab Fortnumio ad se allatam fuisse dicit, incisas litteras exhibuit

XV

Cuius rei fides penes auctorem esto. Cf. ad n. 23 in fine.

---

27 [= Corp. IX n. 6086, XXVII] 1 haud dubie prope Asculum rep. [in mus. Asculano 1872 ab Lazzarinio acquisita n. 1444]. Pendet 50 gr. Robiginem habet gilvam.
2 rep. in Castellano [in mus. Ascul. 1871 n. 1315]. Pendet 36 gr. 3 [in Santangelanis n. 3, musei Neapolitani n. 1721]. Pendet 44, 5 gr.; robigine flava incrustata est.

27 4 ['Romae vidi apud Lancellottum de Lancellottio patricium Asculanum' GVALTH.].
5 *si rinvenne non ha molto in Ascoli* MIN. p. 217.

1:

EM · TIBE
MALVM
MALO

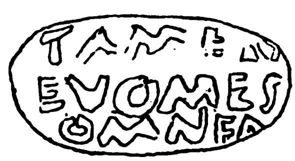
3:

1 : Tab. V 5. Descripsi ut supra; v. 1 *tibe* potius quam *tibi* esse puto. — Gabrielli Feuardentio 25 Febr. 1876 (v. 1 IM · TIBI); Mommsenus in schedis (v. 1 EM · TIBI).
2 : Tab. V 6. Descripsi: EM · T/// | MALVM | MALO.
3 : Tab. V 7. Descripsi ut supra. — Kiessling *Bull. dell' Inst.* 1862 p. 83: EMΓ | MALVAM | MAL = *eme malvam mal(am)* (inde Mommsen Corp. I p. 559 add. ad n. 665); Garrucci Syll. n. 968: EM/// | MALVM | 'MAL.
4 Gualtherus Sicil. tab. 1624/25 comm. p. 26 (= Thes. Sicil. VI 381) vv. non divisis: M. II. MALVI. M (inde Mommsen n. 665).
5 De Minicis t. II 30, p. 202 et 217 (ex eo Ritschelius t. VIII 27 et Mommsen n. 665) qui vidit, sed in ea legenda plane secutus est Gualtherum: M II | MALVI | M coniciens esse: *m(illia) II malui m(ille).*

Em tibe (= *tibi*) *malum malo*, i. e. em tibi mălo (hosti) mălum (hanc glandem). Cf. Plautus Milite 5, 13 (1402): *em tibi.* PYRG. *Oiei, satis sum verberatus*; Terent. Andr. 5, 2, 1, Eun. 3, 2, 19.

---

28 [= Corp. IX n. 6086, XXVIII] in Castellano rep. [in museo Asculano 1872 n. 1400]. Pendet 55 gr. Colore est caesio.

TAMEN
EVOMES
OMNEM

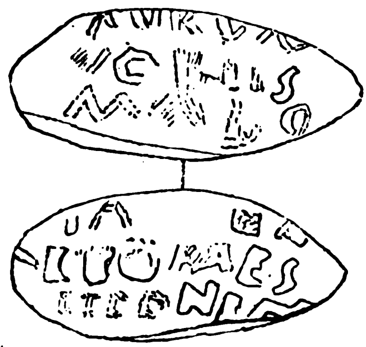
Tab. V 8. Descripsi ut supra delineatam exhibui.

3 lego *omnem*: quarta littera E (non I), quinta M, vix A fuisse mihi visae sunt. Cf. sequentem.

29 [= Corp. IX n. 6086, xxix] 1 Asculi ante portam Romanam ante LX circiter annos rep. esse dicitur [in museo Asculano n. 90, 5, ubi certe iam a. 1866 fuit]. Pendet 60 gr.

2 [in museo marchionis Campana, nunc in museo Parisino. — Inter Perusinas exhibet Garruccius temere].

1:

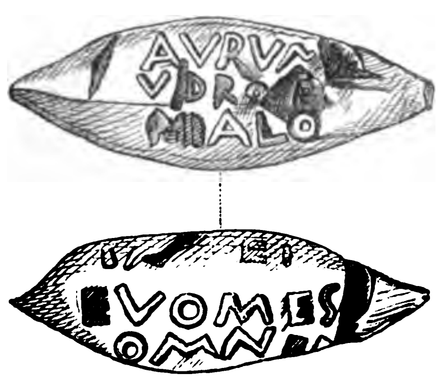

//AVRVM
VO...S
MALO

in parte aversa:

T AmEN
EVOMES
OMNEM

2:

1: Tab. V 9. Descripsi ut supra. Lectu difficilis est, cum hastae aliquot litterarum, sive mala fusione sive inlidendo factum est, parum nunc emineant aut confusae sint, ex. gr. v. 5 E prior et v. 6 OM.

2 Purgold delineavit ut supra. Longpérier misit Ritschelio 14 Sept. 1863 delineatam a se in duobus ectypis chartaceis (quae mecum communicavit Curtius Wachsmuth). — Ed. in *Cataloghi del museo Campana* cl. II p. 5 n. 29 (inde Mommsenus vol. I p. 560 n. 1509 et ex hoc Garrucci Syll. n. 1103): PVOMIS || OMNIA | AVR || VDRV || MALO |. — Longpérier adnotavit haec: *Quant au gland de fronde, il a reçu une foule de coups, de contusions qui au moulage prennent l'apparence de lettres et se confondent avec les caractères réels. — Les glands de fronde de la collection Campana sont en grande partie faux* [vide n. 33* sqq.]; *mais celui-ci est bien authentique.* Ipse agnovit hos ductus: AVRVN | VDR^E | MALO)(1...ƆLNƆ | EVOMES | OMNEM. In altero ectypo ante AVRVA// discerno A. In n. 1 h. l. plumbum male habitum est. Purgoldius, qui glandem diligenter examinavit, rettulit de ea fere haec: 1 ante A nihil scriptum fuit. — 2 VD omnino clarae sunt;

ante D plumbum dissiluit; pone R videtur O minor fuisse; sequitur locus laesus, post quem litterae E vestigia non prorsus certa apparent. — 3 MALO (prima nunc litteris NI similior est quam M). — 4 in reliquias bene quadrat TAMEN, licet spatium medium paullo maius sit. — 5 EVOMES omnino clarum est et certum. — 6 ultimarum reliquiae tam IA quam EM admissunt. — Haec Purgoldius. Quibus, ut hoc addam, lectio vel coniectura a me non sine dubitatione proposita 1 [*t*]*aurum* et 2 *vores*, ut novum adminiculum non acquisivit ita non excluditur. Nam 1 T fieri facile potuit, ut fusionis defectu omitteretur, et 2 litterae O, E. S quo pacto plumbo laeso in aliarum speciem transformatae sint vel esse potuerint, imago ipsa docet.

De aversae quidem partis lectione constat ex n. 28, sed quid in antica lateat plane incertum est. Mihi in mentem venit haec interpretatio, quam tamen facile patiar meliori cedere: [*t*]*aurum vo*[*re*]*s malo tamen evomes omnem,* ubi taurus significaret Italiam, sicut in sociorum nummo repraesentatum videmus taurum, qui lupam (i. e. Romam) humi prostratam cornubus ferit (Mommsen *Münzwesen* 1860 p. 589). Sed *malo* non video qui possit satis apte explicari, sive interpretaris *mālo* sive *mălo*; nam, si *mālo*, res comparata quae esse possit non video (desideraretur potius *nihil moror* vel simile quid, sin *mălo*, vix acquiesci potest in talibus: Taurum vores malo tuo (*vel* communi), lupa; etiam si voraveris, tamen evomes omnem. — An legendum MADO i. e. *ma*(*n*)*do*, edax? Cf. Corp. vol. X 3824 *ma*(*n*)*do* (a mandando).

Exemplari Asculano abusus Vincenzinius inscriptionem sibi effinxit et excudit hanc: *taer* (aut *tasen*) | *vetomes* | ..*er*.. (novissime *hernia*). Ipse Gabriellio in museo dixit sic *vetomes* sibi videri legendum esse; cf. falsas.

30 [= Corp. IX n. 6086, xxx] 1 rep. in Castellano [in museo Asculano 1871 n. 1307]. Pendet 60 gr.

2 et 3 [ab Lazzarinio acquisivit a. 1872 museum Asculanum n. 1459 et 1457]. Pendent 62 gr., 64 gr.

4 in Castellano rep. [in museo Asculano 1871 n. 1132]. Pendet 60 gr.

5 [in museo Asculano 1868 n. 676]. Pendet 57 gr.

6 rep. in Castellano [in museo Asculano 1870 n. 895]. Pendet 56 gr.

7 [in museo Kircheriano n. 253].

8 [in museo Kircheriano n. 252].

9 [in museo Neapolitano n. 71 = 219]. Pendet 65 gr. Robigine alba obducta est.

10 [in museo Bononiensi]. Pendet 64 gr.

11 [in museo Wiesbadensi n. 7808, empta a. 1872 ab Iheringio Mogontiacensi cum falsis 76* 1-4 et 94*]. Robigine subalba obtecta est.

OPERGA aut (6 et 7) OPERGN

6:

7:

8:

30 1 Descripsi: OPERGI
2 Descripsi: OP//I//RGK
3 Descripsi valde detritam: OPERC//
4: Tab. VI 17. Descripsi: OI/ERGN
5 Descripsi: OPERGK. Litterae P hasta sursus aliquantulum producta est, ut tamen de I ligata cogitari non posse videatur.
6: Tab. VI 15 et 18. Descripsi ut supra.
7: Tab. VI 13. Descripsi ut supra. — Ruggiero n. 253; Garrucci Syll. n. 971: OPERGIV male.
8: Tab. VI 14. Descripsi et supra exhibui (infra duas ultimas litteras plumbi particula desecta est). — Ruggiero n. 252; Garrucci Syll. n. 971 OPERGI male. Hanc ut videtur exhibet De Minicis tab. II n. 72: OPḢRGK (perperam clausa P et Ḣ pro E), qui in commentario prorsus omisit, (inde Ritschl t. IX 61 et Mommsen n. 710).
9: Tab. VI 16. Descripsi: OPERGK (in fine utrum K sit an I, incertum est). — Fiorelli *Catal.* n. 71 = 219; Garrucci Syll. n. 971: OPERGI male.
10 Descripsi: OPERGI. — Rocchi, qui cum Mommseno communicavit (Corp. I p. 560 ad n. 710), legit cITO·PERGE, id quod admitti nequaquam potest.
11 Descripsi: OPERGL. Videtur esse genuina. — Ed. Bergk *Rhein. Jahrb.* 55 (1875) p. 52 = *Schleudergeschosse* p. 121.

Huius glandis, quam ad Asculum pertinere nunc demum ex n. 1—6 intelleximus, prolatae fuerunt lectiones hae:

OPITERGIN*(orum)* Mommseni ex Minicii (de lectione tacentis) imagine (8).
cITO·PERGE Rocchii (10).
OPERGI Garr. (8).
OPERGIV Garr. (7).
OPEROR Desjardins } ex Vincenzinii falsis sed ex Minicii imagine
OPTERVA Bergk } repetitis.

Vera est aut ea quam ipse, tum quidem praeter imaginem Minicianam iisdem Vincenzinianis usus, repperi (cf. ad 74* 101 sq.):

OPTERGA i. e. *ob terga*

i. e. *ad, in terga* — cf. Ennii (apud Festum p. 178 = Vahlen p. 44 et 175) *ob Romam legiones ducere* et *ob Troiam duxit*, tragici incerti (Ribbeck ed. 2 p. 248) *ob os ora obvertebant sua*, Plauti mil. 2, 1, 70 (148) *glaucumam ob oculos obiciemus*; composita *obdere*, alia —, ubi tamen mirum est *op* in utraque inscriptione (n. 30 et 31) pro *ob* positum; aut, si lineola, quae in n. 30, 7 clariusque in 6 accessit, non est casu addita,

OPTERGIN

Hoc si probamus, in ceteris exemplaribus statuendum erit ultimam lineam fusionis defectu non provenisse elisaque I scriptum esse pro OPITERGIN, ut glans cum Mommseno referatur ad Opiterginos, funditores opinor.

---

31 [= Corp. IX n. 6086, XXXI] [ab Lazzarinio acquisivit museum Asculanum a. 1872 n. 1458]. Pendet 60 gr.

OPTE|

Descripsi. Pone E pars periit, fortasse cultro desecta. Unica est, in qua inscriptio n. 30 litteris TE non ligatis exhibetur.

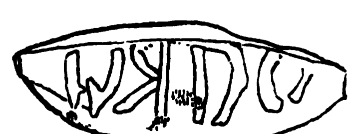
---

32 [= Corp. IX n. 6086, XXXII] 1 rep. in Castellano sub oppidi muris prope pontem q. d. *Cartara* a Balthasare Saladini [empta a museo Asculano 1870/71 n. 1060]. Pendet 63 gr. Colore est cineraceo.

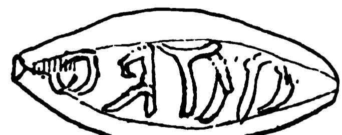
2 [in museo Kircheriano n. 248].

3 rep. in Castellano [in museo Asculano 1871/72 n. 1321]. Pendet 64 gr.

1:

2:

1: Tab. VII 2. Descripsi ut supra.

2: Tab. VII 3. Descripsi ut supra. — Ex Minicii apographo Fabretti Corp. I. It. n. 2640 et tab. XLIV; Garrucci Syll. 970; Ruggiero Cat. n. 248, qui

Minicium edidisse p. 55 non recte indicavit; debebat pro p. 55 scribere p. 65 ed. separ. (= p. 251) eamque referre ad Kircherianam n. 247 (= nostram n. 45, 3).

3 Descripsi. Male habita est, ut sola restent haec: /ıϽЯ-·· quae fortasse eiusdem inscriptionis sunt reliquiae.

Recepi, quamquam Latinam esse non constat; nam lectio incerta est. — Kircherianam O‹IKO in tab. Fabr., OKIKO in comm. Fabr., OПKO Garr., INIKO Rugg. legerunt, Asculanam 1 legisse OSTRA videtur Vincenzinius, certe hanc inscriptionem pluries excudit, vide n. 64* 481 al.; sed haec admitti nequeunt. Mihi visa est fere talis qualem supra exhibui. Neglegenter exaratum esse pro ıϽЯ(e)TꟼO (vide n. 30) coniecit Gabriellius, dubitans ipse. Fortasse nomina hominis latent.

---

33 [= Corp. IX n. 6086, XXXIII] 1 Asculi (ante LX fere annos ad portam Romanam, ut ferunt) rep. [in mus. Asculano certe inde ab a. 1866 n. 90, 3]. Pendet 37 gr.

2 in Castellano rep. [in mus. Asculano a. 1872 n. 1426]. Pendet 45 gr.

3 in Castellano rep. [in mus. Asculano a. 1875 n. 1849]. Pendet 39 gr.

4 [Asculi apud Venturinium aurificem]. Pendet 39 gr.

Λ

1: Tab. VII 4. Descripsi.

2. 3. 4 Descripsi.

Glandes hae quadrilaterae sunt litteraque supra binas areas perducta est; intellegenda videtur esse A.

---

34 [= Corp. IX n. 6086, XXXIV] Asculi (ante hos fere LX annos ad portam Romanam, ut fertur) rep. [in museo Asculano n. 90, 1, in quod certe iam ante a. 1866 venit; cf. p. 7]. Pendet 54 gr. Plumbum partim cineracei partim subnigri coloris est.

Tab. VII 1. Descripsi et delineatam ex ectypo supra exhibui; litterae R hasta sursus producta est, id quod in ectypo non apparet.

Fortasse est *ventri*, ut littera I sive in hasta litterae R paullo eminenti sive in eius caudae appendice agnoscenda sit. — Ex hoc aut simili exemplari Vincenzinius confinxit et excudit tam hanc ·EAR (vide 64* 22 al.), *e(x) Ar(iminensibus)?* Desjardinio, *ear* = *eas* Bergkio *Schl.* p. 102 explicatam, quam fortasse VENI(*dius*) (64* 159 al.).

35 [= Corp. IX n. 6086, xxxv] 1 [Interamnae (*Teramo*) apud Iosephum Desantis MINIC. In Kircheriano esse per errorem affirmat Garruccius].
2 [*Ripatransone presso il sig. Francesco Sciarra Condivi*].

AR

1 De Minicis t. II n. 32, p. 202 et 218 n. 3 (inde Ritschl t. VIII 31; Mommsen n. 672; indidemque haud dubie Garrucci Syll. 974).
2 Phil. Bruti-Liberati *mem. XVI sulla via Cuprense* (1850) p. 6.

---

36 [= Corp. IX n. 6086, xxxvi] rep. 11 Sept. 1879 in Castellani alveo ad sinistram ripam *fra il ponte maggiore e quello detto di Cecco quasi al di sotto del secondo emissario della chiusa del molino* a GABRIELLIO. Pendet 52,1 gr.

. . . . X

Gabrielli *Bull. dell' Inst.* 1879 p. 191.

---

37 [= Corp. IX n. 6086, xxxvii] [olim apud Santangelum n. 1, nunc in museo Neapolitano n. 1719]. Pendet 26 gr., longa 0,033, crassa 0,015 et 0,013. Robigine flava incrustata est. Huc rettuli, quia Santangelanae omnes videntur ex Piceno provenisse.

XI (aut IX)

Descripsi. — Garrucci Syll. n. 958.

In utroque glandis latere incisurae aliquot breves (fere tales ⸜) exstant, quibus X obscurata est; item quae in aversa parte particulae eminent fere tales ⸦ utrum fortuitae sint necne discerni nequit.

Breviter h. l. memorare liceat musei Asculani glandes, in quibus incertae lectionis litterae exstant:

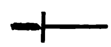
a) in Castellano rep. [a. 1877 a Mattei fratribus empta, n. 2251]. Pendet 47 gr. In ea fortasse FIR agnoscendum est.
b) [a. 1870 vel 1871 empta, n. 1057]. Pendet 50 gr., altero acumine carens.
c) [a. 1872 ab Lazzarinio acquisita n. 1456]. Pendet 51 gr.
d) rep. in Castellano [a. 1873 empta n. 1604]. Pendet 93 gr.

Subieci eas, in quibus non litterae, sed figurae et, excepta 14 litterarum vestigia exhibenti, solae effictae sunt.

38 [= Corp. IX n. 6086, xxxviii] 1 in Piceno rep.
2—6 in Castellano rep. [in museo Asculano 1872 n. 1416, 61 gr.; 1870/71 n. 1068 et 1069, 60 et 56 gr.; 1875 n. 1850, 55 gr.; 1872 n. 1408, 51 gr.].

38 7 [in museo Asculano 1866/67 n. 309]. Pendet 55 gr.
8—12 [ab Lazzarinio acquisivit museum Asculanum 1872 n. 1460. 1461. 1462. 1463. 1464]. Pendent gr. 60; 65; 56; 58; 63.
13 Asculi reperta (recte) dicitur [nunc Perusiae apud comitem Rossi Scotti]. Robigine gilva tecta est.
14 [Neapoli in museo publico n. 1724 inter Santangelanas n. 6]. Robigine flava incrustata est, itemque sequens.
15 [ibid. n. 1723 = Santang. n. 5]. Pendet 67 gr.
16 [ibid. n. 1725 = Santang. n. 7]. Pendet 62 gr.
17 [Neapoli in museo n. 75 = 228]. Pendet 65, 5 gr. Robigine subalba incrustata est.
18. 19 ex Italia allatae a barone de Maienfisch non posterius anno 1860 [nunc Sigmaringae in museo principis Hohenzollern]; 18 longa est 0,052, 19 : 0,051.

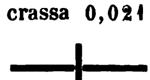
1 Delfico in tabula, cf. p. 10 (inde memorat De Minicis p. 256).
2 : Tab. VII 8. Vidi. In hac et sequenti fusionis vitio lineae quaedam enatae sunt, filo vel fasciae similes.
3 : Tab. VII 9. Vidi.
4—16 Vidi; 5 tab. VII 6 exhibui. 9 : (principio evanido, parte transversa solito breviore). — 14 in altera parte litterarum vestigia exstant plane incerta, quae Garrucci n. 969 (ubi non dubito quin hanc significet) LA non recte legit. — 15 particula desecta est, antequam robigo exstaret.
17 : Tab. VII 7. Vidi; in sinistro acumine manca est. — Fiorelli *Catal.* p. 12 n. 228.
18. 19 Vidi.

Denique in *Cataloghi del museo Campana* cl. II p. 5 n. 15 memoratur glans *con spada in rilievo*, similisque esse dicitur n. 19.

Figuram crassa satis Minerva factam probabiliter gladium aut (id quod ego praetulerim) pugionem interpretantur. Ea cum sit in n. 2 cum inscriptione ITALI coniuncta, Italorum tum insigne videtur fuisse. Alia exempla habentur n. 16 cum GAL, n. 25 cum LEG XV, n. 41 cum alia quadam figura. — Fulmen non recte explicatam esse eam figuram dixi ad n. 16. 41; Delficus talem in sua glande esse ait *come se una corda incrocicchiata la stringesse,* quae tamen aptius de sequenti dici possunt. — Garruccius Syll. ad n. 969 non pugionem, sed ut in aliis funiculos fundarum esse censet, confundens cum n. 39.

---

39 [= Corp. IX n. 6086, XXXIX] [in museo Neapolitano n. 77 = 230]. Pendet 56,5 gr. Longa est 0,043, crassa 0,021 et 0,014 m.

Tab. VII 10. Vidi. — Similem exhibet Lipsius Poliorcet. 1605 IV 3 extr. fig. 4 (huc ni fallor potius quam ad n. 38 referendam). Glans sex angulos

habet et in octo areas divisa est; in utroque latere lineae decussatae exstant non absimiles pugionis formae, quae in aliis reperitur, nisi quod in illis linea transversa fere non in media glande exstat et in exemplaribus bene conservatis non usque ad margines perducta est. Num omnino rem aliquam significet, non minus incertum est quam in sequenti. — Garruccio (qui ad n. 969 de his figuris loquitur) sunt »funiculi fundarum alii alios scandentes ita ut plagulas et maculas scutulasque efficiant: quapropter fundae in medio, quod est reticulatum, scutale vocant«. Item Alessi *lettera* 1815 p. 34 Siculae glandis figuram (fulmen ut opinor, cf. eius tab. I) *le fila del fondo d'una fionda* interpretatus erat. At plures funiculi decussati, ut sunt retis maculae, in nulla glande reperiuntur et omnino reticulatam fuisse fundae mediam partem neque traditur neque per se veri simile est. Scutale autem quid significet Livio (ex quo, ut opinor, Charisius p. 118, 34 Keil. memorat), non omnino quidem constat, sed 38, 29 § 6 probabile est esse habenam fundae corio factam; altero loco (42, 65 § 10), si Livius sic *funda media duo scutalia inparia* [*duocumaliainpari* codex] *habebat* scripsit, descriptionem Polybianam (apud Suidam v. κέστρος, p. 1163, 13 Hultsch) perperam interpretatus est; is enim: τοῦτο, δυεῖν κώλων (κάλων codd.) ἀνίσων ὑπαρχόντων τῆς σφενδόνης, εἰς τὸ μέσον ἐνηγκυλίζετο τῶν κώλων (κάλων codd.) εὐλύτως, i. e. fundae duo membra inparia erant, in quorum membrorum media parte telum illud (cestrosphendone) inserebatur. Ubi sive illud κάλων (aut potius κώλων) habenas (id quod mihi probatur, cf. Strabo III p. 168 C. μακρόκωλον κτλ.) sive aliter explicamus, hoc certum est, eas non in media funda fuisse et errasse Livium.

---

40 [= Corp. IX n. 6086, XL] 1 [olim apud Santangelum n. 9, nunc in museo Neapolitano n. 1727]. Pendet 56 gr., longa 0,042, crassa 0,02 et 0,014; robigine flava incrustata est.

2 in Piceno rep. DELF. p. 9.

1:

1: Tab. VII 13. Vidi et supra exhibui. In aversa parte non bene conservata certe nunc nihil cernitur.

2 Delfico in tabula (cf. p. 9 et 10) aere incisam exhibet praecedenti similem (an eandem?).

Alia exempla habes in sequenti et glande originis ignotae, fortasse Asculanae, n. 113.

Vezzi dell' artefice, e di niuna cosa indicativi Delfico. Fortasse imitantur amygdalae prunive nucleum (cf. granum hordei nummis repraesentatum, ex. gr. *Aes grave del museo Kirch.* cl. I t. IX 6).

41 [= Corp. IX n. 6086, XLI] 1 Asculi rep. esse (recte) fertur [nunc Perusiae apud comitem Rossi Scotti]. Robigine cineracea obtecta est.
2 [in museo Neapolitano n. 76 = 229]. Pendet 62 gr.

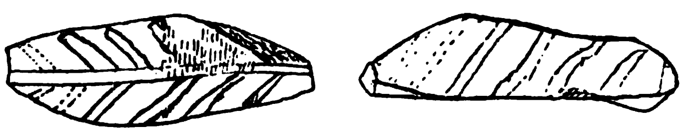
in adversa parte: pugio (ut n. 38)

in aversa parte: ut n. 40

1 Vidi.
2: Tab. VII 11 aversa pars exhibetur. Vidi. — Fiorelli *Catal.* p. 12 n. 229, qui non recte fulmen in ea repraesentari putavit.

---

42 [= Corp. IX n. 6086, XLII] in Castellano rep. [in museo Asculano 1872 n. 1409]. Pendet 27 gr. Altera parte est plana.

Tab. VII 15. Vidi et supra tam superne quam a latere spectatam repraesentavi. Est ni fallor palma.

Suspectae sunt duae glandes, quae sequuntur:

43 [= Corp. IX n. 6086, XLIII] in Castellano reperta dicitur, sed certe in sicco loco iacuerit necesse est cum robigine gilva obtecta sit [nunc in museo Asculano n. 773 a. 1869/70 empta]. Pendet 63 gr.

fulmen

Tab. VII 14. Vidi.

---

44 [= Corp. IX n. 6086, XLIV] [in museo Neapolitano n. 73 = 226]. Pendet 67 gr.

delphinus (dextrorsus)

Vidi. — Fiorelli *Catal.* p. 12 n. 226.

Fulminis figura in solis Perusinis (cf. tab. VIII 16 et IX 17) exstat, delphinus in nulla omnino alia glande, utraque autem figura plane similis reperitur in exemplaribus compluribus a Vincenzinio cusis (cf. Desjardinianas apud nos n. 64* 408 et 237; tab. XIII 5 et XII 17). In glandibus supra scriptis cusionis certum quidem indicium non repperi, sed in talibus lineis parum eminentibus ea res difficillime discerni potest, si falsarius callide rem gessit. Huc accedit, quod fulminis figura elegantior est pro deformitate glandium belli socialis et utraque desumpta esse potest ex nummis: fulmen simile habetur in Butuntino aereo apud Carellium t. 96, 4, delphinus in Hatriano ib. t. 29, 12. — Quodsi tamen genuinae erunt, falsarius ex his vel similibus exemplaribus formas suas incidisse putandus erit.

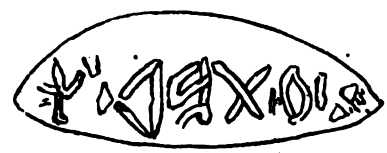
Subieci extra ordinem inscriptionem non Latinam sed ut videtur Etruscam.

45 [= Corp. IX n. 6086, XLV] 1 reperta apud Asculum (in Castellano, ut ferunt) [in museo Asculano 1869/70 n. 894]. Pendet 64 gr.; longa 0,05, crassa 0,02—0,016. Robigine gilva tecta est, ut in terra (fort. in alvei parte superiore), non in aqua repertam esse pateat.

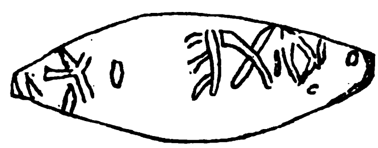
2 apud Asculum repertum esse probabile est [in museo Asculano 1872 n. 1442]. Pendet 74 gr.; robiginem albam habet.

3 [in museo Kircheriano n. 247]. Longa est 0,051, crassa 0,019 et 0,017. Huc rettuli propter 1 et 2. Inscriptionis mensurae in 1. 2. 3 eaedem sunt.

1:

3:

1: Tab. VII 16. Descripsi ut supra.

2 Descripsi: /ʌ'ᐊ𐌇X‧ϹV/.

3: Tab. VII 17. Descripsi ut supra. Ed. Fabretti Corp. inscr. Ital. n. 2636 cum imagine t. XLIV ex apographo a Minicio misso: ‧Ɏ‧ 𐌇X‧O‧; item Ruggiero *Catal.* n. 247. — Fortasse non est nimis audax coniectura, hanc ipsam esse glandem illam, quam in museo Kircheriano exstantem et litteris Etruscis PHVLE IL inscriptam edidit et ad tribum XXXXVIIII rettulit Secchi, *Giornale di Roma* 25 Iul. 1844 n. 30 q. non vidi (inde Minicius p. 251 n. 1 et ex hoc Fabretti Corp. n. 2640 *bis d*). Minus probabiliter antea conieci relata haec esse ex glande vel tessera argillacea Sicula eodem errore, quem in alia ex illis ignoti usus glandibus commissum esse deprehendi, quemque h. l. commemorare non alienum erit. Fabrettius enim Corp. n. 2639 et tab. XLIV 'ad delineationem Caiet. Deminicis' inter glandes plumbeas exhibet hanc 'in museo Kircheriano', ut ait, servatam:

TPI+YΛ
ƆI

At ea non plumbea glans est sed argillacea, neque Etrusca est sed Graeca, neque in museo Kircheriano exstat; eadem enim est, quam edidit ex museo baronis Astuto in oppido Noto Alessi *lettera* 1815 tab. II n. IV (inde Mommsen *Zeitschr. f. Alt.* 1846 p. 784 n. 8 et Corp. inscr. Gr. n. 5468), legendam: τρί(τα) φυλ(ά) | . . .

Etruscos quoque tum defecisse a Romanis tradit Livius (Periocha 74, cf. Orosius 5, 18 § 17). Itaque Italis inter auxilia fuisse possunt funditores Etrusci.

Denique commemorandae sunt quaedam male lectae falsaeve aut per errorem huc relatae:

46 [= Corp. IX n. 6086, XLVI] reperta prope Firmum [deinde apud Minicium; ubi nunc exstet nescitur].

S P F

De Minicis t. II n. 36, p. 219 sq. (inde Ritschl t. VIII 26, Mommsen n. 668, Garrucci 972).

Servi peristis fugitivi vel *servi peristis fugistis* explicat Minicius, scilicet ad exemplum suarum n. 34 et 35, quarum tamen illa falsa est (n. 14*), haec male explicata (vide ad nostram n. 13). Hanc n. 46 non tam male lectam quam falsam esse iudico, praesertim cum addat Minicius p. 220 n. 2: *le tre lettere sono chiare, ed in alto rilievo*; item enim in aliis alte exstant litterae, scilicet cultro a falsario exsectae (cf. ad falsas n. 1* sqq.).

47 [= Corp. IX n. 6026, XLVII] in Piceno repertas esse glandes suas dicit DELF. p. 9.

VIII)(H

Delfico aere incisam dedit in tabula, in comm. non memoravit (inde De Minicis t. II 33, p. 218 not. 2, [ex hoc Ritschl t. VIII 32], Mommsen n. 667, Garrucci n. 955).

Ad legionem VIII referendam esse Minicius, Etruscam esse et fortasse legendam IIIΛ H Garruccius coniecerunt; Garruccius quod praeterea 'litteris alte incisis' fuisse asserit, de ea re Delficus ne verbum quidem dicit, ut Garruccius ex illius imagine aere i n c i s a suo Marte coniecisse videatur. — Ego inscriptionem fuisse puto tesserae osseae VIII)(H, a Delfico per errorem in glandis figura depictam. Glandes olim quidem (ex. gr. Paciandi ad n. 79 et Cardinali *iscr. ined.* 1819 n. 114) tesseras nominabant abusi, ut opinor, Appiani Mithr. 31 πεσσοῖς ἐκ μολύβδου.

48 [= Corp. IX n. 6086, XLVIII] vide ad n. 47.

LA

Delfico aere incisam exhibet in tabula, in comm. non memorat (inde De Minicis t. II 26, p. 202 et p. 215 [ex hoc Ritschl t. VIII 29], Mommsen n. 666, Garrucci n. 969).

De *La*(mponio) cogitavit Minicius; sed potius falsae lectionis esse mihi videtur exceptaque ex vestigiis evanidis, quo explicatur quod litterarum forma vix antiqua est. Potest eadem esse glans musei Neapolitani n. 1729 (= Santangeli n. 11) pendens 57,5 gr., longa 0,047, crassa 0,019, quae exhibet reliquias a me exceptas fere in hunc modum

I : A

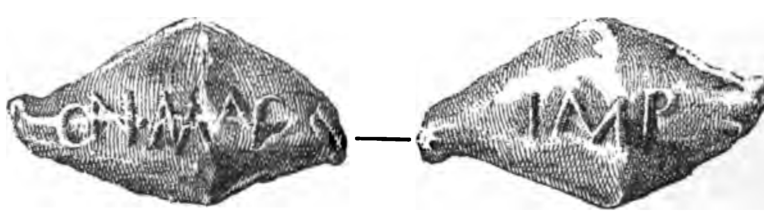
sed earum lectio desperata est. Garruccius contulit Santangelanam, in qua vidisse se ait LA et parte aversa pugionem. Ea haud dubie est Santangelana n. 6, de qua vide ad n. 38, 14. — An haec quoque ut praecedens tesserae inscriptio — I)(A — fuit?

III.

GLANDES IN HISPANIA REPERTAE.

Ad bellum a C. Caesare dictatore a. u. C. 709 contra Pompei filios in Hispania gestum iure referuntur glandes quae sequuntur. In obsidione Atteguae (cf. Corp. II p. 194) glandes adhibitas esse diserte memorat eius belli scriptor cap. 13 *glans missa est inscripta, quo die ad oppidum capiendum accederent, sese scutum esse positurum*, et cap. 18 *servus ... clam a Caesaris praesidiis in Pompei castra discessit et indicium glande scriptum misit, per quod certior fieret Caesar, quae in oppido ad defendendum compararentur. Ita litteris acceptis cum in oppidum revertissent qui mittere glandem inscriptam solebant* et q. s.

49 [= Corp. I n. 681; II n. 4965] rep. prope Utrera [Iulianus de Ayllon donavit Francisco Perezio BAYER].

CN · MAG)(IMP

Bayér in epistula de situ Mundae, quae exstat in Ioannis de Mariana historia edita Valentiae vol. 9 (1796) p. CLXIII, ubi (cum duabus non inscriptis) aeri incisa accurate exhibetur (ut supra). Inde edidit Huebner Corp. II 4965 1. Ab eodem Bayero habuit Casas-Deza, cuius e schedis ed. Huebner *Monatsberichte* 1861 p. 112, unde Mommsen Corp. I 681 (ex hoc Garrucci 1071).

Item in nummis CN·MAGNVS·IMP nominatur Gnaeus Pompei Magni filius, cum *Magnus* non praemisso praenomine significet patrem; vide Mommsenum l. l. Glandium non inscriptarum, quas Bayerum aeri incisas ibid. exhibere dixi, haec est mensura: 1) 0,042×0,016—0,017; 2) 0,05×0,015—0,017 m.

50 ... *found by the late Dr. Jarvis, in Juli, 1857, in the scoriae lying near an ancient mine at Montoro, in the district of Cordova. It weigs 3 ounces 8 grains* [= 9,83 gr.] *and, like all similar shing-bullets, has been made in a mould; on one side this mould had, no doubt, an inscription in two lines,* nunc possidet I. B. Pinto COVNT D'ALB.

ᴖƎϞPΛ

in aversa parte:
fulmen

Count d' Albanie *proceedings of the soc. of antiq.* ser. II 2 (1863) p. 266 ligno incisam dedit, ut supra.

ac(c)ipe legit Count d' Alb. comparans glandes graecas, quibus inscriptum est ΔΕΞΑΙ (vide ex. gr. Corp. Inscr. Gr. 8529 *a*). Eodem videtur spectare ΛΑΒΕ, quod in glande Atheniensi musei Berolinensis n. 6383 ego legi et ex alio exemplo edidit Vischer *Schriften* II 254. — Sed lectio *acipe* non est certa. Alterius versus (vide supra) vestigia non repraesentavit editor.

Praeterea glandes inscriptione carentes *entre Castillo de Teba: al norte del rio Guadajozillo, y Cabriñana y entre Teba la vieja y Espejo* repertas esse tradit Cardenas, *Franco illustrado* p. 197; vide Huebner Corp. II 4965 2.

Sagunto provenire dicuntur glandes sex a *Sir E. Codrington* donatae museo Britannico; earum una litteris caret, ceterae Graece inscriptae sunt.

IV.

GLANS AGRI REGINI

(a. u. c. 712).

51 [= Corp. X n. 8337 A] 1—4 *se ne trovano spesso al Leucopetra* [quattuor exemplaria exstant in museo Regino] LORENZO.

5 [ex territorio Montelionensi venit in museum oppidi Catanzaro MARINCOLA-PISTOIA mus. praefectus; repertam esse *dans les environs de Catanzaro* non recte tradit LENORMANT; anno 1883 Fiorellius Romam mittendam curavit, ubi viderunt Henzen et Dressel]. — Pendet gr. 63,75 DRESSEL.

6. 7 [Catinae emptae ab A. Salinas (qui in Sicilia repertas esse putavit) venerunt in museum publicum Ponormitanum]. 7 longa est 0,050, larga 0,021, pendens 78,40 gr.; 8 longa est 0,040, larga 0,018, pendens 52,50 SALINAS.

8 [olim apud Dodwellum, nunc in museo Monacensi n. 694]. Integra est, pendet 76 gr., longa est 0,05, crassa 0,021 et 0,017. Robigine flava incrustata est et duas margines habet.

8 : Q · SAL IM)(fulmen alatum

1 : Q · SA · IW)(fulmen alatum

1—4] 1—3 descripsit Mommsenus ad ectypa gypsea missa ab A. de Lorenzo (1 ut supra, 2 Q_SALIM sine punctis, 3 : |AL·IN|) ediditque Corp. vol. X p. 1001 n. 8337 A, *a. b. c.* — A. de Lorenzo in ephem. Regina *La Zàgara* 1882 p. 169, in una legens Q·SA·IN, in reliquis Q·SALIN; tria exemplaria edidit Fr. Lenormant *Bulletin épigraph. de la Gaule* III (1883) p. 11: Q·SALIN; Q·SA·IN; SAL·N legens et ad Q. Livium Salinatorem (sic) referens.

5 Descripsimus ex ectypo ego (Q·SAL·IM punctis dubiis), ex ipsa glande Henzen et Dressel. — Ed. Lenormant *La Grande-Grèce* II ed. 2 (1881) p. 315, qui SAL HIL legit et *salus hilaritas* interpretatus est; Mommsen Corp. X n. 8337 A, *g*.

6 Tab. VIII 15 ex ectypis a Salina missis (aversa pars, ut opinor, sequentis est 7), unde descripsi. Hanc aut sequentem descripsit Mommsenus; punctum post SAL certum esse utrique nostrum visum est. — Ed. Salinas *Annali*

dell' Inst. 1878 p. 33 n. 13 addita imagine in tab. F n. 16, qui minus recte Q·SAIM legit (inde cum sequenti Mommsenus Corp. vol. X l. c. *e* et *f*).

7 Salinas *Annali dell' Inst.* 1878 p. 33 n. 14 (inde Mommsenus l. c. ad 6).

8 Tab. VIII 16. Descripsi. — *Notice sur le musée Dodwell* 1837 p. 27 n. 100 (inde de Minicis t. II 40 litteris vulgaribus omissoque fulmine; p. 221 n. 4 et p. 222); Hefner *Oberbair. Archiv* 7, 284 = *röm. Baiern* 1852 p. 272 n. 398; Mommsen Corp. I n. 689, qui contulit (Garrucci Syll. n. 1092); Mommsen Corp. X n. 8337 A, *d*.

De lectione omnino constat. In 7 ad sinistram fulminis litterae unius (Q?) vestigia exstare Salinas testatur; sed is orbiculus, qui in Monacensi quoque exemplari plane gemello cernitur (vide tab. VIII 15), mihi fulminis figurae videtur particula esse.

Olim cum nullum nisi ignotae originis exemplar 8 exstaret, propter glandem Perusinam eiusdem Salvidieni inscriptam sic: RVFVS·IMP ☓ *fulmen* (n. 68) haec quoque bello Perusino tributa est; sed falsam eam esse coniecturam nuper compertum est. Nam certo testimonio iam constat eam ad Leucopetram (*Pellaro*) agri Regini promunturium reperiri (vide ad 1—4). Subieci quae Mommsenus Corp. X p. 1001 de hac glande adnotavit: 'Q. Salvidienum Rufum Salvium (appellatur *Q. Salvidienus Rufus* apud Dionem 48, 13, *Q. Salvidienus* Liv. ep. 123; *Salvidienus Rufus* apud Dionem 48, 18. 33 et Suetonium Aug. 66; *Rufus Salvidienus* apud Velleium 2, 76; *Q. Salvius* in nummo apud Eckhelium 5, 299; ex posteris eius sine dubio consul est a. 52 *L. Salvidienus Rufus Salvianus* C. III p. 844) Caesar filius a. u. c. 712 contra Sex. Pompeium occupata Sicilia Italiam quoque vexantem Regium praemisit (Dio 48, 18; App. b. c. 4, 85). Is Italiae litora feliciter tutatus (Dio l. c.: καὶ ὃς ἐκ μὲν τῆς Ἰταλίας τὸν Σέξτον ἀπεώσατο) ut in Siciliam traiceret victus navali proelio ad Scyllaeum promunturium frustra temptavit (App. l. c.; Dio l. c.; Livius 123). Iam postquam glandium harum originem comperimus, sponte intellegitur eas pertinere ad defensionem litoris Regini feliciter a Rufo administratam et fuisse inter eas, quibus Pompeiani a Leucopetra arcebantur, denique propter eam victoriam Rufum imperatorem consalutatum esse. Eodem tempore percussus est denarius supra citatus, sistens ab altera parte caput Caesaris filii cum adscriptione C·CAESAR·III·VIR·R·P·C, ab altera fulmen alatum plane ut cernitur in glandibus Reginis, cum adscriptione Q·SALVIVS·IMP·COS·DESIG. Consulatum, quem in annum nescio quem futurum Caesar ei destinavit, Rufus non iniit interfectus propter proditionem a. u. c. 714.' — Cf. quae idem Mommsenus de glande et denario disputavit in Salletii *Zeitschrift für Numismatik* XI (1883) p. 71 sqq.

V.

GLANDES PERVSINAE

(a. u. c. 713 et 714).

Perusia, oppidum natura locorum et manu munitum, cum anno 713 L. Antonius cos. cum Fulvia M. fratris uxore eo se recepisset, primum ab Agrippa et Salvidieno Rufo (qui Hispaniam petens cum sex legionibus ab Octaviano revocatus erat), deinde ab ipso quoque Caesare obsessum est. Deditio famis necessitate facta est anni 714 principio, paullo ante idus Martias (Appian. 5, 48 et Sueton. Aug. 15), hieme nondum finita (App. 5, 47). In hac obsidione adhibitas esse glandes diserte et Appianus tradit 5, 36 (Antoniani ἠμύνοντο λίθοις καὶ τοξεύμασι καὶ μολυβδίναις, cf. 5, 33: ἀμύνοντο μὲν ἀμεινόνων ὄντων τῶν Καίσαρος συμπλέκεσθαι δὲ τῶν Λευκίου μονομάχων) et clare testantur glandes ipsae, quae in illo territorio reperiri solent. Memorant enim Divom Iulium 77. 78, M. Antonium 52. 53?, L. Antonium 'calvum' 64. 65, Fulviam 54? 55? 56. 65, C. Caesarem 64 — Caesarem 63 (imp.) 66. 67, Octavium 61. 62, Octavia(num?) 58. — (Q. Salvidienum) Rufum imp. 68. Ad famem obsessorum pertinet 84. Plerasque esse Caesarianorum infra ostendetur; idque convenit (sicut Mommsenus Corp. I p. 192 monuit) cum Appiani testimonio supra memorato.

Quibus territorii Perusini locis iuventae sint, non notum est nisi de 86 1. 2. 87 1. 2, ubi eius rei memoria comitis Rossi-Scotti merito servata est. Omnes autem, quas infra exhibui, Perusinas esse, etiam quarum origo non diserte indicata est, vel per se apparet vel aliunde probabiliter concludi potest; ex. gr. glandes Guardabassii (exclusis falsis quibusdam Asculanis incusis) hinc provenerunt omnes, itemque excepta Asculana una (FIR) omnes, quae in museo Perusino publico asservantur; comes autem Rossi-Scotti, qui et Asculanas et Perusinas possidet (earum nonnullas ex Minicii museo emit) ubique originem adnotavit.

Pleraeque bene acuminatae sunt utrimque binasque margines habent, nonnullae Graecis similiores marginibus carent et ita rotundatae sunt, ut si per latitudinem medias seces, orbis fere figura evadat. — Aliquot earum

areas quaternas cum totidem marginibus habent, cuius forma inter Asculanas non exstat nisi uno exemplo (n. 10).

Inscriptiones in Perusinis quoque ita factae sunt, ut litterae in forma inscriberentur inversae (unde erratum est sed raro, ex. gr. 84 v. 3 2) in eaque una cum glande ipsa funderentur. Sed n. 64 scariphata est in glande iam fusa et litteris quidem cursivis in areis ad hoc factis eiusdemque haud dubie generis fuit n. 65. Litterae incisae vel caelo incusae sunt glandis n. 88. — Complures inscriptiones versus ita dispositos exhibent, ut βουστροφηδὸν legendae sint: 53. 56. 58. 60. 69. 82 ternis quaternisque versibus et fortasse 59. 75. 85 binis versibus vv. exaratae.

Non paucae insunt in Perusinis glandibus inscriptiones tam detritae, ut nisi aliis exemplaribus repertis de certa lectione fere desperandum esse videatur. In iis ita versatus sum, ut eos tractus, quos qualesque mihi detexisse visus sum, sicut potui transcriptos repraesentarem, quamquam consentaneum est, eiusmodi vestigia litterarum fugientia fortuitisque maculis etiam confusa et obscurata non posse satis recte excipi nisi post explicationem veram aliquatenus saltem inventam. Photographi arte in his exemplaribus fere nihil proficitur, nam imago ut inscriptionis parum ita fortuitarum macularum nimium repraesentat; ab ectypis autem faciendis in eorum plerisque cavendum est, ne robigo, quae excrevit, valde friabilis laedatur litterarumque fragmenta etiam magis perturbentur: id quod factum esse vidi in nonnullis glandibus, quarum in musei Sancti Germani usum minus caute ectypa formata esse audivi. — Quae quamvis ita sint, sperari licet fore, ut aliis, qui diutius Perusiae in hanc operam incumbere poterunt, quasdam harum inscriptionum melius et plenius legere contingat.

Interpretatio multarum incerta relinquitur nec solum detritarum vel mutilarum, sed etiam integrarum, de quarum lectione constat, maxime 85. 86—88. Agnosci tamen possunt haec fere genera:

1) inscriptus est is, cuius iussu glans facta est: Caesar imp. 63, Rufus imp. 68, tribunus militum adscripta legione 76, primipilus legione vel adscripta (69. 72. 73. 74? 79) vel omissa (71). Ad idem genus fortasse pertinent 70 *D. M. Oc. leg. IIII*, 82 *L. Rusti Optati a m..*, 83 *D. Tad. Po.*

2) legio, cuius erant funditores: *l. XII* 81, *l. XII victrix* 80, *l. XI; divom Iulium* 77 et *l. XI; div. Iul.* 78, i. e. divom Iulium ulciscamur vel similiter, quod fortasse a militibus post Caesaris necem exclamatum nominis honorifici instar additum est. Nusquam funditorum cohors (Caesar. b. c. 3, 4 § 3) aut ala (Valer. Max. 2, 7 § 9) inscripta est.

3) acclamationes et imprecationes ioco militari factae: *L. Antoni calve, peristi C. Caesaris victoria* 65, alia.

Legiones memorantur hae: *IIII* 69. 70, *VI* 72. 73, (*VII* 75?), *XI* 76—78, *XII* 81 eademque *victrix* appellata 80. Fulminis insigne exemplis XIII repraesentatum est (n. 104 sine inscriptione), quorum cum 63. 66—68. 77 Caesarianorum esse constet, idem probabiliter statuetur de ceteris. Antonianis tribui certo possunt glandes 52. 53. 58. 61. 62; longe plures Caesarianis

56. 63—68. 77. 78. 84 et probabiliter, ut dixi, propter fulminis figuram vel etiam (76) propter legionem 72. 73. 76. 93. 95. 100. 104. 105, nec non (collatis 72. 73) 71 et 74. Ceterae utrius partis fuerint, in ambiguo relinquitur.

---

52 [= Corp. I n. 688] Perusina, *da me non ha guari acquistata* ROSSI-SCOTTI m. April. 1859, qui adhuc possidet. Robiginem habet flavam infraque eam cineraceam. Duarum marginum est, sed inter anticae v. 1 et 2 plumbum nonnihil eminet. Pendet (teste Scottio p. 122) $33^1/_2$ gr.

M · ANT

IMP IMP

M

Descripsi. — Ed. Ioh. Bapt. comes Rossi-Scotti *Giornale scientifico-letterario-agrario di Perugia* 1859 p. 65 (inde Mommsen Corp. I 688); idem addita imagine *Periodico di numismatica* III (1871) p. 122. — Memorat (scil. ex Mommseno) Garruccius Syll. p. 264, suspectans sine ulla causa.

Lego: *M. Ant(onius)* vel *Ant(oni)* | *imp. imp.* V. 2 difficilius agnoscitur sed lectio mea certa est. Fortasse cogitandum est de M. Antonii imperatoris in Oriente (Aegypto) absentis invocatione vel imprecatione a Lucii fratris funditoribus inscripta. — In averso latere littera M ad marginem superiorem sed non in media glande sed propius angulo dextro posita est, quae quid significet, divinari omnino non potest.

---

53 [Perusiae in museo.] Amygdalae formam habet et quattuor marginibus in areas totidem divisa est.

d (vacua)

c FER-X

b (OMV · VI)

a CF · PAET

Descripsi. — Ed. Fabretti Corp. Inscr. ital. n. 2640 *bis*, a et tab. XLIV delineatam a Caietano De Minicis, sed vix ut agnoscas.

Lectio incerta est, maxime laterum *a* et *c*; estne: *felex* | *M. Anto* | *[n](ius) paet(us)?*

---

54 [= Corp. I n. 691] sine loco [in museo Perusino.] Duarum marginum est, longa 0,039, crassa 0,018.

F V L ////N A

V E S S E I S

//////////

Descripsi. — De Minicis t. II 52, p. 221 n. 13 et p. 231, sic in tab.: RVF. NA|VL IF (inde Ritschl t. IX 51 et Mommsen Corp. I n. 691).

Lectio incerta est. 1 primam F potius quam R esse puto. Num tamen ad Fulviam (*Fulv. va?*) pertineat, dubium.

55 [= Corp. I n. 703] [in museo Perusino.] Quattuor marginum est, longa 0,05, crassa 0,019 et 0,017.

B A

IAJAЯ

Descripsi; posticum latus vestigium certum non exhibet. — De Minicis p. 251, 3, cf. p. 253 (inde Mommsen Corp. I n. 703); ex eius apographo Fabretti Corp. I. It. n. 2638 et tab. XLIV n. 2638; idem ad Minicii exemplum delineatum (alius glandis esse ratus) Corp. n. 2640 *bis*, b et tab. XLIV (eod. numero).

Legendum fortasse AB (an R?) | FVLVI(a?). — KA | IV VIH) (*fulmine* Minic. p. 251; KA | IAAIH Fabr. 2638; HIFVI (HIFVI comm.) VA Fabr. 2640, fulmine utroque loco non memorato.

56 [= Corp. I n. 1507] Perusiae rep. [nunc ibid. apud Marianum Guardabassi; a quo a. 1862 acceperat Lovattius Romanus, apud quem viderunt Henzenus ac. fort. Garruccius]. Longa nunc est 0,039 (deest acuminis dexterioris 0,008), crassa 0,02 et 0,015.

d fulmen

c PETO

in altera parte:

b MVϽIΩN ᴅ I

a FVLVIAE

Tab. IX 2. Descripsi. — Lovatti ed. *Bull. dell' Inst.* 1862 p. 33 eiusque apographum (FVLVIAE VINDICTAM PETO) Henzeno misit Guardabassius 21 Iun. 1872; Mommsen Corp. I 1507 ex Henzeni apographo; Garrucci Syll. 1097 q. v.

Fulviae [*la*]*ndicam peto.* — Sic *landicam* (pro eo, quod antea proposuerat, *pandicam*) ex Hauptii optima coniectura legendum esse notavit Mommsenus *Bull. Inst.* 1863 p. 64, idemque, si Garruccio fides, repperit Cavedonius. — Ante N litterae A reliquias has ∴ vidi.

57 repertam esse in territorio Perusino prope *Monteluce* mihi testatur Rossi-Scottius glandis dominus. Longa est 0,045, crassa 0,02.

CΘ⊥VAIV\

phallus

////I'PICV

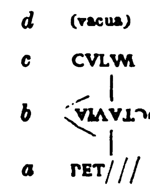
∴

Descripsi; litterae parum alte exstant parumque clarae sunt.

In antica parte fuisse videtur OCLVAIV, in altera quid legendum sit magis dubium est; an [*ian*]DICV? Sed quartae a fine (r) lunula non est clausa neque fuit. An Octavius intellegendus est per convicium mulier vocatus?

---

58 [= Corp. I n. 682] originis Perusinae MINIC. p. 225 [olim Firmi apud Minicium, nunc Perusiae apud comitem Rossi-Scotti]. Quattuor est marginum arearumque (quarum *a* et *c* latiores); formae partes duae non bene coaptatae fuerunt. 0,041 longa, 0,022 et 0,011 crassa.

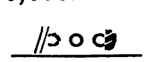
Descripsi. — Achilles Gennarelli in eph. *il Tiberino* 11 Mai 1840 n. 13 q. non vidi (inde de Minicis t. II 44, p. 221 n. 7, p. 225, cf. p. 254 not. 2, ex hoc Ritschl t. IX 36; Mommsenus Corp. I n. 682, unde Wilmanns 2821 *e* et Garrucci Syll. n. 1099).

Eroli *Bull. dell' Inst.* 1871 p. 83 glandem suam origine non indicata memorat inscriptam PET CVLVM. De eius sinceritate affirmare nil ausim; certum autem est in falsis cusis eadem duo verba reperiri (64* 45. 47) una posita in eodem latere nec VM ligatis.

Lege *pet*[*o*] (cf. n. 56) *Octavia(ni) culum*. Mommsenus *Octavia(norum)* proposuit. — Minicius in tab. quidem OCTAVIA', idem tamen in textu OCTAVIANI exhibet, NI scilicet de suo addens.

---

59 [= Corp. I n. 1508] Perusiae rep. LOVATTI; is ni fallor acceperat a Mariano Guardabassi Perusino, apud quem vidi. — Ubi viderit non indicavit GARR. Quattuor est marginum, quarum duae tamen minus eminent, longa 0,037, crassa 0,019 et 0,017.

in altera parte:
fortasse figurae vestigia exstant

Tab. VIII 14 ex ectypo, quo tamen sola versus 2 pars visitur, ceteris litteris parum eminentibus. Descripsi. — Eandem haud dubie ed. Lovatti *Bull. dell' Inst.* 1862 p. 34 eiusque apographum (L CVL OCTA) Henzeno misit Guardabassius 21 Iun. 1872; ex Henzeni apographo Mommsenus Corp. I 1508; Garrucci Syll. n. 1090; idem *Civiltà cattolica* X, 4 (1877) p. 710 ligne incisam iterumque eodem exemplo ibid. X, 5 (1878) p. 730.

Legi (et tum quidem ceterorum lectiones conferre non potui): [C·]CVE, ubi prima L quoque esse potest et punctum dubium est, sed CVE certae; L CVL Lov. et Henzenus, quod *l(inge) cul(um)* explicavit Mommsenus; ꟻACƆ Garrucci. — V. 2 plane incertae lectionis est; ·MP in Syll., ·MP in Civ. Garruccius (at hoc I plane abest ab glande omninoque IMP admitti nequit);

[OCTA?] Lov. et Henzenus. Quodsi OC.. (pone quae plumbum inlidendo laesum aut cultro incisum est) revera scriptum exstat, cogitandum fortasse est de nominibus *C. Caesar Octavianus* contumeliae causa inscriptis. Quocum conveniret, quod figuram phallo similem supra v. 1 (sive pone v. 2) agnovisse sibi visus est Guardabassius.

60 1 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa 0,047, crassa 0,021 et 0,015; male formata. — Exemplum alterum geminum aut fortasse idem est:

2 *from Perugia sent* [ipsane glans an imago?] *by M. Fortnum; weight 2 oz. 196 gr.* [= gramm. 74,94], *rudely made* PROCEEDINGS.

a ⌐//-///ꓷXꓶV//\
b OCTAVꓷ
c ꓢVIƎƎ
d (non inscripta)

1 Descripsi.
2 Fortnum misit societati Londiniensi, quae edidit *Proceedings soc. of antiq.* ser. II, 2 (1863) p. 269 addita p. 270 imagine xylographica.

Litterae inlidendo compressae sunt parumque clarae, maxime in *a*; in area *c* litterarum pars periit eo quod margo compressa est. Quo ordine singuli versus legendi sint, non constat. Fortasse est: [*s*]*alv*[*e*] (nam de Fulvia cogitare non licebit) *Octavi felas* (pro *felans?*). Fortnumi (cuius lectionem tum, cum glandem vidi, nondum noveram) apographum est tale:

ꓷX ꓕV)(F PIAS
OCTAVI

61 [= Corp. I n. 683] *trovata in Italia* NOT. [deinde apud Dodwellum, nunc in museo Monacensi n. 686]. Pendet (integra est) 63 gr., longa 0,038, crassa 0,019 et 0,016; in antica parte duarum arearum est.

phallus / OCTAVI *in aversa parte:* LAX

Tab. VIII 1. Descripsi. — *Notice sur le musée Dodwell* 1837 p. 27 n. 98, cf. Borghesi ibid. ad n. 96 (inde de Minicis t. II, 39 litteris vulgaribus, p. 221 n. 3 et p. 222; Hefner *Oberbair. Archiv* 7, 284 = *röm. Bayern* 1852 p. 272 n. 397; Garrucci n. 1100); Mommsen Corp. I n. 683.

Phalli figura (quam priores omiserant) clare agnoscitur, itemque certum est LAX (L angulo nonnihil a quadrato discedente), quod iam Mommsenus quamvis dubitans legerat (XVI catalogi Dodw. auctor); cf. glandem sequentem.

Mommsenus adnotat haec: 'Omnino Antonianorum haec; C. Caesarem enim qui Octavium appellant, negant eum divi Iulii testamento adoptatum esse; cf. Cic. ad Att. 14, 12, 2: *nobiscum hic — Octavius, quem quidem sui Caesarem salutabant, Philippus non, itaque ne nos quidem.* Octaviani nomine ut ipse ita in sermone legitimo Cicero quoque abstinuit, sed in epistulis eum aliquoties

eo sine sugillatione appellat, et sane quamquam originis memoria in eo continetur, quam imperator evitavit, qui eo utitur adoptionem adgnoscit iure factam esse[3].

---

62 Perusiae acquisivit m. Iulio 1871 Marianus Guardabassi, apud quem vidi. Trium arearum est i. e. pars antica duarum (*a* et *b*), postica unius (*c*). Robiginem habet cineraceam, hic illic ferrugineam. Longa 0,035, crassa 0,017.

phallus
c SEDE
b LAXE
a OCTAVI

Tab. VIII 2. Descripsi. — Iosephi Lovatti exemplum delineatum Henzeno misit Guardabassius 21 Iunio 1872.

Octavi laxe. — (phallus) *sede.* Quocum conferri potest quod Pompeis phallo adscriptum est (Corp. IV 950): *ubi me iuvat as(s)ido.* Sed melius cum Mommseno *sede* refertur ad glandem. Idem conicit *laxe* h. l. et n. 61 fortasse interpretandum esse de culo pandendo.

---

63 [= Corp. I n. 705] Perusinas esse dubium esse non potest, tametsi deest testimonium satis certum. Nam quod Perusia provenire Vischerus de n. 7 et Garruccius de Parisinis (5. 6) et Kircheriano (3) exemplis asserunt, coniectura potius licet vera niti videtur, quam testimonio inventorum.

1 Perusiae repertam videri mihi dixit ROSSI-SCOTTI, qui ab marchione Mario Antinori dono accepit. Pendet 53 gr. R.-SC., robiginem habet caesiam.
2 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Bene conservata est, longa 0,041, crassa 0,016 et 0,015. — Idem haud dubie exemplum est quod Perusia a Brunnio relatum Henzenus Mommseno descripsit.
3 [Romae in museo Kircheriano n. 241]. Longa est 0,043, crassa 0,016.
4 [Neapoli in museo n. 51=211]. Robigo est ferruginea, partim alba. Pendet 42 gr.
5. 6 [Parisiis in museo].
7 *von Perugia* [nunc in museo S. Germani] VISCHER. — An forte est una ex Parisinis 5. 6?

CAESAR · IMP)(fulmen

1 Tab. VIII 5 dedi partem anticam. Descripsi; fulminis figura nonnihil laesa est. — Rossi-Scotti *Periodico di numismat.* III (1871) p. 36 cum imagine, memoravit ibid. p. 120.
2 Tab. VIII 6 dedi partem anticam. Descripsi. — Ex Henzeni apographo ed. Mommsen Corp. I p. 560 Add. ad n. 705.
3 Tab. VIII 8 fulmen exhibetur ex hac aut n. 68, 4. Descripsi. — Garrucci n. 1089; Ruggiero *Catalogo* n. 241.
4 Descripsi: CAI//SAR·IMP, fulmen laesum est. — Fiorelli *Catal.* p. 12 n. 211.

5. 6 De Longpérier Ritschelio epistula 17 Sept. 1852 scripta (ex altera tamen non transcripsit nisi IMP); idem misit Mommseno Corp. I 705 (inde Garrucci 1089). — Fulmen non memoravit Longpérier.
7 Descripsi ex ectypo, quod est in Vischerianis musei Basileensis.

64 [= Corp. I n. 685] origo non traditur [antea Firmi apud Minicium, nunc Perusiae apud comitem Rossi-Scotti]. Longa 0,041, crassa 0,021 et 0,018.

in duabus areis cultro vel inlidendo factis graphio scriptum litteris minimis

in altera:	*in altera:*
L ANTONI CALVII	C · CAIISARVS
PIIRISTI	VICTORIA

Tab. IX 1 glandis partes duae photographice, 1^a et 1^b ex mea delineatione inscriptiones exhibentur. Descripsi. — Ed. De Minicis t. II 51, p. 221 n. 12 et p. 229 (inde Henzenus 6836, Ritschl t. IX 34, Mommsen Corp. I 685, ex hoc Wilmanns 2821*d* et Garruccius 1096).

CALVI Minicius in tab., sed CALVII in comm., recte, id quod glande oculis intentis examinata intellexi et cuivis satis oculato mecum glandem ipsam inspecturo persuasurum me esse confido. Omnino enim cave in talibus ne exstare ductus a me detectos praepropere neges, quod sane est multo facilius quam ea, quae a me reperta sunt, denuo reperire. Quae propterea monui, quod amicus quidam lineolam illam se reperire posse negavit.

L. Antoni calve, peristi C. Caesarus (sic) *victoria.* Quibuscum inscriptionem parietariam Pompeianam Corp. IV 1293 *Campani, victoria una cum Nucerinis peristis* apposite contulit Minicius. — Cum *Caesarus* cf. similia Corp. I p. 603 col. 2 composita; exemplum etiam posterius praebet inscriptio Pompeis a. 751 scariphata, in qua est *aerus* Corp. IV n. 2440. — Inter duas areas ludibunda manu scariphatae sunt duae R fere cursivae: R R.

Calvitiem L. Antonii, quae ei hac et insequenti glande exprobratur, non memorant scriptores sed manifeste monstrat aureus (Cohen Cocceia 1) anno 713 i. e. eodem quo Perusia obsideri coepta est excusus. In eius enim quibusdam exemplaribus (non in Coheniano) his, quibus uti potui 1) apud Viscontium Iconogr. Romana, 2) apud Bernouillium, *Roem. Ikonogr.* I tab. IV 98, 3) musei Berolinensis, cuius ectypa mihi misit Friedlaenderus, 4) musei Britannici (*guide to the select greek and rom. coins* 1880 p. 114: VII B 22), cuius ectypum electrotypum institutum archaeologicum Heidelbergense auctore Duhnio acquisivit, in his igitur frons L. Antonii consulis capillis nuda exhibetur.

65 [= Corp. I n. 684] ex agro Perusino [fuit Firmi apud Minicium, deinde Perusiae apud Marianum Guardabassi; ab hoc habuit Lovatti Romanus, qui perdidit].

litteris cursivis (scil. scariphata):

LACALVII
I'VLVIA
CVLVMPN

De Minicis t. II 45 litteras cursivas non satis perite exhibens, p. 221 n. 8 et p. 225, cf. p. 254, 2 (inde Ritschl IX 35, Mommsen Corp. I 684 qui imaginem Minicii repetiverunt; Garrucci 1098); Iosephi Lovatti apographum Henzeno misit Guardabassius 21 Iun. 1872 (L·A·CALVII FVLVIA CVLVM PAN).

1 prima litterae C similior est in tab. Minicii; 3 extr. AN minus clarae.

'Explicatur Borghesio ni fallor interprete: *L. A(ntoni) calve (et) Fulvia, culum pan(dite)*, scite sane; potestque ferri in tali scriptura, quod gentilicium littera singulari notatur.' Mommsenus l. l.

---

66 [= Corp. I n. 696] 1 [in museo Kircheriano n. 242]. Amygdalae formam habet quattuorque marginum est; longa 0,042, crassa 0,019 et 0,015.

2 Perusiae rep. [ubi emit a. 1878 extremo Marianus Guardabassi]. Quadrilatera est, longa 0,041, crassa 0,011 teste eodem.

3 [Perusiae in museo]. Quattuor arearum est, longa 0,040, crassa 0,013, robigine obducta; inest foramen magnum.

4 Aquileiae dicitur (scil. a Böökeio, fort. ad pretium augendum ut fieri solet) reperta esse sed haud dubie Perusina est [deinde Liverpooli in Mayeri museo, nunc ibidem in museo municipali]. Longa 1 1/8 *inches* (= 0,029), crassa 5/8 usque ad 4/8 *i.* (= 0,016 — 0,013). Superficies plumbi in pulverem album friatur.

5 [*It is been given to Mr. Fortnum by the Rev. W. Falconer, who had procured it in Sicily* PROC.] Pendere *1 oz. 280 gr.* (i. e. 49,30 gr.) et operis rudis esse dicitur.

FELX
CAESARW//))(fulmen

1 Tab. VIII 4. Descripsi ut supra exhibui. — De Minicis p. 239 (*la potei vedere* [ni fallor non ipsam sed exemplum a Marchio delineatum] *nell' atto che andava sotto il torchio questo foglio di stampa*, i. e. 1846); Ritschl t. IX 54 ex Marchii delineatione (ex his Mommsen Corp. I 696); Garrucci 1088; Ruggiero *catal.* n. 242.

Eiusdem alia exempla esse conieci haec:

2 Tab. VIII 3 ex duarum arearum ectypis, quorum tamen haud dubie alterum potius supra prius collocandum erit; ex iisdem descripsi sic: F//X | CAESAR VA. — Apographum misit Guardabassi.

3 Descripsi: /////IX | C..//ɔARV); fulmen non notavi. — De Minicis t. II 53, p. 221 n. 14 et p. 231 (Ritschl t. IX 52; Mommsen Corp. I ad 696, qui ex corruptis Miniciani apographi ductibus tamen recte illius 1 exemplum esse perspexit); Rossi-Scotti in *Periodico di numism.* III (1871) p. 119.

4 Ed. F. Bööke (eiusdem nominis negotiator nuper Francofurti et Mogontiaci falsas vendidit), *Proceedings of the soc. of antiq. of London* III (1853) p. 54; Huebnerus vidit sed legit partem tantum anticam (CAESAR); mihi describendum curavit m. Nov. 1878 Ihnius.

5 Fortnum *Proceedings of the soc. of ant.* ser. II 2 (1863) p. 270, ubi legitur: C·VARRO Ↄ·L·X; sed huius ipsius exemplum esse conicio.

Lectiones alii protulerunt has:

1	(Marchius) apud Minic.:	CAESARV)(:::FELIX (omisso fulmine)
	idem ap. Ritschelium:	LE'X / CAESARV (om. fulm.)
	Garrucci:	FEIX / CAESAR·INP (om. fulm.)
	Ruggiero:	FELIX / CAESAR IMP)(fulmen
2	Guardabassi:	CAESARIM et FERI)(fulmen
3	(Marchius) apud Minic.:	L D / GA AP·M)(fulmen
	Rossi-Scotti:	CAESAR.V)(fulmen
4	Bööke:	CAESAR)(LEG·II
	Huebner:	CAESAR
	apographum ad Ihnium missum:	CAESAR / V / LE 'V
5	Proceedings:	C·VARRO Ɔ·L·X

Secundum glandes 1. 2. 3, quas ipse examinavi, mihi legendum videtur *felix Caesar* .. aut mutato ordine *Caesar* .. *felix*. Dubitationi locus esse potest in solis litteris post CAESAR positis, quae in nullo exemplo bene conservatae sunt; sed non video, quid aliud nisi hoc M agnosci queat; certe IMP spatium non capit nec IP reliquiae videntur admittere. *Caesarum*, i. e. Divi patris et filii imperatoris glans, proposuit Mommsenus. — In FELX littera L non multum eminet supra ceteras, sed cum Ruggiero nexum litterarum L et I agnoscendum esse probabile est.

---

67 [in museo Kircheriano n. 273]. Longa 0,042, crassa 0,021 et 0,015. Antica pars in duas areas divisa est, fort postica quoque, sed ea magis etiam quam illa detrita est et sulcos duos habet incidendo vel inlidendo natos.

CAES\\\\\P / inscriptio evanida)(*fulmen*

Tab. VIII 7 (anticae pars superior). Descripsi. — Ruggiero *Cat.* n. 273 qui egregie erravit quod XV...P legit et inter suspectas relegavit.

Quae post CAES sequuntur, incertae lectionis sunt (fort. IMP? an AR...?). Infra vestigia deprehendi fere talia: //I \ C R/// sed omnino incerta.

---

68 [= Corp. I n. 690] 1 *trovata nel territorio Perugino*, *communicatami dal fu sig. Antonio Terrenzi, presso il quale esisteva* VERM. 1805. — *sul terminare del secolo scorso fu rinvenuta nell' agro perugino* VERM. 1834. Quo pervenerit, nescivit iam MINICIVS p. 224 not. 2.

2 Perusiae rep. [ibi exstat apud Marianum Guardabassi]. Longa est 0,042, crassa 0,017.

3 Perusiae rep. [ibi exstat apud Mar. Guardabassi]. Longa est 0,042, crassa 0,016. Ex eadem forma prodiit atque 2, nec minus fort. reliquae, quas tamen ad hoc non contuli.

4 [in museo Kircheriano (*di recentissimo acquisto* GARR. 1847), nunc n. 239]. Ex eadem forma prodiit atque 5.

5 [in museo Kircheriano n. 240, cui donavit professor Ponzi, museo mineral. in univ. Romana praefectus]. Longa 0,041, crassa 0,017. Colorem nunc habet caeruleum, inde (ut me docuit Ruggierus) natum, quod a Ponzio liquoribus chymicis tractata est.

RVFVS · IMP (in 5 ac fort. 2 IMP) X (fulmen alatum ut vid.)

1 Ex Terrentii apographo Vermigliolius *iscr. Perug.* ed. 1 vol. II (1805) p. 468 n. 39 (inde Orelli 3418) et ed. 2 vol. II (1834) p. 616 n. 86 et *giornale di Perugia* 1835 n. 24—26, Iul.—Aug., p. 213; ex hoc Minicius t. II 41 (litt. vulgaribus), p. 221 n. 5 et p. 223, sic RYFVS (in tab.) et duobus vv., temere; ex his Henzenus 6836 et Mommsenus Corp. I 690.

2 Tab. VIII 13 anticam partem dedi. Descripsi (fuisse potest ĪMP). — Hanc opinor Perusia allatam a Brunnio Henzenus descripsit Mommseno Corp. I p. 560 ad n. 690 (ubi est IMP).

3 Tab. VIII 12 (ant.). Descripsi: RVFVS·///MP.

4 Tab. VIII 9 et (fulmen, ex hac aut n. 63, 3) 10. Descripsi KVFVS · IMP. — Garrucci *piombi Altieri* 1847 p. 8 et Syll. n. 1091; Ruggiero n. 239.

5 Tab. VIII 11 (ant.). Descripsi: RVFVS·IMP. — Ruggiero n. 240.

Rufus imp(erator).

Vermigliolius in ed. 1 P·RVFVS, in ed. altera C·RVFVS exhibuit, in utriusque commentario de ea re plane tacens; sed mox in *giorn. di Perugia* l. l. '*Mi giova,* inquit, *di tornare alla prima lezione* Publius RVFVS', omnino non ex glande inspecta sed quia, ut p. 214 ait, ea lectio confirmata erat *da quanto suggerisce il Borghesi*. Immo vero praenomen prorsus abest ab omnibus exemplaribus et mero Terrentii errore invectum esse, id quod Mommsenus olim coniecerat, iam certo constat. Borghesius autem (*censori* 1835, opp. 4 p. 63) illo P·RVFVS inductus erat, ut ad P. Sulpicium Rufum referret. — Nunc quidem dubium amplius esse non poterit, quin glans ad eundem Q. Salvidienum Rufum Salvium atque n. 51 spectet; ibi vide quae de eo adnotata sunt.

---

69 1 [in museo Perusino deposita ab Alexandro Bonucci]. Longa est 0,039, crassa 0,02 et 0,014, tresque areas habet, in quarum angustioribus versus *c* et *d,* in latiore *a* cum *b* exstant.

2 [in museo Kircheriano n. 245]. Longa 0,036, crassa 0,02 et 0,016; utrumque latus in binas areas divisum est.

Utrumque eadem ut vid. forma fusum exemplar summa probabilitate inter Perusinas refertur propter formam plumbi et ipsam inscriptionem.

d IIII

c LEG

b ⅃Iꟼ · Я⅃

a \L · EꓕꓤI ·

1 Descripsi: *a* punctum post *Etri*, itemque in *b* post *pil* in hoc exemplari non vidi; *b* litterae ⅃ angulus a quadrato nonnihil discedit.

2 Tab. IX 3 et (*a*, *b* iterum) IX 12. Descripsi. — Garrucci Syll. 951; Ruggiero *Catal.* n. 245.

Lege: *T. Etri pr. pil. leg. IIII.*

---

70 [= Corp. I n. 693] origo non traditur [in museo Perusino, cuius glandes una excepta (FIR inscripta, n. 6, 38) omnes Perusinae sunt]. Longa 0,038, crassa 0,017 et 0,015.

D · M · OC
|
L · IIII

Descripsi. — De Minicis t. II 54, p. 232 (inde Corp. I 693; Garrucci 1081). 1 extr. OC videtur esse. — 2 secunda et quarta numeri hastae sursum dextrorsus paullum inclinatae sunt sed vix dubium mihi videtur, quin *l(egio) IIII* legendum sit. *D. M. Oc.* sunt nomina primi pili legionis quartae. — Non recte D·M·O ⅹ L·II Minicius.

---

71 [= Corp. I n. 702] 1 [in museo Perusino, cui donavit Iacobus Antonini VERM.]. Longa 0,037, crassa 0,02 et 0,014.

2 [in museo Kircheriano n. 244]. Longa 0,035, crassa 0,02 et 0,014.

AΓ
|
ΓR · ΓI/

1 Descripsi sicut supra exhibui; Γ anticae partis et prior Γ aversae partis minus clarae sunt. — Vermiglioli *giorn. di Perugia* 1835 n. 24—26 (Iun. —Aug.) p. 213 q. n. v. (inde De Minicis t. II 43, p. 221, b et p. 224); ad exemplum stanneum Brunnii Ritschelius t. IX 49. Ex his Mommsenus Corp. I 702 (Garrucci Syll. 1093).

2 Tab. IX 4. Descripsi: AΓ ⅹ ΓR · Γ/ (utrimque desecta). — De Minicis t. II 42 (inde Ritschl t. IX 50, Mommsen Corp. I ad 702); Garrucci Syll. 1093.

Forma rudi characteribusque priscis Asculanis potius similis est, sed huc videtur referenda esse propter sequentes, quibus eundem primipilum memorari probabile est.

---

72 1 [Perusiae in museo]. Longa 0,041, crassa 0,015; acuminata est sed in medio rotunda.

2 reperta prope lacum Trasimenum EROLI; sed huic testimonio eo minus tribuendum est, quod ex eodem loco altera glans provenisse dicitur, quae tamen Asculana potius sit cum inscriptione nuper incusa (vide ad n. 90*). — [Nunc exstat in museo militari Taurinensi]. Pendet 43 gr. PROMIS.

AΓIDI · ΓR PIL · L · VI)(fulmen

1 Tab. IX 11 (partem anticam dedi). Descripsi (R). — Rossi-Scotti *periodico di numism.* III (1871) p. 120; ex testimonio comitis Conestabile memoratur in *Bull. dell' Inst.* 1871 p. 84.

2 Ioannes Eroli *Bull. dell' Inst.* 1871 p. 83, probantibus lectionem Henzeno et Conestabile, quibuscum imaginem communicavit; transcripsit mihi V. Promis bibliothecarius regius Taurinensis a. 1882.

D male formata est similisque litterae O sicut in n. 78 (inde est, quod APLOI legit Promis).

---

73 1 Perusiae reperta [nunc ibi apud comitem Rossi-Scotti, qui a. 1866 accepit a Minicio]. Litteris parvis elegantibus ut praecedens.

2 [Perusiae apud Marianum Guardabassi, anno 1878 acquisita]. Longa est 0,038, crassa 0,017.

3 [*from Perugia sent by Mr. Fortnum*] *weight 1 oz. 256 gr.* [i. e. 47,74 gr.] *of neat workmanship* PROCEED. Inde per se non sequitur Perusiae repertam esse, eo minus, quod idem Fortnumius glandes duas Asculanas (L·XV) Perusiae emit teste Garruccio ad Syll. n. 962.

AΓIDI · PR · ΓIL
L · VI — fulmen

1 Descripsi (v. 1: ApIdI ΓR PIL | L·VI. — Memoravit Rossi-Scotti *periodico di numism.* III (1871) p. 120.

2 Tab. X 14 partem anticam dedi ex ectypo Guardabassii indidemque descripsi sic: AΓIDI·ΓR ΓIL | L·VI. — Guardabassi apographum misit.

3 C. D. E. Fortnum, *Proceedings of the soc. of ant.* ser. II 2 (1863) p. 269 edidit ligno incisam. Ab eodem accepit Garrucci n. 1095, cf. ad n. 1094.

---

74 [in museo Neapolitano n. 44=217]. Longa est 0,037, crassa 0,018 et 0,014, pendet 47,5 gr.

AΓIDI — IN
V — ΓR · ΓIL

Tab. IX 6. Descripsi. — Fiorelli *Catal., armi* 1869 p. 12 n. 217; Garrucci n. 1094.

Apidi.. fulmen *..pr(imi) pil(i).* — Anticae Γ aperta est non, ut in ectypi imagine apparet, clausa. Infra AΓIDI et supra ΓR·ΓIL quae exstant (V? et IN) quid sibi velint incertum est, nisi forte hoc IA ad legionem sextam referendum est.

---

75 a. 1879 reperta in loco circiter 500 metra a Perusia distanti. Optime conservata est, longa 0,038, alta 0,017; divisa in quattuor areas, quarum duae solae inscriptae sunt. *Il piombo è coperto da una grossa patina semilucida e somiglia nel colore la cenere* GVARDABASSI qui possidet.

b CM · Γ · A I I

a VA · M

Tab. X 15 ex ectypo Mariani Guardabassii, ex quo etiam descripsi. — Idem apographum suum misit in quo non ꟽ sed ꟿ est.

Lectio inscriptionis quamvis bene conservatae plane dubia est. Fortasse conicere licet: *M. An|in. l. VII.* Legio septima (si tamen haec revera, non sexta agnoscenda est) in hac sola glande memoratur.

---

76 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa est 0,043, crassa 0,017 et 0,015. Robiginem habet partim cineraceam partim ferrugineam.

M · FERI//D////S ⟩⟨ fulmen
TR · MIL LXI

Descripsi; v. 1 post R quae restant vestigia, ad E potius ducere videntur, sed probabilius puto fuisse I eiusque particulam supremam inlidendo latiorem factam esse, nam post FER plumbum laesum est.

Legendum restituendumque puto: *M. Fer*[i]*d*[iu]*s* | *tr(ibunus) mil(itum) l(egionis) XI.* Cf. Caelii epistula ad Ciceronem a. 703 scripta (ad fam. 8,9 § 4): *M. Feridium, equitem Romanum, amici mei filium, bonum et strenuum adulescentem, qui ad suum negotium istuc* [i. e. in Ciliciam] *venit, tibi commendo.* Fieri potest, ut is idem sit, quem anno 713—714 tribunum militum legionis XI in Caesariano (eo enim ducit fulminis insigne) exercitu obsidioni Perusinae interfuisse haec glans docet.

---

77 [= Corp. I n. 697] 1 Perusiae reperta est, id quod in glande adnotatum est manu DODWELLI, itemque BORGH. [olim apud Dodwellum, ubi vidit BORGHESIVS; nunc in museo Monacensi, n. 694]. Longa 0,044, crassa 0,021 et 0,017, pendet 60 gr.

2 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa est 0,044, crassa 0,021 et 0,017. Robigine cineracea incrustata est, quae ubi deest (in parte versus 1) alia, quae coloris caesii est, apparet.

L · XI
D I V O M ⟩⟨ fulmen
IVLIVM

1 Tab. IX 7. Descripsi (3 IVLIVM). — Borghesi *censori* (1835) p. 214 = opp. 4, 63; a Borghesio communicata est cum Vermigliolio, qui ed. *Giornale di Perugia* 1835 n. 24—26 (Iun.—Aug.) p. 211; *Notice sur le musée Dodwell* 1837 p. 27 n. 96 cum Borghesii adnotatione (inde De Minicis t. II 38 litt. vulgar., p. 221, 2 et p. 222); Hefner *Röm. Bayern* 1852 p. 272 n. 400; Mommsen Corp. I 697 (inde Garrucci 1084); ex apographo Kellermanni (in Corporis schedis servato) ed. Lanciani *topografia* 1880 (*Atti d. Lincei* ser. 3 vol. IV p. 264 n. 380), ubi nescio quo errore pro aquaeductus tubo habetur.

2 Tab. IX 9 (partem anticam). Descripsi; v. 2 O ex V videtur correcta esse, sed hoc fortuita laesione potius factum erit, nam ab n. 1, quae haud dubie ex eadem forma provenit, abest.

Punctum cum lineola, quod v. 3 in v priore exstat, potius temere natum, quam apicem esse puto. — Inscriptionis in utroque exemplari optime conservatae lectio omnino certa est; intellegendum est *l(egio) XI; divom Iulium* ulciscamur vel simile quid (cf. Bergkius ed. II p. 117. 144). Suetonius Octav. 15: *Perusia capta in plurimos animadvertit... Scribunt quidam, trecentos ex dediticiis electos utriusque ordinis ad aram Divo Iulio exstructam idibus Martiis hostiarum more mactatos* (cf. Dio 48, 14); scilicet non Romae (ut Drumannus 1, 412 videtur putare) sed prope Perusiam; unde a Seneca quoque De clementia 1, 11 *arae Perusinae* memorantur.

---

78 [= Corp. I n. 698] Perusiae reperta MINIC. [ibi in museo CARDIN., VERM., MIN., ubi vidi]. Longa est 0,049, crassa 0,022.

LEG XI)(VI · VIO

Descripsi. — Ex Vermigliolii schedis Cardinali *iscrizioni antiche inedite* 1819 n. 114, cf. p. 35 et 97, qui tesseram vocat; Vermiglioli *iscrizioni Perug.* ed. 2 t. II (1834) p. 612 n. 64; melius idem in epistula ad Ortium scr. ed. in *Giornale scient.-lett. di Perugia* 1835 n. 24—26 (Iun.—Aug.) p. 212; De Minicis t. II 37, p. 221, 1 et p. 222 (Ritschl t. IX 44); ex prioribus Mommsen Corp. I 698 et Garrucci 1085.

D neclegenter facta prope abest a litterae O forma ut in n. 72.

Offendit in glande robigo viridis, quae praeterea altera flava obtecta est; accedit quod tam forma plumbi quam litteris maioribus similior est Asculanis, inscriptio autem *leg. XI*)(*div(om) Iul(ium)* Perusinae obsidioni tribuenda est sicut n. 77, certe non potest Asculanae. Denique robiginem litterasque accuratius examinare difficile est propterea, quod huic glandi ut aliis eius musei, dum in usum musei Sangermanensis ectypa formantur, gypsi particulae multae adhaeserunt. — Sed, ut mittamus robiginem, sitne novicia necne, de inscriptionis antiquitate omnino dubitari non potest. Nam nota iam fuit anno 1819; atqui non solum falsae glandes omnes posterioris sunt aetatis, verum etiam, id quod rem decidit, inscriptionis antiquitas glandibus postea demum inventis (n. 77) plane comprobata est. Maioris autem moduli priscaeque speciei litterae etiam in alia glande haud dubie Perusina (n. 71) exstant.

---

79 [= Corp. I n. 700] ['tessera *(sic)*, in museo Diamantis Montemelini' (Perusiae) PACIAVDI, deinde ibidem in museo Oddiano VERM. ed. 1, nunc in museo publico VERMIGL. ed. 2; ibi vidi]. Longa est 0,044, crassa 0,019 et 0,016. Amygdalae formam habet, sed quattuor marginibus in totidem areas divisa est. Non recte tesseram vocaverunt Paciaudius et Verm. ed. 1 peiusque aeream esse dixit Verm. ed. 2.

L · XII
SCAEVA)(PR · PIL

Tab. IX 5. Descripsi. — Paciaudi, in Graec. anaglyph. diatr. 1752 p. XXV; Vermiglioli *iscr. perug.* ed. 1 t. II (1805) p. 467, ed. 2 t. II (1834) p. 613

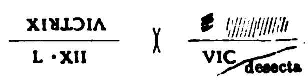
n. 65 male; De Minicis t. II 62, p. 235; Ritschl t. IX 46 ad exemplum stanneum a Brunnio factum (ex his Mommsen Corp. I 700 et Garrucci 1087).

In area sub PR·PIL posita fortasse vestigia litterarum exstant. — Litterae L angulus ab recto paullum distat.

L(egio) XII. Scaeva pr(imus) pil(us). Fortasse hic non diversus est (de quo Bergkius monuit ed. II p. 118) a Scaeva centurione illo, quem Caesar bello civili a. 706 propter eximiam, qua castellum contra Pompeianos defendit, fortitudinem *donatum milibus CC atque ab octavis ordinibus ad primipilum se traducere pronuntiavit* (b. civ. 3, 53). Is *M. Caesius Scaeva* nominatur apud Valerium Max. 3, 2, 23, *Cassius* apud Sueton. Caes. 68 et Plut. Caes. 16; *Scaeva* Ciceroni ad Att. 14, 10; male *Scaevola* Floro II 13 § 40; cf. Ephem. V p. 142 not. 1.

---

80 prope Perusiam non procul ab *Monteluce* reperta a. 1878 [nunc apud comitem Rossi-Scotti]. Longa est 0,043, crassa 0,021 et 0,019, quattuorque arearum. Robigine alba obtecta est, sed litterae clarissimae sunt.

Tab. IX 10 dedi anticam partem. Descripsi.

l(egio) XII | *victrix.* — In aversi lateris inferioris parte dextra aliquid plumbi cultro abscisum est, ut tamen littera nulla perierit; area superior incidendo laesa est, ut num inscripta fuerit, dubium relinquatur; et potest quidem ibi periisse L·XII.

---

81 [= Corp. I n. 699] 1 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa est 0,044, crassa 0,018 et 0,014. Robiginem habet gilvam ut in terra repertae Corropolitanae. Marginum est duarum, sed formae partes in fusione male inter se aptatae fuerunt.

2 *trovata in Italia* NOTICE [deinde apud Dodwellum, nunc in museo Monacensi n. 693]. Longa 0,043, crassa 0,016 et 0,013; pendet 53 gr. Quattuor margines habet, quibus in totidem paris latitudinis latera divisa est.

3 Perusiae acquisivit a. 1878 Rossi-Scottius, apud quem vidi; longa est 0,041, crassa 0,013 et 0,011. Margines habet quattuor.

4 [Perusiae apud Rossi-Scottium]. Longa 0,038, crassa 0,014 et 0,011. Quattuor margines habet.

L · XII

1 Descripsi.

2 Tab. IX 8. Descripsi. — *Notice sur le musée Dodwell* 1837 p. 27 n. 99, cf. Borghesi ibid. ad n. 96; inde De Minicis t. II 60 litt. vulg., p. 234; Hefner, *Röm. Bayern* 1852 p. 272 n. 401; Mommsen 699 (Garrucci 1086).

3 Descripsi: L·XII.

4 Descripsi: L·X'///. — Ed. Rossi-Scotti *periodico di numism.* III (1871) p. 120 cum imagine.

In n. 2 L litterae summa pars et interpunctio laesae sunt, unde non recte CXII Not., repetitum a Minicio et Hefnero, sed ex coniectura iam correctum a Borghesio l. l.; ac fortasse illud, quod Minicius t. II 59 et p. 234 exhibet, L·XII (Ritschl t. IX 45), nihil aliud est nisi haec Dodwellianae lectio Borghesiana. — In n. 2 aversa parte exstant vestigia incerta, in media area ut vid. S et ad sinistram superius duo puncta, quae an fortuita sint non discerno. — N. 4 eadem forma fusa est atque n. 3, quare haud dubie supplenda L·XII.

82 origo non traditur [in museo Kircheriano n. 228]. Perusinam esse probabiliter conici licet ex similitudine tam formae (nam una quadrilatera Asculana n. 10 diversa est) quam inscriptionis et ex cognomine Optatus, quod ab Asculanis belli socialis glandibus abhorret.

d fulmen?
c A · ML
b ITATꟼO
a L · RVSTI

Tab. X 1. Descripsi. — Garrucci Sylloge n. 976; Ruggiero *Catal.* n. 228.

Inscriptio laesa est lectionisque admodum difficilis in lateribus *a* et *b*; sed ea, quae repperi supraque exhibui, certa esse et nunc a quovis facile agnosci puto: *L. Rusti* | *Optati* |; quid in *c* lateat, incertum est; in *d* lineae mutilatae exstant, fortasse fulminis reliquiae. — Sic A·ML | ITASIU | L·R\ AT'' ('fort. *Italici periatis*') Garruccius, A·MA|DI·PP VII | ..R..ATS ⌒ Ruggierus legerunt.

De Minicis t. II 2 (ex apographo haud dubie, non delineatione) et p. 202 sq. (inde Mommsen 673 et Garrucci 975) exhibet glandem his litteris AM■ inscriptam. Eas ex ipsa hac (*c*) excerptas esse conicio. Nam quod addit repertam esse *lungo le ripe del Tronto* (cf. ad n. 9 13), eis non tantum tribuendum est; nam aliarum quoque originem non tam traditam habuerunt sive musei curatores sive ipse Minicius quam coniectura collegerunt ex inscriptionis argumento; hanc autem interpretatus est AM[OЯ]. — Mommsenus l. l. contulit duas similes musei Parisini inscriptas AM, teste Longperiero. Sed eae (utor apographis Longperierii a. 1852 missis Ritschelio: AM et AM) mihi non dubium est quin graecae sint earumque inscriptio plenior exhibeatur in glande (fortasse in Tauris reperta) musei nummarii publici Atheniensis, quam a. 1879 mecum communicavit A. Postolacca, hac: AM ᚷ ΦΙ (pendenti 31,45 gr.).

83 [ab Alexandro Bonucci deposita in museo Perusino]. Longa est 0,054, crassa 0,016 et (in latere inscripto) 0,011; robiginem habet flavam.

D · TAD ΓO

Descripsi. — Est glans dimidiata, cuius in latere plano inscriptio exstat litteris parum eminentibus et forma quoque a glandium characteribus differentibus, fortasse igitur non fusis, sed exsecando effectis. Si sincera est, tria nomina *D. Tad... Po......* agnoscenda esse probabile est.

84 [= Corp. I n. 692] 1 provenit ex territorio Perusino, unde per Iosephum Marchi illata est museo Kircheriano (n. 243) MINIC. Longa 0,04, crassa 0,018—0,021.

2 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa 0,037 (sed acuminibus compressis), crassa 0,018—0,021.

3 [*in una tessera di metallo presso il sig. Gioacchino Cotogni erudito sacerdote di Narni* VERM.].

ESVREIS
ET · ME ·
CELAS

1 Tab. X 13. Descripsi: 2 extr. punctum in hac et seq. certum est; 3 CELAS. — Marchi in *Lettera al dott. Achille Gennarilli*, quam non vidi; De Minicis t. II 49, p. 221, 10 et p. 228; Garrucci *i segni delle lapidi* 1857 p. 16 (male; v. Ritschl mus. Rhen. 14, 385 = Opp. 4, 391); Ritschl t. IX, 37 ad Marchii exemplum delin.; Mommsen 692 ex prioribus; Garrucci Syll. n. 1101; Ruggiero n. 234.

2 Descripsi: ESVREIS | ETME· | CELAS (3 C et L incertis).

3 Vermiglioli *iscr. perug.* ed. 1 t. II (1805) p. 477 n. 67 (inde Mommsen 692): ESVREIS | ET·ME | CE....AS. In ed. 2 deest. — Fortasse idem est exemplar atque n. 1.

Comes Rossi-Scotti mecum communicavit 22 Mart. 1879 apographum glandis ante paucos dies Perusiae a se emptae ('*molto ossidata, pesa grammi* 63') inscriptam: ESVR///// | ET ME | [*celas* incerta]. Non constat sincerane sit inscriptio an incusa. Certe Perusiae quoque ipse vidi Asculani falsarii exempla eumque hanc ipsam quoque inscriptionem excudisse scimus.

Esureis et me celas, i. e. obsidentes. 'Fames enim Perusina in proverbium abiit [Drumann 1, 409] eamque quanta cura L. Antonius adversarios celarit, narrat Appianus 5, 35.' Mommsenus l. l.

85 [= Corp. I n. 694] Perusia accepit Minicius [qui possidebat, nunc est apud Rossi-Scottium]. Longa est 0,035, crassa 0,017 et 0,014; T alta 0,006. Forma est amygdalae similis; inter v. 1 et 2 ut in media parte aversa plumbum aliquantum eminet instar marginis. Robiginem habet flavam.

Descripsi ut supra. — De Minicis t. II 55 litteris vulgaribus, p. 233 (inde Mommsen 694) sic: ꓕVM | ƎSVЯꓕ.

Bene conservata est (nisi quod inter A et S cavum tamquam cultro factum exstat) neque quicquam ab initio vel fine periit inscriptionis litteris claris exaratae. V. 1 ante T punctum hastae inchoatae simile aliudque v. 2 post ꓶ exstat rotundum. Litterae legendae videntur hoc ordine TRASE|LVM.

Sed interpretatio prorsus incerta est. Nam quod proposuerunt alii, ut ad legionem V Macedonicam referretur, nititur glande falsa n. 6* ceterisque ex hac confictis; nec magis admitti possunt, quae falsarum n. 64* 326; n. 74* 97 al. editores [*peto cu*]*lum Trase(meni)* Desjardinius, *trase*[*i*], = *transi*, [*cu*]*lum* Bergkius excogitarunt, cum nulla perierit littera. Garrucci Syll. 1082, qui exemplum musei Kircheriani [n. 309, apud Ruggierum typographi errore omissum] descripsit atque ut genuinum edidit, et fraude falsarii Asculani decipi se passus est et minus recte descripsit. Est enim cusa et eadem quidem forma, quae ex aliis exemplis nota est repetitque Minicii apographum cum ⊥ falsa; vide n. 69* 38.

---

86 [= Corp. I n. 687] 1 *in un podere denominato 'Selva piccola' al S. E. a mezzo chilometro circa dalle mura attuali di Perugia, di proprietà di questo monistero di S. Pietro, sono state rinvenute, a ottanta centimetri di profondità e a non molta distanza le une dalle altre, trentasette ghiande di piombo, di cui ventidue non iscritte e delle quindici iscritte, tredici colla leggenda* LVFINASIA *e due con* LVFNASIA, *provenienti da molte matrici* ROSSI-SCOTTI p. 121. Ex hac sola descriptione aliquem territorii Perusini locum, quo glandes repertae sunt, accurate discimus. — Duae earum LVFINASIA inscriptas a Paulo Mechiorri, eius conventus abbate, donatae sunt altera (n. 2) per Seraphinum Biffi museo arch. Mediolanensi, altera (n. 1) ipsi ROSSI-SCOTTIO. N. 1 pendet 50 gr. ROSSI-SCOTTI. Forma est tam haec quam 2—10 Graecis simillima et in media parte fere orbiculata; longa est 0,041, crassa 0,018.

2 vide ad praecedentem. — Longa 0,037, crassa 0,018.

3 [Perusiae in museo publico]. Longa 0,037, crassa 0,018 et 0,016.

4. 5 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longae 0,030, crassae 0,017 GVARD. Sed diversis formis fusae sunt.

6 [Romae in museo Kircheriano n. 235]. Longa 0,037, crassa 0,017.

7 [Romae in museo Kircheriano n. 238]. Longa 0,038, crassa 0,017—0,018.

8 [Romae in museo Kircheriano n. 237]. Longa 0,038, crassa 0,018.

9 [Neapoli in museo publico n. 50 = 216]. Pendet 39,5 gr. Longa est 0,031, crassa 0,016—0,018.

10 [Berolini in museo n. 1132*a*, *aus Gerhard's Nachlass 1869 erworben.* FRIED.]. Pendet 48 gr.; longa 0,036, crassa 0,018.

11 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa 0,036, crassa 0,017—0,018. Forma est Graecis simili, sed margines duas habet. Corrosa est et inlidendo laesa, ut multa cava impressa sint.

LVFINASIA— (sic in 1 et 3)

et

LVFINASIA

1 Tab. X 4. Descripsi optime conservatam. — Rossi-Scotti *periodico di numism.* III (1871) p. 122; idem de hac inscriptione disputavit in *Lettera*

al dott. Felice Romualdi Perusiae 1861 (= *Giorn. scient. agr. lett. artist. di Perugia*, n. s. 1861 disp. 2 p. 76) et ibid. 1869, quod opusculum non vidi.

2 Descripsi optime conservatam. — Ex *La Lombardia*, quam non vidi, ed. *Gazzetta uffiziale del regno d'Italia* 11 Mai. 1870 n. 130; Rossi-Scotti *period.* III p. 122; memoratur in catalogo *Notizie sul museo* 1881 p. 34 n. 7.

3 Descripsi.

4 Tab. X 3. Descripsi optime conservatam. — Guardabassi misit apographum suum.

5 Descripsi: LVFINASIA. — Misit Guardabassi.

6 Descripsi: LVFINASIA (I prior non multum eminet). — Ritschl IX 41 ad Marchii ex.; Garrucci 1102; Ruggiero n. 235.

7 Tab. X 5. Descripsi: LVFINASI. Desecta est particula in dextro acumine, ut acutius fieret; item in sequenti. — Garrucci l. c.; Ruggiero n. 238.

8 Tab. X 6. Descripsi: LVFINASI. Eadem forma fusa atque praecedens; periit igitur A. — Garrucci l. c.; Ruggiero n. 237.

9 Tab. X 2. Descripsi; num post L et V punctum agnoscendum sit, incertum est. — Fiorelli *Catal.* p. 12 n. 216; Garrucci 1102 qui LVFINASI legit, male.

10 Tab. X 23. Descripsi: LVFINASI (in fine A periit); inter L et V plumbi particula puncti instar eminet, sed fortuitum est, nam plane simile punctum exstat intra litteram V. — Mommsenus in schedis; Friederichs, *Berlins ant. Bildwerke* II (1871) p. 241 n. 1132*a*, in ea inscriptionis vestigia obscura exstare memorans.

11 Descripsi; restant haec: LVF·····, quae non dubium est quin huius (aut fort. n. 87) inscriptionis sint reliquiae, praesertim cum mensurae glandis eaedem plane sint.

Denique commemoranda est glans, quam Martinetti Romanus possidebat Henzenusque a Lovattio utendam accepit: L·VFINASI cum puncto satis claro post L, minus certo post S (*Bull. dell' Inst.* 1867 p. 67). Si (ut probabile est) genuina fuit nec incusa inscriptio, in fine A sive mala fusione omissa sive postea pessum data erat.

---

87 [= Corp. 1 n. 687] 1. 2 prope Perusiam repertae ROSSI-SCOTTI (v. supra ad n. 86, 1); ubi nunc exstent, ignoratur.

3 [Perusiae in museo]. Forma Graecis simillima, ut sequentes. Longa 0,035, crassa 0,016.

4 [Romae in museo Kircheriano n. 236]. Longa 0,036, crassa 0,016—0,017.

5 [Firmi apud Minicium, nunc (eadem enim vid. esse) Perusiae apud comitem Rossi-Scotti]. Longa 0,034, crassa 0,016—0,017.

6 [Perusiae in museo]. Longa 0,036, crassa 0,016.

7 Perusiae rep. DODWELL [qui possidebat BORGH. et NOT.; nunc in museo Monacensi 689]. Longa 0,036, crassa 0,017. Ad dextram cultro acuminata est.

LVFИASIA

1. 2 memorat Rossi-Scotti *periodico di numism.* III (1871) p. 121 (LVFNASIA).
3 Descripsi: LVFVIAS'A. — De Minicis t. II 46 p. 221, 1 et 226 (inde Ritschl IX 40 *a*); Ritschl IX 42 *b* ad Brunnii ectypum stanneum (in fine A—, quam lineam non in hac vidi, sed in altera eius musei, cf. n. 86, 3).
4 Tab. X 9. Descripsi; clarissime legitur: L·VF.VIAS'A (sed puncta duo incerta sunt). — De Minicis t. II 47 (inde Ritschl t. IX 40 *b*) et Ritschl t. IX 42 *a* ad Marchii exempla; Garrucci 1102; Ruggiero n. 236.
5 Descripsi: L·VFIWS'A (puncto post L incerto). — De Minicis t. II 48 (inde Ritschl IX 43), qui in his tribus exemplaribus 3—5 non recte LVFVLASIA legit.
6 Descripsi: LVFИASИ.
7 Tab. X 7 (inversa). Descripsi: \LVFVIASIA. — Ex Borghesii apographo (quem glandem apud Dodwellum vidisse et inscriptionem *di disperata lezione* explicavisse dicit) ed. Vermiglioli *giornale di Perugia* 1835 n. 24—26 (Iun.—Aug.) p. 211 sic: ..INE MASA...; *Notice sur le musée Dodwell* 1837 p. 27 n. 95: :NEMASA videlicet secundum eundem Borghesium; De Minicis utraque eiusdem apographi editione neglegenter usus glandem primum editam esse affirmat in Catalogo musei Dodwell (1837 p. 27) ::NEMASA, Vermigliolium autem in alio plumbo inscriptionem pleniorem, i. e. cum I ante N, invenisse et publicasse in *Giornale perugino* '1835 II quadrim. p. 211'; inde ipse Minicius ::INEMASA in comm. p. 229, sed (proprio Marte N in И mutans) .IИEMASA in tab. II 50 exhibuit et Ioannis Petri Secchii interpretationem [*s*]*ine masa* i. e. *sine maza = pane* probavit; etiam ulterius progressus Garruccius Syll. n. 1104 inscriptionem plenam SINEMASA exhibuit addens 'Edidit Vermigliolius'. Ii errores accurate enarrandi erant propter glandes falsas earumque editores Desjardinium et Bergkium. — Hefner *Catalog der Ver. Samml.* (München 1845) p. 22 n. 406 D *Oberbair. Archiv* VII (1846) p. 284, *Röm. Baiern* 1852 p. 273 catalogi Dodwelliani lectionem repetivit (NEMASA aut ..NEMASA); Mommsenus glandem ipsam Monachii vidit illudque [*s*]*ine masa* recte damnavit Corp. I 687.

Legendum est LVFИASIA aut, id quod propter exemplaria 3 et 4 et n. 86 probabilius est, LVFIИASIA i. e. LVFINASIA. Punctum enim, quod in 5 videtur exstare, casu enatum esse aut certe nihil significare puto, cf. ad n. 86 10.

---

88 [= Corp. I n. 687] [Bononiae in museo universitatis]. Longa 0,048, crassa 0,014—0,015; pendet 53 gr. Litteris bonis, non exstantibus sed incisis aut fort. caelo tenui incusis.

LVNIASIA

Tab. X 10 et 11 inscriptionem (non formam glandis) bis exhibui ex ectypis stanneis. Descripsi. — Franciscus Rocchi ectypum chartaceum Mommseno misit 11 Aug. 1862, qui inde edidit Corp. I p. 560 ad n. 687.

De antiquitate inscriptionis non est cur dubitari liceat; certe litterae excavatae in aliis quoque certae sinceritatis glandibus repertae sunt (ex. gr. n. 64. 109. 110); itaque recte cum Rocchio tum, ut idem testatur, Borghesio sincera visa est.

Triplex igitur exstat eiusdem ut videtur inscriptionis varietas:

86 LVFINASIA (aut LVFINASIA)
87 LVFNASIA (aut LVFLASIA) i. e. LVFINASIA
88 LVNIASIA

Ceterae lectiones, quas erant qui in 87 et 88 agnoscere vellent, plane non possunt admitti hae: LVFINASI (86), LVFVIASIA (87), minus etiam LVFVLASIA (v. ad 87, 5) et plane temeraria SINEMASA (v. ad 87, 7). — Interpretationem autem vix quisquam divinaverit. Quae propositae sunt, partim falsa lectione nituntur, partim suapte natura incertae sunt. Ex. gr. quod *l(eg.) V ful(minans)* [vel potius *ful(minata)*] *Asia(tica)* Marchius in eph. *Tiberino* a. 6 et *Diario di Roma* 7 Dec. 1839 n. 97, *Ful(vianus) Asia(ticus)* coll. Cic. Phil. [5, 7 § 20; 12, 8 § 20] Cavedonius, denique quod *Ful(via)* Borghesius apud Minicium et *Lu(cius), Ful(via) Asia*, i. e. M. Antonius in Asia morans, Mommsenus coniecerunt falsae Minicii lectioni FVL fidem habentes; de *l(egione) V* et ducis nomine prius cogitaverat Borghesius; Fiorellii interpretatio est *Lu(ci), f(uge) in Asia(m)*, Bergkiana haec: *luf(era*, i. e. libera) *via sia(t)*; de aliis vide apud Minicium p. 226 sq. — Mihi in mentem venit, quod tamen meliori cedere facile patiar, hoc: *Lufin(i) Asia(tici)* 86. 87, *Lu(fi)ni Asia(tici)* vel *Asia(ni)* 88. Lufinius habetur in Corp. vol. X n. 4559 et 4959 ac tolerari fort. poterit tam compendium *Asia* admissum quam omissa in 88 ab incisore syllaba FI(N) ante N (N).

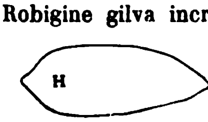
89 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa 0,065, crassa 0,028—0,029 (sed altera margine nunc compressa, ut prius 0,01—0,012 crassior fuerit).

:'AT · 'CE

Tab. X 12. Descripsi; male habita est lectionisque incertae: fort. PATICE aut PATHCE fuit. — In aversae vestigia litterarum videntur exstare, sed tumores fortuiti esse possunt.

---

90 Perusiae empta (a. ut vid. 1878) ab comite Rossi-Scotti. Longa 0,046, crassa 0,019 et 0,016. Robigine gilva incrustata.

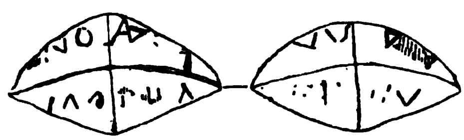

Descripsi. Bene conservata est neque quicquam praeterea in ea inscriptum est excepto fortasse puncto post H. — Misit Rossi-Scotti apographum.

Sequuntur inscriptiones evanidae mutilaeve, quarum lectio incerta est. Periti noverint, quam difficile sit legere et (id quod inde dependet) describere eiusmodi vestigia parum eminentia, quae cum fortuitis maculis facile confundantur et omnino ita comparata sint, ut alio tempore inspicienti alia appareant; cui accedit in aliquot musei Perusini glandibus, quod earum superficies ectypis formandis corrupta est. Ex iisdem autem causis photographi arte

cum parum in his proficiatur, interim in apographis infra depictis, quibus periculum feci repraesentandi ea, quae mihi deprehendere visus sum, acquiescendum iisque pro fundamento qualicumque ulterioris glandium ipsarum perscrutationis utendum erit. Quodsi quis ipsas glandes diutius repetitoque saepius labore examinaverit veramque lectionem reppererit, tum demum inscriptiones recte delineari poterunt.

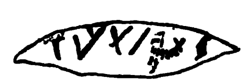
91 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa 0,036, crassa 0,02 et 0,012. Duarum marginum est, sed utrobique in quaternas areas divisa. Robiginem habet partim albam partim flavam.

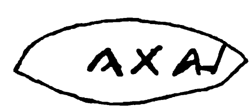

Descripsi. Litterae minus clarae sunt, aversa parte praeterea male conservatae. Estne L·AΓON | IMΓIIR X ....?

92 [Perusiae in museo publico]. Louga 0,034, crassa 0,015 et 0,017. In quattuor areas divisa est; robiginem habet ferugineam.

d (fortasse vestigia exstant)

c

b

a

Descripsi ut supra; litterae parum eminent. — Fabretti Corp. I. It. t. XLIV n. 2640, *bis*, *c* ad delineationem Caiet. Deminicis.

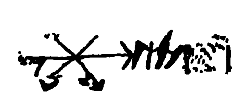
Ad *b*, ubi lego AXAJ, cf. n. 61 et 62; cetera obscura sunt. — Sic A'XAJ | V•ILL'A Fabr. in tab., quorum nil explicavit in comm.

93 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa 0,048, crassa 0,017—0,02. Robiginem habet ferrugineam, hic illic alba tectam. Ad alterum acumen cultro praecisa est antiqua aetate.

in parte antica:

in parte postica:

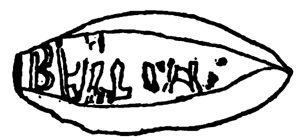

Descripsi, ut potui, et supra exhibui. — In antica parte v. 1 latere videtur nomen, 2 TR·MIL? (cf. n. 76), in aversa parte L VIII (?) sequente fulminis figura. Sed prorsus incerta sunt praeter fulmen omnia.

---

94 *aus Perugia. Aus Rom erhalten* FRIED. [Nunc in museo Berolinensi n. 1130 = 3521.] Pendet 39 gr., longa 0,038, crassa 0,018 et 0,012, quattuorque latera habet.

a

b

c (vacuum)

d

Tab. X 24. Descripsi ductus incertos, ut potui, et supra exhibui. — Mommsenus in schedis; Friedrichs, *Berlins antike Bildw.* II (1871) p. 241 n. 1130.

Litterae iam in forma, ut videre licet, minus clare exaratae et nunc ex parte detritae, plane obscurae sunt. — Mommsenus descripserat in hunc modum:

a BVILV\ (aut KDILIIA) *b* ⅂ꝚIO *d* _IV IJ/

addens in promptu esse versum *a* ad Vatiam Isauricum (L. Antonii in consulatu a. 713 collegam) referre, sed de lectione probabili desperans.

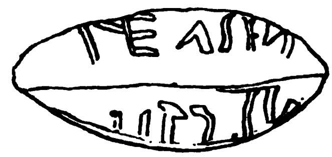
95 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa nunc est 0,025 (sed quarta, fort. adeo dimidia pars periit), crassa 0,018 et 0,010.

Tab. X 8 dedi alterius lateris imaginem addidique supra apographum meum.

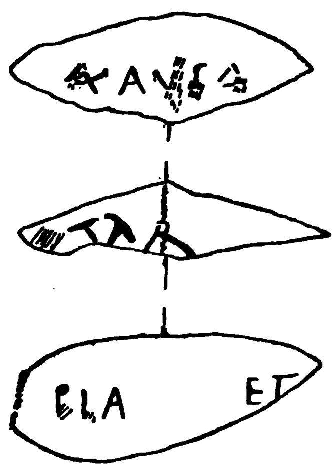
---

96 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa 0,043, crassa 0,017. Amygdalae similis sed quattuor arearum. Robigine cineracea tecta est, sub qua hic illic ferruginea apparet.

Tab. X 17 ex ectypo; supra dedi ex apographo meo.
Duae areae ceterae bene conservatae sed vacuae sunt.

97 [Perusiae in museo]. Longa 0,04 (sed acuminis sin. aliquantum deest), crassa 0,019 et 0,014. Areas quattuor habet in binas ut vid. (a marg. superiore ad inferiorem) divisas.

Descripsi ut supra.
Inter PLA et ET plumbum nonnihil laesum est, ut tamen littera periisse videatur nulla.

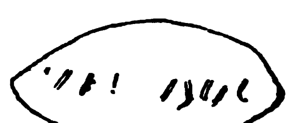
98 [Perusiae in museo]. Longa 0,041, crassa 0,017 et 0,010.

Descripsi ut supra.

99 [Perusiae apud comitem Rossi-Scotti]. Longa 0,041, crassa 0,019 et 0,016. Minus accurate formata est.

c

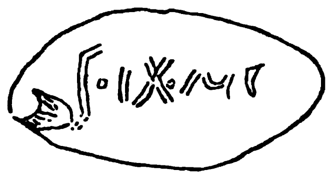
b phallus

a

Descripsi ut supra. — In *a* prima linea fortasse casu nata est; *b* figura multum eminet; *c* incerta vestigia.

100 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa 0,042, crassa 0,020 et 0,017; robigine cineracea incrustata.

X fulmen

Anticam ex ectypo t. X 18 et ex apographo meo supra dedi.

Detrita est superficies sed fulmen certo agnoscitur.

---

101 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa 0,035, crassa 0,016.

Tab. X 16 ex ectypo. — Guardabassi 6 Dec. 1878 apographum misit nuper acquisitae glandis, quod supra exhibui. Paullo post Guardabassius cum Fabrettius inspecta glande legendum esse ᒍVDꟼA proposuisset, ipse glandem denuo examinans primam a dextra litteram A etruscam esse posse mihi rescripsit. Ego in ectypo vestigia fere huiusmodi ᛘ'D'IA agnoscere mihi visus sum.

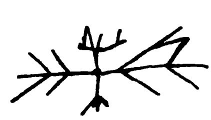
102 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa 0,046, crassa 0,016.

CAES (?)

Guardabassi sic dubitans transcripsit nuper acquisitam mihi misit 6 Dec. 1878. Idem in alia cum hac empta (longa 0,034, crassa 0,017) non minus incerta vestigia vidit haec: XV.

---

103 [Perusiae in museo]. Longa 0,045, crassa 0,016 et 0,011. Robiginem ferrugiineam habet.

Transcripsi ut supra.

Fulminis figura diversa est a ceteris. — In aversa parte fortasse similis imaginis reliquiae exstant, sed plumbi pars eminentior decisa est.

Hoc loco memoranda est glans musei Kircheriani n. 325 Asculanis forma similis, in qua ab utraque parte fulminis figura exstat; sed vereor ne cusa sit, quam ad rem amplius examinanda erit.

104 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa 0,037, crassa 0,017 et 0,015. Robiginem habet cineraceam.

(anticum latus detritum est) X fulmen

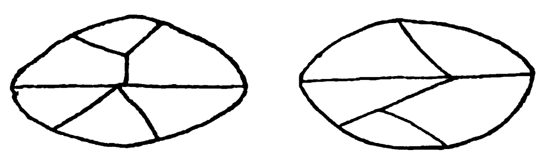
Vidi. — Fulmen simile est in n. 63 et 68 cum iisque etiam plumbi latitudo convenit.

105 [Sigmaringae in museo principis Hohenzollern n. 380, allata ex Italia]. Longa est 0,047 m.

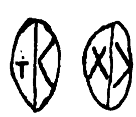
fulmen

Vidi. Fulminis figura similis est praecedenti (n. 104).

106 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa 0,04, crassa 0,02 et 0,016; robigine gilva tecta.

Transcripsi m. Iunio 1878 ut supra; non sunt litterae sed lineae nullius ut videtur notionis. — Eiusdem opinor glandis apographum est hoc

quod 6 Dec. 1878 Guardabassius misit, addens glandem longam 0,039, crassam 0,021 nuper a se acquisitam esse.

V.

GLANDES CVMIS REPERTAE.

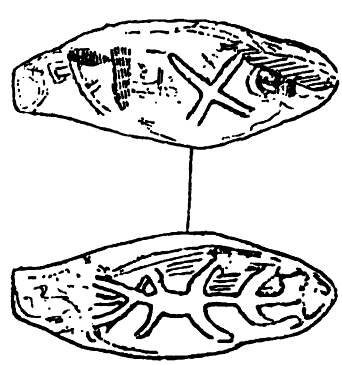
107 [= Corp. X n. 8063, 1] prope Cumas rep. PANV. (locum non indicat MIN.).

C F V

Paschalis Panvini *il forestiere a Pozzuoli* (Neapoli 1818) p. 97 et in tab.; eandem ut vid. exhibet De Minicis t. II 75 litteris vulgaribus (sic: C F V), de fonte unde hauserit tacens (inde Mommsen Corp. I n. 714). Ex Panvinio ed. Mommsen Corp. X n. 8063, 1.

---

108 Cumis reperta esse dicitur; deinde fuit apud Aemilium de Wittgenstein (de cuius museo cf. *Bull. Napol.* 1860 p. 25), nunc possidet Ernestus aus'm Weerth Bonnensis n. 144. Margines habet duas. Longa est 0,042, crassa 0,016 et 0,013; antica pars detrita et (ante X) infligendo laesa, postica ad dextrum acumen male fusa est.

Descripsi ipsam glandem; supra exhibui delineatam ad ectypa optima, quae misit aus'm Weerth. — Ed. Bergk *Schl.* 1876 p. 135.

Anticae partis inscriptio incertae lectionis est. Sic: [ꟻ\O?]XO ed. I, O\ (mutilatum, fort. fuit OX) OXO ed. II Bergkius. — In aversa parte non dubium est quin exstet fulminis figura sicut recte in ed. I Bergkius dixit; idem tamen in ed. II: 'Kriechendes Insect (?) mit sechs Füssen.'

Forma sua tam distat a Graecis quam similis est quibusdam Perusinis, nec minus cum his fulminis figura convenit. Quare videndum est, ne per errorem Cumis tributa sit. Altera Weerthii glans Wittgensteiniana n. 143, quae et ipsa Cumis provenire traditur, inscripta est

ΔΙΟϹ
NIKH ⅄ inter fulminis figuram: NIOV
KЄPAV i. e. νίκη Διὸς κεραυνίου

(κεραυνοίη legendum esse non recte asseveravit Bergkius l. l. p. 134). Atquin alia eius inscriptionis exempla reperta esse constat in Sicilia (cf. Gualtherus Sic. tab. ed. 1 p. 16. 31 = Thes. Sicil. VI 133. 381 et Salinas *Annali dell' Inst.* 1878 p. 32), quare de huius quoque glandis Wittgensteinianae origine male relatum esse suspicio est.

VII.

GLANDES APSORI REPERTAE.

In vico *Ossero* (Apsoro) in insula Liburniae *Cherso* (Crexi) sito (cf. Corp. III p. 399) a. 1878 Ioannes Bolmarsić archipresbyter intra muros XXII glandes (uno loco fere XX) repperit una cum multis aliis rebus antiquis ex aere, electro, vitro factis; sed ipse neque glandes esse neque duas earum inscriptas esse intellexit. Paullo post detexit et duas illas museo Vindobonensi intulit BENNDORFIVS, qui haec mecum communicavit 18 Nov. et 16 Dec. 1878.

109 longa est 0,04; litterae acu tenui levissime scariphatae sunt.

ΓIIRTINACIA
VOS RADICITVS
TOLIIT

110 in parva area ad hoc ni fallor facta leviter scariphatum.

XXVD

E. de Sacken *arch. epigr. Mittheilungen* III (1879) p. 150; Benndorf ibid. IV (1880) p. 79 cum imaginibus, quas supra repetivi; iidem mecum apographa communicaverunt.

109 *Pertinacia vos radicitu[s] to(l)et.* Quibus compellari obsessi videntur ab obsessore. — 2 RADICITVS minus clara S Benndorfius in tab., RADICITV^S Sacken; in apographis prioribus litteras VS uterque omiserat. Inscriptionem admodum difficile sed certo legi Benndorfius adnotat; idem vix dubitandum esse recte censet, quin rei publicae liberae aetati tribuenda sit.

110 Ita Benndorf p. 79 edidit, qui antea ///IXXX legerat; IMR Sacken apographo, INK idem ed.

VIII.

GLANDES ORIGINIS INCERTAE.

111 [= Corp. I n. 707] 1 [in museo Kircheriano n. 224]. — Vnde acceperit, non indicat MINIC.

2 [in museo Neapolitano n. 23 = 215]. Pendet 60 gr.; longa 0,046, crassa 0,019 et 0,016.

3 [apud Kestnerum].

4 'plumbea glans funditoria V· a porta Neapolis' WINGH.

LEG XI

1 Descripsi: LEG XI. — Ex hac fortasse exhibet De Minicis t. II 58, p. 234: :LEG·XI (XI· in comm.) punctis adiectis omnino falsis (inde Ritschl t. IX 55; Mommsen n. 707).

2 Descripsi haec vestigia: ·EG XI; male habita est, L non certa. — Fiorelli *Catal.* p. 12 n. 215; Garrucci n. 957 non recte LEG X legit.

3 Kestner *Bull. dell' Inst.* 1847 p. 116: *porta l'indicazione della legione XI*, ut, utrum LEG an L inscriptum fuerit, ignoretur.

4 Codex Winghii († a. 1592) Bruxellensis parte priore post f. 74, ubi glans est delineata inscripta LEG·XI; edidit Mommsen Corp. I ad n. 698.

Legio XI et in Asculanis et Perusinis glandibus inscripta reperitur. — Winghianum antiquissimum de glande inscripta testimonium est, sed, utrum de reperta an descripta prope Neapolim interpretandum sit, nesciri nequit.

---

112 [= Corp. I n. 701] [Ferrarae apud Iosephum Boschini ALESSI, MIN.]. Similitudo inscriptioni intercedit cum Perusinis ex. gr. n. 72—74. 76. 79. 80, ut inde hanc quoque provenisse probabile sit.

L · MENIVS PR · L · XII	)(	X MILLIA

Ex Boschinii lectione ed. De Minicis t. II 63, p. 236 (inde Ritschl t. IX 47; Mommsen n. 701).

Ad eandem opinor referenda sunt quae refert Alessi *lettera* 1829 p. 6: *Cav. Alessandro Benucci* (praeses societ. archaeol. Ferrariensis) *spedir mi fe'* (paullo post a. 1815, quo edita erat ab Alessio *Lettera* prior) *il disegno di*

una ghianda doppiamente inscritta, di epoca latina, posseduta dal sig. Giuseppe Boschini, onde io darne parere.

Minicius addit haec: *di assai difficile lezione, fù renduta alla sua integrità mercè l'indefesso studio del sig. Boschini.* Itaque cavendum, ne huic lectioni nimis confidamus. Immo ex Perusinis supra allatis conici licet v. 2 PR male lectum esse pro P·P vel PR·PIL aut TR·MIL. In aversa parte si revera X | MILLIA scriptum fuit, interpretandum erit cum Mommseno, X milia glandium a primipilo legionis duodecimae L. Maenio fusa esse. An corrupta est ex [*tr.*] MIL·L·[XII]? cf. n. 76 et, in cuius postica parte anticae inscriptio repetita esse videatur, n. 80.

Garruccius *Bull. dell' Inst.* 1866 p. 29 et Syll. n. 1105 edidit glandem Romae apud negotiatorem antiquarium a se emptam, pendentem 34,7 gr., in qua legit:

L · MEVIVS)(//X//
TR · L · XII MILLIAR

Vestigia tamen in aversae v. 1 ante X postque X et v. 2 reliquias litterae R non indicat in Syll. Idem esse exemplum atque Boschinianum putare videtur (v. *Bull.*), cui tamen obstat, quod, cum ipse MEVIVS *nitidissimo* exstare affirmet, Minicius inscriptionem lectu difficillimam esse diserte testatur et MENIVS potius exhibet. Ceterum utique examinanda erit a perito; nunc monuisse sufficit circumferri a. 1866 iam coeptas fuisse spurias Asculi incusas, Garruccium autem ipsius testimonio (*Civiltà catt.* X 4 p. 711 sq.) earum numerum quendam acquisivisse eundemque etiam nuper post detectam illam fraudem deceptum esse talibus commentis, ex. gr. Syll. 1082 (v. nos ad n. 85).

113 [= Corp. I n. 709] 1 [Bononiae in museo universitatis MINIC., ibique vidi]. Pendet 85 gr., longa est 0,05, crassa 0,023 et 0,015; robigine gilva tecta.
2 [Romae in museo Kircheriano MINIC., ibique vidi n. 225]. Longa 0,048 (sed fuit paullo longior), crassa 0,022 et 0,017. Quattuor est arearum aequarum, ut si per mediam longitudinem seces, figura quadrata evadat.

IIIX · ⅃)(2 (in reliquis areis): ut n. 40

1 Descripsi. — De Minicis t. II 66, p. 238 (inde Ritschl t. IX 57; Mommsen 709, cf. Add. p. 560).
2 Tab. VII 12 et 19. Descripsi: ⊣IIX·⅃⅃, sed puto esse IIIX·⅃, ut ultima I ex fusione ita corrupta evaserit. — De Minicis t. II 65, p. 238 male L·XIII; ex Marchii exemplo non meliore Ritschl t. IX 58: L·XIII (ex his Mommsen l. l.); Ruggiero n. 225: L·XIIF, per errorem Corpori lectionem L·XIII tribuens, quae est Marchii sive Minicii.

In Kircherianae tribus areis reliquis cum lineae exstent (v. tab. VII 12) tales, quales in Asculanis reperiuntur (v. n. 40), eiusdem originis hanc esse probabile est. — In Bononiensi, quae cum hac mensuris fere convenit, supra IIIX·⅃ mihi visus sum agnoscere fulminis figuram, sed ea inter primas fuit, quas descripsi, ac propterea cum exemplo meo Kircherianae conferri non potuit. Priores editores ex neutra glande de eiusmodi lineis rettulerunt.

114 *aus Athen erhalten* VISCHER. Num ibi reperta sit, non constat [cum Vischerianis venit in museum Basileense]. Pendet 65,85 gr. Longa est 0,04 (sed ab una parte manca est, certe aculeo caret), lata 0,023.

ꟼCARPN (retrograde)

Tab. VII 18. Descripsi. — Vischer *epigr. Kleinigkeiten* 1871 t. I n. 32 = *Schriften* II p. 269 et tab. XIV 56.

Vischerus adnotavit haec: *Die sehr deutliche Aufschrift ist weder griechisch noch lateinisch. Der mittlere Buchstabe erinnert an das semitische Schin, andere eher an altitalische oder celtiberische Züge. .. Die Rückseite ist leer.* — Mihi quidem satis clare legi videtur: *P. Carpin.* vel *P. Carp. N.*

---

115 [= Corp. I n. 708] [Bononiae in museo universitatis MIN., ibique vidi]. Longa 0,046, crassa 0,019 et 0,014; pendet 54 gr.

Γ · XV

Descripsi. — De Minicis t. II 61, p. 235, quocum communicavit Hieronymus Bianconi (inde Ritschl t. IX 56, Mommsen Corp. I n. 708); ex Rocchii apographo Mommsen p. 560 add. ad n. 708.

FVE)(XII '*troppo frusto*' Minicius; recte Rocchius. — Litteras, quas utpote incertas punctis indicaverat Minicius, item i. e. punctis in ipsa glande exaratas esse miro errore ratus est Bergk *Schleud.* p. 149.

---

116 [= Corp. I n. 711] [Romae apud Franciscum Bianchini].

C · FABRICIVS FECIT

Fr. Bianchini *la istoria universale* Rom. 1747 p. 546 (De Minicis t. II 73 haud dubie ex hoc vel ipso vel per eius compilatorem nescio quem; Ritschl t. IX 60; Mommsen n. 711).

Vnica est nomine eius, qui glandes fecit, inscripta. Num sincera fuerit recteque lecta sit, discerni nequit.

Minicius duplici errore T· pro C· exhibuit et FECIT secundo versu posuit. Qui cum in textu taceat de hac glande Bianchiniumque tantummodo ad glandes Lipsianas ab illo ex Grutero memoratas citet (p. 211. 216. 219) nec Bianchinii paginam usquam indicet, librum videtur vel non ipsum vel certe neclegenter adhibuisse. — Minicii errores secutus est falsarius Asculanus, ex. gr. n. 64* 86. 88. 89. 118. 120. 121, quas Desjardinius, et 74* 103, quam Bergkius genuinas esse asseverarunt.

---

117 [Londinii in museo Britannico, quo venit 20 Iul. 1865 n. 106 una cum tribus aliis, quae Athenis provenire dicebantur — n. 108 ЯVꟻ (apud nos n. 67* 9); 109 ΔΕΞΑΙ; 110 ΣΩΙΛΟΥ)(fulmen; quarta non inscripta pendenti

384,71 gr. — originis non indicatae]. Pendet 506,46 gr.; longa est 0,047, crassa 0,039—0,041. Vtrimque acuminata, in media longitudinis parte orbiculata est. Ab uno ad alterum aculeum lineae prominentes ductae sunt ut in Asculanis quibusdam (v. n. 40 et 41). Prior inscriptio exarata est in area ab his lineis vacua, altera e regione huius in fascia, ut ita dicam, eminenti; litterae plus 0,01 altae sunt.

D · ARIIADIAS)(IVISIPIS · SCGBVNVC (aut invertenda)

Descripsi; lectio incerta est. Sinceritatem inscriptionis neque affirmare neque negare confidenter audeo.

---

118 *in Italien gefunden* PFISTER [in museo societatis historicae Ansbachensis, cui donavit I. G. Pfister]. Longa 0,46, crassa 0,017, pendet 65 gr. Quattuor areas habet pares; si media secabitur, quadrati figura existet, Robigo est ferruginea. Ad sinistrum acumen cultro praecisa est.

d (incerta vestigia)
c ///////////LXI
b (incerta vestigia)
a \\///XII

Descripsi a. 1882 Heidelbergae a C. Schnitzlein benigne transmissam. — Pfister in *Iahresbericht des hist. Ver. in Mittelfranken* 1864 p. 20.

Lectio reliquiarum exoletarum plane incerta est (*a:* L XII?, *d:* fulmen?). — Legionis XIII numerum et L agnovisse sibi visus est Pfister. Forma est Perusinis quibusdam simillima, sicut altera eiusdem musei glans, genuina et ipsa sed a falsario inscripta (vide n. 62*a**).

Subieci glandes incertae originis, quae ubi nunc exstent ignoratur, male lectas aut falsas.

119 [= Corp. I n. 670] [apud Minicium].

Ꟊ H

De Minicis t. II 25, p. 202 et 215 (Ritschl t. VIII 28; Mommsen 670; Fabretti Corp. I. Ital. n. 2640 *bis*, *e* et tab. XLIV ex Minicii tabula, idem per errorem TAH quasi alius glandis sit ex comm. Miniciano dedit n. 2686, *bis*, *a*).

TAH Minicius in comm. p. 215 (IH p. 202, sed in TAH correxit ed. separatae p. 71) conferens falsam 3*. Falsam hanc quoque fuisse probabilius est quam male lectam. H curvata in asse Hatriano, TAH retrogradum in sextante Hatriano exstat; item Ꟊ sumptum esse potest ex nummo Hatriano, quem exhibet ex. gr. Delfico in tab. priore.

120 [= Corp. I n. 706] [unde habuerit, non indicat MIN.]

ƆƎƎ)(DEEC

De Minicis t. II 57 litteris vulgaribus, p. 234 (Mommsen Corp. I n. 706).
leg. — *deec(ima)* inde effecit Minicius. Omnino corrupta est aut falsa.

---

121 [= Corp. I n. 713] [unde acceperit, non indicat MIN.]

T..... VF

Ed. De Minicis t. II 76 non depictam (inde Ritschl t. IX 63 et Mommsen 713).

---

122 [= Corp. I n. 716] [unde habuerit, non indicat MINIC.]

C - O

Ed. De Minicis t. II 77 non depictam (Ritschl t. IX 66; Mommsen 716).

---

123 [= Corp. I n. 712] [unde habuerit, non indicavit MIN.]

P

De Minicis t. II 78 (Ritschl IX 62; Mommsen 712).

---

124 in ripa Vibratae [apud baronem de Guidobaldis] GARR.

XII

Garrucci Syll. n. 960.

Si recte lecta est, falsam esse conicio, i. e. cusam in glande Asculana; idem enim habetur in n. 64*63. Potest esse etiam inscriptio CXII (n. 64* 65) vel L·XII ex parte incusa.

Mantissae vice addidi haec, quae ut non habent glandium formam, ita non recte missilia esse putata sunt.

a) rep. apud Concordiam *una mezza palla schiacciata (di piombo), specie di ghianda missile, con caratteri graffiti sulla piana* BERT.

Darius Bertolini in *Notizie degli scavi* 1880 p. 420 et tab. XIII 12, ex qua supra repraesentavi.

Quanta alla lettura, si è indarno tentata per la ghianda missile Bertolinius. In imagine quidem agnoscere mihi videor *at quisquis mi* | *aut Celso* (?) | ... *tantum* . | *rum*.... | .*tantum*.. Si a principio particula periit, fuisse potest [*pere*]*at*. Sed utique opus est plumbum inspicere ipsum.

b) Plumbi lamina rudis 0,035 larga et fere tantundem longa, 0,013 crassa, pendens 50 gr., quae ex *Civitella d' Arno*, castello circ. 7000 metr. a Perusia distanti provenit et nunc est apud Rossi-Scottium. In uno ex eius lateribus angustis incusum est (area incusa 0,03 larga) litteris exstantibus bonis:

VIR · NAS

Descripsi. — Ed. Rossi-Scotti *periodico di numism.* III (1871) p. 120 cum imagine.

Vir... Nas... (nomen gentilicium et cognomen). — Non recte glans est dicta; obstant enim tam forma quam litterae incusae. Immo infusum videtur fuisse plumbum in lapidem ad eumque signandum his litteris incusum. Similis formae inscriptiones habentur apud Garruccium *piombi Altieri* 1847 t. 3, 20. 21; cf. idem, *dissertazioni arch.* II 1865 p. 80 et Bruzza *Annali dell Inst.* 1870 p. 114 sqq.

Denique eiusdem fortasse generis est plumbum prope Marburgum Stiriae repertum, memoratumque in *Mittheilungen der Centralcommission* 1878 IV 3 p. LXXXIII n. 4 ab Alfonso Muellner (de quo cf. Ephem. IV p. 135) his verbis: *Aus Blei ein eigenthümlich geformter Zapfen, der an einem Ende abgeflacht, am andern in eine Spitze endet, vielleicht ein Schleudergeschoss.*

GLANDES SPVRIAE.

Primum genus (1*—19* ac fortasse 19 *a**) est earum, quae Minicii aetate prodierunt et huc usque editoribus (novissime Garruccio) imposuerunt, nisi quod pars ea, quae ad legiones spectat, a Mommseno et, id quod nuper demum didicimus, iam a Borghesio anno 1836 in suspicionem vocata erat. Ego cum primum anno 1877 musei Kircheriani thesauros tunc iam usui communi commode expositos et Ruggieri cura digestos adii et glandes perlustrare coepi, in earum numero statim oculos offendit series glandium 1*—18* inter se simillimarum et eandem officinam prodentium, sed specie externa a genuinis, quas multas tunc iam videram, longe distantium. Praeter has postea Perusiae inveni duas, quarum unam n. 19* eiusdem generis esse mihi constat, altera n. 19*a** videtur esse. Fusae sunt quidem sicut antiquae, sed litterae postea additae sunt earumque hastae ita eminent, ut cultro exsectas esse appareat. Robiginis habent non multum, ita ut ex ea re in neutram partem certi aliquid concludi possit; attamen hoc constat, in nulla harum glandium robiginem exstare talem, qualis situ diuturno excrescat et falsitatis suspicionem excludat. — Item litterarum formae, quae imitantur quadam tenus belli socialis glandes Asculanas, plane certum fraudis argumentum non praebent, tametsi suspicionem movent n. 6* (maxime M, quales sane in nummis angusti spatii hic illic inveniuntur) et G in n. 9*, quibus adde punctum in n. 6* extrema parte adversa positum. — Sed accedunt alia indicia, quae malam fidem prorsus evincant. Glandium n. 1*. 7*. 9*. 10*. 13*. 19* plumbum informe est sicut in genuinis mutilatis et tamen inscriptio integra exstat; contra harum n. 3*. 5*. 14* plumbum cum glandis formam et symmetriam plenam exhibeat, inscriptio manca est. Quorum utrumque in genuina glande factum est nulla, in spuriis autem facile explicatur. Atqui, cum haec series unam atque eandem officinam manifeste prodat, vel ob hoc solum ceterae quoque non minus quam novem illae condemnandae sunt. — Deinde ad inscriptionum ipsarum indolem examinandam progressus sum. Quibus compositis et inter se comparatis intellexi una excepta n. 2* *Ital*, quae ipsa specie externa fraudem prodit, nullam in genuina glande hucusque lectam, complures autem ita comparatas esse, ut per se summam suspicionem moverent vel prorsus damnandae essent. Videamus singulas. Quod in n. 17* exstat, *feri*, legitur quidem in genuinis multis, numquam tamen non addito accusativo (*feri Pompeium* n. 9, *feri Pic.* n. 12). Ceterae omnes inscriptiones adhuc non repertae sunt nisi in his exemplaribus singularibus. Quarum prima n. 1* *Roma* repetita est ex falsa lectione glandis Asculanae pro IOMΓ (vide ad n. 9 p. 22). Non melioris frugi est heptas haec:

leg(io) II Ital(ica) 4*
l(egio) II Ital(ica) 5*
legio V M(acedonica) p(ia) fel(ix) 6*
leg(io) VI f(errata) 9*
l(egio) XII ful(minata) 10*
l(egio) XVIII fir(ma) 11*
l(egio) XXX V(lpia) v(ictrix) 12*

Eas sic interpretandas esse, ex ipsa serie composita facile patet. At *legio XVIII firma* nulla umquam fuit, exstitisse autem tunc quidem, cum hae glandes provenerunt, per errorem putabatur ob titulos quosdam male lectos (vide ad n. 11*). Deinde cum nulla certae aetatis genuina glans inscripta exstet, quae posterior sit bello Perusino (a. 713/4), hic occurrunt legio XXX Vlpia victrix (n. 12*) a Traiano et legio II Italica (n. 4*. 5*) a M. Aurelio institutae et agnomina 'pia felix' (n. 6*) non minus aetatem longe posteriorem prodentia. Legiones VI ferrata et XII ful. satis antiquae quidem sunt, illa sive ab Antonio sive ab Augusto instituta (v. Mommsenum, res g. divi Aug. ed. 2 p. 73 sqq.), haec posteriore Augusti aetate ita cognominata (v. Henzenum *Bull. dell' Inst.* 1867 p. 179 sqq.), sed agnomina tam multa in paucis inscriptionibus omnino valde suspecta sunt, cum usum eorum sollemnem in titulis posteriore demum aetate invaluisse constet. — Non minus difficultatis habet, quod eas legiones in Piceno fuisse glandes testantur, quippe quae excepta n. 6*, de cuius origo tacetur, omnes in Piceno sive (n. 11* et 12*) in regione Aprutina repertae esse dicantur. Id enim de nulla earum legionum compertum habemus, legiones II Italica et XXX V. v. non posse ibi stationem habuisse aut adeo bellum gessisse certo scimus. A belli socialis tempore, quod has glandes forma plumbi et litteris simulare patet, plane abhorrere omnia haec legionum nomina manifestum est. — Restant inscriptiones hae: *l(egio) volu(ntariorum)* n. 7*, *l(egio) VI vol(untariorum)* n. 8*, *vel(ites?)* n. 16*, *Hat(ria)* n. 3*, *Mar. Vlt.* (ad Martem Vltorem referenda) n. 13*, *servi (p)eristi(s)* n. 14*, *trepi(date?)* n. 15*, *strev[s?]* Etruscis litteris scripta n. 18*. Earum quoque nulla in iis glandibus, de quarum sinceritate constat, reperta est, praeterea n. 7* et n. 8* unicae legionem voluntariorum apud Asculum testantur, n. 13* unica inter Latinas deum memorat (quae Mommsenus Corp. I ad n. 658 et 686 monuit), reliquae inscriptiones etiamsi per se suspicionis indicium non praebeant, fraudis inde convincuntur, quod, ut dixi, externa indole eandem atque ceterae officinam produnt. In n. 7*. 13*. 14* autem accedunt propria quaedam falsitatis indicia ea, quae supra significavi.

De harum glandium origine variaque fortuna afferenda sunt haec. Ex epistula Borghesii infra laudanda scimus n. 4*. 5*. 6*. 9*. 10*. 11*. 12*. 14* exstitisse iam mense Iulio anni 1836; fabricatas esse veri simile est paullo antea ad decipiendum fortasse Minicium, qui illo tempore glandes undecumque colligere coepisset. In museum Kircherianum inlatas esse inter a. 1837 et 1846 inde colligi licet, quod a Brunatio a. 1837 nondum commemorantur, sed quo tempore Minicii opusculum prelum fatigabat (a. 1844—1846), iam illic asservabantur. — A quo homine communicatae cum Minicio fuerint, nescimus, nisi quod n. 4*. 5*. 11* antea fuerant Vincentii De Paolis professoris ab eoque has n. 4* et 5* in Piceno ad Truenti ripas repertas esse Minicius testatur.

Mommsenus, qui has glandes non viderat, propter inscriptionum indolem in Corporis vol. I ad n. 660. 686. 694 dubitationem professus est de sinceritate harum 4*. 5*. 6* et (quae tamen genuina est) n. 85, maxime autem glandium n. 9*—12*; confidentius idem mox in *Bullettino dell' Instituto* 1862 p. 40 eas, in quibus legiones aetatis imperatoriae leguntur, falsas habendas esse affirmavit. Nuper demum comperimus, iam Borghesium, quocum a. 1836 Minicius apographa communicaverat, in epistula ad Minicium scripta 4 Iul. 1836 sed edita a. 1872 in opp. VII p. 166 easdem legionum inscriptiones in suspicionem vocasse argumentis gravissimis. At Minicio tantum afuit ut persuaderet, ut is in opusculo suo viri summi et nomen et sententiam prorsus taceret, immo hic illic argumenta eius tecte refellere conaretur vel iis abuteretur; ad quam rem satis est attulisse exemplum hoc: cum n. 11* legionem XVIII firmam ex lapidibus perperam lectis (pro XVI Flavia firma) repetitam esse monuisset Borghesius, Minicius glandem, utpote unicum eius legionis testimonium, in summo pretio habendam esse affirmavit, lapides enim duos tresve, qui eam testari crederentur, male descriptos esse pro certo haberi. — Nunc quidem ex iis, quae ego supra disputavi, patet Borghesium Mommsenumque recte iudicasse de illis inscriptionibus; sed suspicionem professi sunt fraudemve affirmaverunt, non demonstrarunt evice-

runtve[1]), neque totam hanc falsarum speciem agnoverunt, id enim fieri non potuisse consentaneum est nisi ipsis glandibus examinatis et ad genuina exemplaria accurate exactis. Sed inde hoc factum est, ut hucusque omnes hae glandes, etiam suspicione illa seposita, pro genuinis vulgo haberentur ederenturque non solum ab iis, qui ex Minicio repeterent vel certe non vidissent (Ritschelio, Fabrettio, Fiorellio), verum etiam ab iis, qui ipsas tractare, examinare, cum sinceris musei Kircheriani comparare possent, i. e. Garruccio et Ruggiero.

Atque is quidem error huic studiorum generi summum detrimentum intulit, quippe quo praecipue effectum sit, ut Vincenzinianae fraudes, primum in musea sese insinuantes, mox in editionibus quoque genuinarum receptae, tam diu tot hominibus doctis imponere possent. Falsarius enim cum primis annis inscriptiones a Minicio editas fere solas in suis glandibus repeteret, Vincenzinianae ob eam ipsam causam, quod Minicianae vulgo receptae et probatae essent, genuinae esse existimabantur. Vlterius adeo progressus Bergkius, dum Vincenzinianas Desjardinii quidem damnat, at suas non minus Vincenzinianas censet esse sinceras, Mommsenum[2]) quasdam glandes perperam in suspicionem vocasse contendit eiusmodi censuram non sine ira vituperans (annall. Rhen. 55, 1875, p. 2 sqq. = *Schleudergeschosse* 1876 p. 42 sqq.); in qua re egregie Bergkium quidem falsum esse ex iis, quae supra demonstravi, apparet; nam tantum abest, ut nimia fuerit Mommseni censura, ut etiam plures damnandas esse totamque hanc seriem falsario deberi iam constet. Inde autem sequitur, quae res maximi est momenti, ut omnes illae glandes, quibus eaedem inscriptiones tot exemplaribus exhibentur, non possint Minicianis fidem asserere sed ipsae sint fraudis condemnandae.

In altero genere (20*—61*) litterae singulares sensu omnino cassae per ludibrium compositae sunt. Partem (20*—30*) ipse examinavi: eae fraude tam crassa sunt factae, ut vix quemquam vel aliquantum peritum fallere possint; falsarius plumbi litterarumque formas antiquas imitari ne temptavit quidem; robigo inest fere nulla, una (27*) adeo resina subnigra, quae *lacca* nunc vocatur, ex parte obducta est. N. 20*. 21*. 23*. 27*. 28* anno 1846 in museo Kircheriano vidit Minicius, videnturque paullo antea eo pervenisse. Originis Asculanae esse n. 20*. 21*. 23*. 27* diserte tradit Minicius. Suspicionem ipse de nulla professus est; Ruggierus inter suspectas rettulit, Garruccius glandes n. 20*. 21*. 27*. 28*a** (itemque n. 31*. 32*) se cum Marchio 'in falsis relegavisse' testatur Sylloge p. 316. — Ceteras (n. 31* sqq.), quarum plurimae erant in museo Campanae (33* sqq.), plane eiusdem generis esse manifestum est, recteque iam damnaverunt Mommsenus vol. I p. 560 et (qui has haud dubie significat) Longpérier (vide ad n. 29, 2). — His subiunxi tres glandes variis modis et ante Vincenzinium confictas (62*. 62*a**. 63*).

Tertium genus est glandium earum, quae ipsae quidem antiquae sunt sed inscriptiones a falsario Asculano ligneis formis excusas exhibent quibusque tot musea tam publica quam privata referta sunt. Eae prodire coeperunt inde ab anno circiter 1860 (vide n. 66*, 3). Et ab initio quidem falsarius eiusque socii venditores cautissime agebant: non enim recudebant nisi inscriptiones iam aliunde, maxime ex Minicii libello notas, easque paucis exemplaribus summoque artificio factis repetebant. Quo factum est, ut genuinas putarent inscriptiones cuncti, etiam ii homines gnarissimi, quibus genuinas conferre cottidie in promptu erat: praeter Garruccium etiam Vischer (n. 67*), Fiorelli (n. 68*), Strozzi marchio (post n. 90*), Longpérier, L. Mueller Havniensis (cf. Mommsen, *Im neuen Reich* 1876 II p. 417). Nam Minicianae illae, quas spurias vel male lectas esse

---

1) Mommsenus Corp. I p. 189 in praefatione glandibus Asculanis praemissa 'Mihi, inquit, qui harum nullam viderim nihil fere relictum fuit nisi molestum negotium dubitationis profitendae'.

2) Borghesii epistulam illam anni 1836, editam anno 1872, Bergkius cum non commemoret, videtur ignorasse.

nunc primum archetypis examinatis demonstravi, tunc vulgo sincerae esse existimabantur; itaque si quae earum in hoc numero denuo proveniebant, tantum afuit, ut diffideretur, ut harum accessione Minicianarum fides augeri et confirmari putaretur. Ita editae sunt ut genuinae n. 66* 3 a. 1860 et 1864; 67* 1 a. 1866, 87* 5 a. 1866, n. 68* 1-15 a. 1869, 84* 1-18 a. 1872, ut taceam de non editis, quae illo tempore a museorum praefectis acquisitae sunt. — Immensus autem eiusmodi glandium numerus in vulgus dari coeptus est inde ab a. 1874. Etenim primum Ernestus Desjardins plus sescentas, quas Feuardentius acceperat, publici iuris fecit compluribus 'Desideratorum' fasciculis adiectis plerarumque imaginibus; deinde, simul atque prima Desjardinii series prodiit, Theodorus Bergk in Annalibus Bonnensibus a. 1875 glandes CXVIII (vide n. 74*) edidit, quas quidem tanto studio utpote suas a falsitatis suspicione vindicare conatus est quanta ira Desjardinianas (64* 1-111) utpote alienas condemnavit. Equidem Parisinis illis glandibus 64* 1-444 primum fidem asserere minime dubitavi, et ipsarum glandium, quas antiquas esse certum est, materia forma robigine deceptus et ea re inductus quod pleraeque omnes inscriptiones cum illis fere concinebant, quae iam aliunde notae neque a Bergkio ipso, qui earundem exemplaria alia edidit, in dubitationem vocatae erant; huc accedebat, quod eorum argumentorum, quibus Bergkius Desjardinianas damnaverat, alia intellexeram falsa esse (nam lectiones illae suspectae Desjardinii erant, non glandium ipsarum), alia[1]) non minus quam contra Desjardinianas pugnare contra Bergkianas, quas quidem ego tum non examinaveram sed auctoritate Bergkii, tanta fiducia omnem ab illis suspicionem[2]) alienam esse contendentis, inductus genuinas esse putabam[3]). Scrupulum mihi non movebant nisi perpaucae (maxime Labieni et Paapii et Divi Iulii nomina exhibentes), quas dubitationi obnoxias esse in litteris ad Mommsenum datis fassus sum; nec publice tacui sed in comm. min. acad. Berolin. 1875 p. 477 scripsi duas inscriptiones (Paapii et Divi Iulii) habere quaedam quae permira essent atque explicari vix possent, usus his verbis *sehr seltsam* et *höchst auffallend.*

At parum σκεπτικῶς me tum iudicasse mox intellexi, neque paucas tantum illas condemnandas esse sed omnino tam Desjardinianas quam Bergkianas omnes paucis mensibus interiectis in comm. min. 1876 p. 64 sqq. statim veri censui simillimum esse, postquam Feuardentius harum glandium novam seriem, inscriptionibus ab audaciore iam falsario proprio Marte confictis plenam, mihi transmisit, cum editores ipsi in errore perseverare mallent conviciis usi contra eum, qui sententiam suam retractaverat. Desjardinius enim non destitit aliis fasciculis ceteras centurias horum commentorum edere, quin etiam academiae Parisinae de una inscriptione, quam ex nummo anni pugnae Actiacae a falsario repetitam esse in comm. min. 1876 p. 72 docueram (M·ANT·C·III | IMP·IIII, vide n. 64*, 655 et alterum exemplum in eadem forma sed paullo minus plene excusum 654), commentationem proposuit (editam in *Comptes Rendus* 1876 p. 168 sqq.), qua de sinceritate plane securus demonstrasse sibi visus est, quo pacto bello Perusino posterior non esse possit. Postremo in fasciculo quinto p. 95, quot populi, oppida, duces, legiones aliaque corpora militaria ex scriptoribus nummisque antiquis nota essent (CLXXII), quot vero iam glandibus suis in lucem prolatae essent (CCLXVIII), enumeravit elencho sane specioso ac magnifico, sed, etiamsi eae

---

1) Ex. gr. inscriptiones diversorum temporum in eadem glande coniunctae (Bergk ann. Rhen. 55 p. 68) vel diversorum locorum temporumque inscriptiones apud unum Asculum repertae (Bergk p. 67, collatis Bergkianis p. 12 sqq. Siculis, 15 sqq. Asculanis, 64 Perusina).

2) excepta dimidia unius glandis inscriptione, de qua p. 70 in adnotatione dubitationem professus est, iis tamen, quae supra affirmaverat *(von den Fälschungen der Fabrik zu Ascoli völlig unberührt)*, ipse contradicens.

3) Ita in comm. min. acad. 1875 p. 476 dixi: *Obendrein ist die (Legende) von 127 ff. durch die drei von Bergk publicirten Stücke als antik bestätigt.*

glandes non essent nuper demum incusae omnes, tamen magna ex parte falso; nam multa insunt a Desjardinio male lecta. Desjardinius enim non solum in plurimis inscriptionibus legendis supra quam credi potest erravit, verum etiam permultas inscriptiones inscriptionumve reliquias tamquam in glandibus lectas, saepe ne dubitationem quidem professus, delineavit ediditque, quarum nec volam nec vestigium in ipsis exstare intellexi confirmantibus amicis, quibus archetypa monstravi. Atque in utraque re tam saepe et tanto opere peccavit, vix ut alterum huic par exemplum in universa re epigraphica reperiri queat nisi forte tituli Pestinenses ab eodem editi, de quibus exposuit Mommsenus in Ephem. epigr. II p. 354 sqq. Singula h. l. persequi eo minus opus est, quod exempla a me in comm. ac. 1875 p. 470 sqq. composita sufficiunt et quod omnes a Desjardinio Desideratorum fasciculis 2. 3. 4. 5 editas inscriptiones spurias esse nunc constat ac praeterea archetypa, quae falsarium adhibuisse nunc demonstratum est, tot lectiones Desjardinianas per se refutant[1]). — Bergkius vero tantum afuit, ut me monentem audiret, ut etiam acrius suarum quidem glandium sinceritatem assereret easque, interim novis eiusdem officinae incrementis auctas, denuo libello *Inschriften römischer Schleudergeschosse*, Lipsiae 1876[2]), in lucem proferret, ad contumelias descendens, quae ut certo sunt liberali homine indignae, ita num provocatae fuerint commentatione mea sententias eius, non ipsum impugnanti, arbitrio cuiusvis existimandum relinquo. Bergkium doctum sagacem ingeniosum omnes merito admirantur, eo magis autem dolendum est eundem nescio quo animo interdum transversum actum sua ipsum merita obscuravisse. — De Desjardinio et Bergkio unum addam hoc. In commentariis minor. acad. Berol. 1875 p. 471 sqq. cum multa, quae male legisset Desjardinius, notavissem et correxissem, ex longa errorum serie haec exempla me proferre praefatus, Desjardinius fasc. 4 p. 55 eorum errorum parte parva emendata sicut ego correxeram[3]), fasciculo 5 (edito m. Iulio 1876) p. 92 me reprehendit, quod ego hos errores notassem ante quam ceteri Desideratorum fasciculi prodiissent; Bergkius mox (*Schl.* 1876 p. 10 not.) me notavit, quod non omnes Desjardinii errores correxissem[4]), quid quod p. 122 lin. 20 (cf. p. 36) glandis 74*, 101 lectionem *opterga*, quam a me demonstratam (*Monatsber.* 5 Iul. 1875 p. 474; cf. infra p. 135) Desjardinius interim (fasc. 4, mense Septembri a. 1875 Parisiis edito, Corrig. p. 55) receperat, me post Desjardinium quasi meum inventum edidisse insimulavit. — His quae necessitate coactus uberius exposui, adiungenda quaedam sunt de Raphaele Garruccio. Garruccius postquam a Bergkio a. 1875 glandes Desjardinianae, a me tam hae quam Bergkianae in suspicionem vocatae vel damnatae sunt (*Monatsber.* 1876 p. 64 sqq.), denique a Gabriellio et me a. 1877 m. Sept. Asculi in hanc rem diligenter inquisitum est ita ut in eo

1) Quid falsarius ipse, optimus sane iudex, de Desjardiniana fraudium suarum editione senserit, infra commemorabo.

2) Cf. Mommsenus in ephemeride *Im neuen Reich* 1876, II p. 447 sqq.

3) Magnam earum inscriptionum copiam, quas ipse detexisse sibi visus erat, quae tamen omnino non exstent in glandibus, in Corrigendis illis non attigit.

4) Praeterea quod inscriptiones lectu difficiles me attigisse negavit, egregie eum falli haud pauca et ab Desjardinio et a Bergkio ipso minus recte lecta demonstrant; ex. gr. 64*, 199 al. L MVRILVR legit Desj., idem postea fasc. 4 L MVRILVS 'correxit', DOꟼ MLVII Bergkius ann. Rhen. 55 p. 48 cum legisset, mox meam lectionem (*Monatsberichte* 1875 p. 471 not.) CΜVΜLVII ipse *Schleuderg.* p. 115 recepit. Idem ed. I p. 54 non recte legerat VIPOMES, quem errorem etiam lithographus eius in imagine tam ed. I quam ed. II exhibuit (cf. *Monatsb.* 1875 p. 474); postquam autem ibid. p. 475 verum VETOMES ego demonstravi, in contextu editionis II p. 125 sq. hanc T probavit, ceterum a me correctam esse tacens, sed errorem mihi in v. sequenti insimulans, qui nullus est. Nam l. l. non ''CO⅄N edidi, ut Bergkius *Schl.* p. 86 indicat, sed ''ΓO⅄N eoque reliquias satis accurate reddidi, videlicet typis. Inscriptio enim integra (scilicet a falsario conficta) est HERNIA (comm. acad. 1876 p. 66) non ut putavit Bergkius IIERIVM aut IIERMM.

oppido tunc hominum sermones excitarentur, — Garruccius, inquam, qui prius de hac re tacuerat, paullo post in *Civiltà catt.* X, 4 (Dec. 1877) p. 710 sqq. et X, 5 (Mart. 1878) p. 727 sqq. de glandibus ab falsario Asculano nuper 'impressis' disserens illa quae supra dixi commentaria non memoravit, sed quasi ipse primus detexisset fraudem coarguit, insuper iis, quae nos in *Bull. dell' Inst.* 1877 p. 172 sqq. ex effossionibus nostris patuisse dixeramus, in dubitationem vocare ausus iusto argumento nullo allato (cf. quae dixi ad n. 10 quaeque Gabriellius contra Garruccium disseruit in eph. Asculana *L' eco del Tronto* 28 Dec. 1877). Idem autem Garruccius inter primos fuit, qui cusas pro genuinis ediderint (v. ad n. 84* 5); quadraginta glandes ipse adquisivit, quas a falsario Asculano 'impressas' esse postea intellexit (*Civiltà* X, 4 p. 711 sq.; cf. 5 p. 728); indicia falsitatis tam cusarum quam ceterarum neque accurate indicavit neque videtur satis novisse: nam in Sylloge a. 1877 sq. non solum falsas musei Kircheriani n. 1* sqq., quamquam ei inter paucissimos per multos annos eas examinare licuerat[1]), verum etiam tunc adeo cusas quasdam (n. 68* 14. 20, 69* 38, 87* 1 sqq.) pro genuinis edidit. — Sed redeo ad ipsam rem.

Absolvi quaestio non potuit nisi patefacta ipsa glandium origine et examinatis museis inprimis Italicis. Vtroque munere mihi ab Instituto nostro archaeologico demandato perfunctus sum inde ab anno 1877. Et Asculi quidem a. 1877 primum Gabriellius et ego effossione in Castellani alveo instituta inquisivimus, quales tandem glandes ibi reperirentur aut non reperirentur (cf. *Bull. dell' Inst.* 1877 p. 172 sqq. et supra p. 5 sqq.). Deinde eodem anno Asculi ab amicis peritis adiutus diligenti investigatione effeci, ut certissime constaret, quis esset spuriarum illarum glandium auctor, qui eius socii, inprimis is qui Parisios vendidisset, denique quali falsarius usus esset fabricandi artificio. De singulis satis est commemorasse haec. Cognovi Asculanum quendam, qui Iosephum Vincenzini (in vico Carassai natum) in ipsius taberna glandes incudentem viderat de eaque re sermones cum illo fecerat; idem mihi cusionis modum indicavit, quem verum esse experimentum a nobis statim factum successu felici comprobavit. — Canonicus quidam Asculanus, vir sanctus et doctus, mihi rettulit, Vincenzinium Desjardinii fasciculo ad glandes spectanti primo inspecto miratum magno opere esse et questum quoque de tanta doctrina tantaque pecunia in suis (Vincenzinii) commentis frustra consumpta inscriptionumque suarum magna parte male lecta intellectave, alias autem monuisse, sibi (Vincenzinio) plane ignotas, omnino confictas esse a Desjardinio, falsariumque ipsum in animo habuisse, de ea re ad hunc ipsum scribere. Sed hoc ei canonicus ille, professoris Parisini miseratione quadam motus, dissuasit. Id quod sane dolendum est. Nam proposito eo honesto abiecto falsarius tantum afuit, ut Desjardinium a continuanda editione deterreret, ut praeferret viro doctissimo succurrere glandibus quibusdam excusis (cf. p. 96 sub 2), quae lectiones Desjardinianas falsas exhiberent (id quod conieceram *Monatsber.* 1876 p. 66—68). — Quid quod Vincenzinius se ipsum aliquando suo artificio deceptum esse non sine iactantia praedicavit; glandem enim quandam inscriptam, quam a rustico quodam genuinam iudicans emisset, postea demum se intellexisse inscriptionem ab semet ipso incusam exhibere narravit. — Ac scite sane, si quis aliquando de glandis (videlicet inscriptionis incusae) sinceritate dubitavit, ille Fidem meam, inquit, obligo glandem antiquam esse; insipientis est mehercules spuriam iudicare. — Etiam nummos tam novicios quam (in quibus cognoscendis studium diu collocaverat) antiquos imitari egregie callebat. Cui canonicus ille cum quondam nummum aeneum Romanum utendum dedisset, postridie in eius officina rem suam repetiturus duodecim iam alia eius nummi exemplaria a Vincenzinio efficta invenit et tanta quidem arte efficta, ut archetypum discerni non posset nisi ex signo quodam occulto, quod falsarius antea inscripserat. — Ex bibliothecae municipalis Asculanae diario cum didicissem, quos libros Vincenzinius utendos accepisset, in iis repperi indicatum etiam Cohenii

1) Has musei Kircheriani glandes falsas esse ego tunc detexeram, sed de hac quidem re nihil cum quoquam communicaveram.

catalogum nummorum consularium, ex quo tot denariorum inscriptiones illum in glandes (*Monatsber.* 1876 p. 70 sqq.) transtulisse manifestum est. In reliquis insunt: Rich, dict. antiqq.; Colucci, *antichità Picene*; *Enciclopedia*; Desjardins, Desideratorum fasc. 2. Eundem Minicii tabulas, itemque glandes nonnullas musei Asculani transcripsisse comperi testimonio certo. — Denique Asculi 16 Sept. 1877 ex ore ipsius Vincenzinii confessionem audivi, se glandes adulterasse, et audivi quidem coram testibus duobus viris illustrissimis Asculanis.

Fabricandi modus, quo falsarius usus est, huiuscemodi est. Lignum durissimum (ex. gr. buxi vel sorbi) in duas partes secatur, utraque pars in formam dimidiatae per longitudinem glandis scalpello incisorum excavatur, litterae in cavorum utroque aut altero utro inciduntur, glans antiqua non inscripta in haec cava inseritur et incuditur. Robigo adulterina glandibus post cusionem sive liquore acido sive alio modo facile potest addi; sed plerumque falsarius non videtur addidisse, quia genuinis quoque glandibus Asculanis non multum robiginis inest aut tam dura, ut cudendo non admodum laedatur.

Plane nova praeterea res observata est in his glandibus cum in Bergkianis tum in prima Feuardentii serie, dico exemplaria palimpsesta (sicut vocavit Desjardinius) i. e. glandes bis pluriesve incusas. Ac Desjardinius quidem quod haec primus detexerit et in Desideratis suis ediderit ut sibi honori ita Mommseno, quod in Corpore Inscriptionum desiderarentur, vitio videtur vertisse. Suspectas esse eiusmodi glandes cum ego (*Monatsber.* 1876 p. 80) tum Mommsenus (l. l. 1875 p. 479) recte iudicaveramus, nam, ut re diligenter examinata in *Bull. dell' Inst.* 1877 p. 176 extr. cum Gabriellio affirmavi, in glandibus non adulteratis inscriptiones nullae cernuntur incusae multoque minus reperiuntur glandes antiquitus repetitam cusionem passae. Sed nunc originem quoque illorum exemplarium explicare possum. Vincenzinius enim si cuius glandis cusio male processisset, non abiecit glandem, ne eius pretium licet vile (1 aut 2 solidos aeneos Italicos) perderet, sed sive in eadem[1]) sive in alia[2]) forma denuo excudit[3]). Pleraque eorum, quippe male excusorum, incertae plane lectionis sunt: haec igitur omisi; ea, quae clarius legi possunt, non distinxi a ceteris, nam nunc origine eorum patefacta id nullius plane foret usus. — Bergkius inter suas glandes detexisse sibi visus est exemplaria ex binis frustulis conferruminata (*'zusammengelöthet'*). Mihi quaedam cudendo potius videntur coniunctae esse. Cf. quae Garruccius in n. 91*, 1-3 observavit, quae tamen glandes non sunt huius falsarum generis.

Indicia externa, quibus hoc spuriarum genus proditur, cum alia sunt tum haec: litterae cusione factae et robigine (quae saepe est crusta durissima) posteriores; hastarum margines acutae; orbes lunulaeque litterarum O, B, C al. angulatis lineolis constantes; denique inscriptiones mancae in glandibus integris, videlicet inde natae, quod glans antiqua a falsario incusa in formam ligneam parum quadravit; in genuinis inscriptionibus id fieri non potuit propterea, quod eae ita factae sunt, ut plumbum in formam inscriptam infunderetur; cf. praef. § 4, ubi de antiquo glandes fabricandi modo exposui. Ibidem aliud quoque indicium, quod ad formam glandium et mensuram inscriptionum pertinet, memoravi. Vt in robigine cusionem detegas, inprimis examines hastas et, si litteris vacua est, aversam partem, in quibus dura robiginis crusta dissilire solet. In paucis glandibus falsarius tam caute rem egit, ut, utrum cudendo facta sit inscriptio necne, ne exercitatis quidem oculis discerni queat.

---

1) Ex. gr. 64*, 2 et 25.

2) Ex. gr. 64*, 17 AP post *leg.* XII | SCAEV*a* et in n. 64*, 95 C 11 ante L 8 incusa sunt.

3) Bergkius cum in suis quoque glandibus exemplaria pluries incusa invenisset, hoc ipsum sinceritatis certum indicium esse censuit; itaque in ann. Rhen. 55 p. 71 dixit: *ja eben die Umstempelung ist die beste Bürgschaft ihres unverdächtigen Ursprungs.* Quid quod etiam in ed. II *(Schleudergesch.)* p. 160 eadem repetivit, licet a me in comm. min. acad. 1876 p. 76 et 80 de mala eorum fide monitus esset.

Interna falsitatis indicia ut facile agnoscerentur, varia inscriptionum a Vincenzinio incusarum genera breviter infra significavi.

1) Falsarius repetivit inscriptiones ex Minicii libro, tam genuinas quam (id quod vel ipsum fraudem prodit) falsas et male lectas, quas infra subieci.

a) Minicianae spuriae aut (quibus addidi: 'susp.') suspectae a falsario Asculano incusae:

<table>
<tr><th></th><th>Min. tab. II</th><th>apud nos</th><th></th></tr>
<tr><td>1</td><td>Roma</td><td>1*</td><td></td></tr>
<tr><td>4</td><td>feri-Mag</td><td>19*</td><td></td></tr>
<tr><td>7</td><td>leg X̄VIII | fir</td><td>11*</td><td></td></tr>
<tr><td>8</td><td>l VI | vol</td><td>8*</td><td></td></tr>
<tr><td>9</td><td>leg | VI f</td><td>9*</td><td></td></tr>
<tr><td>11</td><td>l XXX | u v</td><td>12*</td><td></td></tr>
<tr><td>13</td><td>Mar | Vlt Ϫ (fulmen)</td><td>13*</td><td></td></tr>
<tr><td>18</td><td>l. Ital</td><td>4</td><td>not., susp.</td></tr>
<tr><td>20</td><td>LIIIIA..</td><td>5*</td><td></td></tr>
<tr><td>21</td><td>l. I̅I̅ Ital</td><td>4*</td><td></td></tr>
<tr><td>24</td><td>ЧAⱵ</td><td>3*</td><td></td></tr>
<tr><td>26</td><td>LA</td><td>48</td><td>susp.</td></tr>
<tr><td>29</td><td>trepi</td><td>15*</td><td></td></tr>
<tr><td>31</td><td>vel</td><td>16*</td><td></td></tr>
<tr><td>32</td><td>AR</td><td>35, 1</td><td>susp.</td></tr>
<tr><td>33</td><td>VIII Ϫ И [sic pro Ⱶ]</td><td>47</td><td>susp.</td></tr>
<tr><td>34</td><td>SER | VI Ϫ TƧIЯƎ</td><td>14*</td><td></td></tr>
<tr><td>56</td><td>l. v. m. Ϫ p fel</td><td>6*</td><td></td></tr>
<tr><td>64</td><td>l XII | ful</td><td>10*</td><td></td></tr>
<tr><td>77</td><td>C–O</td><td>122</td><td>susp.</td></tr>
<tr><td>78</td><td>p</td><td>123</td><td>susp.</td></tr>
<tr><td>I</td><td>·D·I·Ƨ·F·</td><td>32*</td><td></td></tr>
<tr><td>II</td><td>CAES IMP | LEC XI // Ϫ ⟨⟨ ⟩⟩</td><td>19a*</td><td></td></tr>
</table>

b) Minicii lectiones falsae vel minus accuratae a falsario Asculano repetitae:

<table>
<tr><th></th><th>Min. tab. II</th><th>apud nos</th><th></th></tr>
<tr><td>2</td><td>am</td><td>82</td><td>L. Rusti | Optati| a ml. (fort. eadem est)</td></tr>
<tr><td>3</td><td>feri–COMA</td><td>9, 13</td><td rowspan="3">feri-Pomp</td></tr>
<tr><td>12</td><td>Pompei</td><td>9, 30</td></tr>
<tr><td>14</td><td>feri</td><td>9, 29</td></tr>
<tr><td>17</td><td>ꓶAꓤω</td><td>17, 1</td><td rowspan="2">⊢GVL; Desjardinius p. 13 n. 18 Iaphi vel Iaphl. (Iapygia?), mox p. 55 Paphi vel Paph. G. interpretatus est</td></tr>
<tr><td>19</td><td>L·GAL</td><td>17 not.</td></tr>
<tr><td>22</td><td>FTR (Etr)</td><td>6 not.</td><td>FIR</td></tr>
<tr><td>23</td><td>ASCLARO^A | NON</td><td>11</td><td>Asclanis [d?]on</td></tr>
<tr><td>28</td><td>feri Pompeium</td><td>9, 24</td><td>feri-Pomp</td></tr>
<tr><td>30</td><td>M II·| MALVI | M</td><td>27, 5</td><td>em tibe malum malo</td></tr>
<tr><td>38</td><td>l XI divom Iuliu (uno v.)</td><td>77, 1</td><td>l XI | divom | Iulium</td></tr>
<tr><td>44</td><td>P. Rufus (Ryfus) | imp</td><td>68</td><td>Rufus imp</td></tr>
<tr><td>48</td><td>LVFUIΛS'A</td><td>87, 5</td><td rowspan="2">LVFИASIA</td></tr>
<tr><td>50</td><td>SIИEMASA</td><td>87, 7</td></tr>
<tr><td>51</td><td>KAΛ'TON. CAKVI | PERISTI Ϫ C CAIISARVS | VICTORIA</td><td>64</td><td>KANTONI CAKVII | PIIRISTI Ϫ C·CAIISARVS | VICTORIA</td></tr>
<tr><td>52</td><td>RVΓ. NA | VI IΓ laesam esse non indicans in tab.</td><td>54</td><td>ubi vide</td></tr>
</table>

	Min. tab. II	apud nos	
53	GA AP·ꝎD } laesam esse non indicans in tab.	66, 3	ubi vide
54	L·II	70	L·IIII
58	: LEC·XI	111	LEG XI
60	CXII	81, 2	L·XII
61	PVƧ ⲭ XII	115	Γ·XV
63	*L. Maenius* | *pr. l. XII* ⲭ *X* | *millia*	112	lectionis suspectae
65	L·XIII	113, 2	IIIX·⅃
68	LEC·XX	26, 3	LEG·X^V
69	FRI·PISA }	12, 4	FRI·PICA
70	FRI·PIC }		..M
71	FRI | TOMR	9, 26	FERI ⲭ ΓOMΓ
73	*T.* (sic) *Fabricius* | *fecit* (sic duob. vv.)	116	C·FABRICIVS FECIT
79	PIR	7, 2	ЯIꟼ
81	PISON	1, 27 }	Ⱶ·ΓISO·Ⱶ·F ⲭ COS
83	L†LΓ ⲭ COS	1, 20 }	

Minicii has lectiones falsas suis locis refutavi. Ad falsarium notandum consideranda praeter cetera exempla sunt haec: in glande Dodwelliana musei Monacensis (apud nos n. 1,20) quod est Ⱶ·ΓI////Ⱶ·F, male Catalogus Dodwellianus 1837 p. 27 sic L·Γ·Ⱶ·E exhibuerat; ex hoc peius sic L†LΓ repetivit Minicius tab. II n. 83, idque postremo falsarius recudit. Porro glandis musei Perusini (n. 66, 3) inscriptionem evanidam Minicius n. 53 ita exhibuerat, ut defectu in tabula non indicato litteras tantum modo quasdam, quas primo obtutu agnoscere possis, nec tamen recte depingeret: iam vero in falsarii exemplis haec frustula inscriptionis clare recusa exstant in glandibus omnino non detritis sed integerrimis, quo accedit, quod haec frustula maximam partem malae lectioni debentur, nam non GA AP·Ꝏ in glande est sed CAESARⱯ et supra scriptum: FEL̂IX.

2) Falsarius inscriptiones aliunde notas per ludibrium vel errorem immutavit, cuius generis sunt praeter ceteras hae:

feri pqm et *feri rqm* (pro *feri* | *pomp*)
tmr (pro *tomr* falso et ipso)
L·ANTOIICAVI (64*, 211 sqq. 406 sqq.) et K ΛΛTON | CΛΛVI (64*, 510 sq.) pro Ⱶ ANTON CⱯⱵVII
C CAVSARVS 74*, 80 (pro C CAIISARVS)
ΔΛΞΑΙ (pro ΔΕΞΑΙ glandis Atheniensis)
opter|*cai* et *opiter* ... et (ad Desjardinii lectionem spuriarum falsam; cf. p. 93) *operor* (pro *opterga*, vide n. 80)
C MVM LVII | MVSA et q. s. secundum Minicii imaginem n. 45, mox C MVRILVR ad Desjardinii lectionem spuriarum falsam pro L·A·CALVII | FVLVIA (n. 65)
lufulasia 64*, 659 ad Desjardinii lectionem spuriae n. 64*, 218 falsam pro LVFИASIA (n. 87).

3) Nonnullas inscriptiones falsarius ex genuinis glandibus musei Asculani repetiit, inter quas hae sunt ab eo male lectae:

tasen (vel *taer*) *vetomes* et q. s. (vide n. 28 sq.)
aurus vopis malo (vide n. 29)
ⱯAR (vide n. 34).

4) Inscriptiones multas suo Marte confinxit falsarius, postquam audacior factus et a sociis monitus est, ne eadem totiens repetendo emptoribus fastidium pareret. Ex infinita fere earum copia satis est genera quaedam composuisse haec:

a) Inscriptiones nummorum cum Osci (Paapii) tum Romanorum, quas infra composui (cf. *Monatsber.* 1876 p. 70 sqq.):

glandes n. 64*		nummi (Corp. I)	
598	C·Æ·VR:	805	C·ÆVRI·GEM
410 al.	M·ABVRI	806	M·ÆVRI
529	anTEsr GRAC	807	L·NES GRAG
530	anTES.. GRAC		
531	ꓛƎTNA		
532	ANTESΓ GRAC		
533	L·ANT.. //R		
553	M AVF IMP	821	M·AVF
554	M·AVFII		
598	L·AXIVS	476	L·AXSIVS·L·F·NASO
643	Q L·CASSI F	447	L·CASSI·Q·F
536	C·PLVTIN R·C·CATO	297	C·PLVTI
537	// PLVTIN C·CATO	299	C·CATO
522	COSSVTI SABVL	481	L·COSSVTI·C·F·SABVLA
560	FABI·R LABEO	343	Q·FABI·LABEO
528	M·FAN·CRIT AED PL·PL	422	M·FAN·L·CR†·AED·PL
828a	M·FAN·C F AED		
592	L·FARSVLEI MENSOR	450	L·FARSVLEI·MENSOR
458	FOS	862	SEX·PO·FOSTLVS (Pompeii Strabonis pater? Cf. Mommsen, *Münzwesen* p. 552)
451	KALEN RACOR	484	KALENI CORDI
451a	KALEN ///COR		
585	KALENI COR		
584	P. LENT·P F· L·N·Q	446	P·LENT·P·F·L·N·Q

	glandes n. 64*		nummi (Corp. I)
514	N·LV A·TRIO	286	CN·LVCR·TRIO
515	·N·LV·ı A·TRI⌒		
516	C·N·LV⁝ \·TR		
586	mETE· ROMA	334	METE ⅹ ROMA [1] (cf. Mommsen, *Münzwesen* p. 537 n. 131)
506	L·PLAETO L·F·Q	461	L·PLAETORI·L·F·Q
507	L·PLAETORI L·F·Q		
579	C·POBLICIC	454	C·POBLICI·Q·F
577	POSTVMI Ж	493	C·POSTVMI·Ж
571	L·RVST//I	456	L·RVSTI
572	Δ L·RVSTI/		
573	Δ L·R//////		
525	P SVLA	273	Ր·SVLA
517	ΛV//·TVLLI R O M	369	ROMA ⅹ M·TVLLI
518	ROM·R C· T V L L I		
519	ת Λ·T▪LL,,I R O M		
513	ROMA M BALBI	325	ROMA ⅹ M'·ACILI·BALBVS
534	M·VAR·ROM	335	ROMA ⅹ M·VARG
654. 655	M·ANT·C·III IMP·IIII } retro scr.		Cohen, Antonia 64 (a. 723/31)
504 al.	*G. Paapi G.* (Oscis litteris)		Friedlaender 1 sqq. Mommsen, *Münzw.* n. 217
445 *s* al.	Q·LABIEN PAR		Cohen, Atia 1

b) Nummi saeculi post Chr. quarti (*Monatsberichte* 1876 p. 74):

479	GLO(*ria*) : ROM(*anorum*)	Eckhel VIII p. 542
(cf. 477	R O M A POTENS } (retro scriptum)	quod ad exemplum inscriptionis *invicta Roma* aliarumve potest fictum esse, sed repetitum videtur esse ex Horatio epist. II 1, 61)

1) Haec quamquam in *Monatsber.* l. l. comparaveram, Bergkius *Schl.* p. 143 nihilominus suam glandem 169 [vide n. 74*, 169] explicavit *mete r*(*us*) aut *r*(*uri*). Non meliore coniectura usus est in 74*, 147; vide p. 121 princ.

c) Nomina virorum illustrium inde a Marcio Coriolano et Furio Camillo usque ad M. Antonium cos. III imp. IIII i. e. ad annum pugnae Actiacae (cf. *Monatsberichte* 1876 p. 69):

M(*arcius*) CORIOLANVS	CN · LEN(*tulus*?)
M(*arcius*) CORIO(*lānus*)	C · LVCIL(*ius*)
FVR(*ius*) CA(*millus*)	L · CAL(*purnius Piso*?)
M(*anlius*) TOR(*quatus*) (retro scr.)	L(*entulus*) SPINT(*her*[1])
C · FABR(*icius*) LVS(*cinus*)	M(*inucius*) RVF(*us*) IMP
AE(*mi*)LIO[sic] LEP(*ido*?)	M · ANT(*onius*) · C(*os*) · III | IMP · IIII (retro scr.[2])

d) T. Afranius et Iudacilius hic leguntur ex vulgata scriptura falsa (pro Lafrenio et Vidacilio); T. Auridius 64*, 159 al. repetitus est ex inscriptione Fabrianensi (Orellii 799 = 3048) suspecta (Henzen p. 264), item Sex. Netrius 64*, 567 al. ex Fabrianensi Orellii 3456 male lecta (Henzen p. 348, cf. n. 7170). Ex ceteris commentis multis sufficiat memorasse *debell. superb.* (ex Vergilio Aen. 6, 853 sumptum, cf. *Monatsber.* 1876 p. 79) et *edite miseri* ad famem obsessorum (scilicet Perusiae) alludens.

5) Ex Minicio in usum suum falsarius vertit non solas Asculanas inscriptiones sed promiscue etiam ceteras: Siculam Pisonis, Perusinas, Cumanam 107, denique adeo Atheniensem (ΔΕΞΑΙ), et in iis glandibus exhibuit, quae tamen Asculanae et essent (a ceteris ipsa forma distantes) et a venditoribus esse dicerentur. Non magis curavit Italicorumne an Romanorum inscriptio fuerit. Vnde factum est, ut omnium illarum regionum inscriptiones Asculanis in glandibus redirent, quin etiam aliquot glandes emergerent Asculanam cum Perusina aut Italicam cum Romana coniunctas exhibentes (cf. ex. gr. Bergkianas 74*, 11. 12 et Bergkium *Schl.* p. 66—68, qui ne has quidem suas glandes damnavit mira interpretatione usus). — Plerarumque Asculana origo a venditoribus non est dissimulata; immensus numerus ne suspicionem moveret, primum in vulgus sparserunt, fossiones nuper in alveo Castellani factas esse: ac re vera tum permultae ibi glandes repertae sunt (p. 5 sq.), at inscriptae paucissimae; deinde eo confugerunt, ut glandes ab comite Arpinio per multos annos collectas iam venisse (*Monatsber.* 1876 p. 64) narrarent: hanc meram esse fabulam a negotiantibus fictam Asculi comperi (vide ad n. 64*). — Nonnumquam tamen etiam originem falsam mentiti sunt cum variandi gratia tum ut merci pretium augerent. Ita quaedam apud Hatriam et Maceratam repertae esse dictae sunt (vide ad 64*, 1. 85*), Vrbisalviae 81*, Cortonae 87*, apud lacum Trasimenum 90*, apud *Sathonay* Galliae 80* cf. 96*; denique duae 67*, 1 et 9 Athenis provenisse feruntur.

Glandium Asculanarum commercium quam late patuerit, ex sylloge infra edita facile patet. Praeterea de hominibus, qui merces illas quoqueversus divendiderunt, mihi relata sunt haud pauca; eorum non alienum a re fuerit commemorare haec: Feuardentius anno 1875 mihi miserat glandem FIR inscriptam ut manifesto spuriarum specimen (n. 97*a**); atque ea profecto neque plumbo neque litteris noviciam originem ullo modo dissimulat. Iam vero a. 1877 Asculi Venturinius aurifex glandem illi plane geminam (n. 97*b**) mihi dedit eodem consilio, i. e. ut cum glandibus male in suspicionem vocatis conferrem, addens se tria exemplaria eius falsarum speciei vidisse. Confictae sunt ambae vel tres eo consilio a falsario eiusque sociis, ut commenta sua, i. e. inscriptiones noviciae in antiquis glandibus excusae, hominibus facilius imponerent. — Deinde Venturinius me docuit glandium antiquarum superficiem longo situ tam obduratam esse, ut, si glans fervefieret, interius plumbum liquefactum proflueret, exterius autem crustae instar durum remaneret. Idem plane Feuardentio venditores indicaverant,

1) Cf. Caesar b. civ. I 15: *id oppidum* (Asculum Picenum) *Lentulus Spinther decem cohortibus tenebat.*

2) Etiam postea quam hanc seriem sic explicandam esse monstravi, Desjardinius et Bergkius in suis interpretationibus miris perseverabant.

videlicet hoc agentes, ut glandes suas antiquas esse empturo persuaderent; et glandes ipsae sane sunt antiquae. — Denique a. 1877 idem Venturinius sese glandes ante tres quattuorve annos effossione a se facta repertas Parisios vendidisse mihi narravit.

Ita cum erroribus editorum tum negotiantium fraudibus immanis perturbatio universum inscriptionum genus occupavit. Inscriptio genuina, ut POMP, editur male lecta diverse, modo ROMA, modo COMA, modo TOMR; falsarii hos editorum errores sive ficticiis sive genuinis glandibus inferunt, ut iam omnes illae lectiones falsae in plumbo quoque reperiantur; hae falsae glandes pro genuinis habentur et eduntur, sed a quibusdam editoribus denuo perperam leguntur, ut OPEROR Desjardinius, OPTERVA Bergkius effecerunt ex OPERGA; inscriptionem ex L·A·CALVII fictam a falsario hanc CMVMLVII male legerunt CMVRILVS Desjardinius, DONVM LVII Bergkius; denique eiusmodi falsae falsarum lectiones ab eodem falsario in glandibus denuo excuduntur (OPEROR et CMVRILVS). Profecto in nullo alio inscriptionum genere et describentium edentiumque culpa et falsariorum fraude errorum propago umquam latius patuit.

Quae cum ita sint, omnino diffidendum erit omnibus glandium inscriptionibus nisi prolatae erunt ab eo, quem didicisse constet de his rebus recte iudicare; deinde hoc tenendum erit, unam quamque eiusdem originis seriem, in qua una falsa deprehensa sit, universam tam diu suspectam esse habendam, donec ab homine perito glandes ipsae examinatae sint; cf. quae dixi in comm. min. acad. 1876 p. 78.

Ad inscriptiones Vincenzinianas investigandas, explicandas, describendas non minorem curam contuli quam si antiquae essent, nam hoc est vere operam perdere, prava haec commenta neclegenter examinando in peius depravare; a quo cum priores sane non satis cavissent, ea quam supra significavi confusione hoc inscriptionum genus perturbaverant, non sine summo eoque improbo labore nobis iam expedienda. At vero religionis esset, in inprimendis his[1] quidem fraudibus ita versari, ut litteris maiusculis integra mutila cum omnibus scripturae minutiis accurate repraesentarentur, ac putidam profecto diceres diligentiam in his talem collocatam, quippe quae ab harum inscriptionum pretio abhorreret nec rei ipsi vel lectori conduceret. Nempe hac editione id agitur, ut eae inscriptiones, quae ad hoc genus falsarum pertinent, colligantur et priorum erroribus remotis recte lectae exhibeantur, omninoque haec materia ita proponatur, ut ea usi fraudes cognoscere ab iisque cavere possint. Iis autem hac, qua usus sum ratione (vide quae p. 107 ante n. 64* notavi), plene satisfactum esse confido. Ea commodo quoque lectoris consuluit indice subiecto, quo omnia eiusdem inscriptionis exemplaria composita sunt. — Priorum editorum, praecipue Desjardinii, in legendis inscriptionibus errores fere non attuli, quia hoc plane a re ipsa et proposito nostro alienum est. Si quem tamen iuvabit, nostro elencho cum editione illius comparato facile intellegere poterit, quae eius inscriptiones aut aliter legendae sint aut omnino nullae sint (nam, quo de iam monui, multas ille edidit, ubi ne incertae quidem lectionis vestigia exstant); praeterea inspiciat, si velit, specimen errorum Desjardinii, quod exhibui in comm. minor. acad. Berol. 1875 p. 470—474. — Frustulorum, quae male excusa et incertae lectionis sunt, permulta me omisisse consentaneum est. — Tabulis imagines heliotypicas ad ectypa[2]) efficlas repraesentavi tanto numero, quantus sufficere videretur ad incusarum speciem a genuinis distantem aliquatenus cognoscendam; sed per se patet, certum de his fraudibus iudicium acquiri non posse imaginibus sed glandibus multis tam genuinis quam ficticiis examinatis et inter se comparatis.

1) In n. 1* sqq. res paullo aliter comparata est. Nam fere omnes diu notae, saepiusque ab hominibus doctis editae adhibitaeve sunt, deinde cum a Vincenzinio in suis glandibus repetitae sint, non parvi sunt momenti ad eius fraudes coarguendas. Huc accedit, quod paucae sunt prae illarum copia ingenti. Quare in his quidem alium edendi modum praeferendum esse duxi.

2) Foramina nonnulla minuta, quae ex. gr. tab. XIII, 14 in litteris EDI apparent, nata sunt in ectypis formandis; ab archetypis absunt.

1* [Corp. IX 664*] De origine vide ad n. 9, 18. Nunc est musei Kircheriani n. 201.

ROMA

Taf. XI 1. Descripsi. — De Minicis t. II 1, p. 202 sq. (Mommsen vol. I n. 644; Ritschl t. VIII 6); Garrucci Syll. n. 985; Ruggiero Catal. n. 201.

2* [Corp. IX 665*] Musei Kircheriani n. 203.

ITAL

Tab. XI 2. Descripsi. — Garrucci Syll. n. 986; Ruggiero Cat. n. 203.

Insriptionis exempla genuina vide n. 4, quorum tamen spurium fortasse est 7.

3* [Corp. IX 666*] Ex agro Piceno. Nunc in museo Kirch. [n. 211] MINIC.

ЧAԻ

Tab. XI 3. Descripsi. — De Minicis t. II 24 p. 202. 215 (Fabretti Corp. I. Ital. 1867 n. 2686, bis, b et tab. XLV); Ritschl t. VIII 23; ex prioribus memorat Mommsenus Corp. I ad n. 645; Garrucci Syll. n. 937; Ruggiero Catal. n. 211.

Conficta est ex nummis Hatriae tunc iam notis, ex. gr. ex Delfici libro. In uncia littera T sic ut in hac glande iacet. — Cf. ad n. 119.

4* [Corp. IX 667] Hanc et sequentem professor Vincentius De Paolis [quo de cf. ad n. 18*] in Piceno et ad ripas Truenti repperit, a quo accepit museum Kircherianum MINIC. p. 213. Ibi est n. 214.

L II ITAL

Tab. XI 4. Descripsi. — De Minicis t. II 21 p. 202. 212 (Mommsen Corp. I n. 656; Ritschl t. VIII 24); Garrucci Syll. n. 949; Ruggiero Cat. n. 214.

5* [Corp. IX 668*] mus. Kirch. n. 215. Cf. ad praecedentem.

ԼII · IIA

Tab. XI 5. Descripsi. — De Minicis t. II 20 p. 202. 212 (Mommsen vol. I ad n. 656; Ritschl t. VIII 25); Garrucci fort. cum praeced. (exemplaria tamen more suo non distinguens), certe ne hanc quidem damnavit; Ruggiero Cat. n. 215.

Falsarius non dubium est quin de *l(egione) II Ital(ica)* cogitaverit, sed de industria inscriptionem mutilam effinxit. Minicius p. 212 per errorem LEG I ITAL exhibet.

6* [Corp. IX 669*] Locum non indicat De Minicis. — Nunc mus. Kircher. n. 256.

L · V · M · X P FEL

Tab. XI 6. 7. Descripsi. — De Minicis t. II 56 p. 234 (Ritschl IX 39, Mommsen Corp. I n. 695); Garrucci Syll. 1083; Ruggiero Cat. n. 256.

7* [Corp. IX 670*] mus. Kircher. n. 217.

L VI
VOLV

Tab. XI 12. Descripsi. — Garrucci Syll. n. 958; Ruggiero Cat. n. 217, qui v. 2 VOL·V non recte exhibet.

8* [Corp. IX 671*] Reperta prope ripas Truenti, nunc in museo Kircher. MINIC. Ibi est n. 216.

L VI
VOL

Tab. XI 9. Descripsi. — De Minicis t. II 8 p. 202. 208 (Mommsen l. l.; Ritschl t. VIII 12); Garrucci Syll. n. 952; Ruggiero Cat. n. 216, qui v. 2 post VOL quod habet V, mihi fortuitum potius visum est.

Bergkius *Schl.* p. 129, qui cum editoribus genuinam esse opinatus est, legendum esse C(*oh.*) pro L(*eg.*) non recte coniecit.

9* [Corp. IX 672*] Ex Piceno MINIC., nunc in mus. Kircher. n. 219.

LEG

VI F

Tab. XII 2. Descripsi. — De Minicis t. II 9 p. 202. 208 (Ritschl t. VIII 13; Mommsen Corp. I 659); Garrucci Syll. n. 954; Ruggiero Cat. n. 219.

10* [Corp. IX 673*] reperta in Truenti ripis, nunc in museo Kircher. MINIC. Ibi est n. 220. Non recte inter Perusinas rettulit Ritschelius, non Minicius, ut per errorem dixit Bergk ann. Rhenan. 55 p. 33 not.

L XII

FVL

Tab. XI 10. Descripsi. — De Minicis t. II 64 p. 237 (Mommsen l. l.); Ritschl t. IX 48; Garrucci Syll. n. 961; Ruggiero Cat. n. 220.

11* [Corp. IX 674*] *ritrovata negli Abbruzzi* MINIC., nunc in mus. Kircher. n. 222.

LEG XVIII

F I R

Tab. XI 8. Descripsi. — De Minicis t. II [n. 7] p. 202. 207 (Ritschl t. VIII 15; Mommsen Corp. I 662; Fabretti Corp. I. Ital. n. 2681 *bis*, *c* et Glossar. p. 484); Garrucci Syll. n. 966; Ruggiero Cat. n. 222.

Cum in inscriptione Gruteriana 1096, 6 LEG XVIII FIRM male pro LEG·XVI·FL·FIRM et in Fabrettiana 385, 221 XVIII.... pro XVI·FL·F... legeretur (cf. Kellermann Vig. n. 34; Mommsen Corp. X 1202, Borghesi opp. VII p. 166), legionem XVIII firmam exstitisse tum quidem credebant. Eo errore seductus falsarius hanc inscriptionem finxit.

12* [Corp. IX 675*] *dagli Abruzzi* MIN., nunc in mus. Kircher. n. 218.

L XXX

V V

Tab. XI 14. Descripsi. — De Minicis t. II 11 p. 202. 209 (Ritschl t. VIII 17; Mommsen Corp. I 664); Garrucci Syll. p. 263; Ruggiero Cat. n. 218.

13* [Corp. IX 676*] inter glandes belli socialis rettulit MINIC., nunc mus. Kircher. n. 234.

MAR

VLT

Tab. XI 13. Descripsi. — De Minicis t. II 13 p. 203. 210 (Ritschl t. VIII 4; Mommsen Corp. I 686); Garrucci Syll. p. 263; Ruggiero Cat. n. 234.

Aversa pars vacua est. Per errorem igitur Minicius in tabula fulminis figuram (in commentario non memoratam) adiunxit, glandis forma quoque adpicta omnino diversa. Eam aut ipse ex nummo aeneo prisco (cf. *Catal. of greek coins in the British Museum: Italy*, 1873 p. 41) aut ex glande nescio qua falsa ad nummum conficta repetivit.

Minicius in earum numero posuit, quae ad bellum sociale spectarent (cf. p. 201 et 210), neque dubitandum est, quin ei indicatum fuerit, glandem apud Asculum vel in agro Piceno repertam esse. At recte Mommsenus l. l. monuit hanc glandem praeterquam quod unica esset inter Latinas, quae certum dei nomen inscriptum haberet, male collocari inter Aprutinas, ut, n i s i t o t a f i c t a e s s e t, Minicius de loco errasse putandus esset. Referri sane posse inter Perusinas. Nam Augustus, qui *aedem Martis bello Philippensi pro ultione paterna suscepto voverat* (Sueton. Aug. 29), dedicavit Martis Vltoris aedem minorem in Capitolio a. 734, alteram maiorem in foro Augusto a. 752 (Corp. I p. 393 et Res gestae D. A. ed. 2 p. 126). Prior autem eius numinis mentio, sicut idem Mommsenus observavit, non exstat. — Ad haec Bergkius *Schl.* p. 109 recte

adnotavit: *Demnach müsste man das Geschoss als moderne Fälschung verwerfen.* At cum eandem inscriptionem in una ex suis glandibus repperisset, sic conclusit: *Allein diese Verdächtigung wird durch das neue Exemplar vollständig beseitigt*; itaque eo confugit, ut Martis Vltoris cultum iam antiquitus apud Italos exstitisse statueret. — At plumbum Bergkianum nuper demum Asculi cusum est (n. 74*, 78) a falsario, qui ex hac spuria inscriptionem repetivit.

14* [Corp. IX 677*] nuper rep. prope Truentum MINIC., nunc in museo Kircher. n. 227.

SER)(ITƧIЯƎ
VI

Tab. XI 14. Descripsi. — De Minicis t. II 34 p. 219 (Mommsen Corp. I 646); Ritschl t. VIII 2; Garrucci Syll. n. 948; Ruggiero Cat. n. 227.

Servi)([*p*]*eristi*[*s*]. P et S numquam fuerunt in glande, quippe in qua nullum iacturae indicium insit. Vestigia enim earum, quae Marchianum exemplum a Ritschelio editum exhibet (ıTƧIЯƎꟼ), non sunt in glande. Immo falsarius inscriptionem, quam confinxerat ad similitudinem glandis n. 13, de industria proposuit mutilam. Ceterum cf. n. 46.

15* [Corp. IX 678*] *dagli stessi luoghi* [i. e. Asculo] provenit MINIC., nunc in mus. Kircher. n. 230.

TREPI

Tab. XI 15. Contuli. — De Minicis t. II 29 p. 202. 247 (Ritschl t. VIII 8; Mommsen Corp. I 648); Garrucci Syll. n. 938; Ruggiero Cat. n. 230.

Fortasse *trepi(date)* explicandum esse Minicius coniecit; sed fieri potest, ut falsarius variatam voluerit inscriptionem n. 12.

16* [Corp. IX 679*] inter belli socialis glandes rettulit MINIC., nunc mus. Kircher. n. 231.

VEL

Tab. XI 16. Contuli. — De Minicis t. II 31 p. 202. 248, 1 (Ritschl t. VIII 30; Mommsen Corp. I 671); Garrucci Syll. n. 978; Ruggiero Cat. n. 231.

Velites aut oppidi nomen intellegendum esse putavit Minicius.

17* [Corp. IX 680*] mus. Kircher. n. 233.

FERI

Tab. XI 17. Contuli. — Ruggiero Cat. n. 233.

Vide praefationem p. 88.

18* [Corp. IX 681*] ab De-Paolis [cf. ad n. 4*] adquisivit museum Kircherianum [n. 246] MINIC.

>ЯƎᗡTƧ

Tab. XI 18. Descripsi. — De Minicis p. 251; ex Minicii apographo inedito Fabretti Corp. I. Ital. n. 2685 et tab. XLIV; Ruggiero Cat. n. 246.

Recepi extra ordinem quamvis non sit Latina propterea, quod ad eandem falsarum speciem pertinet. — Legunt *strev*[*s*]; Fabrettius *Sextus Trebius* dubitans interpretatur.

19* [Corp. IX 682*] ubi reperta sit, non indicavit, sed inter Picenas Aprutinasque exhibet MINICIVS; cf. ad n. 18. Olim Firmi apud Minicium, nunc Perusiae apud comitem Rossi-Scotti.

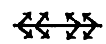
FERI) X (MAL

Tab. XI 19. Descripsi. — De Minicis t. II 4 p. 202. 203 (Ritschl t. VIII 8; Mommsen Corp. I ad n. 650).

Litterae exsecando factae sunt et quamquam pars glandis resecta est, tamen in-

scriptio integra exstat: *feri*) *Mag.*, quibus notum illud ex n. 9 *feri*) *Pomp(eium)* variatum esse puto, per errorem Strabone et Magno inter se confusis. Nam nimis docte pro falsarii indole de Minatio Magio, Vellei Paterculi atavo (II 16), cogitaveris cum Bergkio ad spuriam n. 74*, 33. — Aversam partem male sic fere MAV~ exhibet Minicius, interpretans [RO]MA insequente *cifra, che indica il fine della leggenda.*

19a* [Corp. IX 682 a*] Perusia accepit libello suo paene excuso [i. e. a. 1846] MINICIVS, ex eius museo venit ad comitem Rossi-Scotti Perusinum.

CAES IMP / LEG XI)

Descripsi. — De Minicis t. II n. II p. 239, cf. p. 253 not. 2 (Ritschl t. IX 53, Mommsen Corp. I 704, Rossi-Scotti *Periodico di numism.* III p. 37).

Minicius ipse falsam iudicavit nec post eum quisquam defendere ausus est. Non recte autem idem ex genuina glande inscriptionem repetitam esse statuit. — V. 2 numerus minus clarus est; sed vix dubium est, quin falsarius cogitari voluerit de legione XI cum divi Iulii mentione coniuncta in glandibus Perusinis n. 77 et 78. — Quattuor glandes inscriptae

CAE IM / LEG X) fulmen

quas marchionem Carolum Strozzi Florentinum possidere testatur Rossi-Scottius l. l., non dubium mihi est, quin sicuti reliqua Strozzii supellex a falsario Asculano ex hac Miniciana repetitae sint; cf. n. 68*, 22.

20* [Corp. IX 683*] haec cum 21* et 23* Asculo venit in museum Kircher. [n. 285] ubi cum 27* et 28* vidit *mentre era in sullo stamparsi questo folio* [i. e. anno 1846] MINIC. Longa est 0,086.

B · T · I ·

Descripsi. — Minicis p. 252, cf. p. 253 not. 2 (Mommsen Corp. I 675); Ruggiero Catal. n. 285.

In fine utrum I·I an I·· an I· voluerit falsarius incertum est; B·T· :::: Min., B·T·II· Rugg.; similia habentur n. 28*.

21* [Corp. IX 684*] in mus. Kircher. n. 287; cf. ad praecedentem. — Longa 0,084.

· C · A · D ·

Descripsi. — Minicis p. 252 (Mommsen Corp. I 676); Ruggiero Catal. n. 287.
Aliud exemplum est n. 36*.

22* [Corp. IX 685*] in museo Kircher. n. 284. Longa est 0,07.

Y · I · F

Descripsi. — Ruggiero Catal. n. 284.
Cf. n. 61*.

23* [Corp. IX 686*] vide ad n. 20*. In museo Kircher. n. 283. Longa est 0,083.

· I · X · V ·

Descripsi. — Minicis p. 252 (Mommsen Corp. I ad n. 661); Ruggiero Catal. n. 283.
Cf. n. 47*.

24* [Corp. IX 687*] *a* et *b* in museo Kircher. n. 278 et 279 plane gemellae.

· I · X ·

Descripsi. — Ruggiero Catal. n. 278 et 279.

25* [Corp. IX 688*] in museo Kircher. n. 275.

· X · 2 · ☓ V

Descripsi. — Ruggiero Catal. n. 275.

26* [Corp. IX 689*] *a* et *b* in museo Kircher. n. 281 et 282.

· ИP · B · ☓ X / V·

Descripsi. — Ruggiero Catal. n. 281 et 282.

In *a* est P pro P.

27* [Corp. IX 690*] Asculo venit in museum Kircher. [n. 280] MINIC. Cf. ad n. 20*.

· P · L · I · F · R ·

Tab. XII 1. Descripsi. — Minicis p. 253 (Mommsen Corp. I 677); Ruggiero Catal. n. 280.

Lamina est utrimque acuminata, longa 0,116, lata in media parte 0,03, ubique crassa 0,007. Falsarius fortasse propositurus erat πεσσὸν ἐκ μολόβδου Appiani Mithr. 31 (cf. 34), vel *tabellas* memoratas ab auctore lib. De bell. Hisp. 19. — Cf. n. 55*.

28* *a* et *b* [Corp. IX 691*] Asculo venit in museum Kircher. [n. 276 et 277] MINIC. Cf. ad n. 20*.

a · B · II · ☓ ·: :·

b B · II · ☓ tumores quidam litteris similes

Descripsi. — Alteram ex his ed. Minicis p. 253 (inde Mommsen Corp. I 678); utramque Ruggiero n. 276 et 277.

In aversa parte I·I·T legit Minicius idemque (I·I·T) in *a* vidisse sibi visus est Ruggierus; ego agnoscere non potui. — Cf. n. 20* et 34*.

29* [Corp. IX 692*] in museo Kircher. n. 274.

И · R ·

Descripsi. — Ruggiero Catal. n. 274.

Differt nonnihil a n. 20* sqq. Litterae nostra aetate exsectae sunt, sed falsarius fortasse glande antiqua usus est.

30* [Corp. IX 693*] in museo Kircher. n. 286. Glans est dimidiata, ut aversa pars plana sit, longa 0,055.

И BI

Descripsi. — Ruggiero Catal. n. 286.

31* [Corp. IX 694*] *trovato non ha guari nelle terre picene* MINIC.

.I.VI ☓ .I.X

De Minicis in epistula scripta Firmi 18 Dec. 1859, ed. in *Giornale di Perugia* a. 1860, unde Mommsen Corp. I 679.

Cf. n. 24*.

32* [Corp. IX 695*] nuper Asculi rep., pendens uncias novem MINIC.

· D · I · 2 · F ·

De Minicis tab. II n. I p. 252 cf. p. 253 not. 2 (Ritschl t. VIII 38, Mommsen Corp. I 680).

Suspecta visa est etiam Minicio. — Fortasse *d(e) s(enatus) s(ententia) f(acta)*? — Cf. n. 39* sq.

33*—61* [Corp. IX n. 696*—724*] olim Romae apud marchionem Campana, nunc (omnes, ut videtur) in museo Parisiensi.

33* [C. I. L. vol. I n. 1510]	B.I	(cat. n. 2)
34* [1511]	B.II	(28). Cf. n. 28*.
35* [1512]	B.III	(4 similisque 20)
36* [1513]	C A D	(28). Cf. 21* et 37* sq.
37*. 38* [1514]	C.A.I	(6. 7)
39* [1515]	D.I.Z.F	(10). Cf. 32* et sequentem.
40* [1515]	D.I.Z E.E	(34)
41* [1516]	V.I.F.// D.I S.L	'*di notevol mole*' (1). Cf. 22*. 61*.
42* [1517]	D····· F.//D.I.Z.E	(31)
43* [1518]	F.X.V	(30)
44* [1519]	H.I.V	(9)
45* [1520]	I.A.D	(11)
46* [1521]	..I.T	(10)
47* [1522]	IX.V	(24). Cf. 23*.
48* [1523]	⊥.V	'*ghianda angolata*' (43). Male lecta? (Cf. n. 23).
49* [1524]	L·X·I	'*laminetta di piombo piegata*' (42).
50* [1525]	M.D.//Z	(8)
51* [1526]	M L V	(21)
52* [1527]	P.B.//S	(13)
53* [1528]	B.B.//V.I.//››	(5)
54* [1529]	P.I.T	(14)
55* [1530]	P L·I·FR	'*fionda*' (27). Cf. n. 27*.
56* [1531]	Z✗C//FI//L	(17 similisque 22).
57* [1532]	T	(25)
58* [1533]	T.//F.I.//M.C.//L	'*ad uso di fionda*' (3 similisque 12)
59* [1534]	T.I	(33)
60* [1535]	V.I	*piccola* (35)
61* [1536]	V.I.F	(32 similisque 33). Cf. 22*. 41*.

Nonnullarum ectypa stannea mihi benigne fecit Carolus Purgold a. 1883, quae eas litterarum quoque forma spuriis Kircherianis n. 20* sqq. plane similes esse me docuerunt et sufficiunt ad totam seriem damnandam. — Sic, ut supra exhibui, editae sunt in *cataloghi del museo Campana* cl. II p. 5 (Mommsen Corp. I n. 1510—1536).

Cum catalogi lectionibus supra repraesentatis fere consentiunt haec, quae in ectypis legi: n. 37/38 tribus exemplis C·A·L· et C·A·I· et C A·I·; n. 39 duobus exemplis D·I·Z·F et D·I·Z·F; n. 45 I·A·D; n. 50 duobus exemplis ·M·D·· et M·D··; n. 55 P·L·I·F·R;

n. 56	n. 58 duobus	exemplis
II	1) T·	2) T
L·	F·I	I
	M C	MC·
	L	L·

n. 61 duobus exemplis V·I·F et ·V·I·F·

Eiusdem generis, nisi forte perperam lecta est, fuerit haec:

61 *a** [Corp. IX 724 *a**]

· I ‖Λ‖ · F

De Minicis t. II 74 litteris vulgaribus (inde Ritschl t. IX 65, Mommsen Corp. I 745).

62* [Corp. IX 725*] in museo Kircheriano n. 255.

lineis excavatis

m

Descripsi. — Ad Minicii delineationem ed. Fabretti Corp. I. Ital. n. 2687 et tab. XLIV; Ruggiero Catal. n. 255.

Glans est antiqua speciei Asculanae, sed littera recenti tempore incusa est. E fort. sumpta est ex nummo A X AE (cf. Fabretti s. v. Ascul.), qui esse Asculanus putatur. — Fabretti et Ruggiero de sinceritate non dubitaverunt.

62a* [Corp. IX 725a*] rep. in Italia PFISTER, qui donavit museo societatis historicae Ansbachensis. Quattuor arearum est ut Perusinae. Pendet 65,5 gr.; longa est 0,047; crassa 0,022 et 0,017.

incisa sunt:

1		X	3	fulmen
2	Q. TITILV.		4	

Descripsi a societate benigne missam. — Ed. I. G. Pfister *Jahresbericht des hist. Vereins in Mittelfranken* 1864 p. 20 et 29 (Bergk *Schleud.* p. 51. 54. 57).

Glans ipsa, robigine ferruginea obtecta, antiqua est ac fortasse in areis 1 et 4 antiquae figurae litterarumve vestigia exhibet. Sed inscriptio *Q. Titi l(egio?) V* et fulminis figura (Medusae caput esse putavit Pfister) scariphatae sunt a falsario. — Puncta ad pedes litterarum posita sunt, sicut supra exhibui.

63* [Corp. IX 725b*] nunc Erbachii in museo comitis.

litteris incudendo excavatis

IOLA

Descripsi; prima tam I quam T esse potest. — Glans Asculanis similis est, litterae noviciae sunt.

Glandes Vincenzinianae 64*—81*[1].

64* [Corp. IX 727*] ex Asculo ab a. inde 1874 missae Parisios ad Feuardentium, qui earum plerasque cum museo Berolinensi emendas obtulisset, per aliquod tempus ibi custoditae fuerunt; deinde restitutae Feuardentio apud eum adservatae sunt. Vbi nunc sive omnes sive ex parte exstent, infra dixi p. 108.

1—665 De earum origine haec traduntur, scilicet ab iis qui vendiderunt Feuardentio relata ab eoque communicata cum Desjardinio:

1—111 *provenant des travaux de terrassement entrepris récemment à Ascoli* DESJARDINS fasc. 2 (1874) p. 3.

112—222 (quas cum aliis 67 Asculo missas Feuardentius accepit 16 Iul. 1874) *ont été trouvées la plupart dans le lit du petit cours d'eau qui, sortant de la vallée de Castellana* [immo *Castellano*], *se jette dans le Tronto sous le murs d'Ascoli* DESJARDINS fasc. 3 (1875) p. 81.

---

1) Sicut in Corporis vol. IX p. 38* sqq., ita hic quoque (cf. quae dixi p. 100) glandium Vincenzinianarum elenchum non adscriptis earum inscriptionibus exhibui, sed significatis per remissionem ad indicem qui sequitur per litteras numerosve imaginesve digestum. Eadem glans ubi duas pluresve inscriptiones habet, sive quod plura latera inscripta sunt, sive (id quod interdum evenit) a falsario idem latus denuo cusum est, ad plures indicis locos remitti consentaneum est; exempla, quae inscriptiones aliunde satis notas minus plene exhibent, in hoc elencho plerumque non discernuntur a ceteris.

223—444 (cum aliis 250) *Nous avons regretté que les expéditeurs n'aient pas pris le soin de distinguer les trois provenances: Ascoli, qui seule avait fourni les deux séries précédentes, Atri et Macerata; mais nous croyons que c'est encore Ascoli qui a la plus large part dans cet envoi* DESJARDINS fasc. 4 (1875) p. 55.

445—665 (selectae ex magno numero quartae seriei Asculo missae) *MM. Rollin et Feuardent ont pu se procurer enfin une collection entière de balles provenant toujours de la même source (car nous avons su, depuis la publication du 4e fascicule, qu'il n'y en avait ni de Macerata, ni d'Atri, mais qu'elles étaient toutes tirées du petit cours d'eau qui borne du sud Ascoli* [i. e. *Castellano*]). *Cette dernière collection a été formée lentement et avec soin depuis bien des années; et ils purent espérer d'avoir ainsi, en une fois, le résultat de toutes les trouvailles qui leur avaient échappé lors des trois premières acquisitions* DESJARDINS fasc. 5 (1876) p. 93. — De iisdem 445 sqq. mihi Feuardentius scripsit litteris datis Parisiis 18 Nov. 1875, certa de earum origine se indicare non posse, sed se credere ut ceterarum (1 sqq.) ita harum undeviginti partes provenisse Asculo. Esse in iis glandes a comite Arpini collectas. Is (sic fere Feuardentius) haud procul (*à quelques kilomètres*) Asculo habitans quotiens in id oppidum venit (ubi in theatri orchestra symphoniaci partes agere delectabatur), a dulciariis et aurificibus glandes in eius usum reservatas emit; sed domum reversus inscriptiones solas transcribebat, de origine nihil adnotabat. His ab Arpinio collectis addidisse se Feuardentius ait, quaecumque interea [i. e. postquam 223—444 accepit] Asculi repertae essent. — Haec vir honestissimus rettulit relata scilicet a venditoribus Asculanis. Ego de ea re Asculi sciscitans a. 1877 a peritis comperi haec: Dominicum comitem Arpini (is tetrachordo soni gravissimi, q. v. *contrabasso*, psallere callebat) glandes vel alia monumenta collecta penes se habuisse nemini compertum; nec magis habuit alter comes Arpini, huius frater, circ. a. 1870 mortuus. Huius quidem (non Dominici) vidua (Liberottia eiusque familiae heres unica) hodie quoque museum parvum possidet monumentorum, sed eo non amplius tres quattuorve glandes continentur. — Fabulam illam a venditoribus Asculanis fictam esse probabile est, ut explicarent quo factum esset, ut parvo temporis intervallo tantus glandium scriptarum numerus proveniret. Ceterum notare non omiserim teste ephemeride Londiniensi *Academy* 1 Iul. 1876 p. 9 glandes 1396 'a comite Arpini' collectas museo Britannico oblatas esse, cf. *Le Temps* 12 Iun. 1876. Eundem glandium numerum ad me miserat Feuardentius (vide *Monatsber.* 1876 p. 77); non dubium igitur quin eaedem illae fuerint. Anno 1888 Purgoldius mecum communicavit, easdem glandes Feuardentianas (omnesne an magna ex parte?) ab museo Aurelianensi emptas esse. Alias tredecim a Feuardentio acquisivit museum Havniense, de quibus vide infra ante n. 65*. — Adde quod Garruccius, *Civiltà cattol.* X 4 (1877) p. 711 memorat: *il falsario inventò la collezione del cardinal Pallotta e di altri signori e signore,* de quibus aliunde tamen nil compertum est.

1—444 a Feuardentio accepi 12 Mai. 1875 cum aliis CLXIIII earundem inscriptionum alteris exemplaribus, sed partim clarioribus, ex quibus has:

444*a*—444*y* selegi infraque exhibui.

445—665*a* a Feuardentio mecum communicatae 12 Nov. 1875. Vniversae fuerunt CCLXXII, sed continebant multas inscriptiones duplicibus exemplis. Ex his ultimis quas infra exhibui, signatae sunt litteris *a*, *b*, *c* et q. s. supra additis (velut 445*a*, 445*b*), reliquae (445—665) illae sunt, quas eisdem numeris usus edidit Desjardinius. Praeterea 2 Iun. 1875 glandes XXXVI et eodem illo 12 Nov. 1875 glandes DXV Feuardentius mihi misit. Ex iis (plane enim gemellae ceteris erant) solam hanc 484*a* infra commemoravi.

	Corp. IX		Index		Corp.		Index
64*	727*	1	R 4	64*	727*	5	I 12
		2	R 4 + T 4 (utrumque bis)			6	L 20 + A 40
		3	R 4 + F 13			7	L 20
		4	R 4 + F 13			8	L 20

Corp.			Index
64*	727*	9	F 41
		10	F 26
		11	R 8
		12	R 5 + F 13
		13	M 15 + L 57
		14	R 8 + F 13 (?)
		15	R 5 + F 13
		16	L 31 + F 54
		17	A 31 + L 57
		18	incertae lectionis 27
		19	A 40
		20	P 28
		21	P 23
		22	inc. lect. 11
		23	inc. lect. 11 + T 4
		24	inc. lect. 11
		25	S 18 + F 13 (utrumque bis excusum)
		26	S 18
		27	S 18
		28	P 14
		29	F 13 (?) + P 23
		30	H 3 + F 13
		31	H 3 + F 13
		32	F 43
		33	F 43
		34	F 43
		35	F 43
		36	F 43
		37	F 43
		38	A 36 + F 13
		39	P 9 + O 8
		40	P 9 + F 13
		41	P 9 + F 13
		42	P 9 + O 8 (bis utrumque)
		43	R 4 + A 3
		44	F 47 + L 58
		45	M 10 + P 18
		46	M 10 + O 8
		47	A 41 + P 18
		48	A 41 + F 13
		49	F 4
		50	T 14
		51	M 25 + num. 15
		52	S 11
		53	S 11
		54	S 11 + T 4
		55	M 8 + F 13
		56	M 8 + F 13 (bis utrumque)
		57	P 20[1]) + imag. 1
		58	A 36
		59	L 31 + L 32
		60	L 42 + P 1
		61	L 42 + F 13
		62	L 42 + L 54 (aut num. 14)
		63	L 50 + num. 12
		64	L 44 (?) + num. 9
		65	C 34 + num. 14
		66	vest. inc.
		67	R 4 + num. 14
		68	L 58
		69	L 58 + F 13
64*	727*	70	L 58 + R 4
		71	L 58
		72	L 54
		73	F 13
		74	R 8
		75	vest. inc.
		76	I 4 + T 4
		77	A 14 + O 8
		78	O 8 + imag. 1
		79	O 8
		80	O 8 + T 4
		81	S 19 + L 58
		82	O 8 + S 19 (?)
		83	S 19 + L 60
		84	S 19[2]) + P 14
		85	S 19 + L 58
		86	F 6
		87	F 7 + imag. 1
		88	F 6
		89	F 6 + imag. 1
		90	L 8[3])
		91	L 8 + F 54
		92	L 8 + F 54
		93	L 8
		94	L 8 + imag. 1
		95	L 8 + C 11
		96	L 8 + M 21
		97	L 8
		98	L 8 + imag. 1
		99	L 80[4]) + M 32
		100	R 21 + A 3
		101	R 21
		102	P 16 + O 3
		103	P 16 + O 3
		104	L 52
		105	P 9 + L 52 + F 6 (?)
		106	M 25 + T 4
		107	M 25 + num. 15
		108	M 25 + num. 15
		109	T 4
		110	A 3 + S 25
		111	E 3
		112	F 13 + imag. 3
		113	R 5 + F 13
		114	F 15
		115	F 26
		116	F 26
		117	P 1
		118	R 4
		119	P 23
		120	F 13
		121	F 13
		122	F 13
		123	inc. vest.
		124	S 26
		125	F 44
		126	F 29
		127	F 29[5]) + imag. 3
		128	F 26 (?) + imag. 1
		129	A 31
		130	G 2
		131	S 16

1) Tab. XII 4. 2) Tab. XII 5. 3) Tab. XII 6. 4) Tab. XII 7.
5) Tab. XII 8.

Corp.	Index
64* 727* 132	S 18 + F 26
133	S 18
134	inc. lect. 11 + L 57
135	inc. lect. 11
136	inc. lect. 11
137	A 35
138	H 3
139	D 9 + imag. 1 + inc. lect. 5
140	D 9
141	L 19
142	H 1
143	C 11
144	V 3 (?) + imag. 1
145	M 15
146	M 21
147	M 18
148	P 30
149	I 16 + imag. 3
150	I 16 + F 13
151	M 12
152	M 10
153	A 7 + imag. 3
154	T 18
155	A 7
156	T 18
157	C 11
158	A 7 + inc. lect. 11
159	V 11 + A 47
160	T 14 (?)
161	F 4
162	F 4 + imag. 5[1]
163	F 55 + A 33
164	F 55
165	F 55
166	F 47
167	S 16
168	R 4 + A 41
169	A 4 + T 4
170	A 4
171	P 26
172	A 47 + imag. 3
173	vest. inc.
174	A 18
175	L 35
176	L 20
177	L 38
178	L 41
179	L 67
180	L 41 + imag. 1
181	R 4
182	L 47
183	L 50
184	L 50
185	L 46
186	L 50
187	L 54
188	L 58
189	E 4
190	num. 14
191	L 58
192	M 21 + imag. 3
193	S 23
64* 727* 194	P 13 + imag. 3 (?)
195	P 7
196	R 4 + P 7 + imag. 7
197	imag. 1 + imag. 7[2]
198	vest. inc.
199	M 32
200	F 15 + M 32
201	S 23
202	S 23 + imag. 1 + L 62
203	L 54
204	L 73
205	M 25 + L 8
206	R 4 + L 8
207	L 8 + num. 15
208	A 28 + imag. 3
209	A 27 + S 23
210	A 28
211	A 24
212	A 24 + C 22[3]
213	A 24
214	S 8
215	R 16
216	L 57
217	L 80
218	L 80
219	L 52
220	E 3
221	A 36
222	T 10
223	R 4[4] + R 5 + imag. 3
224	R 5 + F 13
225	R 4 + vest. inc.
226	I 12[5]
227	R 4
228	R 4
229	F 41
230	F 41
231	R 4 + A 31
232	A 31
233	A 31
234	I 4
235	vest. inc.
236	A 36 + imag. 3
237	imag. 6[6]
238	H 3
239	H 3
240	D 9[7] + V 8
241	D 9
242	L 10
243	L 10
244	A 1 + imag. 3
245	A 1
246	S 18
247	S 18
248	F 29
249	F 29
250	F 29
251	F 29
252	inc. lect. 11
253	inc. lect. 11 + S 5
254	inc. lect. 11[8] + imag. 3
255	inc. lect. 11

1) Tab. XII 9. 2) Tab. XII 17. 18. 3) Tab. XII 10. 4) Tab. XII 13. 5) Tab. XII 11. 6) Tab. XII 17. 7) Tab. XII 14. 8) Tab. XII 16.

Corp.	Index
64* 727* 256	inc. lect. 11 + S 5
257	inc. lect. 11
258	imag. 6
259	inc. lect. 11
260	inc. lect. 5
261	inc. lect. 5
262	A 40
263	F 26
264	F 26
265	F 26
266	F 26
267	F 26
268	F 43
269	F 43
270	F 44
271	P 23
272	P 23
273	P 1
274	R 15 + imag. 3
275	A 16
276	L 64 + T 11
277	L 60 + T 11
278	L 64 + inc. lect. 29
279	L 64 + inc. lect. 29
280	L 64 + inc. lect. 29
281	L 64 cf. 90* 6
282	vestigia incerta
283	vest. inc. utrımque
284	G 1
285	G 2
286	L 10
287	P 1
288	P 1
289	P 1
290	A 12 1)
291	A 12
292	A 11
293	A 12
294	H 1
295	E 4 + T 7
296	S 12 2)
297	S 12
298	inc. lect. 27
299	inc. lect. 27
300	inc. lect. 27
301	F 55 + C 21
302	R 4 + F 55
303	M 12 + A 7
304	M 12
305	M 12 + C 21
306	M 12
307	S 23 + M 12
308	M 12
309	M 12
310	M 12
311	N 10
312	C 11 + A 41
313	C 11
314	C 11 + R 4
315	C 11
316	C 11 + C 21
317	T 14
64* 727* 318	T 14 + imag. 3
319	A 7
320	R 15
321	A 41
322	A 41
323	A 36
324	A 18
325	N 10 + F 6 (?)
326	T 18
327	S 16 3)
328	S 16 + C 21
329	P 25
330	P 25
331	inc. lect. 30 + V 3
332	P 26
333	A 1 + imag. 3
334	A 3
335	(Desj. 336) M 17
336	(Desj. 337) M 17
337	(Desj. 335) S 16
338	M 18
339	M 18 4)
340	M 17
341	A 18
342	A 18
343	A 18 + L 50(?) + C 21(?)
344	F 4
345	F 4
346	L 32 + C 21
347	L 30
348	L 31
349	L 32 5)
350	L 32
351	(Desj. 372) O 8
352	L 35
353	L 35 + L 64 (?)
354	L 41
355	L 40
356	L 56
357	L 56
358	L 50
359	L 4
360	L 4
361	L 42
362	L 60
363	L 60
364	L 27
365	L 40 + imag. 1
366	L 59
367	L 59
368	L 58
369	O 8 6)
370	O 8
371	O 8
372	(Desj. 351) L 35
373	O 8
374	F 55
375	V 3 + imag. 3
376	inc. lect. 37
377	C 28
378	imag. 3 + imag. 1
379	E 1

1) Tab. XII 12. 2) Tab. XIII 1. 3) Tab. XII 21. 4) Tab. XII 22.
5) Tab. XIII 10. 6) Tab. XIII 2.

Corp	Index
64* 727* 380	E 1
381	S 19 + P 14
382	D 6[1]
383	D 6
384	F 15 + imag. 3[2]
385	L 57
386	S 23[3]
387	S 23 + vest. inc.
388	P 43
389	P 43
390	P 43
391	M 32
392	M 32
393	M 32
394	M 32 + imag. 3
395	M 32
396	M 32
397	L 59
398	T 15
399	T 47
400	A 28
401	A 28
402	A 28
403	A 28
404	A 28 + C 21
405	M 21 + imag. 3
406	A 24
407	A 24
408	A 24 + imag. 3
409	A 24
410	L 80
411	L 80
412	L 80
413	L 80
414	L 80 + imag. 3
415	E 1a + S 25
416	E 1a[4] + S 5
417	E 1a
418	E 1a + F 6
419	M 25 + E 1a
420	L 52 + F 6 + A 24
421	F 6 + imag. 3 + A 24
422	M 25 + L 54
423	num. 15 + imag. 3
424	L 8 + N 3
425	L 8 + N 1
426	L 8 + T 10
427	F 13[5] + T 10
428	E 3[6] + T 10
429	T 10 + C 21
430	T 8 + A 51
431	O 1
432	O 3 + P 16
433	L 52
434	R 4 + L 52
435	L 52
436	L 52 + F 47
437	S 8[7] + imag. 3
438	S 8 + imag. 3
439	L 57
440	L 57
64* 727* 441	num. 14 (?)
442	num. 14 + imag. 1
443	L 68
444	L 50
444a	R 4 + A 17
444b	R 5 + F 13
444c	F 7
444d	F 6
444e	L 67
444f	L 42
444g	L 50
444h	L 50
444i	L 50
444k	A 24 + imag. 3
444l	inc. lect. 11 + imag. 3
444m	F 44
444n	F 47
444o	F 55
444p	C 11
444q	A 18
444r	L 30
444s	F 15
444t	M 25
444u	L 57
444y	L 58[8]
445	R 5 + F 18
445a	E 3 + imag. 3
445b	S 25 + imag. 3
445c	inc. lect. 11 + imag. 3
445d	M 19 + imag. 3
445e	L 50 + imag. 3
445f	D 6 + imag. 3
445g	P 23 + imag. 3
445h	P 1 + imag. 3
445i	H 3 + imag. 3
445k	D 6
445l	C 11[9]
445m	T 20 + imag. 3
445n	L 32 + imag. 3
445o	L 41 + imag. 3
445p	L 58 + imag. 3
445q	M 11
445r	inc. lect. 22 + imag. 3
445s	L 8
446	C 39
446a	C 39
447	F 19
447a	F 19
448	H 3 + C 39
449	H 3
450	A 15
451	K 1
451a	K 1 + imag. 3
452	A 31 + P 38
452a	P 38
453	S 9
454	S 9
454a	S 9
455	inc. lect. 32
456	C 13
457	O 4 + F 49

1) Tab. XIII 16. 2) Tab. XIII 15. 3) Tab. XIII 3. 4) Tab. XIII 14. 5) Tab. XIII 5. 6) Tab. XIII 13. 7) Tab. XII 15. 8) Tab. XII 18. 9) Tab. XII 19.

Corp.	Index
64* 727* 458	inc. lect. 10 + F 49
459	inc. lect. 10 + L 27
460	inc. lect. 26
461	F 37[1]
462	R ; + F 37
463	F 13 + S 13
463*a*	F 37 + imag. 1
463*b*	F 37 + imag. 3
464	S 13
464*a*	S 13 + imag. 1
465	L 16 + F 37 + imag. 1
466	L 4 + vest. inc.
467	E 6
468	T 20
469	L 38
470	G 3
471	A 31 + F 13
472	inc. lect. 11
473	inc. lect. 9
474	inc. lect. 25
475	T 9
476	S 4
477	R 11
478	F 46
479	G 5
480	O 12
481	O 13
482	F 50 + imag. 3
483	I 11
484	C 29
484*a*	C 29
485	inc. lect. 6
485*a*	inc. lect. 6 + imag. 3
486	A 9
486*a*	A 9 + imag. 3
487	L 18
488	L 17
489	L 17
490	G 2
491	F 26
492	F 13 (?)
493	L 14
494	L 14 + imag. 3
494*a*	L 14
495	C 23
496	V 12
497	V 12[2]
497*a*	V 12
497*b*	V 12
498	V 13
498*a*	V 13 + imag. 3
499	A 48
500	A 48
501	S 12
502	S 12
502*a*	S 12 + imag. 3
503	M 12
504	P 9
505	R 10 (?)
506	P 27
507	P 27 + imag. 3
508	S 29
509	S 28
64* 727* 510	A 25 + C 39 (?)
511	A 25 + S 16
512	A 25
513	B 1
514	L 79
515	L 79
516	L 79
517	T 23
518	T 24
519	T 24 + imag 1
520	M 5
520*a*	M 5 + imag. 3
521	R 10
522	C 35 + imag. 3
523	S 6
523*a*	S 6 + imag. 3
524	C 33
524*a*	C 33
525	S 27
526	M 8 + F 42
527	M 8 + inc. lect. 10
528	F 10
528*a*	F 10 + imag. 3
529	A 22
530	A 22
531	A 21
532	A 22
533	A 23
534	V 7
535	F 25
536	P 28
537	P 28
538	A 19
539	I 9 + L 64
540	R 4 + S 23
541	S 22
542	S 21 + I 9
543	S 21 + P 36
544	S 21 + S 18
545	imag. 3[3] + A 8
546	A 6
547	A 6
548	P 31
549	P 31
550	F 55
551	S 17
552	L 75
553	A 42
554	A 41
555	F 4
556	F 3
557	F 3
558	F 8
559	M 22
560	F 2
561	vest. inc.
562	V 14
563	V 4 + imag. 3
564	inc. lect. 1
565	inc. lect. 1
566	M 11
567	N 7
568	N 9 + imag. 3

1) Tab. XIII 11. 2) Tab. XIII 7. 3) Tab. XII 20.

Corp.	Index
64* 727* 569	N 8 (?)
569*a*	imag. 3
570	S 20
570*a*	S 20
571	R 24
572	R 24
573	R 24
574	R 26
575	R 25
576	L 81
577	P 37
578	P 6
579	P 29
580	L 76 [1]
581	L 77
582	L 74
583	L 78 [2]
583*a*	L 74 + imag. 3
584	M 33
585	K 2 + F 13
586	M 26
587	M 13
588	F 9
589	F 9 + H 3
590	F 8
591	F 9
592	F 12
593	A 53
594	C 17
595	C 17
596	A 5
597	A 39
598	A 2
599	inc. lect. 27 [3]
600	F 36
601	L 23
602	L 15
603	L 45
604	inc. lect. 24
605	L 38
606	T 6
606*a*	T 6
607	L 28 + A 32
608	L 31 + A 41
609	L 16
610	L 68
611	L 70
612	L 37
613	L 58 + C 32
614	G 2
615	R 1
616	V 15
617	M 4
618	V 6
619	M 28
620	O 4 + L 27
64* 727* 621	D 9
622	D 8 + imag. 3
622*a*	D 8
623	O 11 [4]
624	O 10
625	O 9
626	F 41
627	inc. lect. 4 [5]
628	T 17
629	P 21
630	inc. lect. 3
631	inc. lect. 8
632	F 34
633	F 33
634	imag. 10
635	inc. lect. 8
636	F 12 + imag. 3
636*a*	F 12 + imag. 3
637	D 5
638	C 18 + inc. lect. 23
639	C 18 + inc. lect. 23
640	A 54
640*a*	A 54
641	A 20
642	A 20 + C 18
643	C 20
644	C 18 + imag. 8
644*a*	C 18
644*b*	C 18
645	imag. 8
646	C 18
647	M 32
648	A 50 + T 8
649	A 50 + T 8
650	A 49 + T 8
651	T 8 + imag. 3
651*a*	T 8
652	A 50 + T 10
652*a*	A 50
652*b*	A 49
653	F 18 + inc. lect. 31
654	A 29
655	A 29
656	A 24
657	A 27
658	O 2
659	L 80
660	R 19
661	R 15
662	S 25 + S 5
662*a*	S 5
663	M 25
664	E 1
665	M 30 + imag. 3
665*a*	M 30

Descripsi. — Edidit (exceptis 444*a* ceterisque usque ad 665*a* quae littera adiecta, ex. gr. *a*, signatae sunt) Desjardins Desideratorum fasciculo 2 (Iun. 1874) glandes 1—111; fasc. 3 (Apr. 1875) n. 112—222; fasc. 4 (Sept. 1875) n. 223—444; fasc. 5 (Iul. 1876) n. 445—665 imaginibus expressas et ornatas amplo commentario. — Vbi contra-

1) Tab. XIII 9. 2) Tab. XIII 12. 3) Tab. XIII 8. 4) Tab. XIII 4. 5) Tab. XIII 6.

rium non notavi, numeri Desjardiniani iidem sunt, quibus ego usus sum. — N. 445 sqq. quibus numeris signatas attulerim in *Monatsberichte der Berl. Akad.* 1876 p. 64 sqq., ex conspectu in fine p. 140 subiecto apparet.

In museo Havniensi sedecim glandes Latinae exstant hae, quarum notitiam Vssingii benevolentiae debeo:

I) n. 1—13 provenientes *aus der Sammlung Rollin und Feuardent* et ab L. Muellero ad editionis Desjardinianae numeros relatae hosce: 60. 68. 115. 189. 167. 229. 276. 347. 369. 387. 400. 405. 431. Iisdem numeris signatas reperies apud nos supra.

II) n. 14—16, quarum ectypa staunea misit Vssingius. Ea me docuerunt harum quoque duas esse Vincenzinianas: n. 14 = L 27 + V 3; n. 15 = R 4 (aut R 5) + F 13. Sed ad tertiam (16) legendam eiusque naturam discernendam ectypum parum idoneum est; Vssingio iudice exemplum est glandis, quae ab Ritschelio t. IX 53 exhibetur, i. e. huius editionis n. 19 *a**.

65* [Corp. IX 728*] Asculo missae Parisios cum aliis compluribus ad Feuardentium, qui mecum communicavit n. 1—32. 36—38 cum aliis m. Mart. anni 1876.

Corp.		Index	Corp.		Index
65* 728*	1	A 29	65* 728*	20	(D 667?) C 12
	2	(Desj. 685) M 18		21	imag. 3 (bis)
	3	(D 687?) P 29		22	(D 679) A 6 + L 23
	4	(D 686) F 26 + A 34		23	L 50
	5	S 27		24	L 48
	6	(D 676) M 25		25	L 48
	7	(D 675?) S 27		26	L 48
	8	(D 677) S 23 + imag. 3 + P 11		27	L 48
	9	(D 669?) C 19		28	S 13
	10	O 11		29	S 13
	11	(D 671) S 23 + F 13 + imag. 3		30	S 13
	12	(D 682) S 28 (?) + F 13		31	T 21
	13	(D 674) A 53		32	V 16 + F 13
	14	(D 670) R 26 + G 5		33	(D 683) I 8*a*
	15	(D 673?) A 5 (partim bis excusa)		34	(D 684) C 27*a*
	16	(D 681) S 6 + imag. 3		35	(D 666) M 11
	17	(D 680) R 24		36	(D 689) A 31 + T 10
	18	(D 672) A 26 + A 53		37	(D 668) L 23 + L 30
	19	(D 688) A 9 + imag. 3		38	(D 678?) M 21 + imag. 3 + L 41

Descripsi n. 1—32. 36—38. — Has 2—4. 6—9. 11—20. 22. 33—38 edidit Desjardins, Desiderata, fasc. 5 (1876) n. 666—689; sed nonnullae (3. 7. 9. 15. 20. 38) num eaedem sint atque Desjardinianae quas adscripsi, non satis certum est. — 35 fort. idem exemplar est 64* 444 *q*.

66* [Corp. IX 729*] 1. 2 in museo Britannico quod 1 a Woodhouse 8 Mai. 1867, 2 a Pulskyo 20 Mai. 1868 accepit; 3 ex Italia allata a barone de Maienfisch, nunc Sigmaringae in museo.

Corp.		Index
66* 729*	1	I 12
	2	R 3 + F 13
	3	L 60

Descripsi et ectypa paravi. — 3 edidit ut sinceram (prima erat Vincenziniarum, quae prodiit) L. Lindenschmit *die vaterländischen Alterthümer der fürstlich Hohenzoller'schen Sammlungen zu Sigmaringen* Mainz 1860, 4⁰. tab. 40, 17 cf. p. 222 (inde Pfister *Jahresbericht des hist. Ver. in Mittelfranken* 1864 p. 21), idemque *Alterthümer unserer heidnischen Vorzeit* I (1864) fasc. 12 tab. 4, 8.

67* [Corp. IX 730*] 1—8 in museo Basileensi inter Vischeriana, quarum n. 1 prope Athenas reperta esse dicitur, n. 2 et 3 anno 1867 Athenis a Paulo Lambros accepit VISCHER; 9 Athenis provenire dicitur, inde ab 20 Iul. 1865 in museo Britannico.

	Corp.		Index
67*	730*	1	F 43
		2	F 13 + R 3
		3	F 13 + R 3
		4	F 13 + R 5
		5	F 43
67*	730*	6	M 25 + num. 15
		7	A 24 + C 22
		8	D 7*a*
		9	F 56*a*

Descripsi. — 1 ed. Vischer, *Schleudergeschosse* 1866 p. 13 n. 20, tab. n. 19 [= *Schriften* II p. 255, tab. XIII 20]. — 2 et 3 ed. idem *Epigraphische Kleinigkeiten* 1871 p. 9 t. II n. 37 et 38 [= *Schriften* II p. 271, tab. XV 61 et 62].

68* [Corp. IX 731*] 1—43 in museo Neapolitano; quod quo tempore singulas adquisierit cum parum constet, alias a. 1865 ab Isaia Salati habuit, alias a. 1868 ab Augusto Vecchj, alias ut videtur ab aliis. — 44—58 in museo oppidi Catanzaro, emptae Neapoli a negotiatore antiquario FIORELLIVS, qui a. 1883 Romam mittendas curavit. Asculi emptas plerasque musei Catanzariensis glandes esse rettulit LENORMANT.

	Corp.		Index
68*	731*	1 (3), 2 (4), 3 (5), 4 (6), 5 (7), 6 (8)	I 12
		7 (9)	F 13 + R 3
		8 (10)	F 13 + R ?
		9 (11)	R 3
		10 (12)	R 3
		11 (16)	F 13 + M 8
		12 (17)	F 13 + M 9
		13 (18)	R 4 + F 13
		14 (19)	inc. lect. 38
		15 (20)	L 39
		16 (21)	P 23
		17 (22)	inc. lect. 34
		18 (27)	L 60
		19 (29)	L 60 (?)
		20 (30)	L 60 (?)
		21 (32)	L 67
		22 (33)	C 8
		23 (35)	inc. lect. 12
		24 (37)	inc. lect. 13
		25 (38)	inc. lect. 14
		26 (39)	L 69
		27 (40)	L 73
		28 (41)	L 73
		29 (42)	P 16 + O 3
68*	731*	30 (43)	inc. lect. 39
		31 (45)	A 46
		32 (46)	P 13 + C 26
		33 (47)	G 3 + imag. 1
		34 (48)	G 3
		35 (49)	S 19 + P 14
		36 (52)	C 5
		37 (53)	C 4
		38 (54)	A 36
		39 (56)	H 3
		40 (57)	F 43 (?)
		41 (59)	F 43
		42 (64)	F 43
		43 (74)	imag. 1
		44, 45	inc. lect. 11
		46, 47, 48	F 13
		49	T 18
		50	inc. vest.
		51	L 8 + R 4
		52	L 58 + R 4
		53	L 56
		54	L 50
		55	L 50 (?)
		56	M 25 + num. 15
		57	L 42 + imag. 8
		58	T 7 + E 4

1—43 Descripsi a. 1877. — Fiorellius *Catalogo del museo nazionale*; *armi antiche* (1869) p. 11 sqq. edidit ut antiquas; eius numeros intra uncinos addidi. N. 14 et 20 Garruccius in Sylloge n. 978. 977 pro genuinis protulit. Idem *Civiltà cattolica* X 4 (1877) p. 710 extr. XLVII glandes spurias in museo Neapolitano servari ait, sed, quae damnandae essent, singulas non significavit et ex meo iudicio sunt potius XLIII. — 44—58 Descripsi ad exempla plumbata Dresselii; idem sua apographa misit. Memoravit Fr. Lenormant *La Grande-Grèce* II (1881) p. 314.

69* [Corp. IX 732*] in museo Kircheriano n. 210. 212. 257—270. 288—316 (eodem ordine infra exhibui), quod alias aliis temporibus accepit, n. 17—45 ab Iulio Sambon dono habuit.

Corp.			Index
69*	732*	1	L 21
		2	H 3
		3	R 4 + A 41
		4	S 19 + P 14
		5	F 55
		6	F 27
		7	F 6 + A 10
		8	S 19 + P 14
		9	A 17 + A 1
		10	A 17 + S 24
		11	S 11
		12	L 51
		13	M 21 + imag. 1
		14	P 16 + O 3
		15	S 5
		16	inc. lect. 41
		17	L 31
		18	F 44
		19	G 3 + imag. 1
		20	A 36
		21	F 13 + R 5
		22	F 13
		23	A 47 + imag. 1
69*	732*	24	T 14 + L 4
		25	P 9 + L 52
		26	M 12
		27	M 17
		28	F 13 + A 41
		29	S 19 + P 14
		30	L 50
		31	L 34
		32	L 41
		33	L 67
		34	L 3
		35	G 4
		36	inc. lect. 25 *a*
		37	M 21 + imag. 3
		38	T 20
		39	L 8
		40	S 7
		41	P 16 + O 3
		42	O 2
		43	M 32
		44	M 6
		45	C 10

Descripsi vel contuli. — Edidit Ruggiero, Catal. mus. Kircher. I (1878) p. 83 sqq. (n. 1 et 2 inter genuinas, ceteras inter suspectas). — N. 38 ut genuinam edidit Garrucci Sylloge n. 1082.

70* [Corp. IX 733*] in museo Asculano sepositae inter falsas.

Corp.			Index
70*	733*	1	I 12
		2	I 12
		3	H 4
		4	R 14
70*	733*	5	R 14
		6	T 22
		7	A 36
		8	L 50

Descripsi. — N. 4 et 5 edidit Iul. G(abrielli), *Il palazzo comunale di Ascoli-Piceno* 1874 p. 19.

71* [Corp. IX 734*] Asculi apud Venturinium aurificem.

Corp.			Index
71*	734*	1	F 11
		2	F 55
		3	M 20
		4	F 43
		5	L 50
		6	L 50
		7	I 12
71*	734*	8	I 12
		9	inc. lect. 20
		10	inc. lect. 28
		10*a–e*	F 43
		10*f*	L 60
		10*g*	N 6 + inc. vest.
		10*h*	N 6

Descripsi 13 Sept. 1877. — 10*a*—*h* cusionis sunt valde suspectae.

72* [Corp. IX 735*] Perusiae apud comitem Rossi-Scotti.

Corp.			Index
735*	72*	1	F 43
		2	M 1 + P 1 + imag. 4

Descripsi. — Praeterea Rossi-Scottius m. Mart. 1879 glandem acquisivit C·CAMVR inscriptam (72 gr.), de cuius sinceritate ipse dubitavit. Et sane haec inscriptio non reperta est nisi in cusis.

73* [Corp. IX 736*] 1—5 Perusiae apud Marianum Guardabassi. — 6 prius Mugnani ad Tiberim apud Vittori archipresbyterum; is a. 1883 dono misit. — 7 Mediolani in museo Poldi-Pezzoli.

Corp.			Index
73*	736*	1	C 5
		2	L 36
		3	inc. lect. 15 + R 4
		4	F 43
73*	736*	5	M 7
		6	F 43
		7	I 12

Descripsi. — 6 hanc iam Vittorius falsam esse iudicaverat.

74* [Corp. IX 737*] 1—142 et postea 146—184 suadente Bergkio emit Ernestus aus'm Weerth Bonnensis, et maximam quidem partem Anconae in eiusque vicinia et Camerini, glandes XXII a Iheringio Mogontiacensi BERGK *Schl.* p. 49 et p. 137, cf. p. 23 not. 2. — 143—145 (cf. p. 119 not. 1) Cumis repertae dicuntur; servabat princeps de Wittgenstein; possidet aus'm Weerth.

Corp.			Index
74*	737*	1	P 25 + C 34
		2	P 26
		3	P 26
		4	F 13 + M 34
		5	F 13 + M 34
		6	P 9
		7	P 12
		8	T 13
		9	R 9 + F 13
		10	S 10 + imag. 7
		11	M 16 + imag. 4
		12	S 21 + M 15
		13	M 15 + imag. 3
		14	M 15 + num. 7
		15	F 38 + P 24
		16	F 28 + imag. 3
		17	F 29
		18	F 29
		19	F 26
		20	F 26
		21	S 18
		22	A 52
		23	H 3
		24	V 11 + A 27
		25	V 11
		26	F 32
		27	F 32
		28	F 32
		29	P 33
		30	P 33
		31	F 41
		32	F 41
		33	F 13 + M 8
		34	R 4 + F 13
		35	R 5 + F 13
		36	R 5 + F 13
		37	R 5 + imag. 3
		38	F 16 + imag. 1
		39–42	I 12
		43	R 3
		44	R 4
		45	I 3
		46	L 20
		47	L 31 + L 54
		48–51	L 31
73*	737*	52	num. 14
		53	T 22
		54	F 13
		55	F 13
		56	F 44
		57	P 23
		58	P 23 + imag. 3
		59	P 23
		60	L 67
		61	L 67 + A 46 (?)
		62	A 45
		63	L 27 + A 46
		64	P 23 + I 12
		65	P 1
		66	G 3
		67	G 3
		68	F 3
		69	F 5
		70	inc. lect. 11
		71	inc. lect. 11
		72	inc. lect. 27 + imag. 1
		73	A 36
		74	F 52
		75	S 19 + P 14
		76	S 19 + P 14
		77	F 13 + inc. lect. 19
		78	M 21
		79	P 16 + O 3
		80	A 24 + C 21
		81	A 24 + C 21
		82–83	F 52 + C 21
		84–85	P 16 + O 3
		86	
		87	O 2
		88	M 32
		89	L 30 + imag. 3
		90	E 3
		91	L 52
		92	L 52
		93	S 8
		94	R 21
		95	L 57 + P 38
		96	L 57 + M 25
		97	num. 12 + T 19
		98	M 25 + num. 15
		99	G 2
		100	G 2
		101	O 8 [1] + imag. 3
		102	O 8 + imag. 3

1) Cf. p. 120.

Corp.	Index
74* 737* 103	F 6
104	M 14
105	L 78
106	C 15
107	F 54
108	O 13
109	T 10
110	T 10
111	T 10 (?)
112	C 12
113	A 4
114	R 18 + L 61
115	C 36
116	L 15
117	P 38 + imag. 3
118	L 33
119 }	L 50
120 }	
121 }	L 58
122	
123	L 73
124	num. 13
125	C 31
126	num. 14
127	inc. lect. 2 + imag. 4 + inc. lect. 19 *a* + imag. 1
128	L 38
129	P 8
130	S 14
131	inc. lect. 16 + A 36 (?)
132	F 45
133	inc. lect. 17 + F 53
134	inc. lect. 40
135	S 18 (?)
136	imag. 6 (?)
137	D 8[1])
146	P 10
147	P 10 + T 23

Corp.	Index
73* 737* 148	F 26 + imag. 6
149	H 3
150	H 3
151	F 13 + P 32
152	R 4
153	F 44
154	A 13
155	inc. lect. 27
156	S 19 + P 14
157	A 31
158	A 31 + C 39
159	M 32
160	L 80 + imag. 3
161	L 80 + imag. 3
162	L 52 + imag. 3 (?)
163	R 20 + imag. 3
164	R 15
165	G 2
166	L 27
167	O 8
168	O 8
169	M 27 + imag. 3
170	D 7
171	F 13 + M 12
172	A 41 + L 4
173	S 23 + imag. 3
174	L 63 + L 64
175	O 13 + imag. 3
176	O 13
177	L 58
178	L 38
179	A 16
180	F 49
181	inc. lect. 7
182	inc. lect. 22
183	S 14 + imag. 3
184	D 9 + imag. 3

Contuli. — Theodorus Bergk primum edidit in annalibus Rhenanis 55/56 (Bonnae 1875) p. 1 sqq. earum glandes CXVIII (i. e. ed. II 1—137 exceptis XIX his: ed. II 3. 5. 28. 29. 33. 36. 37. 40—43. 51. 59. 60. 86. 119. 121. 123. 126), mox omnes foras dedit libello, quo sinceritatem earum acerrime contra me defendit: *Inschriften röm. Schleudergeschosse* Lips. 1876 additis tabulis tribus i. e. I et II lithographicis (quarum imagines XXXIX repetitae sunt ex ed. prioris tabb. I—III n. 1—39) et tertia heliotypica (quae nova accessit). Numeri glandium supra adhibiti iidem sunt qui apud Bergkium.

Bergkius, qui ipse primus Desjardinianas glandes tum notas CXI[2]) licet argu-

1) n. 138—142. 145 inscriptione carent, de glandium n. 143 et 144 inscriptionibus, quae genuinae sunt solae, vide n. 108.

2) In comm. min. acad. 1875 p. 469 cum dixissem notitiam huius monumentorum generis nostram parum adhuc provectam esse desiderarique novum de glandibus universis laborem, Bergkio quoque addidi admodum imperfectam esse glandium cognitionem [nam ex. gr. musea Italica non examinaverat, neque Asculanarum ei praesto erant nisi falsae], eumque Desjardinianarum non nosse nisi CCXXII glandes. Tot enim editae erant tum cum illa scripsi i. e. m. Iunio 1875. Sed recte sane Bergkius notavit *Schl.* p. 29, se (ad commentarium suum ann. Rhen. 55 ed. 1875) non supra CXI primas earum adhibuisse. At is error meus facile explicandus non detrahit quicquam Bergkio et reapse levissimus est, praesertim cum Bergkius l. l. asserat, etiamsi CCXXII glandes Desjardinianas nosset, '*mein* (Bergkii) *Urtheil über die Publication* [Desjardinii] *würde dadurch nicht im Mindesten anders ausgefallen sein*'.

mentis innisus partim falsis (utpote collectis ex Desjardinii erroribus) partim ad Bergkianas glandes non minus pertinentibus damnaverat, glandes a se ipso Bonnae, Mogontiaci, Wiesbadis, Francofurti descriptas ab omni suspicione longe abesse asseveravit in eoque errore etiam tum perseveravit, postquam quae his cum illis intercederet similitudo ostendi (*Monatsber.* 1876 p. 79 sqq.). Eas ut defenderet, ad mira commenta confugit; ex. gr. Coriolanum, Fabium Maximum, M. Antonium (scilicet triumvirum) aliosque, qui quo pacto in Asculanis glandibus inscribi potuerint nisi falsarii fraude explicari non potest, non clarissimos viros sed ignotos aliunde homines intellegendos esse contendit. Hanc n. 12 SIL) (MAR, qua Silo Italicus dux et Marius Romanus dux coniuncti exhibentur, *Sil(o) Mar(ium)* aut *Mar(ius) Sil(onem)* intellecto *salutat* vocabulo significare censuit; cf. *Schl.* p. 67 ad n. 11. Maxime vero eo remedio in explicandis inscriptionibus usus est, ut ignotam aliunde vocem vel formam prisci sermonis Latini vel dialecti alicuius Italicae esse statueret; quid quod alphabetum epichorium in n. 72 p. 103 detexisse sibi visus est. Exempla eiusmodi interpretationum Bergkianarum subieci haec:

1) inscriptiones genuinae a falsario excusae:

fir, apud nos n. 6 p. 18] = πῦρ i. e. glans (cf. *pir*) Bergkius *Schl.* p. 47. 90 sqq.
opterva, male lectum ab eo pro *opterga* n. 30; cf. p. 135 et 142] = *observa* p. 85. 121
lufuiasia, n. 87] = *luf(era) via sia* i. e. *libera via siet* p. 116

2) inscriptio suspecta a falsario excusa:

P ex Minicii glande suspecta, apud nos n. 123] fort. = *p(ir)* Bergkius p. 94 addens de hac P [sic, non Ꮁ] '*der Schriftcharakter weist dies Geschoss dem Bundesgenossenkriege zu*'; cuiusmodi ratiocinatione etiam in aliis usus est.

3) inscriptiones a falsario ex spuriis vel male lectis repetitae aut omnino fictae:

fri pro n. 12 FRI i. e. *feri* lectum] in dialecto Picena pro *feri* dictum, Bergkius p. 70. 78
pir, corruptum ex ЯIꟼ, n. 6 p. 17] in Picena, sicut in Vmbrorum dialecto = πῦρ, h. l. idem quod 'glans', p. 93
trepi, ex spuria n. 15* sumptum] a *trepere* p. 88
tomr pro ΓOMΓ n. 9, 26] *tuber* p. 79
POMF ex ΓOMΓ n. 9, 23 corruptum] *Pomt(ium)* p. 64
COMA ex ΓOMΓ n. 9, 7 corruptum] *comatos* aut *Comatus* aut *Comanus* p. 81 sq.
ear ex n. 34 male lecta] *eas* p. 102
musa ex n. 65 *Fulvia*, cf. Minicii imaginem] *musca* i. e. glans p. 114
tasen ex n. 28 sq. pro *tamen*] *tacen?* p. 126
vetomes ex n. 29 v. 2, cf. not. in fine] *betimus* (imus) p. 126
R | PET) (OCTAVIA ex n. 58 *pet. Octaviani culum*] '*Die Ergänzung* (fi)r pete Octavia(num) *ist sicher*' p. 109, cf. p. 93
Causarus ex CAIISARVS n. 64 a falsario litteram II male interpretanti corruptum] *Causar* (alludens ad *causarium*) ioco militari pro *Caesar* p. 110
puo, cf. p. 139 in indice spuriarum inc. lect. 22] = *pavio* p. 148
alfuil] = *alae fuil* (*fuil* = *fir* i. e. glans) p. 95. 140
or fri, *cf.* p. 139 n. 19*a*] = *os feri* p. 131
V·CATVLV (de V a falsario nonnumquam adhibita dixeram *Monatsber.* 1876 p. 74)] *V.* (praenomen) *Catulu(m)* p. 66
M. Coriolanus, i. e. *M(arcius) Coriolanus* ut ostenderam ibid. p. 69. 81; cf. supra p. 99] *M.* praenomen interpretatur p. 123
METE·R | ROMA ex nummo a falsario repetitum esse ostenderam *Monatsber.* 1876 p. 72; cf. supra p. 98] = *mete r(us)* aut *r(uri)* p. 143

ᴵVLLI | ROM ex nummo ROMA)(M·TVLLI a falsario translatum; cf. *Monatsber.* 1876 p. 72 et supra p. 98] fortasse (*parce n*)*ulli* Bergkius p. 138 addens: '*Hier hat man also Gelegenheit, ein ächtes oskisches Geschoss* [in eodem enim *Paap* secundum nummum Oscum incusum est] *mit den gefälschten Pariser Exemplaren zu vergleichen.*

At unam tamen inter suas glandes invenerat Bergkius (n. 82), quam, cum in uno latere belli Marsici inscriptionem *fugitivi* | *peristi*[*s*], in altero Perusinam *C. Causar*[*us* | *v*]*ictoria* exhiberet,' ob eam ipsam causam, qua Parisinam 105 *leg. XI divom Iulium*)(·ꓘ ınNNn·ꓘ damnaverat, non posset non in suspicionem vocare. Et sane de eius fide dubitationem professus erat in priore editione p. 70 [= ed. II p. 159]. Mox tamen, ne propter hanc unam ceteris suis eiusdem originis omnibus fides abrogaretur veritus (cf. quae dixeram *Monatsber.* 1876 p. 78 sub finem), in ed. altera p. 112 sq. sententia mutata sinceram esse affirmavit hac ratiocinatione usus: *entweder hat man bei der Belagerung Perusias einen älteren Stempel aus dem Marsischen Kriege wieder benutzt, oder ein älteres gebrauchtes Geschoss aus jener Epoche im Perusinischen Kriege umgestempelt.* Atqui, si ambo glandis latera simul incusa sunt, id quod glande examinata unice verum esse intellexi (nam, ut Bergkius recte observaverat, *der Avers ist abgesehen von Anfang und Ende gerade in den Partien, die bei der Umstempelung am meisten gefährdet waren, durchaus unversehrt*), haec damnanda est glans eadem ex causa, ex qua ipse damnaverat Desjardinianas. Sin diversis temporibus et tam caute alterum latus incusum esse posse Bergkius concesserit, ut alterius litterae non laederentur, tum vero corruet tota eius ratiocinatio illa, qua usus erat contra Desjardinianas glandes.

75* [Corp. IX 738*] 1—22*a* Carolus Antonius Milani Francofurtensis (+ 1882) ab Bööcke institore emit; m. Iun. 1888 emptae sunt cum 93* ab Davide Reiling negotiatore Mogontiacensi marcabus XXXI. — 23. 24 A. Hammeran ab Iheringio Mogontiacensi emit; nunc servantur Francofurti in museo.

	Corp.		Index
75*	738*	1	G 4
		2	H 8
		3	M 21 + imag. 3
		4	L 57 + P 38
		5	L 3
		6	S 25
		7	H 3
		8	L 21
		9	I 12
		10	V 9
		11	A 31
		12	F 52
		13	S 19 + P 14
75*	738*	14	S 19 + P 14
		15	F 13
		16	R 5 + F 13
		17	R 5 + F 13
		18	T 22
		19	L 41
		20	A 36
		21	F 43
		22	F 43
		22*a*	S 19 + P 14
		23	H 3
		24	F 43

1—22*a* Descripsi et contuli a. 1878 et 1883. — Bergkius bis edidit cum praecedentibus ut genuinas; memorantur in *Catalog der Sammlung Milani* 1883 p. 106 n. 342. — 23. 24 Descripsi Sept. 1882.

76* [Corp. IX 739*] 1—4 Iheringius Mogontiacensis vendidit a. 1872 museo Wiesbadensi. — 5—28 Mogontiaci aliae in museo, aliae apud Iheringium, qui emit ab eodem Bööcke (v. ad 75*).

	Corp.		Index
76*	739*	1	R 5 + F 13
		2	inc. lect. 27
		3	T 22
		4	S 19 + P 14
		5	F 43
		6	F 43
		7	F 43
76*	739*	8	F 43
		9	P 23
		10	L 21
		11	I 12
		12	F 13
		13	A 36
		14	O 8

Corp.			Index	Corp.			Index
76*	739*	15	F 6 (?)	76*	739*	22	P 16
		16	H 3			23	A 16
		17	E 3			24	E 2 *a*
		18	imag. 1 (?)			25	inc. lect. 18
		19	F 13 + R 5			26	L 40 (?)
		20	I 3 (?) + S 16 cf. num. 15			27	inc. lect. 35
		21	A 36			28	inc. lect. 36

Descripsi. — Bergkius excepta 18 omnes bis edidit cum praecedentibus, sinceras esse censens.

77* [Corp. IX 740*] Berolini in museo cui vendidit Ihering Mogontiacensis.

Corp.			Index	Corp.			Index
77*	740*	1	F 6	77*	740*	7	F 48
		2	L 38			8	L 31
		3	S 19 + P 14			9	S 19 + P 14
		4	R 5 + F 13			10	T 22
		5	inc. lect. 27			11	inc. lect. 21
		6	H 3			12	F 49 (?)

Descripsi a. 1877.

78* [n. 1. 2 = Corp. IX 741*] 1. 2 Mannhemii in museo societatis antiquariae. — 3—11 ab Feuardentio a. 1875 emit museum Gothanum, ut specimen glandium Asculanarum haberet.

	Index		Index
1	E 3	7	L 59
2	P 16 + O 3	8	A 24
3	L 32	9	F 26
4	E 1 *a*	10	F 15 + imag. 3
5	F 41	11	E 1 *a*
6	A 24		

Descripsi a. 1876 et 1884.

79* [Corp. IX 742*] glandem 1 ipsam, ceterarum ectypa gypsea ab amico quodam ut falsarum exempla accepit Mommsenus mihique a. 1875 misit.

Corp.			Index
79*	742*	1	F 13 + R 7
		2	P 23
		3	M 31
		4	C 40
		5	C 9

Descripsi.

80* [Corp. IX 743*] repertae dicuntur *sur le plateau entre Sathonay et Rillieux (Ain)*; extant in museo Lugdunensi emptae a Vaganay.

Corp.			Index	Corp.			Index
80*	743*	1	C 36	80*	743*	10	L 64
		2	C 36			11	P 26
		3	L 41			12	R 4 + imag. 3
		4	L 50			13	L 20
		5	F 13			14	L 31
		6	inc. lect. 11			15	L 35
		7	H 3			16	L 52
		8	C 37 + imag. 3			17	L 41 (?)
		9	imag. 3				

Descripsi ex ectypis ab Allmero benigne missis, postquam ab Ottone Hirschfeld de iis glandibus certior sum factus.

81* [Corp. IX 744*] 1. 2 prius possidebat Cumano Tergestinus, nunc servantur in museo civico Tergestino. — 3—7 Viterbii apud Falcionium. — 8—14 ex agris suis Anconitanis accepit marchio Colloredo-Mels, qui unam (8) donavit Zahnio directori Graetziensi, reliquas Vtini adservat GVRLITT; n. 10 *gefunden zu Urbisalia* [sic] (*antik Urbs Salvia*) *ganz nahe bei Firmum* KELLER. — 15. 16 Neapoli possidet Bourguignon.

	Corp.		Index		Corp.		Index
81*	744*	1	F 15	81*	744*	9	A 47
		2	F 32			10	A 7*a*
		3	O 4			11	P 31
		4	L 11			12	S 10
		5	L 11			13	M 10
		6	L 31			14	M 25 + num. 14
		7	imag. 4			15	F 43 + imag. 7
		8	A 47			16	L 8

1. 2 descripsi ex ectypis. — 3—7 descripsi ex ectypis gypseis ab Henzeno missis 21 Mart. 1881. — 8 descripsi ipsam transmissam a Zahnio. — 9—14 descripsi ex ectypis stanneis. — 10 edidit Otto Keller *Rhein. Museum* 32 (1877) p. 487 addens de hac reliquisque glandibus Colloredianis: *die Aechtheit dieser Stücke ist über allen Zweifel erhaben*. At his fraudibus etiam peritiores decepti sunt. Ceterum cf. ad n. 3. — 15. 16 descripsi a. 1882 Heidelbergae, quo Bourguignonius benigne misit.

82*—90* Sequuntur glandes quarum nec archetypa vidi neque ectypa, quas tamen omnes aut maximam partem ex ipsa re constat deberi fabricae Vincenzinianae. Huc maxime pertinent ea, quae supra p. 100 lin. 17 sqq. monui.

82* [Corp. IX 745*] *da una noticina che ci troviamo averne* GARR.

	Corp.		Index		Corp.		Index
82*	745*	1	A 55 + P 10	82*	745*	9	F 20
		2	M 14			10	F 14
		3	A 43 + L 27			11	C 3
		4	C 24 + L 10			12	I 10 + F 53
		5	M 17			13	A 44 + L 29
		6	F 18			14	I 10 + L 29
		7	F 32			15	O 6
		8	F 39			16	P 33

[Garrucci] *Civiltà cattolica* X 4 (1877) p. 712 edidit ut fictas a falsario Asculano. — Hanc n. 10 se non ipsum vidisse postea (ib. X 5 p. 728) dixit; de ceteris in ambiguo relinquitur.

83* [Corp. IX 746*] ubi exstent non indicat GARR.

	Corp.		Index		Corp.		Index
83*	746*	1	F 11	83*	746*	15	P 20
		2	F 15			16	P 17
		3	F 23			17	P 22
		4	F 17			18	N 11
		5	F 21			19	P 24
		6	F 38			20	M 15
		7	F 24			21	K 3
		8	F 31			22	C 38
		9	F 20			22*a*	V 17
		10	F 10			23	C 16
		11	F 22			24	R 22
		12	L 14			25	I 8
		13	L 24			26	R 23
		14	L 25			27	M 24

[Garrucci] *Civiltà cattolica* X 5 (1878) p. 728 seqq. edidit ut Asculi nuper 'inpressas'.

84* [Corp. IX 747*] *una numerosa collezione che ora è in mie mani, proveniente per la massima parte da quel [territorio] di Perugia e di Ascoli ... Oltre molti esemplari di iscrizioni note ... vi ho rinvenuto le seguenti* TOMASSETTI.

	Corp.		Index
84*	747*	1	F 56 + I 7
		2	F 57 + F 13
		3	F 58
		4	F 13 + I 9
		5	F 13 + A 30
		6	V 5
		7	M 23
		8	P 15 + F 43
		9	F 43 + num. 2
84*	747*	10 [1]	P 23
		11	O 8
		12	L 38
		13	L 33
		14	L 26
		15	C 25
		16	C 27
		17	V 19
		18	S 25

1) duo exempla.

Tomassetti *Bull. dell' Inst.* 1872 p. 125—128. — Cf. Garrucci *Civiltà cattolica* X 4 (1877) p. 711 et Syll. p. 264. Romae cum degerem a. 1877 aditus ad glandes non patebat; nunc dispersae esse dicuntur.

Tomassettius p. 125 inter cetera rectissime praefatus erat, in notitiam hominum doctorum venisse *parecchie falsificazioni. Queste sono*, inquit, *di due specie: l' una, più ovvia, presenta la ghianda di fusione recente, l' altra offre la iscrizione falsa sulla ghianda genuina.* Quod ipse suis tamen glandibus deceptus est, non tantum mirabimur memores exempli Bergkiani.

85* [Corp. IX 748*] *Atri nelle pianure del Vomano, sotto la città, si trovarono quattro ghiande missili* CHER.

	Corp.		Index
85*	748*	1	P 43
		2	T 5
		3	R 4
		4	F 30

Cherubini in Fiorellii *Notizie degli scavi* 1876 p. 145, de sinceritate non dubitans.

86* [Corp. IX 749*] Romae apud Paulum Merolli ab eius patre collectae exstant glandes LXXXI, ex quibus inscriptiones transcriptae sunt hae:

I inscriptiones per se genuinae:

	Corp.			Index
86*	749*	I	1	L 54
			2	L 60
			3	O 6
			4	R 17
			4*a*	R 17
			5	C 6
86*	749*	I	6	O 2
			7	P 19
			7*a*	P 19
			8	R 21 + imag. 3
			9	L 80
			10	L 50

II inscriptiones falsae, quae possunt esse Vincenzinio priores:

	Corp.			Index
86*	749*	II	1	R 4 + R 5
			2	L 31
			3	L 56
			3*a*	L 58
			4	L 72
			5	T 22
86*	749*	II	6	F 51 + L 5
			7	E 5
			8	L 20
			9	I 5 + B 3
			10	num. 10

III inscriptiones Vincenzinianae:

	Corp.			Index
86*	749*	III	1	R 4 + F 13
			1*a*	R 2
			2	R 3 + imag. 4
			3	V 18
86*	749*	III	4	F 18
			5	F 7
			6	C 31
			7	L 7

IV inscriptiones aliunde ignotae:

Corp.			Index	Corp.			Index
86*	749* IV	1	I 14	86*	749* IV	5	L 37
		2	A 38			6	L 13 + num. 8
		3	A 38			7	L 71
		4	P 34				

Apographa facta pleraque a domini patre misit a. 1879 Iohannes Schmidt, qui ipsas glandes obiter inspexit.

87* [Corp. IX 750*] 1—4 nuper vidi apud negotiatorem antiquarium (Grazzinium Florentinum p. 264), qui repertas in agro Cortonensi, seque a Passerinio Cortonensi accepisse affirmavit GARR. p. 263. — 5 Neapoli apud negotiatorem antiquarium GARR.

Corp.			Index
87*	750*	1—4	R 4
		5	L 66 + V 10

1—4 Ed. Garrucci Sylloge p. 263 et n. 935 ut genuinas. — 5 idem ed. *Bull. dell' Inst.* 1866 p. 28 et Syll. n. 965 ut genuinam. Hoc (VENIA) alte incisum, sed illud (LXVII) incusum esse ipse testatur *Bull.* (*che ... stampò il metallo*).

88* [Corp. IX 751*] Aesio allatae sunt tres glandes plumbeae ad Zannottium canonicum Massaccii (i. e. Cuprae Montanae in Piceno) 23 Mart. 1873.

Corp.			Index
88*	751*	1	O 7
		2	B 8
		3	A 37

Ex Zannottii schedis misit Mommsenus.

89* [Corp. IX 752*] In museum Neapolitanum venerunt a. 1879 glandes a Concezio Rosa Corropoli collectae 229 (*Inventario* n. 112547—112775). Inscriptione carent: 1) duae inter *Cassano* et *Castrovillari* in provincia Cosenza, 2) 204 repertae in *Abruzzo*. Ceterarum inscriptiones sunt eae, quae sequuntur DE PETRA.

Corp.			Index	Corp.			Index
89*	752*	1—15	F 13	89*	752*	21	num. 1
		16—18	I 12			22	R 17 + imag. 4
		19	I 13			23	I 15
		20	L 12				

Iulius de Petra apographa misit 22 Mart. 1882, de earum sinceritate dubitationem non professus. — 19 ATI litteris exstantibus, in aversa parte ATI excavatis (*in incavo*) exhibet. — 23 ITAKIESII scariphatis litteris.

90* 1—8 [Corp. IX 753*] in *museo d' artiglieria nell' arsenale di Torino* PROMIS; 3 a lacu Trasimeno provenit EROLI. — 9—10 Parisiis apud Iulianum Gréau, a quo expositae in *Palais de l' industrie* erant a. 1883, ubi vidit PVRGOLD.

Corp.			Index	Corp.			Index
90*	753*	1	L 55	90*	753*	6	inc. lect., formata fere ut n. 23
		2	L 60			7	E 2
		3	F 13 + R 4			8	E 2
		4	F 13 + F 13			9	L 69
		5	I 12			10	D 3

1—8 Promis apographa misit Iunio 1882; de earum sinceritate nihil addidit. — 2 ed. Eroli *Bull. dell' Inst.* 1871 p. 83; n. 3 idem ibid. p. 85 cum Henzeni adnot. — 9. 10 Purgold descripsit (aversas autem partes inspicere ei non licuit). Vtraque inscriptio inter Vincenzianas reperitur, 10 etiam inter fraudes antiquiores, neutra in genuinis.

Carolus Strozzi marchio Florentinus quas servat glandes, in iis insunt duae genuinae (Graeca et Etrusca); praeterea quas vidi, Vincenzinianae erant eiusdemque originis reliquas suas omnes esse ipse Strozzius mihi testis est. Strozzium ad CCCCL glandes aut adeo ad MCCCC possidere refert Garruccius *Civiltà cattolica* X 4 p. 711 et Sylloge p. 264.

Alia genera glandium recentiore aetate fictarum sunt haec:

91* [Corp. IX 754*]

	Corp.		Index
91*	754*	1	R 4 + R 4
		2	M 31
		3	F 85

[Garrucci] *Civiltà cattolica* X 5 (1878) p. 728 edidit ut falsas, quo teste fusae sunt binis partibus mox coniunctis.

92* [Corp. IX 755*] *nella nostra raccolta di false ghiande ascolane* GARR.

	Corp.		Index
92*	755*	1	P 39
		2	L 44

[Garrucci] *Civiltà cattolica* X 5 (1878) p. 728 ed. ut falsas, quo teste fusae sunt integrae.

93* [Corp. IX 756*] Francofurti apud Carolum Antonium Milani; nuper eas emit idem, qui emit n. 75* 1–22a.

	Corp.		Index
93*	756*	1	R 12
		2	L 49

1 Descripsi. — Bergk ll. cc. ad n. 74* p. 84 [58]. — 2 Descripsi. — Bergk p. 135 [65].

94* [Corp. IX 757*] in museo Wiesbadensi n. 7809, empta cum n. 76*.

	Corp.	Index
94*	757*	R 21

Descripsi a. 1878; fusa est tota, sed ficta ex falsa lectione Minicii n. 41 (vide apud nos n. 68). — Bergkius ut sinceram edidit bis p. 118 [64].

95* [Corp. IX 758*] Neapoli apud Raphaelem Barone negotiatorem.

	Corp.	Index
95*	758*	R 18 + P 42

Bruzzae apographum Henzenus misit.

96* [Corp. IX 759*] 1 in museo Tolosano origine non indicata. — 2 in oppido Trévoux. — 3 in oppido Sens (Agedici, cf. Caesar b. g. 7, 57 sqq.) rep. esse dicitur: nunc in museo Sangermanensi.

	Corp.		Index
96*	759*	1	V 2
		2	L 80 (?)
		3	L 9

1 Otto Hirschfeld descripsit annoque 1879 misit. — 2 Otto Hirschfeld vidit. — 3 Descripsi ex ectypis uno misso ab Alexandro Bertrand, altero in museo Basileensi inter Vischeriana servato; edidit Napoléon, *histoire de Jules César* t. II (1866) p. 285 not. 2, damnavit De Saulcy *Comptes rendus de numismatique* II (1870) p. 75.

97* [Corp. IX 726] *a* et *b* duo exempla, quorum alterum a. 1875 mihi misit Feuardentius (*Monatsberichte* 1875 p. 465), alterum a. 1877 dedit Venturinius aurifex Asculanus, uterque ut glandis manifesto falsae specimen exhiberet.

FIR

Tab. XII 3 exhibui *b*. Descripsi. — Cf. supra p. 99 sub finem.

Mantissae loco commemoraverim lapillum oblongum, non acuminatum (0,045 longum, 0,014 latum), quem *a sling bolt in stone found near Damascus* dicit qui possidet R. READY (in Museo Britannico). In eo scariphata sunt:

οLΛV]:ΛV)(capita humana duo rudissime scariphata

Robertus Ready m. Nov. 1878 misit ectypum fraudis plane temerariae.

Index glandium spuriarum.

A	32	IQA	64* 607
	33	...QA·J	64* 168
	34	..IIVQA·J	65* 4
	35	ar	64* 137
	35*a*	as	*cf.* L 74
	36	ASCLARO' | NON	64* 38. 58. 222. 286. 323. 68* 38. 69* 20. 70* 7. 74* 73. 75* 20. 76* 13. 21; *cf.* NON (?) 74* 131
	37	AsCRv|T XVS	88* 3
	38	asculum	86* IV 2. 3
	39	m. att(ilius ?)	64* 597
	40	AVI< (*sic,* non AVX)	64* 6. 19. 262
	41	m. auf	64* 47. 48. 168. 312. 321. 322. 368. 554. 608. 69* 3. 28. 74* 172
	42	m. auf(idius) | imp.	64* 553
	43	t. aufidius	82* 3
	44	aug. imp.	82* 13
	45	t. auridi(us)	74* 62
	46	t. auridius	74* 61 (?). 63. TAVI| 68* 31
	47	t. aurid | pr.	64* 159. 172. 69* 23. 81* 8. 9
	48	pr | t. auridi|us	64* 499. 500
	49	aurus | vop malo *retro scr.*	64* 650. 652*b*
	50	aurus | vopis | malo	64* 648. 649. 652. 652*a* Repetitum ex genuina n. 29, 1
	51	auru.. | ..... | malo	64* 430
	52	aux	74* 22
	53	l. axius	64* 593. 65* 13. 18
	54	c. axo	64* 640 (*retro scr.*) 640*a*
	55	c. axonius	82* 1
B	1	roma m | balbi (?)	64* 518
	2	b I	33*
	3	b II	34*. 86* II 9
	4	b III	35*
	5	b b X V I	53*
	6	b i (t?) i (t?)	28*
	7	b t i	20*
	8	bus	88* 2
C	1	c a d	21*. 36*
	2	c a i	37*. 38*
	3	c. aug. imp.	82* 11
	4	cae	68* 37
	5	caes	68* 36. 73* 1
	6	caesar	86* I 5
	7	caes imp | leg xi	19*a**
	8	*cae*sar | le ix	68* 22
	9	imp. caes(ar) ant(oninus) | sex ne-t(rius) cen(turio) l(eg) II	79* 5. *Cf.* N 7—9
	10	caesius | l ii al iv..	69* 45
	11	c. caesius | l ii al iv *r*(?)	64* 95. 143. 157. 312—316. 444*p*. 445*l*
	12	c. caesius | I ii al iv	74* 112. 65* 20
	13	l. cal (= Licinius Calvus ?)	64* 456
	14	camillus *vide* furius	
	15	camur(ius)	74* 106.

C	16	camur | operca	83* 23
	17	c. camurius | tr(ib.?) m(il.?)	64* 594. 595; c. camur 72* adnot.
	18	casius	64* 638. 639. 642. 644. 644*a*. *b*. 646
	19	cassi	65* 9
	20	q | I cassi | f	64* 643
	20*a*	catulu	*vide* M 16
	21	c. causarus | victoria	64* 301. 305. 316. 328 (343?). 346. 404. 429. 74* 80—82 *Cf.* R 23
	22	c. causar | victoria	64* 212. 67* 7
	23	cauxo | l. iii (*retro scr.*)	64* 495
	24	c. cessius	82* 4
	24*a*	c f u	*vide* F 51
	25	cip	84* 15
	26	cl	68* 32
	27	cla|v	84* 16
	27*a*	cn /// lu	65* 34
	28	co	64* 377
	29	cohr(s) vii (*retro scr.*)	64* 484. 484*a*
	30	c(ohors?) viii	*cf.* num. 18
	31	cohr | vi(?)iii	74* 125. 86* III 6
	32	coriol(anus)	64* 618; *cf.* marcius
	33	corneli|us ful	64* 524. 524*a*
	34	cos	64* 65. 74* 1
	35	cossuti(us) | sabul(a)	64* 522
	36	crispin(us)	74* 115. 80* 1. 2
	37	culum	80* 8
	38	cupra	83* 22
	39	cupra m(aritima) *aut* m(ontana)	64* 446. 446*a*. 448. 510 (?); *retro scr.:* 74* 158
	40	.... cup(ra) m...	79* 4
D	1	D—F. X D.I.S.E	42*
	2	D.I.S E. E	40*
	3	D.I.S.F	39*
	4	D.I S.L	41*
	5	·D·I·S·F·	32*. 64* 637
	6	debell | superb(os)	64* 382. 383. 445 *f*. *k*
	7	debel | superb(os	74* 170
	7*a*	ded	67* 8
	8	ΔΕΞΑΙ	64* 622. 622*a*; 74* 137
	9	ΔΛΞΑΙ	64* 139. 140. 240. 241. 621. 74* 184
E	1	edite	64* 379. 380. 664. 72* 2 (?)
	1*a*	edite | miseri	64* 415—419
	2	eir (*videtur* FIR)	90* 7. 8
	2*a*	ep	76* 24
	3	esureis | et me | celas	64* 111. 220. 428. 445*a*. 74* 90. 76* 17. 78* 1
	4	x | ETOM (*vel* N)	64* 189. 295. 68* 38. *Cf.* T 11
	5	etr	86* II 7. *Cf.* p. 17
	6	exam	64* 467
F	1	F. X. V	43*
	2	fabi(us) r? | labeo	64* 560
	3	v. fa(bius) m(aximus)	64* 556—558. 74* 68
	4	v. fab(ius) m(aximus)	64* 49. 161. 162. 344. 345. 555
	5	v. fap(ius) m(aximus)	74* 69
	6	t. fabricius | fecit	64* 86. 88. 89. (105. 325?) 118. 120. 121. 444*d*. 69* 7. 74* 103. 77* 1 (76* 15?)

F	7	c. fabr(icius) lus(cinus)	64* 87. 444c. 591. 86* III 5
	8	v. fab(ricius) lus(cinus)	64* 590
	9	v. fab(ricius) lu?(scinus) mal	64* 588. 589
	10	m. fan(nius) crit(onius) | aed. pl. ..	64* 528. 528*a*
	11	farsulei(us) | mensor	71* 1
	12	l. farsulei(us) mensor	64* 592
	13	feri	17*. 19*. 64* 3. 4. 12. (14?) 15. 25. (29?) 30. 31. 38. 40. 41. 48. 55. 56. 61. 69. 73. 112. 113. 120—122. 150. 224. 427. 444*b*. 445. 463. 471. 492 (?). 526 (?). 585. 65* 11. 12. 32. 66* 2. 67* 2. 3. 4. 68* 7. 8. 11—13. 46. 47. 48. 69* 16. 21. 22. 28. 74* 4. 5. 9. 33—36. 54. 55. 77. 151. 171. 75* 15—17. 76* 1. 12. 77* 4. 79* 1. 80* 5. 84* 2. 4. 5. 86* III 1. 4. 90* 3. 4; *aversas* mag. *et* pomp. *vide s. l.*
	14	feri attilium	82* 10
	15	feri casium	64* 114. 200. 384. 444*s*. 81* 1. 83* 2
	16	feri co?	74* 38
	17	feri corn pel	83* 4
	18	feri crassum	82* 6
	19	feri cup(ram) *retro scr.*	64* 447. 447*a*
	20	feri fabricium	82* 9. fer fabricium 83* 9
	21	feri font	83* 5
	22	feri mag	83* 11
	23	feri mil	83* 3
	24	feri op pris	83* 7
	25	feri [p?]	64* 535
	26	FRI PICA|M	64* 10. 115. 116. (128?) 132. 263—267. 491. 65* 4. 74* 19 (pic). 20. 148
	27	FERI PICA | M	69* 6
	28	FERI PIS	74* 16
	29	FERI·PISA	64* 126. 127. 248—251. 74* 17. 18
	30	feri pis*a*|pu|r	85* 4
	31	feri piu	83* 8
	32	feri pompeium	74* 26—28. 81* 2. 82* 7
	33	feri pq*m*	64* 633
	34	feri rqm	64* 632
	35	feri | rullum	91* 3
	36	[f]eri sen[am] *retro scr.*	64* 600
	37	feri sena	64* 461. 462. 463*a*. 463*b*. 465
	38	feri sil	74* 15. fer sil 83* 6
	39	feri silium	82* 8
	40	feri taren	83* 10
	41	FRI | TOMR	64* 9. 229. 230. 626. 74* 31. 32. fri tomp 83* 1
	42	fe[s?]	64* 526. fe(o?)s 77* 12
	43	fir	64* 32—37. 268. 269. 67* 1. 5. 68* 40 (?). 41. 42. 71* 4. 10*a*–*e*. 72* 1. 73* 4. 6. 75* 21. 22. 24. 76* 5. 6. 77* 7. 81* 15. 84* 8. 9. 89* 1—15. 97* *a*. *b*. — *Cf.* E 2
	44	fir (*retro scr.*)	64* 125. 270. 444*m*. 69* 18. 74* 56. 153

F	45	v. fla	74* 132
	46	roma fla	64* 478
	47	l. flam	64* 44. 166. 399. 436. 444n
	48	florus	*cf. inc. lect.* 31
	49	fos(tlus?)	64* 457. 458. 74* 180. 77* 12 (?)
	50	fr — *sagittae* — es	64* 482
	51	c. fu	86* II 6. *Repetitum ex n.* 107
	52	fucitivi | peristi(s)	74* 74. 82. 75* 12
	53	ful	10*. 74* 133. 82* 12; *cf.* C 33. L 14. 56. P 8. V 12
	54	f(urius) cam(illus)	64* 16. 91. 92. 74* 107
	55	fur(ius) ca(millus)	64* 163—165. 304. 302. 374. 444o. 503. 550. 69* 5. 71* 2
	56	fur = iam	84* 1
	56a	fur *(retro scr.)*	67* 9
	57	furi	84* 2
	58	furi|m	84* 3
G	1	GA AP·VA	64* 284. — *Cf. p.* 96 init.
	2	LD | GA (vel CA) AP·VA	64* 130. 285. 490. 614. 74* 99. 100. 165
	3	gāl	64* 470. 68* 33. 34. 69* 19. 74* 66. 67
	4	gal	69* 35. 75* 1
	5	glo(ria) rom(anorum)	61* 479. 65* 14
H	1	ꓘ	64* 142. 294. — *Cf. n.* 119
	2	h. i. v	44*
	3	ЧАΗ	3*. 64* 30. 31. 138. 238. 239. 445i. 448. 449. 589. 68* 39. 69* 2 (?). 74* 23. 149. 150. 75* 2. 7. 23. 76* 16. 77* 6. 80* 7
	4	UΗ	70* 3
I	1	i. a. d	45*
	1a	.i a. f	61a*
	2	i. i. t	28* *not.*; .. i. t 46*
	3	I·L·I·C	74* 45. ILI (?) 76* 20; *cf.* num. 15
	4	IAP	64* 76. 234
	5	i. l. t	86* II 9
	6	i x. v	47*; *cf.* num. 5
	7	iam	84* 1
	8	ilauskarus victoria caatonia peristi	83* 25 (*sic traditur; est* C 21 + A 24)
	8a	IΓNA	65* 33
	9	imp	64* 539. 542. 84* 4
	10	imp aug	82* 12. 14
	11	insani	64* 483
	12	ital	2*. 64* 5. 226. 66* 1. 68* 1—6. 70* 1. 2. 71* 7. 8. 73* 7. 74* 39—42. 64. 75* 9. 76* 11. 89* 16—18. 90* 5
	13	ital *(retro scr.)*	89* 19 *bis* (*alterum exemplar excavatis litteris*). Cf. Add. p. 148
	14	italia	86* IV 1
	15	italies..	89* 23. Cf. Add. p. 143
	16	IVDACIL | PICEИ	64* 149. 150
K	1	kalen | r a cor(di)	64* 451. 451a
	2	kaleni | cor(di)	64* 585
	3	K POT	83* 21; *cf.* R 11
L	1	⅃·V	48*

<table>
<tr><td>L 2</td><td>l. x. i</td><td>49*</td></tr>
<tr><td>3</td><td>la</td><td>69* 34. 75* 5</td></tr>
<tr><td>4</td><td>LT</td><td>64* 359. 360. 466. 69* 24. 74* 172. — Cf. inc. lect. 10</td></tr>
<tr><td>5</td><td>LTIIII</td><td>86* II 6</td></tr>
<tr><td>6</td><td>L·IIII</td><td>86* I 4</td></tr>
<tr><td>7</td><td>C·LAB | CIN (= q. labien?)</td><td>86* III 7</td></tr>
<tr><td>8</td><td>q. labien(us) | part(hicus) pr.</td><td>64* 90—98. 205—207. 424—426. 68* 51. 69* 39. 81* 16. q. labien | par 64* 445s</td></tr>
<tr><td>9</td><td>T·LABIE</td><td>96* 3</td></tr>
<tr><td>10</td><td>LAMEИ (vel IA)</td><td>64* 242. 243. 286</td></tr>
<tr><td>11</td><td>lecio</td><td>81* 4. 5; cf. lecio quarta</td></tr>
<tr><td>12</td><td>LEC</td><td>89* 20</td></tr>
<tr><td>13</td><td>leg</td><td>74* 116. 86* IV. 6</td></tr>
<tr><td>14</td><td>lec att | ful</td><td>64* 493. 494. 494a lec att ful 83* 12</td></tr>
<tr><td>15</td><td>lec f..</td><td>64* 602</td></tr>
<tr><td>16</td><td>LEC FIR(manorum)</td><td>64* 465. 609</td></tr>
<tr><td>17</td><td>C·EL·FIR (= leg. Fir?)</td><td>64* 488. (489?)</td></tr>
<tr><td>18</td><td>LEC [FR?]</td><td>64* 487</td></tr>
<tr><td>19</td><td>l(?) gal</td><td>64* 141</td></tr>
<tr><td>20</td><td>l. ital</td><td>64* 6—8. 176. 74* 46. 80* 13. 86* II. 8</td></tr>
<tr><td>21</td><td>l. ital</td><td>69* 1. 75* 8. 76* 10</td></tr>
<tr><td>22</td><td>.. ital</td><td>65* 7</td></tr>
<tr><td>23</td><td>lec p (retro scr.)</td><td>64* 601. 65* 22. 37</td></tr>
<tr><td>24</td><td>lec pel</td><td>83* 13</td></tr>
<tr><td>25</td><td>lec per</td><td>83* 14</td></tr>
<tr><td>26</td><td>l var</td><td>84* 14</td></tr>
<tr><td>27</td><td>l. ii</td><td>64* 364. 459. 620. 74* 63. 166. 82* 3. — Cf. p. 96</td></tr>
<tr><td>28</td><td>lec ii</td><td>64* 607</td></tr>
<tr><td>29</td><td>leg ii</td><td>82* 13. 14</td></tr>
<tr><td>30</td><td>LEC·II·ITA</td><td>64* 347. 444r</td></tr>
<tr><td>31</td><td>LII ITAL</td><td>4*. 5* (ITA). 64* 16. 59. 348. 608. 69* 17 (?). 74* 47—51. 77* 8. 80* 14. 81* 6. 86* II. 2</td></tr>
<tr><td>32</td><td>LEC II ITAL</td><td>64* 59. 346. 349. 350. 445n</td></tr>
<tr><td>33</td><td>lecio | quar(ta)</td><td>74* 118 (?). 84* 13</td></tr>
<tr><td>34</td><td>lec (?) iiii</td><td>69* 31</td></tr>
<tr><td>35</td><td>L IIII A [X?]</td><td>64* 175. 352. 353. 372. l IIIIA 80* 15</td></tr>
<tr><td>36</td><td>le(g) iv</td><td>73* 2</td></tr>
<tr><td>37</td><td>l iv</td><td>64* 612. 86* IV. 5</td></tr>
<tr><td>38</td><td>l. v. m</td><td>6* (cum ℞ p fel). 64* 177. 469. 605. 74* 128. 178. 77* 2. 84* 12</td></tr>
<tr><td>39</td><td>l. v..</td><td>68* 15</td></tr>
<tr><td>40</td><td>l. vi</td><td>64* 355. 365. 76* 26 (?). 82* 4</td></tr>
<tr><td>41</td><td>leg (lec) | vi f</td><td>9*. 64* 178. 180. 354. 445o. 65* 38. 69* 32. 75* 19. 80* 3 (17?)</td></tr>
<tr><td>42</td><td>l. vi | vol</td><td>8*. 64* 60—62. 361. 444f. 68* 57</td></tr>
<tr><td>43</td><td>l. vi | volu</td><td>7*</td></tr>
<tr><td>44</td><td>l. viii</td><td>64* 64 (?). 92* 2</td></tr>
<tr><td>45</td><td>l. viii | vol</td><td>64* 603</td></tr>
<tr><td>46</td><td>[l?] ix</td><td>64* 185. — le IX vide C 8</td></tr>
<tr><td>47</td><td>l. x (?)</td><td>64* 182</td></tr>
<tr><td>48</td><td>: lec x[</td><td>65* 24—27. — Cf. p. 96 init.</td></tr>
</table>

L	49	L X M	93* 2
	50	leg (lec) xi	64* 63. 183. 184. 186. 358. 444. 444*g. h. i.* 445*e cf.* 343. 65* 23. 68* 54. (55?). 69* 30. 70* 8. 71* 5. 6. 74* 119. 80* 4. 86* I. 10; *cf.* C 7
	51	l. xi	69* 12
	52	l. xi divom Iuliu	64* 104. 105. 219. 120. 433—436. 69* 25. 74* 91. 92. 162. 80* 16
	53	l XI | sui	86* II 3*a* (*sic traditur*; *videtur esse* L 56)
	54	l xii	64* 62? 72. 187. 203. 422. 74* 47. 86* I. 1
	55	leg xii	90* 1
	56	l. xii | ful	10*. 64* 356. 337. 68* 53. 86* II. 3
	57	l. xii | scaeva	64* 13. 17. 134. 216. 385. 439. 440. 444*u.* 74* 95. 96. 75* 4
	58	l. xiii	64* 44. 68—71. 84. 85. 188. 194. 368. 444*y.* 445*p.* 613. 68* 52. 74* 120—122. 177
	59	l. xiii (*retro scr.*)	64* 366. 367. 397
	60	l. xv	64* 83. 277. 362. 363. 66* 3. 68* 18. (19? 20?). 71* 10*f.* 86* I. 2. 90* 2
	61	l x[v]	74* 114
	62	[l?] xv	64* 202
	63	imr | imp || l xv	74* 174
	64	.·. | MΛ | Γ | ʟ XV	64* 276. 278. 279. 280. 281. (353?). 539. 74* 174. 80* 10
	65	l. xvi	86* I. 6
	66	l. xvii	87* 5
	67	leg (lec) xviii | fir	11*. 64* 179. 444*e.* 68* 21. 69* 33. 74* 60. 61
	68	lec. xx	64* 443. 610
	69	l xx	68* 26
	70	[le?] xxi	64* 611
	71	l. xxiii	86* IV. 7
	72	l. xxx	86* II. 4
	73	l. xxx | u v	12*. 64* 204. 68* 27. 28. 74* 123
	74	as len (*retro scr.*)	64* 582. 583*a*
	75	l(entulus) spint(her)	64* 552
	76	cn len(tulus)	64* 580
	77	p. lent(ulus) p. f | l. n. q	64* 581
	78	c lucil(ius)	64* 583 c lucil|ius 74* 105
	79	c n lucr(etius) | a trio	64* 514—516
	80	LVFVIAS'A (*aut* LVFVIASIA)	64* 99. 217. 218. 410—414. 65* 37 (?). 74* 89. 160. 161. 96* 2 (?). lufulasia 64* 659. — louiaua (*sic traditur*) 86* I. 9
	81	lupus	64* 576
M	1	m	72* 2
	2	m d)(Ƶ	50*
	3	m l v	51*
	4	T Ϙ M	64* 617 *cf.* tmr (T 4)
	5	M·Q·ϘMI	64* 520. 520*a*
	6	ma | malu | m	69* 44; *cf.* M 24. *Ficta ex n.* 27
	7	mab (?)	73* 5 (= A 3 ?)
	8	MAG (MAC)	19*. 64* 55. 56. 526. 527. 68* 11. 74* 33
	9	MFAG *sic*	68* 12

M 10	m̂amil	64* 45. 46. 152. 81* 13
11	m(anlius) tor(quatus) *retro scr.*	65* 445q. 566. 65* 35
12	m(arcius) corio(lanus)	64* 151. 308—310. 508. 69* 26. 74* 171
13	m(arcius) | coriola|nus	64* 587
14	m(arcius) corio|lanus	74* 104. 82* 2. — *Cf.* C 32
15	mar *aut* m̂ar	64* 13.145. 74* 12—14. 83* 20. *Cf. n.*15
16	c marius | u catulu[s]	74* 11
17	C·MARIVS	65* 335. 336. 340. 82* 5. c. mariu.. 65* 2. 69* 27
18	C·MARIV	64* 147. 338. 339
19	C·MARI	64* 445d
20	mari	71* 3
21	mar(s)|ult(or)	13*. 64* 96. 146. 192. 405. 65* 38. 69* 13. 37. 74* 78. 75* 3
22	max	64* 559
23	m̂axi | iu	84* 7
24	me malui m	83* 27; *cf.* M 6
25	l. menius | pr. l. xii	64* 51. 106—108. 205. 419. 422. 444t. 663. 68* 56. 81* 14; menius | pr l xii 65* 6; l menius | pr l 74* 98; l menius | 67* 6. 74* 96
26	mete(llus) | roma	64* 586
27	mete(llus) r | roma	74* 169
28	mil	64* 619
29	miruf	*vide* R 17
30	miseri	64* 665. 665a; *cf.* E 1a
31	l. muiil | imp	91* 2, *cf.* M 35
32	c. mum l vii | musa | culum pin	64* 99. 199. 200. 391—396. 647. 69* 43. 74* 88. 159. *Cf. p.* 96
33	[muso?]	64* 584
34	mut(ilum)	74* 4. 5
35	c (*vix* l) mutil(us) | imp	79* 3; *cf.* M 31
N 1	И	64* 425
2	И B I	30*
3	ꟼ·И	64* 424
4	И P B	26*
5	И R	29*
6	na	71* 10g. h
7	sex netr(ius) ce(nturio)	64* 567
8	sex. net(rius) cen(turio) l(eg) ii	64* 569; *cf.* C 9
9	sex ne(trius) *gr?*	64* 568
10	[N?]OLAИ	64* 311. 325
11	numanat	83* 18
O 1	octav	64* 431
2	octavi	64* 658. 69* 42. 74* 87. 86* I. 6
3	octavia[ni]	74* 79; octavian | culum 64* 102. 103. 432. 68* 29. 69* 14. 41. 74* 83—86. 78* 2, *cf.* P 19
4	omo	64* 457. 620. 81* 3
5	op p	*vide* R 17
6	operca	82* 15. 86* I. 3; *cf.* C 16
7	opercas	88* 1
8	opt̂erga (*vel* opterga)	64* 39. 42. 46. (73?). 77—80. 82. 351. 369—371. 373. 74* 101. 102. 167. 168.

			76* 14. 84* 11. — *De hac mea lectione (probata Mommseno), quocum communicaveram, Archaeol. Zeit.* 1875 p. 61) *cf. Monatsber.* 1875 p. 474 et 1876 p. 68; *supra* p. 92. 120, *infraque* p. 142
O	9	opter | cai	64* 625 — *Cf. supra* p. 96 *et Monatsber.* 1876 p. 67
	10	opiter | …	64* 624
	11	operor	64* 623. 65* 10
	12	oreti	64* 480
	13	ostra	64* 481. 74* 108. 175. 176. *Est Umbriae oppidum. Cf. ad* n. 32
P	1	P	64* 60. 117. 273. 287. 288. 289. 445*h*. 656. 72* 2. 74* 65; p | (imp?) 64* 542
	2	p. b. | s	52*
	3	p fel	*vide* L 38
	4	p i t	54*
	5	p l i f r	27*. 55*
	6	p m t	64* 578
	7	P V | T..	64* 195. 196
	8	v.? pa | ful	74* 129
	9	g paapi g (*Osce scr.*)	64* 39—42. 105. 504. 69* 25. 74* 6
	10	g paap g (*Osce scr.*)	74* 146. 147
	11	[p]aap g (*Osce scr.*)	65* 8
	12	g p(aapi) g (*Osce scr.*)	74* 7
	13	pe	68* 32
	14	eristi *vel* erist (*retro scr.*) *pro* peristis	14*. 64* 28. 84. 381. 68* 35. 69* 4. 8. 29. 74* 75. 76. 156. 75* 13. 14. 22*a*. 76* 4. 77* 3. 9
	15	peristi	84* 8. *Cf.* A 24
	16	pet	64* 102. 103. 482. 68* 29. 69* 14. 41. 74* 83. 76* 22. 78* 2; pet (*praecedente* R) 74* 79
	17	pet asc	83* 16
	18	pet | culum	64* 45. 47
	19	PET | CVLVM)(MVIAVꓕƆO ; *et* PE | CVLVM)(NVIAVꓕƆO	86* I 7. 7*a*; *cf.* O 3
	20	pet culum sempro....	83* 15
	21	pet *mi*?	64* 629
	22	pic	83* 17
	23	pir	64* 20. 21. 29. 119. 271. 272. 445*g*. 68* 16. 74* 57—59. (64?) 76* 9. 79* 2. 84* 10
	24	pisau	74* 15. 83* 19
	25	piso	64* 329. 330. 535. 74* 1
	26	pison (*vel* PISOII)	64* 57. 171. 332. 74* 2. 3. 80* 11
	27	l. plaetori(us) | l f q	64* 506. 507
	28	c. plutin(ius) | r c. cato	64* 536. 537
	29	c. poblici [q]	64* 579; c poblic 65* 3
	30	pom	64* 148
	31	pom pla	64* 548. 81* 11 pom pla 64* 549
	32	pomp(eium)	74* 151
	33	pompei	74* 29. 30. 82* 16
	34	l. pompei	86* IV 4 (*pro* FERI pompeium?)
	35	por(cius)	*vide* R 10

<table>
<tr><td>P 36</td><td>po[s?]</td><td>64* 543</td></tr>
<tr><td>37</td><td>postumi | ⊼</td><td>64* 577</td></tr>
<tr><td>38</td><td>pr(imus) pi(lus)</td><td>64* 452. 452a. 74* 95. 117. 157. 75* 4</td></tr>
<tr><td>39</td><td>primi</td><td>92* 1</td></tr>
<tr><td>40</td><td>pr(o) co(n)s(ule)</td><td>82* 1</td></tr>
<tr><td>41</td><td>pu...</td><td>64* 445r</td></tr>
<tr><td>42</td><td>pugiu</td><td>95*</td></tr>
<tr><td>43</td><td>PVƧ</td><td>64* 194. 387. 388—390. 445r? PVS 85* 1</td></tr>
<tr><td>R 1</td><td>⩧ R. | MEA·AN</td><td>64* 615</td></tr>
<tr><td>2</td><td>ro | feri</td><td>86* III. 1a</td></tr>
<tr><td>3</td><td>ROM</td><td>66* 2. 67* 2. 3. 68* 7—10. 74* 43. 86* II. 1. III. 2</td></tr>
<tr><td>4</td><td>ROMA</td><td>1*. 64* 1—4. 43. 67. 70. 118. 168. 181. 196. 206. 223. 225. 227. 228. 231. 302. 314. 431. 444a. 462. 490. 540. 68* 13. 51. 52. 69* 3. 73* 3. 74* 34. 44. 152. 76* 25 (?). 80* 12. 81* 16. 85* 2. 86* II 1. III 1. 87* 1—4. 90* 3</td></tr>
<tr><td>5</td><td>COMA</td><td>64* 12. 15. 113. 223. 224. 444b. 445. 67* 4. 69* 21. 74* 35—37. 75* 16. 17. 76* 1. 77* 4; cf. p. 95</td></tr>
<tr><td>6</td><td>cf. TOMR et TMR</td><td>F 41 et T 4 sq.</td></tr>
<tr><td>7</td><td>ꓘOM(a)</td><td>79* 1</td></tr>
<tr><td>8</td><td>ꓷOMA</td><td>64* 11. 14. 74</td></tr>
<tr><td>9</td><td>ꓘOMA</td><td>74* 9</td></tr>
<tr><td>10</td><td>roma | por(cius)</td><td>64* 505 (?). 521</td></tr>
<tr><td>11</td><td>roma | potens (retro scr.)</td><td>64* 477</td></tr>
<tr><td>12</td><td>ROMA)(ROMA</td><td>91* 1. 93* 1</td></tr>
<tr><td>13</td><td>roman</td><td>95*</td></tr>
<tr><td>14</td><td>rome (pro ROMA)</td><td>70* 4. 5</td></tr>
<tr><td>15</td><td>RVF NA | VI IN</td><td>64* 274. 320; RVF.. | VI IN 64* 661; RVF Γ | VΛ IN 74* 164</td></tr>
<tr><td>16</td><td>m. | ruf. | l | xv</td><td>64* 215</td></tr>
<tr><td>17</td><td>m. | ruf. | i | nu (sic traditur)</td><td>89* 22; M·IRVF)(OP P et M I RVF)(L·.. 86* I 4 (?) et 4a (?); cf. n. 22</td></tr>
<tr><td>18</td><td>m. ru(fus)</td><td>74* 114</td></tr>
<tr><td>19</td><td>m ru(fus) imp</td><td>64* 660</td></tr>
<tr><td>20</td><td>p rufus</td><td>74* 163</td></tr>
<tr><td>21</td><td>p. rufus | imp</td><td>64* 100. 101. 438. 74* 94. 86* I 8; 94* (RẎFVS)</td></tr>
<tr><td>22</td><td>p rufu.. imp</td><td>83* 24</td></tr>
<tr><td>23</td><td>rusria victoria laatoni peristi</td><td>83* 26 (= C 21 + A 24)</td></tr>
<tr><td>24</td><td>l rusti</td><td>65* 17; l rust.. 64* 571; Δ l rusti.. 64* 572. 573</td></tr>
<tr><td>25</td><td>p rut(ilius) | lupus</td><td>64* 575</td></tr>
<tr><td>26</td><td>p rut(ilius) lup(us)</td><td>64* 574. 65* 14</td></tr>
<tr><td>S 1</td><td>s</td><td>52*</td></tr>
<tr><td>2</td><td>Ƨ x c | f i | l</td><td>56*</td></tr>
<tr><td>3</td><td>·S | L·–</td><td>64* 143</td></tr>
<tr><td>4</td><td>sab</td><td>64* 476</td></tr>
<tr><td>5</td><td>ΓΛ (legi potest sal)</td><td>64* 253. 256. 416. 662. 662a. 69* 15. — Repetitane ex mutila ITAL?</td></tr>
<tr><td>6</td><td>v salius | apl</td><td>64* 523. 523a. 65* 16</td></tr>
</table>

S	7	Q SA.	69* 10
	8	Q SAL IM	64* 214. 437. 438. 74* 93
	9	v salus | v pla	64* 453. 454. 454*a*
	10	sam(nites) rebel(les)	74* 10. 81* 12
	11	..ΛXΛS	64* 52—54. 69* 11
	12	SVXΛTꝉ	64* 296. 297; SVXΛTꝉ 727* 501. 502. 502*a*
	13	SVXΛTΛ	65* 28—30
	14	SVX·Ʒ±I	74* 130. 133
	15	SCAVI·// (scaur*?*)	64* 173
	16	scipio	64* 131. 167. 327. 328. 337. 511. (SↃIP 76* 20?)
	17	scipio *retro scr.*	64* 551
	18	sena	64* 25—27. 132. 133. 246. 247. 463. 464. 464*a*. 74* 21. [135?]; sen(a) *retro scr.* 64* 544; *cf.* F 36 *et* 37
	19	ser|vi	14*. 64* 81. (82?) 83—85. 68* 35. 69* 8. 29. 74* 156. 75* 13. 22*a*. 76* 4. 77* 3; servi 74* 76. 75* 14; ser(vi) 64* 28. 381. 69* 4. 74* 75. 77* 9. *In parte aversa plerarumque exstat* P 14
	20	L SER ROM | ИAT	64* 570. 570*a*
	21	sil	64* 542—544. 74* 12
	22	l. sil	64* 541
	23	l. silus	64* 193. 201. 202. 209. 307. 386. 387. 540. 65* 8. 11. 74* 173
	24	silus	69* 10
	25	sine masa	64* 110. 445. 445*b*. 662. 75* 6. 84* 18
	26	ꓷr.. (?)	64* 124 (*fort. conficta ex* n. 46)
	27	p sula	64* 525. 65* 5. 7
	28	ᴧ | roma l. sup	64* 509 *bis incusum.* (65* 12?)
	29	roma l s[u*?*] | m	64* 508
T	1	t	57*
	2	t | f i | m c | l	58*
	3	t i	59*
	4	TMR	64* 2. 23. 54. 76. 80. 106. 109. 169. — *Cf. p.* 96
	5	TMR | LEGY	85* 2
	6	ta | l xv	64* 606. 606*a*, *cf.* L 64
	7	V | TAER	64* 295. 68* 58
	8	ta er | vetomes | hernia	64* 648. 649; taer | vetom|... 64* 430; taer vet | hernia 64* 650. 651. 651*a*. — *Vide ad n.* 29 *sub finem.*
	9	tar	64* 475. *Cf. p.* 139 inc. lect. 1. 2
	10	tasen | vetomes | hern	64* 222. 426—429; tasen | vetomes | hern 74* 109. 110. (111?) tasen | vetomes | her 64* 652. tasen | vetom 65* 36; *cf.* etom (E 4). — *Vide ad n.* 29 *sub finem.* — *Nigra et Whitley Stokes celtica esse et 'hocce | Vetomius | fecit' significare coniecerant teste Desjardinio ad* 428
	11	TAV | ·Ↄ | .·. | ·ꞁ	64* 276. 277
	12	tauridius *vide* auridius	

T	13	{tele(sinus)	74* 8
	14	{teles	64* 50. 160 (?) 317. 318. 69* 24
	15	ter | mil	64* 398
	16	q. titi l v	62*a**. — *Cf. nummos Corp. I* n. 415 Q·TITI(*us*)
	17	tot	64* 628
	18	{TRA | WAꓶ	64* 154. 156. 326. 68* 49
	19	{TRASE|LVM	74* 97
	20	{TRAS|TVM	64* 445*m*. 468. 69* 38
	21	{TRA SE|TVM	65* 31. — *Vide ad* n. 85
	22	trepi	15*. 70* 6. 74* 58. 75* 18. 76* 3. 77* 10. 86* II. 5
	23	tulli | rom	64* 517. 74* 147
	24	rom r c | tulli	64* 518. 519
V	1	v i	60*
	2	v i f	22*. 41* 61*. 96* 1
	3	ʌʌ	64* 331. 375. (144?)
	4	val	64* 563
	5	vale feri	84* 6
	6	vam	64* 618
	7	[m?] var rom	64* 534
	8	VBV	64* 240
	9	vel	16*. 75* 10
	10	venia	87* 5
	11	VENTI(*dius*)	64* 159; VENT 74* 24; VENT 74* 25. — *Vide ad* n. 34
	12	vent ful	64* 496. 497. 497*a*. *b*. 636. 636*a*
	13	ventid | pr	64* 498. 498*a*
	14	c? vib(ius) | l(eg.) xil *sic (retro scr.)*	64* 562
	15	vict	64* 616
	16	vig..	65* 32
	17	vitelia *(retro scr.)*	83* 22*a*
	18	vndict(?) | rome	86* III 3
	19	vol	84* 17. *Cf.* L 12
Z	1	z	50*

Numeri.

1	iii	89* 21
2	v	84* 9
3	i vi	31*
4	i x	24*. 31*
5	i x v	23*; *cf.* I 6
6	v i	53*
7	viii	74* 14
8	viii	86* IV. 6
9	ix (aut xi)	64* 64. 156
10	x ʅ)(v	25*. 86* II 10
11	x v	26*
12	xii *(an* [l] xii*?)*	64* 63. 74* 97
13	c viii	74* 124

14	cxii	64* 62? 65. 67. 190. (441?). 442. 74* 52. 126. — *Corruptum ex* l. xii *n.* 81 2
15	x | WILLIA	64* 51. 107. 108. 207. 428. 444*t* 67* 6. 68* 56. 81* 14; XWILI 74* 98 *cf.* ILI (?) 76* 20. — *Vide p.* 96

Incertae lectionis exempla quaedam inscriptionesque corruptae et mutilae.

1	†AREN | VAB	64* 564. 565; *cf. infra* n. 25
2	˥AVEN	74* 127
3	ΚA	74* 630
4	AŦOT	64* 627
5	AΚ P	64* 189. 260. 261
6	AΚIP	64* 485. 485*a*
7	AΚIc	74* 181
8	ATƎM (vel MV//)	64* 631. 635
8*a*	m	62*
9	ECL	64* 478
10	I†LΓ	64* 458. 459. 527. — *Vide p.* 96
11	ʎFAR	64* 22—24. 134—136. 158. 252—257. 259. 444*l*. 445*c*. 472. 68* 44. 45. 74* 70. 71. 80* 6. — *Vide ad genuinam* n. 34
12	*lec.* xi..	68* 23
13	*leg* xx..	68* 24
14	*l* xx..	68* 25
15	M..	73* 3
16	MƎR (?)	74* 131
17	MX (?)	74* 133
18	..OM.. (roma? *an* pomp?)	76* 25
19	:ONEI	74* 77
19*a*	ORFRI (?)	74* 127
20	⌐J	71* 9; *cf.* P 1
21	PΓ	77* 11
22	P(?)VO (?)	64* 445*r*. 74* 182
23	ZEN·E·V	64* 638. 639
24	.TEI ROM | ..AT	64* 604
25	VAB	64* 474; *cf. huius laterculi* n. 1
25*a*	vei (?)	69* 36
26	■VR·V	64* 460
27	IAƆI *vel* ˥AꝘ‹	64* 18. 298—300. 599. 74* 72. 155. 76* 2. 77* 5. — *Vide ad genuinam* n. 17 *et* p. 95
28	AL'	71* 10
29	A | W | N | X	64* 278—280
30	..ENON	64* 331
31	■ORVS (= *florus?*) | III	64* 653
32	/AIA˥	64* 455
33	..ALIII (?)	68* 14
34	IV | I//N(?)AT·I	68* 17
35	\OLVI	76* 27
36	ⱢV·MM	76* 28
37	>	64* 376
38	ꟼƎƎ⌐TS	18*

39	ZИVB	68* 30
40	ᴧXIOH	74* 134. *Repetita videtur ex genuina* n. 45, 1
41	ΣR	69* 16

Imagines.

1	*pugio*	26*. 64* 57. 72. 78. 87. 89. 94. 98. 128. 139. 144. 180. 197. 202. 365. 378. 405. 442. 463*a*. 464*a*. 519. 68* 38. 43. 69* 13. 19. 23. 74* 38. 72. 127. 136
2	*gladius (fascia circumvolutus?)*	74* 107
3	*fulmen*	64* (112?). 127. 146. 149. 153. 172. 192. 194. 208. 223. 244. 254. 274. 318. 333. 375. 378. 384. 394. 405. 408. 414. 421. 423. 437. 438. 444 *k. l.* 445*a–i. m–p. r. s.* 451*a*. 463*b*. 482. 485*a*. 486*a*. 494. 497 *a. b.* 498 *a*. 502*a*. 507. 520*a*. 523*a*. 545. 563. 583*a*. 636. 636*a*. 644*b*. 651. 662*a*. 665. 65* 5. 8. 16. 19. 21. 38. 68* 57. 69* 5. 74* 13. 16. 37. 58. 89. 101. 102. 117. 161. (162?). 169. 173. 175. 183. 184. 75* 3. 80* 8. 9. 12. 86* I 3. IV 2. — *Cf. ad* n. 43
4	*fulmen*	ϟϟϟϟ 19**a*. 74* 127. 86* III 2. 89* 22; ϟ 72* 2; ϟϟ 74* 11; ϟϟ 81* 7; ϟϟϟϟϟϟ 64* 568. 569*a*
5	*concha*	64* 162. — *Figura desumpta est ex nummis; cf. Aes grave mus. Kircher. cl. IV t. III B 2 et Carelli XXX 3; Desjardinio videbatur esse: 'soleil levant'*
6	*delphinus*	64* 237. 258. 74* 136. 148 (?). *Cf. ad* n. 44
7	*piscis incertus*	64* 196. 197. 74* 10. 81* 15
8	*pila et* ᴍ	64* 644. 645
9	*sagittae*	*cf.* F 50
10	*furca? (Ψ)*	64* 684

In commentariis min. (*Monatsberichten*) acad. Berol. 1876 p. 64 sqq. cum in altera serie Feuardentiana citanda separatis eius numeris usus sim, eos infra cum huius editionis (64*, 445 sqq.) numeris contuli.

Feuard. II	64*	*Feuard.* II	64*	*Feuard.* II	64*
1 =	445*a*	18 =	445*s*	27 =	451
2 =	445*b*	19 =	445	28 =	451*a*
3 =	445*c*	20 =	446	29 =	452
4 =	445*d*	21 =	446*a*	30 =	452*a*
5 =	445*e*	22 =	447	31 =	454
6 =	445*f*	23 =	447*a*	32 =	454*a*
7 =	445*g*	24 =	448	33 =	453
8 =	445*h*	25 =	449	34 =	455
9 =	445*i*	26 =	450	35 =	456
10 =	445*k*	14 =	445*o*	36 =	457
11 =	445*l*	15 =	445*p*	37 =	458
12 =	445*m*	16 =	445*q*	38 =	459
13 =	445*n*	17 =	445*r*	39 =	460

Feuard. II	64*	*Feuard.* II	64*	*Feuard.* II	64*
40	461	106	517	172	577
41	462	107	518	173	578
42	463	108	519	174	579
43	463*a*	109	520	175	580
44	463*b*	110	520*a*	176	581
45	464	111	521	177	582
46	464*a*	112	522	178	583
47	465	113	523	179	583*a*
48	466	114	523*a*	180	584
49	467	115	524	181	585
50	468	116	524*a*	182	586
51	469	117	525	183	587
52	470	118	526	184	588
53	471	119	527	185	589
54	472	120	528	186	590
55	473	121	528*a*	187	591
56	474	122	529	188	592
57	475	123	530	189	593
58	476	124	531	190	594
59	477	125	532	191	595
60	478	126	533	192	596
61	479	127	534	193	597
62	480	128	535	194	598
63	481	129	536	195	599
64	482	130	87	196	600
65	483	131	538	197	601
66	484	132	539	198	602
67	485	133	540	199	603
68	485*a*	134	541	200	604
69	486	135	542	201	605
70	486*a*	136	543	202	606
71	487	137	544	203	606*a*
72	488	138	545	204	608
73	489	139	546	205	609
74	490	140	547	206	610
75	491	141	548	207	607
76	492	142	549	208	611
77	493	143	551	209	612
78	494	144	550	210	613
79	494*a*	145	552	211	614
80	495	146	553	212	615
81	496	147	554	213	616
82	497	148	555	214	618
83	497*a*	149	556	215	617
84	497*b*	150	557	216	619
85	498	151	558	217	620
86	498*a*	152	559	218	621
87	499	153	560	219	622
88	500	154	561	220	622*a*
89	501	155	562	221	623
90	502	156	563	222	624
91	502*a*	157	564	223	625
92	503	158	565	224	626
93	504	159	566	225	627
94	505	160	567	226	628
95	506	161	568	227	629
96	507	162	569*a*	228	630
97	508	163	569	229	631
98	509	164	570	230	632
99	510	165	570*a*	231	633
100	511	166	571	232	634
101	512	167	572	233	635
102	513	168	573	234	636
103	514	169	574	235	636*a*
104	515	170	575	236	638
105	516	171	576	237	639

Feuard. II	64*	Feuard. II	64*	Feuard. II	64*
238	= 637	250	= 648	262	= 657
239	= 640	251	= 649	263	= 658
240	= 640 *a*	252	= 650	264	= 659
241	= 641	253	= 651	265	= 660
242	= 642	254	= 651 *a*	266	= 661
243	= 643	255	= 652	267	= 662
244	= 644	256	= 652 *a*	268	= 662 *a*
245	= 644 *a*	257	= 652 *b*	269	= 663
246	= 644 *b*	258	= 653	270	= 664
247	= 645	259	= 654	271	= 665
248	= 646	260	= 655	272	= 665 *a*
249	= 647	261	= 656		

Addenda et Corrigenda.

pag. 4 lin. 13 pro *Ticca* scribe: *Tica* (Syracusis).

pag. 4 lin. 15 a fine pro 'delineatione. Politi' scribe: 'delineatione Salvatoris Politi'.

pag. 7 lin. 16 a fine pro 8, 1. 9 scribe: 8, 1. 2.

pag. 21 ad n. 9, 11] Gualtherus in ed. 1, quam nuper mihi inspexit Dresselius, sic FERI POMP. exhibet, lateribus quidem non distinctis sed nondum inducta interpolatione POMPEIVM. Subieci ipsa eius verba (Animad. v. p. 55): 'glandes oblongae, gibbosae et fere trilaterae, cuius formam p. 81 [sunt Graecae] descripsimus. Refert Lips. in Triunto, Asculi nobilis Picentis Vrbis, et advenarum amantissimae amne inventas, quarum pars his literis insignita FVGITIVI PERISTIS. pars ITAL ac GAL. aliae et his notis exaratae: FERI. et FERI POMP. id est, Pompeium, qui eo bello urbem expugnavit. Glandes interdum et proditorum loco fuerunt. Hirt. in Caes. bel. Hisp.' et q. s.

pag. 31 lin. 20 a fine pro *Porte* scribe: *de la Porte*.

pag. 34 lin. 18 ante 'Ea' adde: Ab Meestero de Ravestein descriptam exhibuit Schuermans *Bulletin des commissions d'art* VIII (1869) p. 388: .I.X. (aut .X.I.) omisso fulmine.

pag. 35 ad *a* adde: cf. p. XXX.

pag. 45 lin. 11 a fine pro 'in solis — exstat' scribe: 'in nulla alia glande Asculana exstat'.

pag. 49 lin. 3 pro 9, 82 scribe: 92, 83.

pag. 50 lin. 11 pro 7 scribe: 6 et lin. 12 pro 8 scribe: 7.

pag. 53 lin. 3 a fine pro 104 scribe: 103.

pag. 60] Glandem n. 66, 4, quam Perusinam esse conieci, Mommsenus in Corp. Inscr. Lat. V n. 1079*, ubi ex Huebneri et (aversam) ex Böökei lectione exhibuit, Aquileiae repertam esse recte negavit.

pag. 61 lin. 7 pro '(Marchius) apud Minic.' scribe: 'Minicius'.

pag. 79 lin. 1 pro V scribe: VI.

pag. 80 lin. 9 pro NIOV scribe: NIOA.

pag. 82 ad n. 111, 3 adde: cf. p. XXX.

pag. 88 lin. 7 a fine pro *leg(io)* scribe: *l(egio)*.

pag. 106 n. 61*a** scribe: I·A·F (punctis dubiis).

pag. 117 ad n. 70* lin. paenult. pro 'et' scribe: 'aut'.

pag. 120 lin. 17 ad '*opterva*, male lectum' sqq. adde: De hac inscriptione legenda quantum dubitatum sit, ad n. 30 adnotavi. In Bergkiana 74* 101 non *opterva* exstat,

quod Bergkius legit, sed certum est *opterga* scriptum esse sicut in Feuardentianis (ex. gr. 64* 869 = tab. XIII 2) eadem forma atque illa 101 incusis. Bergkius hanc suam in tab. III 1 heliotypice repraesentavit, sed ita ut ea ipsa glandis pars, qua res deciditur, non cernatur. In Bergkii autem exemplo lithographico fig. 24 cum falsa ipsius lectio *opterva* exhibeatur, h. l. lithographus editoris auctoritatem videtur secutus esse (cf. quae monui in comm. min. acad. 1875 p. 474 not. 1). Idem videtur factum esse in alia inscriptione dubia 74* 109, in qua cum *vipomes* Bergkius non recte legisset pro eo quod clare cernitur *vetomes* (cf. supra p. 92 not. 4), lithographus fig. 30 P certam exhibuit.

pag. 125 ad n. 89*] Mense Aprili 1885 eas glandes in museo Neapolitano examinavi. Ficticiae i. e. cusae sunt solae n. 112552 *fir* et n. 112568 in antico latere inscripta ut n. 64* ss et in postico ut n. 19 *a**. — Genuinae inscriptiones insunt hae:

n. **125** ITAL (112560).

n. **126**, 1. 2 ITA (112561), ITA (562).

n. **127** (112565) aculeis caret et duo latera plana habet (0,036 et 0,047 longa). Est exemplar unicum sed genuinum: ITV exstantibus X ATI excavatis litteris.

n. **128** (112569) scariphatis litteris:

ITALIESIIS

Italie(n)ses. Lectio certa est. — Sicut reliquas Conceptii Rosae glandes ita hanc quoque Picenam esse cum per se veri est simile tum comprobatur hac inscriptione. Nam Italienses haud dubium est quin dicti sint non ab terra (id enim tam historiae repugnat quam formae) sed ab 'Italia' sociorum urbe i. e. Corfinio, eadem flexione qua ab ipso Corfinio Corfinienses. Inde autem hoc iam certius affirmari potest, urbi nomen inditum fuisse non Italicam, ut apud Strabonem et Velleium legimus (cf. ad n. 3), sed Italiam, quam formam Diodorus exc. Phot. p. 539 exhibet (τὴν κοινὴν πόλιν Ἰταλίαν ἐπονομάσαντες). Nummorum quoque inscriptionem *Italia* non ad Deam (quod fieri posse recte monuerat Mommsenus Corp. IX p. 684 ad n. I = supra n. 3) sed ad urbem ipsam referendam esse (id quod Mommsenus Corp. IX p. 297 statuerat) iam pro explorato habendum est.

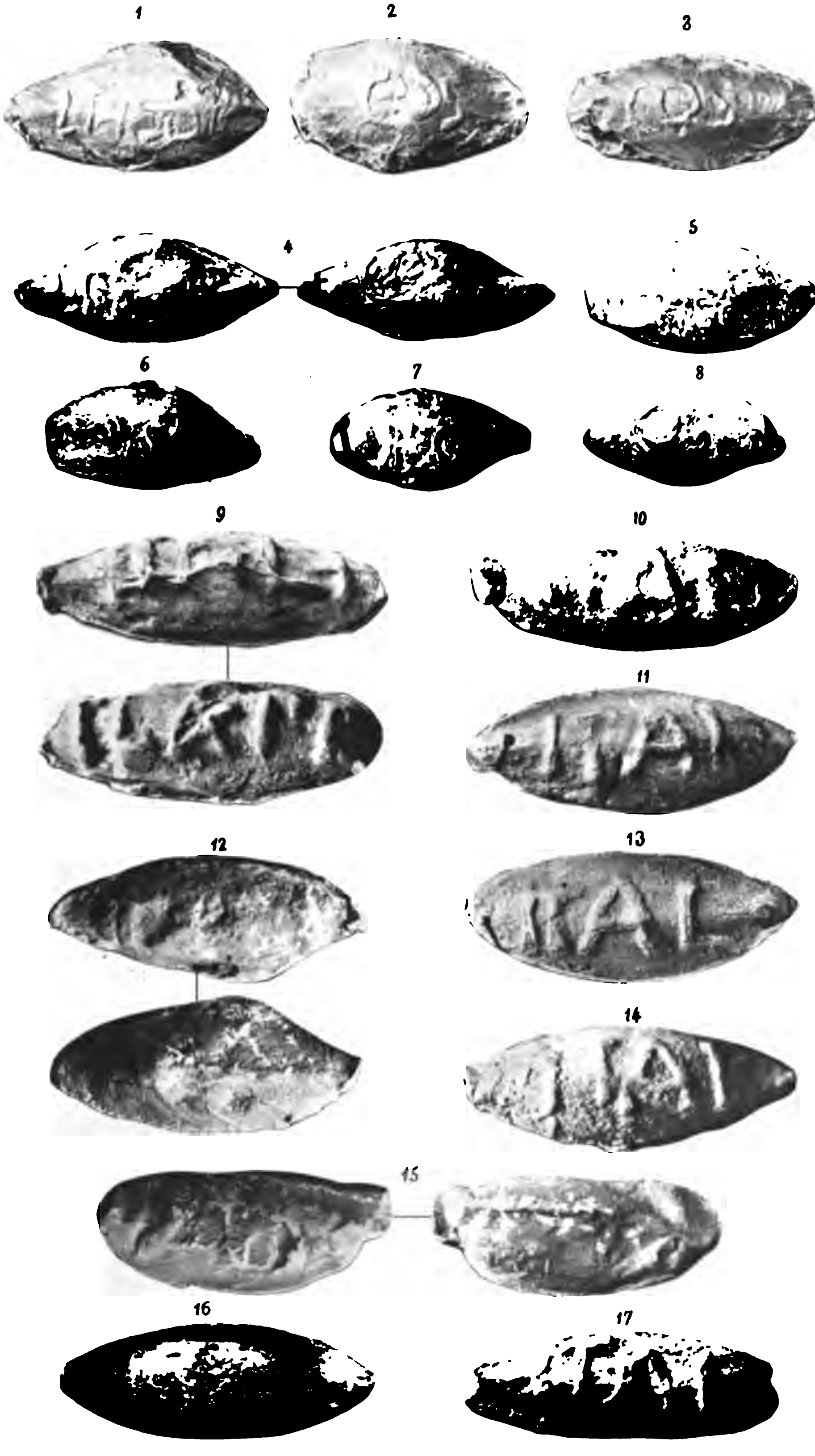
n. **129**, 1-16 (112547-51. 553-559. 563. 564. 566. 671)

FIR

Incertae lectionis sunt 112567 IIR (*fir* aut *ita*) et 597 (FIR ut vid.). — LEC et III (vide n. 89* 20. 21) in nulla agnovi.

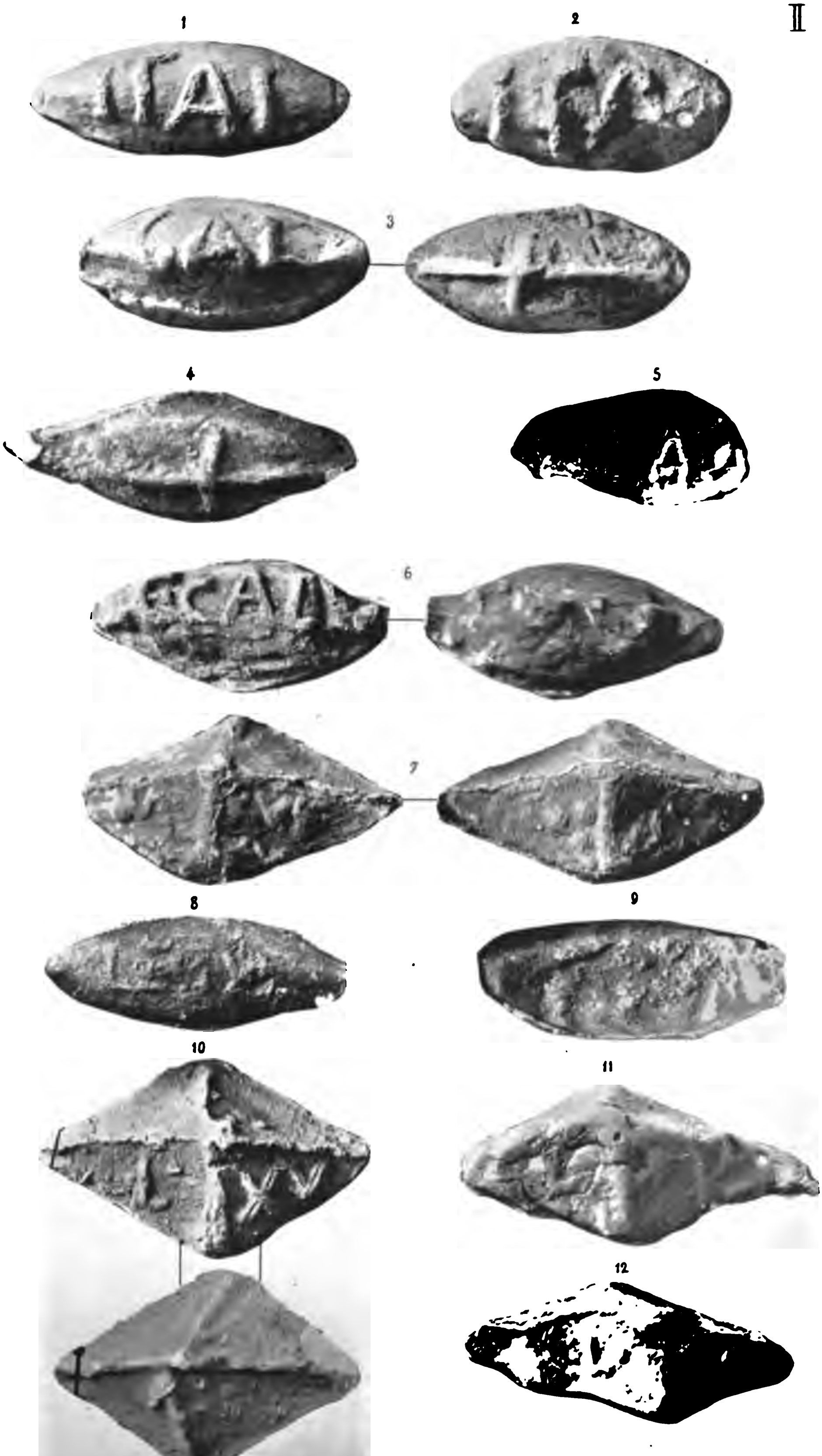
Typis Breitkopfii et Haertelii Lipsiensium.

I

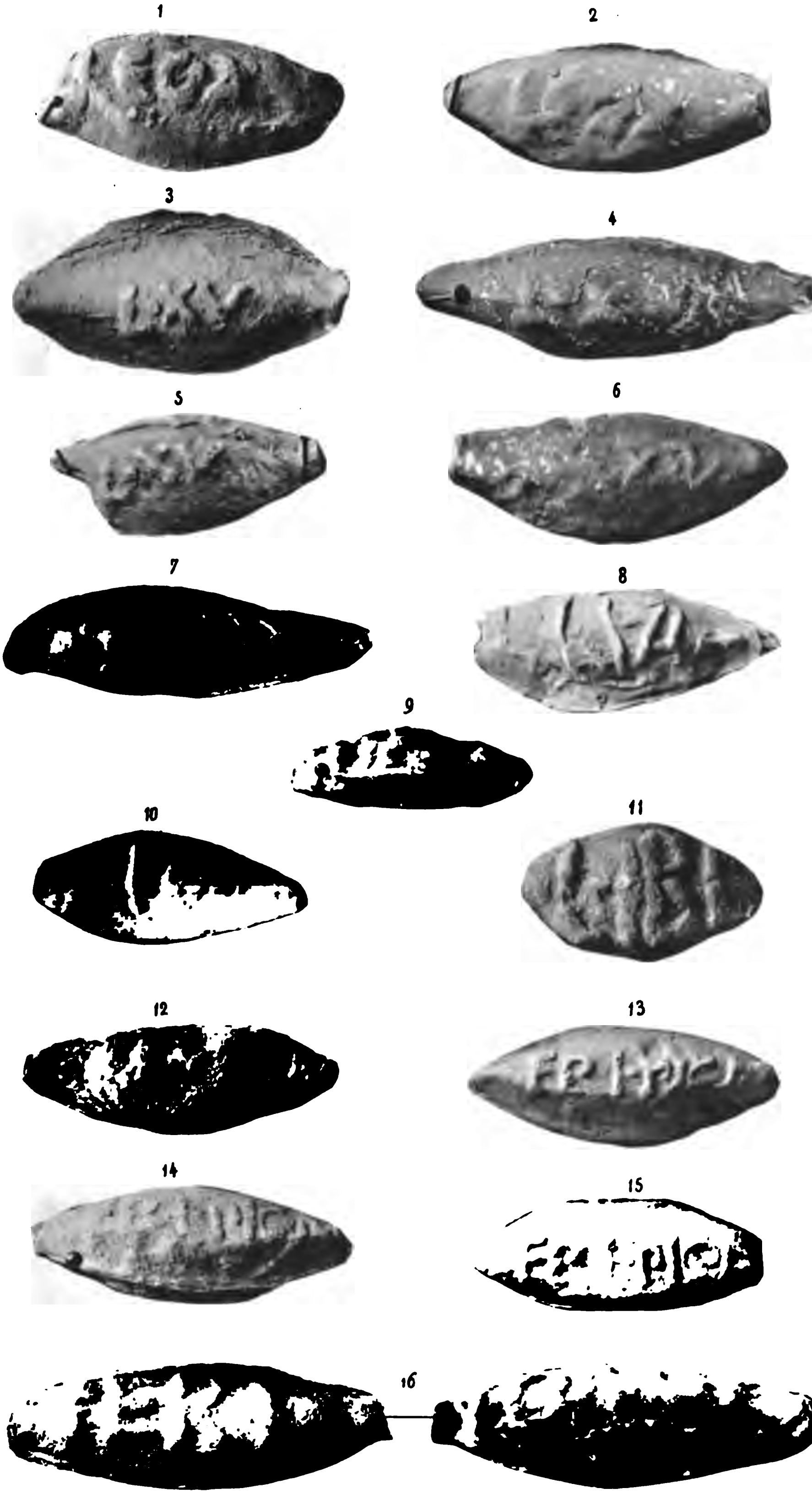

Lichtdruck v. J. Baeckmann, Karlsruhe

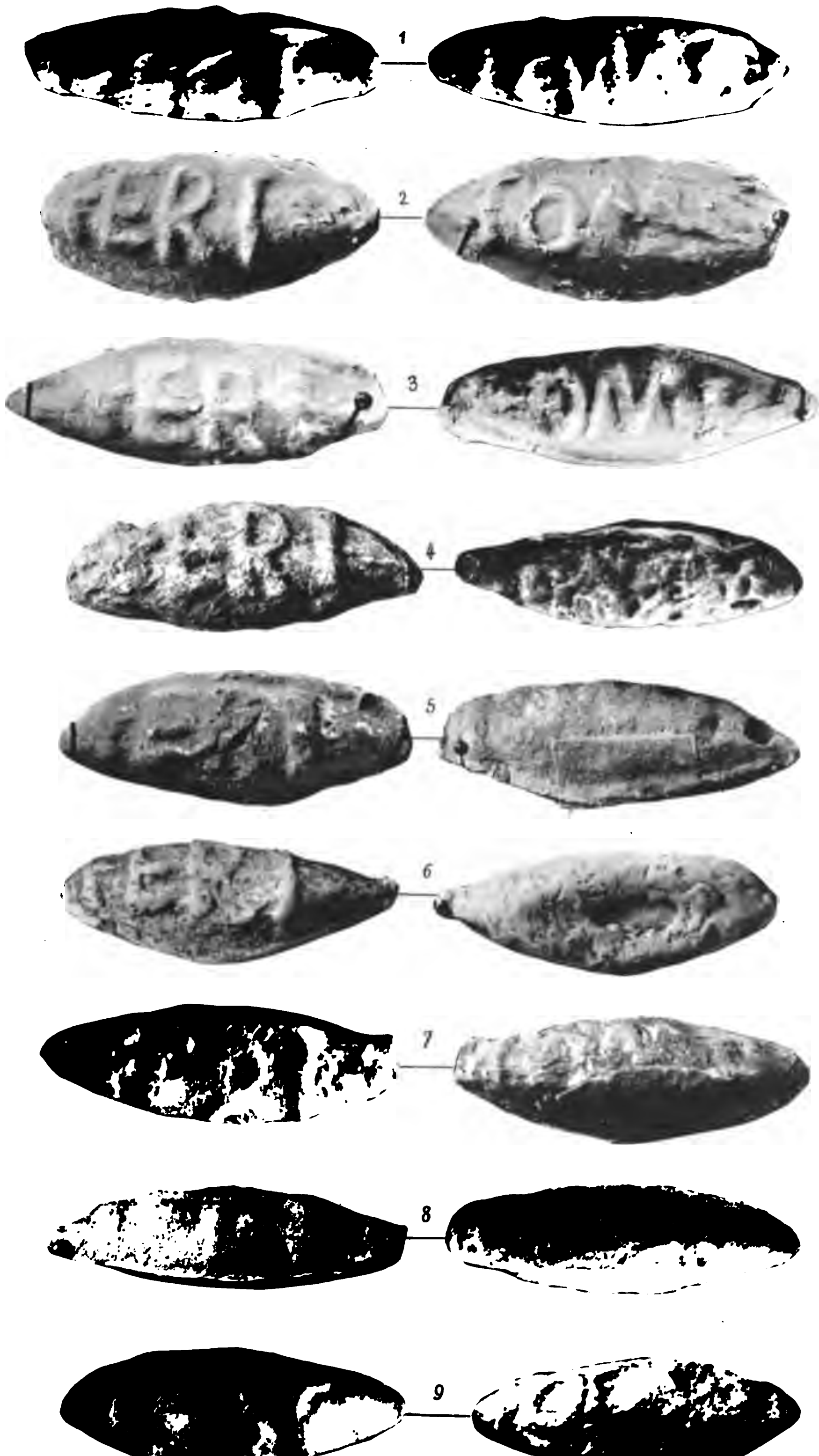
II

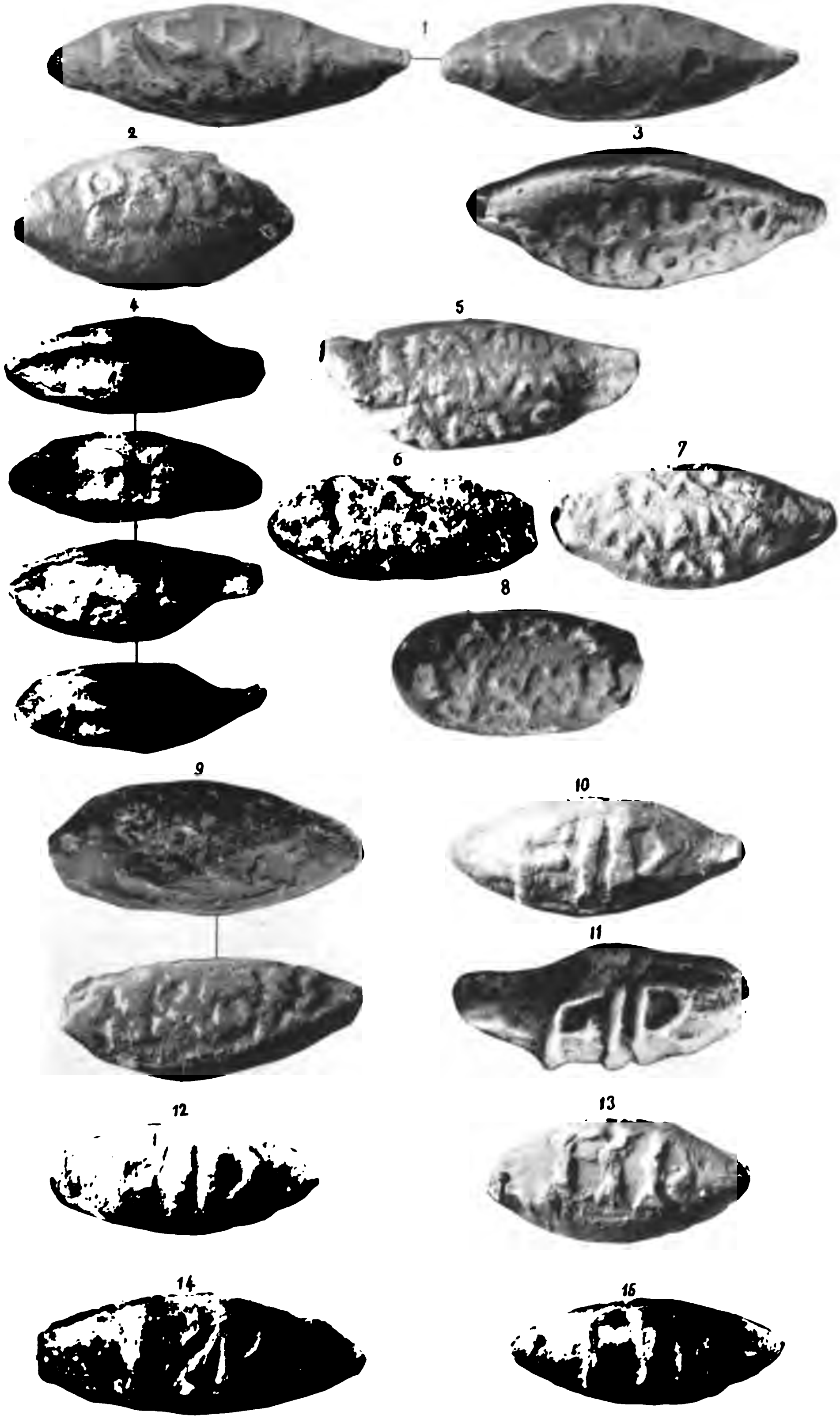
III

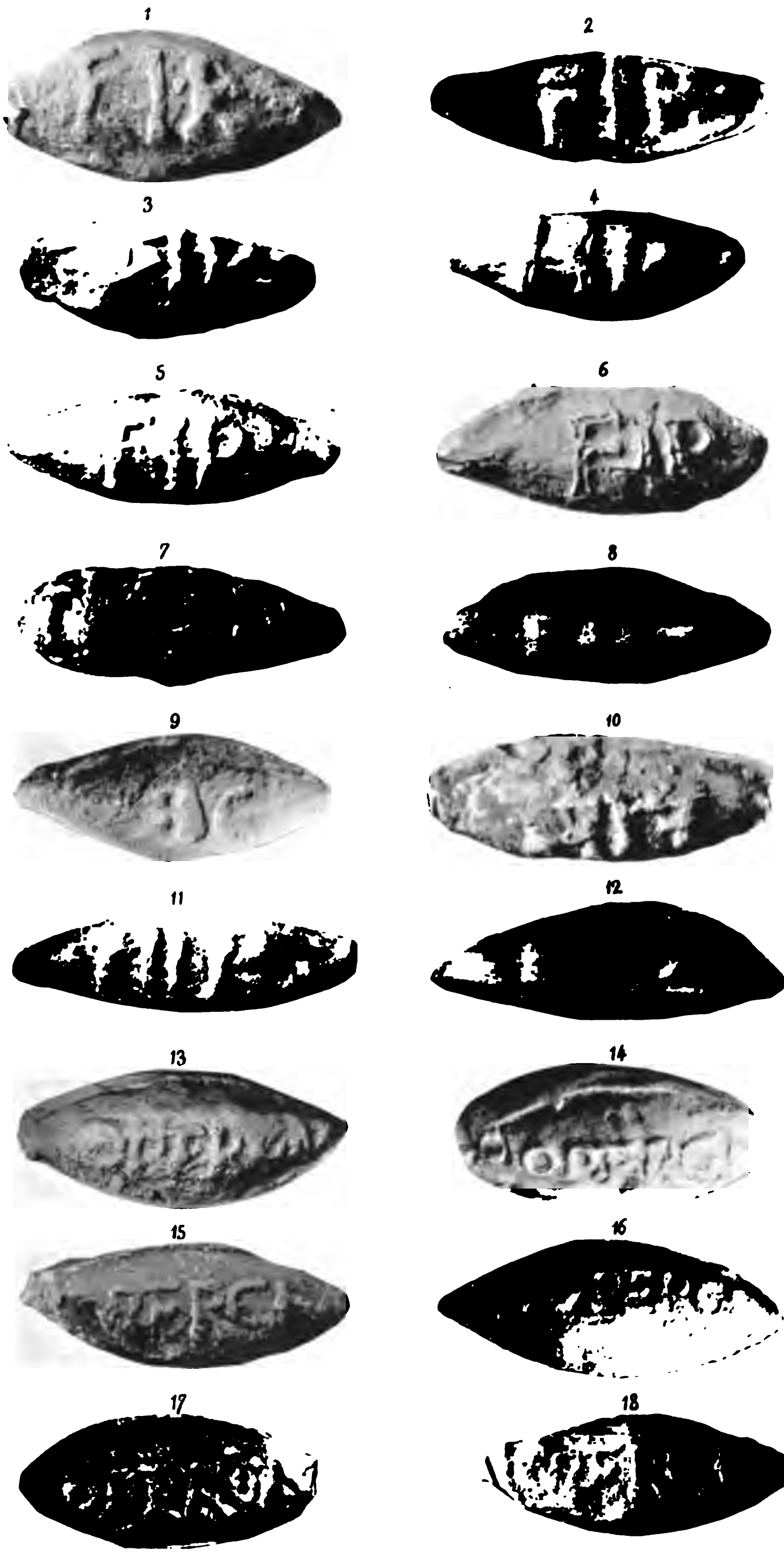
IV

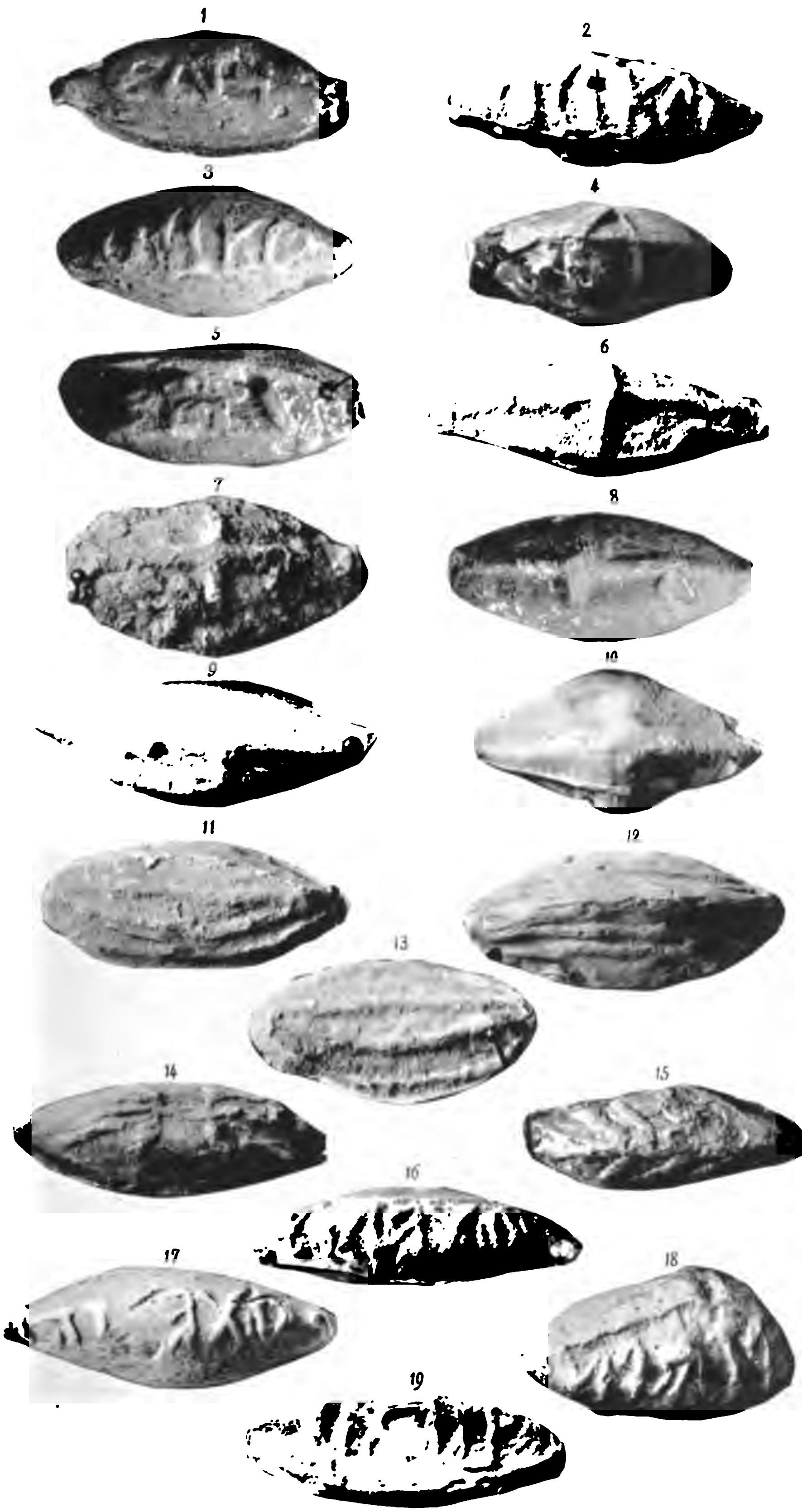
V

VI

VII

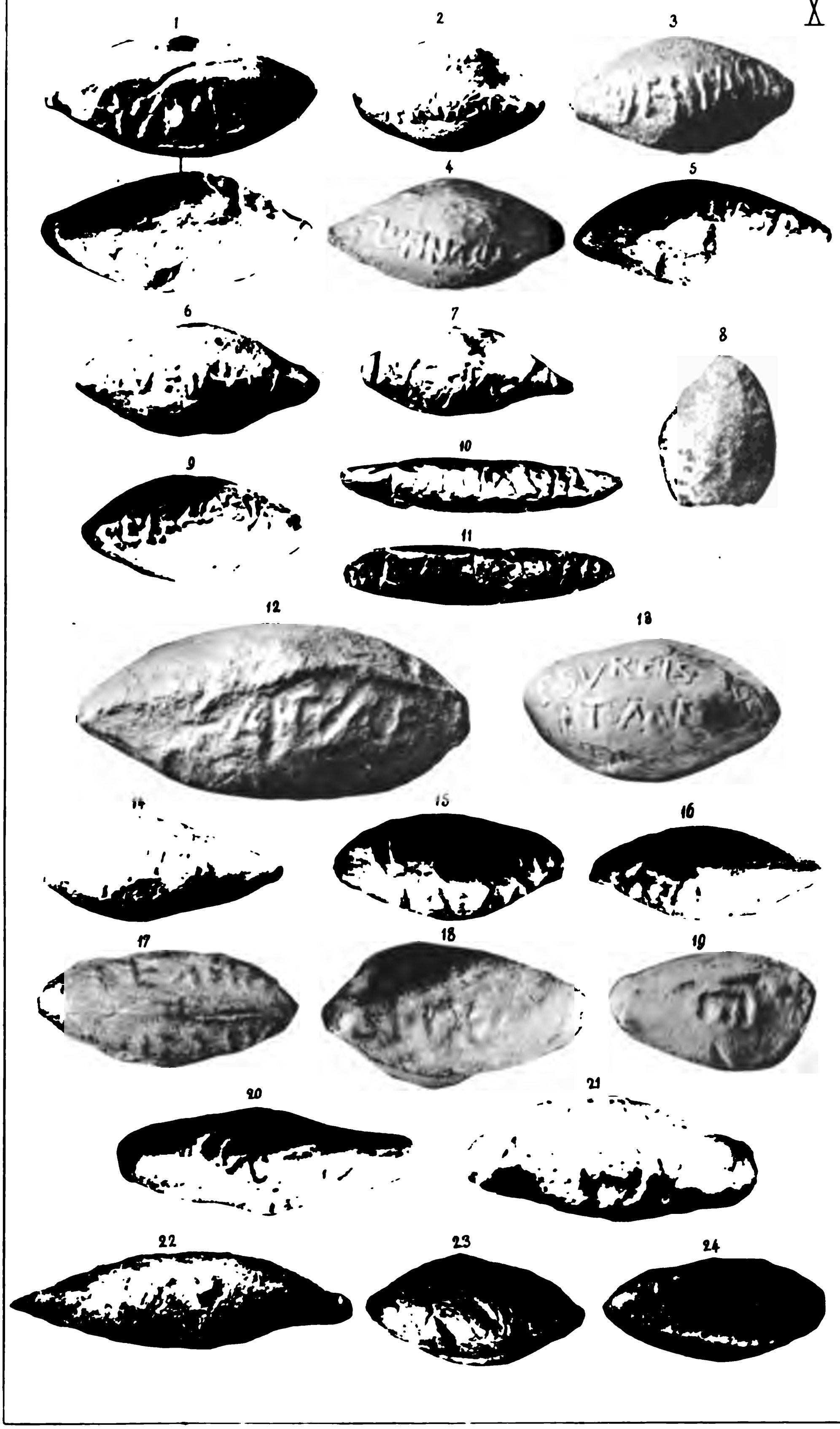

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16

IX

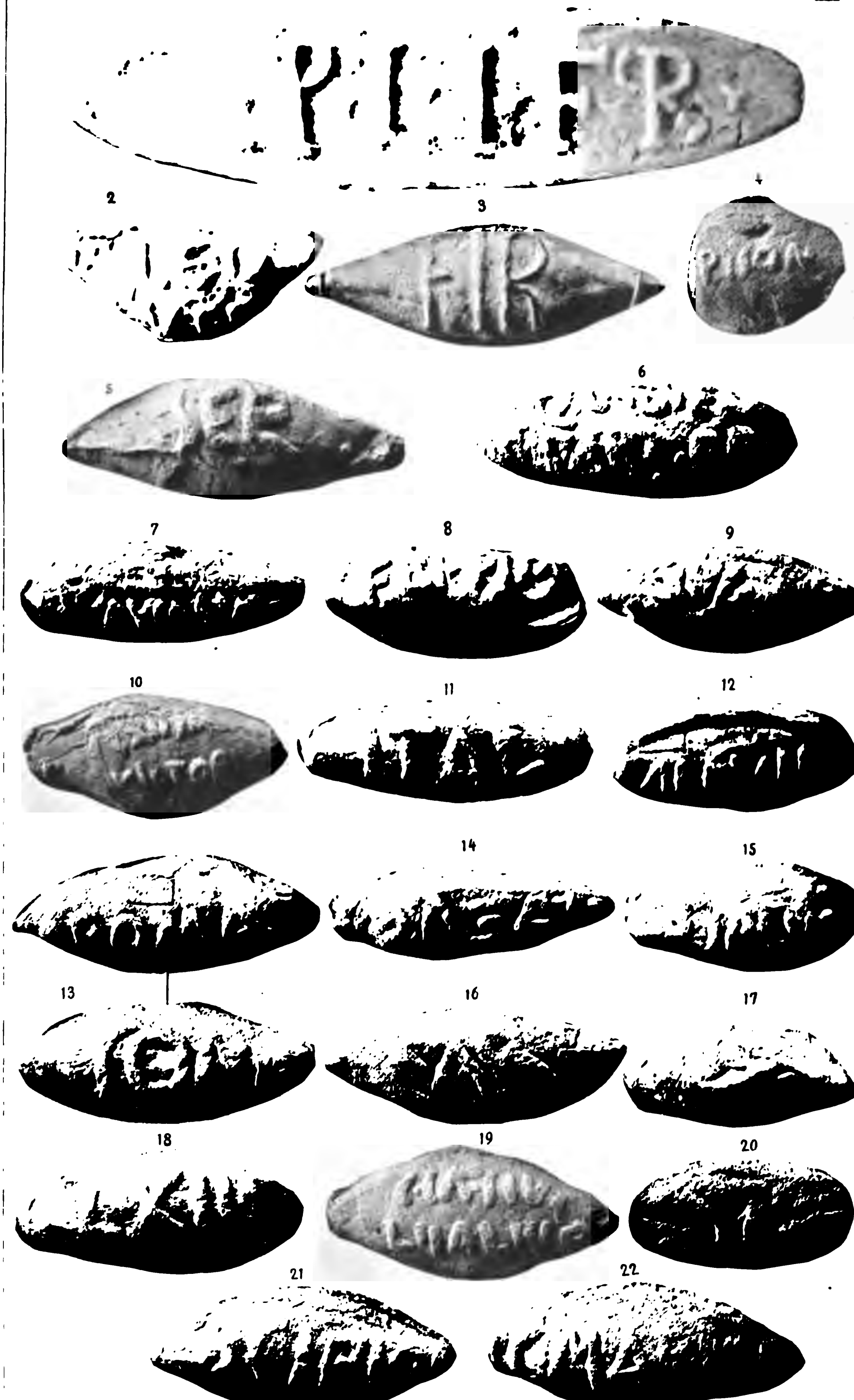
X

XI

XII

XIII

